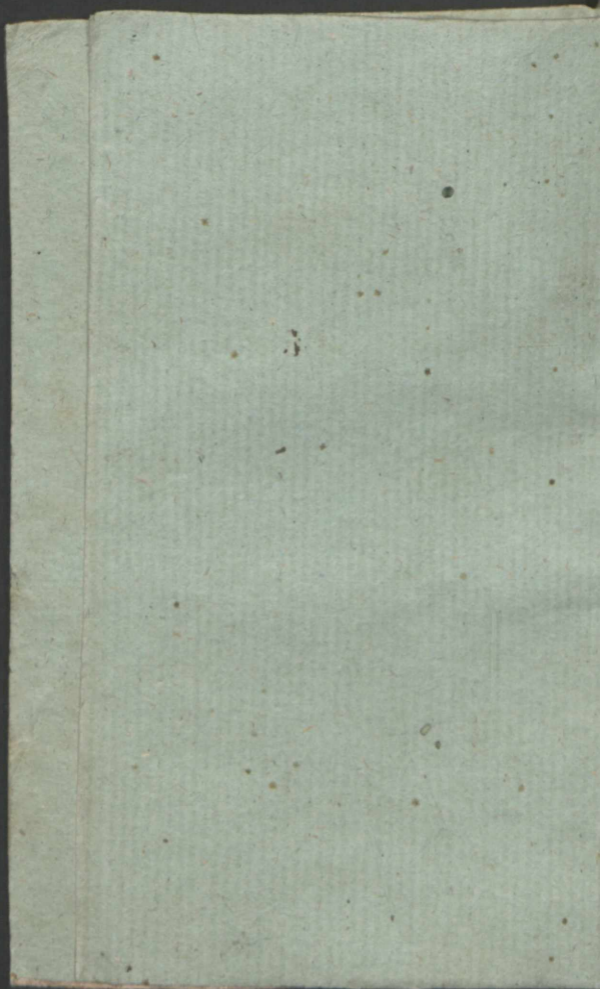

27448

Z. BIBLIOTHECA
SEMINARII
SANDOMIENSIS. 1860

54.8.49,

LIBRARY OF THE
MUSEUM OF NATURAL HISTORY
LONDON

INFERNVS
DAMNATORVM.
CARCER & ROGVS

ÆTERNITATIS *U. 217.*

PARS SECVNDA.

Autore J. S. Siarow
R. P. HIEREMIA DREXELIO
Societatis Iesu.

in hunc modum
Permissu Superiorum.

COLONIÆ AGRIPPINÆ.

Sumptibus Petri Henningij.

ANNO M. DC. XXXI.

27448

27448

Z BIBLIOTEKI
SEMINARIUM
SANDOMIERSKIEGO

[Faint, illegible handwritten text]

[Faint, illegible handwritten text]

ILLVSTR^{mo}. ET REV^{mo}.

DOMINO,

D. P E T R O
A L O Y S I O C A -
R A F A,

Ex Ducibus Nuceria:

E P I S C O P O T R I C A R I E N S I,

Nuntio Apostolico

Ad Tractum Rheni, & partes Inferio-
ris Germaniæ,

*Cum potestate Legati à Latere; Domino
meo obseruandissimo.*

Obilis ab Italia pictor
Michael Angelus, su-
preum Orbis iudi-
cium, & inferorum
flammas pinxerat. Eam picturam
Iulio II. Summo Pontifici conse-
crauit. Idem ego tentavi, sed cala-

):(2 mo

EPISTOLA.

mo, non penicillo. Flammeum
 Æternitatis carcerem depinxi.
 Quicquid hoc operis est, Tuo,
 Ill^{me}.ac Reu^{me}. Præful, nomini iu-
 re merito inscripsi. Vt auderem,
 multa me impellebant.

Illustrissimam Carafarū fami-
 liam specto? Equo Troiano illam
 non malè contulerim, è qua tot
 viri principes, non in exitiū Tro-
 iæ, sed in Orbis bonum progressi
 sunt. E Tua familia, Præful Reu^{me}.
 Pontifex Maximus, Paulus IV. Ex
 eadem quatuor Patriarchæ; octo
 Archiepiscopi Neapolitani; longè
 plures Episcopi; sedecim purpu-
 rati senatores Cardinales prodie-
 runt. Hinc amplissima Carafensis
 profapia putpure splendorem ad-
 eò sibi iam familiarem habet, vt
 ea vna pænè Curiam è purpuratis
 Patribus & supremum Ecclesiæ
 senatum, sed & amplissimam tot
 Princi-

EPISTOLA.

Principum, Ducum, Marchionũ,
Comitum coronam constituere
possit. Nolo plura de familia. Ve-
reor illius laudes ingenij culpa
deterere. Et scio hæc ornamenta
à Te non inter prima numerari.

Maiora cerno, Studia Tua cum
pietate coniuncta. In gymnasijs &
Academijs Societatis nostræ tam
Neapoli quàm Romæ sic educatũ
Te nouimus, vt simul etiam præ-
clarissima pietatis fundamenta iec-
ceris. Nam sodalitates, in quibus
cēsebaris, eo ardore tot annis fre-
quentasti, ijs decorasti exemplis,
vt à sancta cōsuetudine, quàm iu-
uenis adsciuiſti, nihil diuersi exhi-
buerit virilis ætas. Nam etsi iam
Principatus Firmani, & Firmanæ
Vrbis Præfectum ageres, nihilo-
minus Te sodalitati præsentem si-
stere, è sodalitates legibus viuere,
Tui esse officij censebas. Quod

EPISTOLA.

utinam vellent non nescire Celsitudine Tua longè inferiores, qui fodalis officio egregiè satisfactum putant, si cætus Parthenios ornēt solo nomine.

Studia porrò & litteras, Ill^{me}. & Reu^{me}. Antistes, ea ingenij felicitate, illa industriæ laude tractasti, vt maximos tam in Philosophia quàm Theologia progressus feceris. Quod maius. Non immeritò in Te geminum istud miramur, tã exactam politioris litterature, quã vtriusq; Pontificij & Cæsarei Iuris peritiam. Neque in vmbra eruditio Tua latuit. In solem & puluerẽ progressa est. Nota loquor. In ijs omnibus, quas dixi, tam Philosophiæ, quàm Iuris, ac Theologiæ scientijs, illustre specimen sæpius dedisti. Pro testimonio dicunt tot concertationes ac congressus publici, in quibus eruditio Tua doctissimo

EPISTOLA.

ctissimo cuiq; insigniter sese probavit.

Inde fuit vt amplissima munia Te ambirent, non Tu illa. Prolegatus Ferrariæ, Urbis Firmanæ, & eiusdē Principatus Præfectus annis compluribus, eum te præbuisisti, vt iam septennio amplissima Summi Pontificis Legatione fungaris, magno Religionis incremento. Non enim ab vlla parte curæ aut laboris quidquam remittis, iã omni Leodiensium terra ad res componendas obita.

Sed propria me vocant, & magis domestica. Minimam Societatem nostram, Ill^{me}. Domine, tanto hæctenus tamque constanti affectu profecutus es vbiuis locorum, vt ea Te inter patronos primos rectè numeret. Ex ore nostri admodum Reuerendi Patris Generalis mihi videor loqui. Et scimus

EPISTOLA.

Te religiosissimè gloriari solitum,
diem festum sancti Ignatij Loiolæ
Tuum esse Natalem. Eò vsq; cer-
tè Tuus in nos amor progreditur,
vt Te panè vnum ex nobis gratu-
lemur.

Neque verò Tua in nos, Præsul
Amplissime, Tuorumque bene-
uolentia sterilis fuit, aut sola ver-
borum munificentia stetit. Colle-
gium Neapolitanum Tuæ fami-
liæ liberalissimis impensis condi-
tum, & amplè cōstitutum est. Sed
recentius tacere nefas. Ante an-
nos septem Excellētissimus Prin-
ceps Tiberius Carafa, germanus
frater Tuus, vnus inter Hispaniæ
Magnates, & Aurei Velleris E-
ques, Societati ad extruendum ac
dotandum Collegium pares sum-
ptus benefica manu suppeditauit.
Quam piam beneficentiam om-
nes ac singuli Societatis nostræ
Sacer-

EPISTOLA.

Sacerdotes triplici sacrificio ex more remunerare conati sunt : idem obsequij genus præstituri defuncto huic principi.

Verùm, quod hãc potissimùm scriptionem, ad Te iubet excurrere, Virtus Tua est. Non blandiar Tuis auribus. Neque enim mihi hic mos est; malo veris offendere. Eximiam pietatem, & integritatẽ vitæ publica in Te Fama veneratur. Hic mihi seges suppetit, vnde possim in Tua Celsitudine laudare castum corpus, sobriam mentem, puram mentem. Sed parco modestiæ ac submissioni Tuæ, quam signatis tabulis comprobare est. Iã enim non vnas à Celsitudine Tua litteras accepi, non humanitate solũ ac beneuolẽtia, sed reuera submissione plenas. Libere dico. Submitio in tanto apice, omnes facilẽ virtutes sibi iungit.

EPISTOLA.

Quando igitur iam facillimū est coniectare, quā vigilanter cum Hebræo rege annos æternos in mente habeas, a. idcirco hanc scriptionē de Æternitatis æstuarijs visum est Celsitudini Tuæ cōsecrare, vt ea famam & lucē huic scripto circumdet.

Germania nostra iam ab annis aliquot faciem inferorum induit, varijs bellorum ignibus calamirosa. Italia imitatur, & eundē præfert vultum flammis bellicis exæstuans. Bellum optimè descripserit, qui veram inferorum effigiem appellarit. Ergo tempori nil aduersum ago, cū de inferis loquor. Præforibus, imò & in ædibus nostris spectamus inferos. Solatio est, has bellicas flammæ non fore æternas. Hic enim pauca diuturna, nil perpetuum.

Deindē hanc scriptionem de

EPISTOLA.

Dei in perduelles Iustitia nemini
 putem rectius dedicauero, quàm
 amanti iustitiam. Non timendum
 in Tuo tribunali; Reu^{me}. Antistes,
 ne aut causæ fiant perpetuæ, aut
 gratia vim æqui habeat, aut culpa
 redimatur auro. Etenim cùm illã
 diuini furoris officinam tacitis
 cogitationibus contemplaris, ni-
 hil ambigo, quin Ferdinandi Cæ-
 saris vocem vsurpes: *Fiat iustitia, aut
 pereat Mundus.* Seria spelæi Auerna-
 lis contemplatio; notitiam diuinæ
 iustitiæ necessariò coniunctam
 habet.

Memorable prorsus est, quod
 de Vandalorum rege Canuto re-
 ferunt. a. Hic æqui amantissimus
 supplicia repræsentabat omnibus
 indistinctè nocentibus. Non fa-
 uor, non amicitia, non affini-
 tas delicto patrocinari poterant.
 Quod vel inde constet. Cùm la-

EPISTOLA.

trocinantes capite damnati iam ducendi essent, vnus aliquis è medio damnatorum grege proclamauit, se Canuti regis cognatum, iure sanguinis impunitatem & vitam poscere. His auditis rex nihil turbatus: *Cognato, inquit, nostro vt honoratior sit locus, sublimiorẽ crucem ponite.* Beati cælites non tantum non cognatorum, sed nec parètum sempiternis supplicijs ad vllam miserationem flectentur. Imò verò Lætabuntur iusti cùm viderint vindictam; manus suas lauabunt in sanguine peccatorum. *a.*

Te animo sæpius, Præsul Ill^{me}. inter cælites versari, insignis Tua pietas, & mores Tui satis testantur. Nec dubitem, quin è cælo in Æternitatis carceres despiciens illud Imperatoris mente agites: *Salue sancta Iustitia.* Non terret eos gehenna, quos vera in DEVM fiducia,

EPISTOLA.

ducia, & tranquilla cōscientia solatur & erigit. Qui rogos infernales metuit, illius gratiam ambiat, qui habet clauēs mortis & inferni. *a.*

Hic aliam expono causam, quę me impulit, vt hanc abyssi flammę picturam Tuę Celsitudinī offerrem. Cælestium arcanorum conscius Ioannes: Vidi, ait, Angelum descendentem de cælo, habentem clauem abyssi. *b.* Supremum Ecclesię caput, summi Iudicis Vicarius in Germaniam Temisit, Legate dignissime, neque *Soluendi* tantum, sed & *Ligandi* potestatem tradidit, eaq̃ ratione abyssi clauem commisit. Hinc Te suum Germania veneratur Angelum, habentem clauem abyssi. En Igitur hic prouincię, ad quam Tibi tanquã Angelo commissa clauis, compendiosam imaginem.

):(7

Mos

a. Apoc. c. 1. v. 19. b. Apoc. c. 20. v. 1.

EPISTOLA.

Mos fuit priscis Romanis vt pro-
 uincias deuictas quantumuis bar-
 baras in titulos suos referrent. In-
 de Duces & Imperatores Dacici,
 Getulici, Scythici appellati. E-
 nimuerò nulla vnquam Arabia
 tam fuit inculta, nulla Scythia tã
 barbara, quàm Luciferi regnum
 est, Vbi umbra mortis, & nullus or-
 do, sed sempiternus horror inha-
 bitat. *a.* Ab hac incultissima & ni-
 mis quàm barbara Scythia vel
 oppugnata vel subiugata heroi
 Christiano speciosissimus titulus
 accedit, nominari *Scythicum*. Qui-
 cunque autem hanc Scythiam nõ
 vi vana impugnare cogitat, regio-
 nis illius diuersa loca sapius con-
 sideret necesse est. Eam etiam ob
 causam Scythici istius Regni situm
 & incolas omnibus inspiciendos
 propono. Sapientissimorum con-
 silio rectissimè facit, qui viuus
 subit

EPISTOLA.

subit inferos, ne subeat mortuus.

Sapiens olim Demonax stultè prorsus respondit. Interrogatus namque, qualis nam esset inferorum conditio? Expecta sis, aiebat, simul atque illuc venero, per literas tibi omnia significabo.

O Demonax, ô rudes & improbi Christiani, ferum nimis est eò mortuum descendere. Nemo illic explorator admittitur, nisi vivus. Quisquis mortuorum illatabiles hos recessus ingreditur, egressum perdidit; iam captus est, in carcere est, & quidem æterno.

De viuo Tartaro longè verissimum, quod de picto Iulius II. Põtifex summus *a.* dixit: In inferno nulla est redemptio. Ibi dentium fremitus perennat, illic ignis eternum coquitur. Sed ille ignis, ô

DEVS, ignis sapiens est, qui damnatorum singulos inæqualiter,

a. Cuius principio meminimus.

prout

EPISTOLA.

prout promeriti, torquet, qui mēbra vrit & reficit; carpit & nutrit: sicut ignes fulminum corpora tāgunt, nec absumunt: sicut ignes Vesuij ac Ætnæ montium dies noctesque viuunt, nec deficiunt; ita illud Auernale incendium cruciatibus reorum pascitur, & torquendo noxios nutritur. Hūc ego ignem sapientissimū in charta depingere conatus sum.

Non hic Siculi aut Campani montis missiles flammās, nō Trophonij specum, non Pythagoræ de Orco somnia, non Maronis de aula Ditis carmina describo; hic flammeos, æternos carceres sub oculis pono, succincta scriptione. Et hanc Tibi, Illustrissime ac Reuerendissime Præsul, velut Angelo Germaniæ venerabundus, vt picturam dico ac consecro, & vnà rogo, vt Celsitudo Tua

EPISTOLA.

do Tua Societatem nostram omnem quo hactenus affectu complexa est, fouere non desinat. Monachij die S. Michaelis Archangeli, Anno Christiano 1630.

Illma. & Reu^{ma}.
Celsitudinis Tuæ

*Seruus in Christo
submississimus*

HIEREMIAS DREXELIVS
è Societate IESV.

LECTO-

LECTORI BENEVOLO.

D inferos te duco, mi Lector, & AEternitatem multo luctuosissimam aperio spectandā. Obsecro, patientes huc oculos aduerte. Ad superos breui te reducam (ita mecū bene spera) & monstrabo etiam cælum. Libellum hunc studio breuiorem scripsi, & omnes inferorum cruciatus ad nouem supplicia redegì, prolixius in cælo moraturus, Modò iam discamus pericula vicina nosse, quæ faciliè cauet, qui præuidet.

Non parum interest è terra spectes naufragium, an iacteris ipse in eadem nauì. Naufragium passi sunt, & irreparabile, quotquot ad Orcum præcipitati sunt; nec in portū vnquam peruenient. AEternitatis igneum mare, carcer æternus hos naufragos iam sepeliuit. Nec finis naufragiorum. Innumeri penè diebus singulis huc eijciuntur fracta nauì. Nos etiam nū extra hoc mare sumus, naufragorū spectatores. Nunc alienis malis licet sapere, & cauere inferorum profundissimam charybdim, æternum carcerē.

Iucundum esse censuit Callimachus:

Neptu-

AD LECTOREM.

Neptunum procul à terrâ spectare
furentem. a.

Nobis vt illicissimum erit, flammieum damnatorum pelagus ita iam contemplari, vt illud velis remisque fugiamus. Sapienter dixit Publius Syrus: Improbè ab eo accusari mare, qui alterum fecerit naufragium.

Et nobis forsitan, mi Lector, iam sæpius nauis fracta est, vt pro se quisq; fateri debeat: Nisi quia Dominus adiuuuit me, paulò minus habitasset in inferno anima mea. b. Istud maturè cogitemus & tēpori. Naufragium minatur vltimum, ijs maximè, qui priora cōtempserint. Inferos nemo meliùs cauet, quā qui sæpius cogitat. Hoc ista scriptio agit, & Nouissima præuidere submonet. Pauculis annis esse miserum, facilis iactura est, & sæpe principium salutis. Tu, si quid curas, hoc vnum cura, Ne æternum sis miser. Ego hic, quod veteres in consolatione dicebant rectè vsurpem: Vellem vt velles, mi optime Lector, hæc non legere solum, sed & expendere. Hic seriò agitur, & de capite. Quod olim Augustino Angelus, idem ego tibi succlammo: Tolle, lege, expende.

a. Horatius epist. l. i. ep. ii. ad Bullatium.

b. Psal. 93. vers. 17.

INDICVLVS

CAPITVM.

CAPVT I. Quò liber hic collineet: & instructio Lectori.

CAPVT II. Primum Æternitatis Tartaræ tormentum, TENEBRÆ.

CAPVT III. Alterum Æternitatis Tartaræ tormentum, FLETVS.

CAPVT IV. Tertium Æternitatis Tartaræ tormentum, FAMES ET SITIS.

CAPVT V. Quartum Æternitatis Tartaræ tormentum, FOETOR.

CAPVT VI. Quintum Æternitatis Tartaræ tormentum, IGNIS.

CAPVT VII. Sextum Æternitatis Tartaræ tormentum, VERMIS CONSCIENTIÆ.

CAPVT VIII. Septimum Æternitatis Tartaræ tormentum, LOCVS & SOCIETAS.

CAPVT IX. Octauum Æternitatis Tartaræ tormentum, DESPERATIO.

CAPVT X. ÆTERNITAS piorum iuge suspirium.

INDICVLVS.

- CAPVT XI.** ÆTERNITAS impiorum
formidabile somnium.
- CAPVT XII.** ÆTERNITAS damnatorū
inexplicabile, ac Nonum sup-
plicium.
- CAPVT XIII.** Conclusiones tres in
præmissa capita.
- CAPVT XIV.** Quæ ligna, quodvê pa-
bulum ignis sit æterni : Vbi de
peccati mortiferi inexplicabili
grauitate.
- CAPVT XV.** Cur vnica letalis noxa
supplicio afficiatur æterno.
- CAPVT XVI.** Humanæ gentis cæcitas
incredibilis, & horribilis stu-
por, tam in peccatis, quam in
supplicijs peccato debitis ex-
pendendis.
- CAPVT XVII.** Compendium dicto-
rum, & Epilogus.

APPROBATIO

R. P.

PROVINCIALIS.

ALteram Æternitatis partem, quam P. Hieremias Drexelius de damnatorum carcere ac rogo conscripsit, quæque aliquot Societatis nostræ Theologi legerunt & probarunt, Ego Gualterus Mundbrot Societatis IESU per Germaniam Superiorem Præpositus Provincialis, facta mihi potestate ab admodum R. P. N. Generali Mutio Vitellesco, typis in lucē vulgari permitto: Eamque in rem subscribo & signo. Monachij 31. Iulij Anno 1630.

Gualterus Mundbrot.

INDI-

INDICVLVS LIBRORVM

R. P.

HIEREMIÆ DREXELII
è Societate I E S V.

1. **D**E ÆTERNITATE Considerationes nouem.
2. ZODIACVS CHRISTIANVS seu signa XII. diuinæ prædestinationis.
3. HOROLOGIVM Auxiliaris Tutelaræ Angeli.
4. NICETAS seu Triumphata incontinentia.
5. TRISMEGISTVS CHRISTIAN. seu triplex cultus *Conscientiæ, Cælitum, Corporis.*
6. RECTA INTENTIO, omnium humanarum actionum *Amusis.*
7. HELIOTROPIVM, seu Conformatio humanæ voluntatis cum diuina.

8. ÆTER-

8. **ÆTERNITATIS PRODROMVS** mortis
Nuntius, quem sanis, ægrotis, mor-
ribundus sistit.
9. **ORBIS PHAETON**, siue de vniuersis
vitijs linguæ.
10. **GYMNASIVM PATIENTIÆ.**
11. Præfens hoc Opusculum **INFERNVS**
Damnatorum Carcer & Rogus.

*Qui omnes tam Latinè quàm
Germanicè seorsim impres-
si sunt, & in Officina mea
plerique omnes prostant.*

DE
AETerno
DAMNATORVM
 CARCERE ET
 ROGO.

CAPVT I.

*Quò liber hic collineet ; & instructio
 Lectori.*

Ruditè dixit Philo Iudæus
Domus Dei, cogitatio sapientis
 a. Hanc domum æterna
 Sapientia subit, hanc habi-
 tat, in hac suauiter recum-
 bit. Videre, loqui, audire, scribere, hu-
 manæ quidem actiones sunt, non tamen
 animantibus brutis penitus negatæ. Au-
 diunt & feræ, videntque, & eo quædam
 hominem vincunt. Iumenta quoque

A

memo-

a Philo, lib. de Migratione Abraham, initio
 Et l. de somnijs, post medium.

2 DE DAMNATORVM ROGO

memorantur locuta. Scriptioni simillimum quid, elephantis præsertim, tribuitur. Cogitare ac ratiocinari, solius hominis est. Puris ac sanctis hominum cogitationibus interest Deus, & velut suâ se domo continet. Atque hinc eruditum Philonis dictum: Domus Dei, cogitatio sapientis.

Quid porrò post hominis conditorem, dignissimū sit ab homine cogitari, variè disceptari potest. Solymæus Rex David in disceptationis partem veniens: *Cogitavi, ait, dies antiquos, & annos æternos in mente habui, b.* Cogitatio prorsus vtilissima; digna homine, digna Deo. Amplissimum hic cogitandi stadium patet, quod nemo vnquam emensus est cogitando. Finis hic quæri potest, inueniri non potest. Æternitas finem nescit, terminos ignorat, metâ nullâ clauditur. Æternitas cogitari dignissima.

Æternitatem in se spectandam ante decennium proposuimus. Restat, Æternitatem tã beatorum, quàm damnatorum cogitandam demus. Cogitandam,

aio,

aiō, & alto pectore pertractandam. Parum est de illâ loqui, audire, scribere. Hęc superficiem radunt: penetrandum est altiùs, & intimis animi medullis repōnenda æternitas. Proinde hoc quidem capite, vnum istud explicabimus; Quo isthęc de damnatorum æternitate scriptio collineet.

§. I.

Romanus Sapiens amicè cum Lucilio suo expostulat, & : Quo modo molestus est, inquit, iucūdum somnium videnti qui excitat: aufert enim voluptatem, etiamsi falsam, effectum tamen veræ habentem: sic epistola tua mihi fecit iniuriam. Reuocauit enim me cogitationi aptæ traditum, & iturum, si licuisset, vltèrius. Iuuabat de Æternitate animarum quærere, imò me hercule credere. Credebam enim facilè opinionibus magnorum virorum. Dabam me spei tantę: iam eram fastidio mihi, iam reliquias ætatis infractæ contemnebam, in immensum illud tēpus, & in possessionē omnis æui, c. trāsiturus. Cùm subitò experrectus sum

A 2

epistolâ

a. Æternitatis descriptio.

4 DE DAMNATORVM ROGO
epistolâ tuâ acceptâ, & tam bellum som-
nium perdidî. Quod repetam, si te di-
mifero, & redimam *d.*

Hic ego pænè in eam sententiam de-
scendo, quam mihi scriptor priscus sug-
gerit Flavius Lucius Dexter Barcino-
nensis, Orientalis Imperij præfectus præ-
torio, *e.* & beato Hieronymo amicissi-
mus, Chronicon litteris consignauit. In
eo ad annum Seruatoris Christi sexage-
simum quartum, de verbo hæc expri-
mit:

Lucius Annæus Seneca Corduben-
sis, Hispanus, missis vltro citroq; ad san-
ctum Paulum litteris, de Christianâ re
bene sensit, factusque Christianus occul-
tus, eius fuisse discipulus creditur; dolci-
terq; scribit ad Paulum in Hispania mo-
rantem, *f.*

Ego hic nihil affirmo, sed veteris
chronographi testimonium veneror.
Certè Annæus Seneca, Æternitatem non
tantum cogitare instituit, sed & credere.

Obser-

*d. Sen. epist. 102. initio. e. Obrister Hoffmeister.
f. Recens editum Lugduni hoc Chronicon An-
no 1627.*

Obferuemus viri folertiam. Æternitatē ſuis momentis ponderare ingreſſus eſt, idq; fecit attentiffimè. Hanc enim contemplationem confert ſomnio, quod omnium exteriorum ſenſuum operoſas vigilias ſopit, & vigilare iubet interiores. Hoc meditari eſt. Et ægrè tulit Annæus hanc meditationem ſuam interpellari. Grandi enim emolumento hæc meditatatus; Contemnebam, ait, quod reliquum eſt vitæ, & in illud ſæculorum inexplicabile volumen memet extendebam.

Omnia iam ipſi Senecæ videbantur nauſeanda, præ vnâ illâ interminati æui poſſeſſione. Quid nos Chriſtiani? Si ſic æternitatem meditantur gentilitatis tenebris oppreſſi? Æternitatē fruſtra credimus, ſi eã rarò aut frigidè cogitamus. Mille cauſis impellimur, vt Æternitatem aſſiduè meditemur. Sit hæc cauſa plurimarum loco. Æternitas duriffima peſto-
ra, ipſos pænè ſilices ac chalybes mollit, omnem animi peruicaciam expugnât. Actum eſt de homine, quem Æternitas non trahit ad meliora. Eat, pereat, qui

6 DE DAMNATORVM ROGO
tonitru hoc formidabilissimum, alta so-
pore inersus non audit.

Sed dicas: Incendia inferorum, ante
oculos illorum statuerenda sunt, qui ad
inferos festinant. Quid eos his terreas,
qui assidue cælum suspirant; qui peccare
omittunt, non formidine pœnæ sed Nu-
minis amore. Quid hos iuuerit æternos
ignes contemplari? Plurimum. Eamque
ob causam triplex hoc documentum
statuimus, quò sæpius in hac scriptione
respiciendum.

§. 2.

Primum: Ex hac inferorum con-
templatione sanctissimis quibusque ho-
minibus gaudium ingens nascitur. Dum
enim spe certâ his sese incendijs subtra-
ctos cogitant, cor illis gaudio subsultat.
Hinc gratiarum actio amantissima, hinc
despicientia sui maxima, & diuinæ boni-
tatis amplissima deprædicatio. At quia
etiam bonæ mentis homines errant
& labuntur, mox cogitata recurrit
Æternitas, & aurem peruellit: At-
tende tibi, nondum extra teli iactum
es. Nescis enim, an ad vltimum vs-
que

que halitum perseueraturus sis. Meritissima est gratia, perducta ad tumulum perseuerantia. Nullis actionibus hanc gratiam emereri possumus; g. Deum hic debitorem appellare non licet. Nulli dat syngrapham. Neget tibi Deus perseuerandi gratiam, & perijsti æternum.

Hoc optimo cuique potens est frenum. Nec enim ignoramus fuisse qui quadraginta, quinquaginta & pluribus annis Deo seruiserint; omnem denique priorem sanctimoniam turpi epilogo corruerint, quemadmodum ille apud Cassianum Hero. Hæc qui mente seriâ expedit, optimos quosque affectus in se concitat.

Alterum: Vbicunque attenda Æternitatis meditatio præcedit, ibi non potest non sequi studium ingens, ardor animi, & mira in rebus gerendis omnibus accuratio. Hæc vna cogitatio præclare docet, Deo vt supremo Domino omnia deberi; nec parem vnquam aut dignam hoc famulatu diligentiam adhiberi; nihil tantę

A 4

Maiesta-

g. Scilicet, De condigno, vt theologi loquuntur.

8 DE DAMNATORVM ROGO

Maieftati respondere; infra illam esse omnia. Eadem Æternitatis meditatio præsentem vitæ statum affiduè ingerit, monetque, iam laborandi ac promerendi tempus esse, longiffimas sine fine ferias, æternos sine exitu annos fecuturos, quibus nec laborare, nec promereri quidquam licebit.

Memini me legere, nec sine admiratione, fuisse hominem, qui Æternitatem animo sic prospexerit: Quis mortaliū est, aiebat ipse secum, qui quidem sanæ mentis sit, & ratione vtatur, qui regnum Galliæ, Hispaniæ, Poloniæ, regna sanè opulentiffima sibi vendicet ea pactione, vt quadraginta continuos annos in lectulo rosis strato, eoque molliffimo refupinus iaceat? Et licet forsan non defuturus fit, qui ad hanc conditionem descendat, & sic decumbere incipiat; is tamen non totum triennium (res certa) sic decumbet, quin abrumpat & dicat: Sinite, surgam; malo carere regnis, non dicam tribus, sed omnibus, quàm sic continuè, licet molliffimè iacere, vel decem tantum annis; necdum viginti, aut
triginta,

triginta, vel, vti pactio fiebat, annis quadraginta.

Itane res se habent, vt nemo sanus reperiatur, qui, vt triplici regno doneatur, triginta vel quadraginta annis dictâ lege decumbere velit? quàm ergo cœca, quàm furiosa est infania, ob lacerum rete, ob tres aciculas, ob crepundia vilissima, illud petulanter subire periculum, & tale designare facinus, ob quod in candente crate, in feretro flammeo, non solis quadraginta, non quadringentis, nec quatuor millibus, sed nec quater cētēnis millibus, sed æternum torquearis. Furijs, ô mortales, intemperantissimis agimur, nisi iam maturè, & in rem nostram sapimus.

§. 3.

Tertium hîc documentum: Vtinam ab ijs omnibus, qui hæc lecturi, vnum hoc impetrem, vt duplici cōspiciliorum genere vti assuescant *h*. Vnum quidem cæruleum, purpureum vocari potest alterum. Cærulei vitri conspiciælia sic vsurpanda. Quotiescunque nobis bene est,

A 5

cùm

h. Zwen gar nuzze paar Augenspiegel.

10 DE DAMNATORVM ROGO

cùm corpus vel animus, vel vtraque pars hominis in voluptate est, quotiescunq; vel amœna pulchraque oculis, vel auribus suauia, vel gulę delectabilia, vel odorandi & palpandi sensibus grata sese ingerunt, qualiscunque demum iucunditas, quæcunque nos delitiæ afflent, mox conspicijs, cæruleis ita vtamur, vt pro se quisque ratiocinetur hunc in modum: En hoc tibi placet, hoc sapit, hoc iuuat & melli est: sed quæso quid hoc omne ad æternitatem beatorum? quid hæc mellis guttula, ad illud mellis mare in celo? quid frustra hic lambo & lingo? quid famelicis his linctibus meipsum ab æternis voluptatibus distineo? Illam, inquam, illam cælitum æternitatem suspice. eò aspira, vbi abundanter est, quicquid vsquam voluptatum est, aut esse potest.

Atque hæc talis cogitatio medios inter conuiuas, ipsa inter tripudia, in ipso deliciarum vigore locum habet, si velimus. Hoc artis arcanum in omni delectatione adhibendum. Atque hoc est conspicijs vt cæruleis: animum erigere, ad futura transferre, cælestes delicias velut

velut prælibare. Ita moderatè, ac sine
dámno amœnitatibus fruemur.

At verò cum nobis malè est, cum vel
corpus dolor, vel animum ægrimonia
exedit, cum est quod vellicet, affligat,
cruciet, mox ocularium specillum pur-
pureum ita suffigendum, vt apud se quis-
que dicat: Hoccine ita te vexat, istud ad-
eò te torquet, vt pænè in rabiem agat?
Quid hoc autem, obsecro, quid istud ad
æternitatem damnatorum est? Demitte
oculos, & inferos cõtèmplare. Quicquid
hic te vrit, fabula est, iocus est: quicquid
hic pateris, meritissimus ludus est: ignitè
ymbra sunt ignes nostri ad illa inferorũ
incendia; poenæ, quas hic dependimus,
delitiæ sunt, ad illa nunquam desitura
tormenta.

Quid ergo vanissimis querelis cælum
terramque oneras? Impatentiam hic
tuam, imò tuam & stultitiam (ignosce
verbo) hic nimium prodis. Tu certè,
quid gehenna sit, ignoras, alioqui tot
querelas non sparsurus. Sed miseras ac
ærumnias mihi tuas obijcis. Quæ nam tã-
dem illæ? Num stabulum habitare cogè-
ris?

ris? At illic extremi fœtoris haras igneas habitant damnati, idque æternùm. Crebra te fames cruciat? At illic nec mica fami, nec gutta siti succurrit; sititur, & esuritur, idque æternùm. Videris tibi lacrymis natare? Hęc gaudij materia est, si velis: Ibi erit fletus, sed siccus; ibi erit stridor dentium, sed nil profuturus, idque æternùm. Inimici te tui fatigant, inuidi obtretractatores te lacerant? Quid hoc ad inferos, vbi exosissima damnatorum & diabolorum omnium societas toleranda est, idque æternùm. Mœrores & curæ te angunt? Illic continua cor desperatio discerpit, idque æternùm. Hic forsitan humi iaces, aut asseri rigidoq; strato indormis? Illic ignis pro lecto est, vbi nunquam dormitur, idque æternùm.

Si his talibus conspicijs hac ratione vtamur, de grauissimis etiam malis nil conqueremur: & quicquid aliàs durum & intolerabile visum est; iam facile, momentaneum ac leue videbitur. Fateri cogemur: Hęc omnia, ô mi DEVS, quæ suo sine clauduntur, tolerabilia sunt, iucunda sunt, cælum sunt, ad damnatorum æternitatem collata.

§. 4.

Duplici hoc conspiciolorum genere optimi quique hominum semper sunt vsi, & etiamnum vtuntur. Beatus Gregorius his se plurimum adiutum nō dissimulans: Dum, inquit, recognosco Iob sedentem in sterquilinio, Ioannem esurientem in eremo, Petrum pendentem in patibulo, Iacobum decollatum Herodis gladio, Cogito, qualiter DEVS in futuro cruciabit quos reprobat, qui ita dure affligit quos amat? Si cū intimis amicis sic agitur tempore gratiæ, quid hostibus fiet tempore iustitiæ ac vindictæ?

Eruditè Chrysostomus: Ab experimento, inquit, rerum tenuium fieri potest, vt accipiamus de magnis aliquid coniecturæ. Si quando in balneo fueris nimium efferuescente, tum gehennæ recordaberis: & rursus si quando febre acriore conflagraueris, ad flammam quæ illic est, progredere: tum probè intelliges, quia si balneum & febris adeò nos affligunt & territant; quo animo futuri sumus, quando in fluuium ignis incidimus, qui ducitur ab illo horrendo tribunali?

14 DE DAMNATORVM ROGO
bunali? profectò frendemus dentibus
propter labores illos & cruciatus indici-
biles; nemo suppetias feret, i.

Et quæso, vt conspiciã hęc discamus
ritè applicare; sumamus noctem vni-
cam, quam à curis alijsve fodicantibus
cogitationibus insomnem, aut quam in-
festante calculo, vrente podagrâ, tormi-
nibus aut dentium doloribus in nos sæ-
uientibus turbatam exigimus. Quàm
hęc talis nox longa, & instar hebdoma-
dis aut mensis est! Quid si anno toto sic
inter dolores iacendum, quid si annis
centum, quid si mille annis, si sex aut de-
cem millibus annorum? quid si æternũ,
& sine fine?

Pari modo potest quis sibi repræsen-
tare, quicquid vnquam illætabile, lu-
ctuosum, crudele, miserãdum, horribile
vidit & audiit, quicquid ab Orbe condi-
to sæua tyrannorum crudelitas excogi-
tauit, quicquid ad vsq; Mundi occasum
sæuissimorum hominum immanitas in-
uenire poterit; hoc autem omne si velut
in fascem colligatum cū æternitatè dam-
natorum

natorum componere, & quasi per conspicilia mentis oculos ad imas Erebi sedes demittere voluerit; cum Chryso-
 stomo proclamabit: Hæc omnia quæ hic patimur, merus ludus ac risus sunt, si cū illis supplicijs in contentionem veniant. Et caussam iungens orator Græcus: Etenim hæc tormenta, inquit, temporaria sunt: illic autem nec vermis moritur, nec ignis extinguitur. Pone, si libet, ignem, ferrum, & bestias: & si quid his difficilius: attamen nec vmbra quidem sunt hæc ad illa tormenta. Nonne videmus terrenos milites principibus seruietes, quomodo eriminosos trahunt, quomodo ligant, quomodo flagellant, quomodo perfodiunt costas; quomodo faces tormentis adhibent. Sed hæc omnia ludicra & risus ad illa supplicia. Nam & temporaneæ sunt hæc pœnæ: illic verò neque vermis moritur, neque ignis extinguitur, k.

His omnino conspicilijs vtendum in rebus omnibus tam acerbis & tristibus

k. Chrys. tom. 4. hom. 9. in epist. 2. ad Cor. & tom. 5. hom. 49. ad pop. Antioch. sine.

DE DAMNATORVM ROGO
bus quàm suauibus & iucūdis. Alioquin
nobis id solum videbitur magnū, quod
oculis erit proximum: dolor præsens aut
voluptas nos afficiet, futura omnia tan-
quam eminus sita vix cernentur. Ideò ex
ijs omnibus quæ aspiciamus, audimus, ol-
facimus gustamus, tangimus, aptandum
conspicilium, ad remotiora illa pleniùs
cernenda.

§. 5.

Chrysofostomus hæc amplissimè con-
firmans: quando, inquit, videris aliquid
bonum & magnum in præsentī vitâ, co-
gita cælorum regnum, & id nihil esse exi-
stimabis: quando terribile, cogita gehem-
nam, & irridebis. Quando te inuasit
cupiditas corporalis, reputa & ipsius
peccati voluptatē, quòd nullius sit præ-
tij, quòd ne habeat quidem voluptatem.
Si enim legum, quæ hic sunt latæ, metus
tantam vim habet, vt nos à prauis abdu-
cat actionibus, multò magis futurorum
memoria, supplicium immortale, pœna
sempiterna. Si metus regis terreni à tam
multis nos abducit malis, quantò magis
metus æterni regis? Quomodo ergo po-
terimus

terimus assidue metum habere? Si perpetuò audiamus scripturas. Nam si mortuus, si solùm videatur, animum nostrum ita reprimat, quantò magis gehenna & ignis qui nequit extingui. Si gehennam semper cogitemus, non citò in eam incidemus, *l.*

Phalaridis Taurus supplicium olim fuerat horrendum, Origo illius inde, Phalaridi Agrigentinarum tyranno bouem opifex fabricauit æneum, quo inclusi subditis ignibus, longo & abdito cruciatu, bouis instar mugiebant. Teterri-
mum artis suæ opus primus artifex inclusus imbuat, *m.* In hoc æneum ignitum ergastulum generosissimus martyr Eustachius cum coniuge Theopiste ac liberis conclusus, inter immanissima tormenta gloriosè finijt, omnibus post sæculis mirandum Constantiæ exemplum, *n.* Hos cruciatus verè dixeris infernum, sed ô infernum mitem & minimè diuturnum! Et licet hunc cogitatione non difficile sit affe-

l. Chrys. hom. 2. in 1. epist. ad Thessalon. m. Valer. Max. l. 9. c. 2. n. Roma die 20. Septemb. Vide Lipomannum, Surium, Lippeloo, Haræm.

18 DE DAMNATORVM ROGO.

fit assequi, ea tamen quæ nos ipsi sentimus, facilius intelligentiâ, citiùs volûtate ac memoria cõplectimur, ideò in rebus omnibus, vt demonstratum est, quæ vel amcenè ac suauiter afficiunt, vel vrunt, mordent, ac pungunt, specilla sic adhibenda, vt identidem dicamus: Ecquid hoc ad æternitatem, quid istud ad inferos? Pergamus, & patiamur. Quæcunque patimur, iocus & vmbra sunt ad Æternitatis immortale tormentum.

Hæc in antecessum Lectori sciendâ duxi. Primæ artis est, futura illa sæpius rectè meditari.

CAPVT II.

Primum Æternitatis Tartaræ tormentum.

TENEBRÆ.

Hieme in nostris regionibus longissima noctes sunt, æstate multò breuiores. At verò fieri potest, vt alicui nox longior videatur æstate, quàm quæ longissima est hieme. Quam ea nox longa
sit

fit necesse est, quæ horis non multis canitiem antea non visam adfert. Id fieri, certis testibus, & vel ipsa docemur experientia. Nec docti negant, fuisse qui nocte vnica canuerunt. Didacus Osorius à rege Hispaniæ in carcerẽ coniectus Hispali, à mœrore nocte vnâ incanuit. Bilibitanus vates mirabundus cecinit:

O nox quam longa es, quæ facis vna senẽ, a!
 Rectius dixerim: O nox quam longa es, quæ cogis vna non senescere, sed mori millies, & sæpius! Eiuscemodi noctes apud inferos sunt, quibus vel millies, & crebrius, moriuntur dãmnnati, nec tamẽ ullus moriendi finis est. Heu longa nox, quæ longior videtur anno, quæ longior olympiadẽ vel lustro, quæ longior vel sæculo. At verò longissima nox est, quam nullus vnquam sequitur dies; horribilissima nox est, quæ tenebris inuoluitur æternis. Tali nocte, talibus & tenebris Deus in hostes suos vindicat. Sole procul & lunã, procul omnibus astris dãmnnati degunt. *Noctem illorũ tenebrosus turbo possidet:*

a. *Martialis l. 4. epigram. 7. In castigato rectè deest hoc epigramma.*

20 DE DAMNATORVM ROGO
possidet: non computatur in diebus anni, nec
numeratur in mensibus. Obscurant eam tene-
bræ, & umbra mortis, occupat eam caligo, &
inuoluitur amaritudine, b. Damnati con-
ditorem suum non tantum non vident,
sed nec vnquam in omnem æternitatem
videre illum poterunt, ad quem tamen
videndum conditi sunt. Et hoc primum
apud inferos supplicium est TENEBRÆ.
Duplices inferorum esse Tenebras, &
quàm inexplicabile sit tormētum, quod
theologis, *Pœna damni*, dicitur, ostende-
mus.

§. I.

Tenebræ apud inferos, duplices: Illas
Corporis voco, & exteriores, has *Animi*,
& interiores. Illæ *Corporis*, tenebras Æ-
gyptias, horribiles, crassissimas, manu
palpandas longè superant. Ignis apud
inferos ardere potest, lucere non potest.
Quod Sapia de tenebris Ægyptijs af-
feruit, idem de Orcinianis dicendum.
Vnâ catenâ tenebrarum omnes erunt
colligati,

-----clausi tenebris & carcere cæco, c.

De

b. *Iob* c. 3. v. 5. & 6. c. *Virgil.* l. 6. *Æneid.*

De hac tenebrarum pœnâ Chryſtoſomus: Plorabimus omnes triſtiſſimè, inquit, flammâ nobis vehementiùs incumbente. Neminem videbimus præter condemnatos nobiſcum, & immanem ſolitudinem. Quis poteſt verbis confequi, quàm formidabiles pauores à tenebris exoriètur, quæ in animis noſtris extabunt? Quemadmodum ignis illic non habet vim reſoluendi, ſic nec lucere poteſt: aliſqui non eſſent tenebræ. Huiusmodi igitur pauorem à tenebris, tremorem, ſolitudinem, membrorum attonitum ſtuporem adducere ſufficit vna illius temporis ratio, &c.

At tenebræ interiores illæ, longè horribiliores ſunt, quas Theologi *Pœnâ damni*, ſeu, *Diuinæ viſionis priuationem* vocant. Hoc omnino ſuppliciorum ſummum eſt, quo Deus hominem punire poteſt. Nam vti, *Videre Deum*, ipſiſſima beatitudo eſt, & ſumma beatorum felicitas: ita, *Deum videre non poſſe*, maxima damnatorum pœna eſt, è quâ inexplicabilis in eorum voluntate naſcitur triſtitia. Explico.

Falco

8. Chryſ. to. 5. Paraneſi priore ad Theodor. lapſum.

12 DE DAMNATORVM ROGO

Falco auis dum scorteo pileolo tectos habet oculos, nec picas, nec anates, nec ardeas insectatur: at vbi pileolo detracto e. auem conspicatur ad quam consectandam naturâ fertur, iam non amplius retineri potest nisi violentissimè: abrumpet lorum & vincula, atque si aliter non possit., aut sibi ipsi pedem, aut venatori brachium, dum luctatur, grauiter lædet, tantâ vi naturæ rapitur, ad illam quam eminus cernit volucrem.

Non absimilis est cum homine ratio. Dum in Orbe hoc agimus, oculos cucullo, f. tectos gerimus; in tenèbris sumus. Hinc mirum non est, nos ad videndum Deum vi nulla rapi; velamen oculis ac vultui præparatum impedit. At vbi Animus corporis exuuijs abiectis, cucullo per mortem detracto, iam in Æternitate constitutus liberè circumspiciet, tanta vi ad conditorem suum rapietur, vt inter supplicia omnia, hoc ei futurum sit summum maximumq; à Conditoris aspectu vel breui morula distineri. Si iam ab eodem

e. Venatores vocant Hauben. f. Mit einer Reibkappen.

dem exclusus sit æternùm, hoc illi tormentum erit infandum prorsus & inexplicabile. Beatitudinis summa est, Videre Deum. Rex Dauid sapienter animaduertens, nullis voluptatibus, re nulla satiari posse hominem: *Satiabor*, inquit, *cùm apparuerit gloria tua*, g. Hinc calamitatum omnium apex est, ab aspectu Dei arceri.

§. 2.

Quoduis damnum tantò maius est, quantò plus bonorum eripit. Grauis multa est, cogi decem millia philippeorum pendere; grauior est, viginti aut triginta. Centum millium inter grauissimas censetur. Sed hanc ipsam longè superat, multis auri millionibus, imo thesauris omnibus in omnem vitam spoliari. Tale omnino est Tenebrarum hoc supplicium, quod bona simul omnia rapit, nec in omnem tantummodò vitam, sed in omnem, eheu, æternitatem.

Hinc attonitus Chrysostomus: Nam si mille, ait, dixeris gehennas, nihil illius par dices doloris, quem sustinet anima.

Into-

24 DE DAMNATORVM ROGO
Intolerabilis gehenna est, confiteor, &
multum intolerabilis: tamen intolerabi-
lior hæc regni amissio. Hoc cogitate.
Hoc ipsum sæpius repetens & inculcans:
Si mille aliquis ponat gehennas, inquit,
nihil tale dicturus est, quale à beatæ illius
gloriæ honore repellere, exorsumque esse
Christo, & audire ab illo, Nō noui vos, h.

*Omnis arbor, quæ non facit fructum bo-
num, excidetur, & in ignem mittetur, i.*
Duplex hic arboris supplicium: Exscin-
di & in ignem mitti. Arbori mitior pœ-
na foret, ignibus vstulari, quàm sic era-
dicari, vt ab ea nec frondes nec flores vn-
quam amplius sperari possint. Ita pror-
sus homini supplicium foret mitius, in i-
gnibus esse, quàm à conspectu Dei æter-
nū exclusum esse.

Imaginem aliquam huius supplicij,
vel vmbra, etiam in hac vita videre est.
Qui Deum grauius læserunt, dupliciter
quandoque puniuntur. Primò doloribus
& mœroribus. Sic Antiochus & Herodes

h. Chryf. to. 5. hom. 49. ad pop. propius finem, Idem
tom. 2. in Cap. 7. Matth. hom. 24. & Matth. Cap.
3. Vers. 10.

des etiamnum viui vermibus ebullierūt,
 velut cadauera, aut putres casei, verè *per-*
cussi à Deo. Hæc prima pœna. Altera, so-
 latium omne subtrahitur, vt ita punitus
 nihil amœni reperiât in Deo. Atque hoc
 gustulus & promulsis *k.* inferorum est.
 Quamuis & sanctissimi quiq; hominum
 hac promulsi de subinde initientur. Ideò
 sæpe vociferatus est Dauid: Ne proicias
 me a facie tua: Non auertas faciem tuam
 à me. Quemadmodum igitur tam virtu-
 tum quàm vitiorum cultores, aliquântu-
 lâ tam sensus quàm dampni pœna mul-
 ctantur dum viuunt, vt gustent quid le-
 gis & moris sit apud inferos: ita qui illuc
 præcipitantur, illam non sensus tantùm,
 sed & dampni pœnam tota mole incum-
 bentem perpetiuntur, & vsque in æter-
 num non videbunt lumen.

§. 3.

Beatissimum hunc supremi Numinis
 intuitum perdimus quouis letali pecca-
 to. Nam, vt theologorum Magister do-
 cet, quisquis letaliter delinquit, volunta-
 tem à supremo fine auertit, & eo ipso
 meretur.

B

meretur.

k. *Höllisch Doreffen.*

26 DE DAMNATORVM ROGO
meretur, hoc fine, ad quem conditi sumus, excidere. In hos iam dudum lata est sententia: *Discedite à me omnes qui operamini iniquitatem*, l. Hæc pœna non solum in se grauiissima & maxima, sed hominis culpa plurimum augetur. Ab exemplo res patebit.

Est qui decem millia philippeorum assequi potuisset adeūda hæreditate, sed ille ignauissimus causæ suæ indormijt, itaque hæreditatē tam opulentam neglexit, *m.* iamq; talibus serē pœnitentię furijs agitatur, vt ipse sibi immineat, velut seipsum discerpturus. Et nonnunquam mors inde violenta sequitur. Haud aliter damnatorum quilibet seipsum sic allatrat: Potuissē; auxilia nō deerant; vocabar: potuissē, cheu, potuissē, sed nolui. A summo Bono exclusus sum in omne æuum, & vsque in æternum non videbo lumen, quia nolui videre.

Sentire tanto se bono priuatum esse, & quidem suā culpā, inexplicabilis infandus erit dolor mœrorque. Nec mirum,

l. *Psal. 6. Matth. Cap. 7. Vers. 23. m. Hat sein Necht verschlossen.*

rum, hæc explicari non posse. Cùm enim cæli gaudia cogitando non penetremus, Numinis aspectum non capiamus, quid miri, si tanti boni priuationem non satis æstimemus. Infantulus, cùm parens illius moritur, ignorat quid in hoc vno homine perdat, idcò nec gemitus ducit, nec lacrimas fundit: Similimè nos agimus, cùm peccamus; ignoramus heu miseri quantum bonorum amittamus.

Neque verò hic vnquam tot tantisq; malis obruimur, quin subinde respirare liceat; accedit quòd Orbis alterius statum nesciamus. Hinc non neminem videas, qui sub ingenti malorum mole, cum rege Vandalorum Gilimere rideat. Risus omnis ab Orco procul exulat.

In omni noxa letali, singulariter spectanda sunt duo hæc, *Auersio* & *Conuersio*. Sic loquamur cum Theologis. Auertit se à creatore qui peccat; Conuertit autem se ad rem creatam. Hoc velut duplex in Deum iniuria est. Auersioni proinde *Pœna damni*, Conuersioni *Sensus pœna* respondebit, quæ licet multiplex

tiplez sit, ab illa tamen priore multum superatur. Et certè procul omni risu esset, quem sola Damni pœna torqueret; gehennæ satis sentiret, qui hoc vno supplicio afficeretur.

Grauiissimè olim questus Cain impius: *Ecce, inquit, eijcis me hodie à facie terræ, & à facie tua abscondar*, n. Et tamen etiamnum spes erat recuperandæ gratiæ. Quid de inferorum captiuis dicendum? Eiecti sunt à facie terræ, & à vultu diuino absconditi. Verè Deus, quod diu minabatur, dereliquit eos, & abscondit faciem suam ab eis: sunt in deuorationem; inueniunt eos omnia mala & afflictiones, v. Illud malorum maximum: Proiecti sunt à facie Dei. Quod vnicè ac toties deprecatus est David, à facie Dei non proijci, hoc illis iam contigit: Proiecti sunt, nunquam amplius recipiendi.

Quàm acerbi doloris est, si is qui iam iam in regem fuisset vngendus, capiatur, & in furum ergastulum detrudatur. Videte Orbis terrorem Nabuchodonosorem in ipso gloriæ culmine constitutum, subitò

subitò præcipitem ruere, & in saltum ad
feras ablegari, vt qui malè hominem e-
gisset, disceret iam agere bouem. Videte
Hebræum regem Sedeciam è folio in
carcerem raptari, neque solùm fortunis
omnibus, sed & oculis priuari. Tunc ve-
rissimè, quod Boethius dixit, miseriarum
maxima erat, meminisse felicem se fuis-
se. Non aliter damnati omnes eo tempo-
re in Æternitatis antra raptabuntur, quo
inter ceteros beatos fuissent attollendi
in reges, non minimum vnquam sensuri
malum; summum semper possessuri Bo-
num. Hoc vnum rectè damnum dixeris,
& quod satis dici, quod satis defleri non
potest, irreparabile.

§. 4.

Orbus oculis quid aliud quàm illud
cæci postulet: *Domine, vt videam*, p. Si
quæ damnato fieri posset gratia, vt vnā
aliquam ex vniuersis cæli voluptatibus
peteret, vtique id vnum rogaret: *Videam
Deum*. Amceniorem locum non cupio,
suauiore societatem non desidero, nec
in ignibus esse detrecto, modò *Deum*

B 3

videam.

30 DE DAMNATORVM ROGO
videam. Verùm id nulla lex permittit p.

Sed obsecro, modò post mille annos id impetrem. *Non permittit hoc vlla lex.*

Modò post decem millia annorum id fiat. *Nec hoc permittit.* Utinam vel post viginti millia annorum id consequar quod peto. *Nec istud leges vlla patiuntur.*

Saltem post quinquaginta millia annorum hoc obtineam. *Omnes Dei leges reclamant.*

Ah, vel saltem post centena millia annorum Deum videam. *Æque hoc abnuunt diuinae leges.*

O si demum vel post centies centena millia annorum exaudiar. Actum est; Nihil hic impetrabile est; Ianua gratiæ iam clausa est. Porta celi iam obserata est. Deum nunquam videbis, Et vsque in æternum non videbis lumen, q.

Hoc cogitate, inquit Chryso-
stomus. Cogitemus, obsecro cogitemus, &
hæc tam seria vel à nugis nostris æstime-
mus. Si quis moliat omnia, & nullum
non lapidem moueat, vt vel desideratos
hono-

honores, aut optatas opes, vel expetitam sponsam impetret, nullisq; laboribus vel sumptibus parcat, iamq; pænè votum suum spe certâ deuoret, paretq; nuptias; Alius tamen ex inopinato præueniat. Hoc miserum ad insaniam redigit. Hic damnum cum pudore ferendum. Hinc amentia & furor, hinc cædes & mala plurima.

Sed comparate mihi hominem spe sua falsum, & alium æternis tenebris inuolutū. Grande nimis discrimen est. Ille aliò migrare, alios honores, sponsam aliam ambire potest. At iste nec locum mutare, nec supplicium effugere valet; spe omni excidit, æternum desperatissimus. Nihilominus fateri cogitur, quod Deus pro se sollicitus in viâ variè vocarit, ipse verò venire ac sequi contempserit. Non nescit eò se conditum, Christi sanguine redemptū, salutis fonte ablutum, à Deo millies inuitatum: Veniret modò, regnum occuparet, conditore suo æternum frueretur. Sed ego, dicet ipse sibi, in culpa sum, ego neglexi, ego me in has flammis præcipitavi. Hic pu-

32 DE DAMNATORVM ROGO
dor, dolor, furor miserabilis, immensus.
Isaias clamat: *Tenebræ & palpatio factæ sunt
super speluncas vsque in æternum, r.*

Hoc vel ipsi cacodæmones fatentur,
cùm illis corpore infesso latitantibus ex-
probratur: *O miseri, Deum nunquam vide-
bitis.* Tum illi fremere, sæuire, furere, ge-
stu motuque corporis horribili osten-
dere, eâ vnâ re incredibiliter se torqueri.

§. 5.

Beatissimam hanc Dei visionē Chri-
stus Dominus compendio explicauit,
cùm omnem Angelorum felicitatem in
eo sitam docuit: Semper vident faciem
Patris, *s.* Cùm verò illam de regijs nup-
tijijs parabolam pro concione exponeret,
sub finem addidit à rege dictum: *Mittite
eum in tenebras exteriores, t.* Hebræâ
phrasi carcer longè teterrimus, tenebræ
nimium formidabiles designantur, qua-
le nihil in Orbe hoc nostro. De hoc Au-
gustinus disserēs: *Vt penitus, inquit, ex-
tra Deum sit, quisquis dum tempus est,
corrigi noluerit, u.*

• Ea

*r. Is. Cap. 32. Vers. 14. s. Matth. Cap. 18. vers. 10.
t. Matth. Cap. 22. Vers. 13. u. Aug. in Psal. 6.*

Ea vitæ istius ratio est, & tanta subinde mœstitia nos incessit, vt vnum hoc lubeat, *Lugere*; nulla Sirenum carmina, nulli Charitû lepôres, nulla Voluptatis blâdimenta pristinæ nos hilaritati restituere possunt, adeò nonnunquam in mœrorem obstinauit animus. De superioris æui Imperatore publicæ littere produnt, eum tantis mœroribus confectum fuisse, vt illum nulla vocum & fidium harmonia, nonquestres ludi, nulla locorû amœnitas, nulla gratissimorum hominum colloquia ad hilaritatem potuerint traducere; frustra erât omnia. Quid hoc, obsecro, De^o sibi vult? Quid eruditionis sacre hîc ingerit? Hoc ipsum: An videtis, ô mortales, quàm humana omnia inane magnum, & picta vanitas sint? Num tãdem sentitis, quantum à me vno, omnia vestra pendeant? En, nec omnium quidẽ voluptatum congeries animum mœrori datum; absque me, hilarare potest.

Ita prorsus est: habes, ô Deus, confidentes reos. Quòd si huic tam mœsto homini cuicumque diuina facies vel momento se conspiciendam præbeat, mox

34 DE DAMNATORVM ROGO

omnes tristitię nubes euanescant necesse est, perinde si quis è tristissimo somnio euigilet repente, somnijque sui vanitate damnata, in palatio nobilissimo, inter charissimorum gratulationes. seipsam circumspiciat.

Porro Deum videre tam immensę voluptatis Oceanus est, vt, etiamsi quis vel in igne sit, si Deum tamen videre possit, præ tãti gaudij dulcedine ignem sensurus non sit. Cogitationes hic nostras, obsecro, mittamus vltcrius, & paullò altius diuinos hos intuitus expendamus. Inde profectò liquebit, quantum hæc vna summi Boni iactura tristitiam ac dolorem omnem calamitates omnes, omne malum ac supplicium infinitis partibus excedat.

§. 6.

Atqui hæ tenebrę, seu, diuini aspectus priuatio primum est tormentum Æternitatis damnatę, quã iustissimè punitur humanę mentis cęcitas quę primum in hac vita malum & vltimum malorum est. Vsquequaq; is miser est, quem cęcitas ista corripit. Hunc talem nec ad-

moni-

monitiones, nec exempla, nec correptiones, nec instructiones, aut conciones vllæ corrigunt. Cæcitas & animi furor hominem iam occuparunt. Quà data porta ruit in vetitum, a mentia cæcus. Huic sobrios castosq; mores commendare, est colores laudare cæco.

Huius erant farinae duo nequissimi senes illi, alienæ pudicitia subseffores, Susannæ iudices, qui Euerterunt sensum suum, & declinauerunt oculos suos, vt non viderent cælum, neque recordarentur iudiciorum iustorum, x. Hos lasciuus amor adeò in transuersum egit, & dementauit, vt conscientiam, voluntatē ac rationem illorum fœdæ tenebræ inuoluerint: Sicut autem qui in alta nocte rucere incipiunt, non vident quâ ratione sistant ruinam: ita illi prout labi cœperunt, sic ad grande nefas prolapsi sunt.

Hinc nemini mirum videatur plurimos in turpissimis flagitijs quæta statione persistere; caligo mentium illos exercet. Priora vitia diem illis eripuerunt, in-

36 DE DAMNATORVM ROGO
de iam securi pergūt scelerata nocte de-
fensi; Euertunt sensum suum, & decli-
nant oculos suos ne videant cælum. Iob
pepigit fœdus cum oculis suis, ne virgi-
nem aspiciant; illi cum suis ne cælum vi-
deant, ab eo forsitan terrendi aut alli-
ciendi ad meliora.

Hoc mentis est tenebris ac sordibus
oppletæ, quam ideò *Pœna damni* cruciat
æquissimè. Noluistis videre Deum; non
videbitis æternùm. Quapropter Hiere-
mias vates hortatur: Date Domino Deo
vestro gloriam, antequam contenebre-
scat, γ.

Græcus ecclesiastes Chrysofostomus,
nobilissimam totius Christianę philoso-
phiæ regulam tradit, rebus omnibus sic
applicandam: *Suaue, hoc quidem est, sed
non immortale. Epulari & cuticulam
curare, suaue quidem, sed breue. Indulgere
genio, & delitijs se dedere, suaue, sed non
diuturnum. Carnis petulantias sectari;
suaue, sed non perpetuum. Abundare diui-
tijs; suaue, sed non immobile. Honorari ac
laudari passim ab omnibus; suaue, sed non
æternum.*

eternum. Petere vltionem ex hostibus;
suauē, sed heu quā non stabile! Stomacho
suo viuere, pleraque omnia ex voluntate
sua facere; *suauē ac iucundum, sed heu non
sempiternum.* At verò diuinis obtutibus
priuari, acerbissimum simul & perpe-
tuum; lugubre nimis & immortale. Ne
igitur, inquit Chrysostomus, segnes si-
mus, vt vno momento delitiamur (hoc
enim est præsens vita) & infinitorum sæ-
culorum accersamus nobis supplicium:
sed momēto laboremus vt perpetuò co-
ronemur. Videtis quòd etiam in sæcula-
ribus sic plerique homines faciunt, &
paruum laborem pro longā quiete eli-
gunt, tametsi diuersum eis eueniat. Nam
labor sæpe immensus, fructus verò par-
uus, & sæpius ne paruus quidem. Consi-
dera agricolam per totum laborantem
annum; & sub ipsum finem sæpius exci-
dit spe fructus multorum laborum. Item
gubernator ac miles vsque ad vltimam
ætatem in bellis ac laboribus agit, & sæ-
pius vterque moritur, & ille quidem sar-
cinas diuitiarum, hic verò cum victoria
etiam vitam amittit. Quam igitur habe-
bimus

38 DE DAMNATORVM ROGO.

bimus excufationem, in rebus ſæculari-
 bus laborioſa perferentes, vt parum re-
 focillemar, vel ne parum quidem, ſpes
 enim incerta eſt: in ſpiritualibus autem
 contrario modo facientes, & propter
 paruam ignauiam, ineffabilem pœnam
 nobis accerſentes? Ideò oro vos omnes,
 vel ſero ex hoc ſtupore euigiletis. Nullus
 enim nos liberabit in illo tempore, non
 frater, nec pater, nec puer, nec amicus,
 nec vicinus, nec vllus alius: ſed ſi operi-
 bus deſtituti fuerimus, omnia tranſibūt,
 omninoque peribimus, z.

z. *Chryſ. tom. 4. in epist. 2. ad Cor. Cap. 5. hom. 9.
 fine.*

§. 7.

Rectiſſimè igitur hortatur Iſidorus
 Peluſiota: In æternitatem tanquam in
 ſcopum intenti ſimus, & prudentiam in-
 dies diuinis oraculis acuerere debemus.
 Hoc ſcilicet vnum erreat, hoc ſoletur
 vnum: Terreat quidem, dum quiſq; ſibi
 dicat: Perdo Deum hoc vitæ momento?
 Omnes vnà voluptates, omnia ſimul bo-
 na perdidit, idque æternum. Promereor
 Dei faciem hoc vitæ punctulo? Gau-
 dium

dium omne, bona simul omnia acqui-
siui.

Gregorius id affirmans; Omnia et-
iam retinendo, inquit, relinquitis, si sic
temporalia geritis, vt tamen tota mente
ad eterna tendatis. Si cupis, inquit Chry-
fostomus, his quæ in Mundo sunt, frui,
cælum quærere: Si vis etiam præsentia
consequi? toto illa studio despice, a.

Erminigildus iuuenis sanctissimus Hi-
spani Regis filius, cùm ei pater Leuigil-
dus iussisset dici, aut eucharistiam Arria-
no ritu sumendam, aut moriendum esse.
Ille religionis veræ tenacissimus Arriano
patri renuntiari iussit: Facilem esse iactu-
ram regni, quod diu retineri non posset:
illud à se regnum ambiri, quod reges fa-
ceret immortales.

Non aliter nobis ratiocinandum: Re-
bus omnibus quæ à summi Boni aspectu
detinent, Vale longissimum dicamus.
Plurima enim perduntur cum lucro, nec
æstimandum est damnum illud, quod
scenore pensatur amplissimo.

Cùm rex Demetrius Athenas cepis-
set,

a. Chryf. in 1. epist. ad Tim. hom. II. fine.

40 DE DAMNATORVM ROGO
 set, Lachares Atheniensis philosophus
 vultum atramento tinxit, rusticam ve-
 stem induit, & calathum multâ fronde
 opertum tulit. Quâ ratione per portam
 omnium minimam furtim egressus est.
 Vt verò Tarentinos equites summo stu-
 dio insequentes falleret, equo & ipse cõ-
 scenso, numos Daricos in viâ velut ne-
 glectim sparsit. Hos dum illi studiosius
 colligerent, ipse in Bæotiam elusis inse-
 cutoribus peruenit. Lucrum est, perdere
 vt lucreris, abijcere vt serues. Abijciamus
 ergo vt seruemus, perdamus vt lucre-
 mur. Hoc vnum perdere metuamus, æ-
 ternum Dei aspectum: illudque iam assi-
 duè pro se quisque roget: *Ne proijcias
 me à facie tua, b. Tibi dixit cor meum, ex-
 quisivit te facies mea, faciem tuam Domine
 requiram, c. Ostende mihi faciem tuam, d.
 Domine, Ostende nobis Patrem, & sufficit
 nobis, e. Domine, paratus sum omnia,
 quæ iusseris, aggredi; quæ immiseris, pa-
 ti; quæ volueris, facere; quæ prohibueris,
 cauere. Tu modò, Ne auertas faciem tuam
 à me.*

b. Psal. 50. vers. 13. c. Psal. 26. Vers. 8. d. Exodi
 Cap. 33. Vers. 13. e. Ioan. Cap. 14. Vers. 8.

C A P V T III. 41

à me. Domine, iam sum in tenebris, iam vilipendar, iam infimis accensear. Tu modò ne auertas faciem tuam à me. Malum etiam leuissimum, si semper duratum sit, immensum ab æternitate pondus accipit. Quid ergo de malorum omnium malo grauissimo dicendum?

C A P V T III.

Alterum Aeternitatis Tartaræ tormentum.

F L E T V S.

SI uinitor incurius botros in vite iam maturos negligat, ac tum primum ad torcular deferat exprimendos, cum iam putrescunt, vinum effluet tam ignobile & insuaue, vt id nulli nec ebrio quidem propinari possit. Lacrimæ piæ, pretiosus liquor, & vinum sanè generosum sunt, vel Angelis propinandum, si temporì fundantur.

Bernardus certè asserit, nostras lacrimas Angelorum esse delicias, si tamen
 eas

42 DE DAMNATORVM ROGO

cas expreſſerit vel dolor ſanctus, vel amor diuinus. Quòd ſi lacrimæ fundatur tempore non ſuo, aut cauſa non laudabili, in vinum aceſcens & marcidum degenerant; potus miſerabilis, nemini profuturus.

Illa regum monſtra Herodès & Antiochus lacrimas fundebant, ſed non ſerias, & nimiũ ſeras. Venator Eſau, Paulo teſte, Non inuenit pœnitentiæ locum, quamquã cum lacrimis inquiſiſſet eã, a. Vinum ignobile atque fugiens, lacrimæ intempertiæ.

Tempus viuendi, tempus flendi eſt: *Qui ſeminant in lachrymis, in exultatione metent. Euntes ibant & flebant, mittentes ſemina ſua,* b. Hac quidem ratione fragrans Angelorum vinum, aromatites, conditum funditur.

Elephas quandoq; noctu triſtè murmurat, ſuam velut ſeruitutem deſſens. In nocte degimus, dum viuimus, & heu vitijs crebro ſeruiamus; cur ſeruitutem hãc miſerrimam non iure deſſeamus? Vuas ad vitem putreſcentes negligit, qui cum

Petro

Petro & Magdalena flere reuult. Serę nimis sunt lacrimę in Orbe altero; Hic flendum est. Vx miseris qui domum luctus subeunt æterni : illic quidem incipitur fletus, sed non finitur. Æternitas perennium pincerna lacrimarum est.

Atq; hoc alterum apud inferos supplicium est, FLETVS, de quo. Seruator explicatissimè : Ibi erit fletus, & stridor dentium, c. *Tenebrę oculorum*, *Fletus auriũ tormentum* est; de illo, capite prioris, de isto, capite sequenti nos plura.

c. *Matth. Cap. 13. vers. 42.*

§. I.

Damnatorum lacrimas Christus in diuinissimis suis concionibus sæpius ingessit, ne memoria elaberetur maximi doloris testimonium. Hinc illę voces crebrius repetitę : *Ibi erit fletus, & stridor dentium*, d. Fletus quidem, inquit Bernardus, ob ignem qui non extinguatur, stridor verò ob vermem qui nõ moritur. Planè fletus ex dolore, stridor dentium ex furore. Fletum nempe tormentorum

d. *Matth. cap. 13. vers. 42. & cap. 22. vers. 13. Luc. cap. 13. vers. 28.*

44 DE DAMNATORVM ROGO
torum immanitas, stridorem dentium
vehementia ipsa tabescentis inuidiæ, &
obstinata malignitas extorquebit, e.

De tempestiuo fletu Veritas dixit:
Beati qui lugent, quoniam ipsi consolabuntur,
f. Hic nonnunquam voluptatis est fle-
re: Æternus illic fletus solatij omnis est
expers. Notum Nasonis illud: Sedatur
lacrimis, egeriturque dolor. At illic tor-
menta omnia incrementum à fletu ca-
piunt, perinde vt flamma oleo aut bitu-
mine vegetatur.

Quòd si damnati singulis diebus vel
vnicam solùm lacrimulam stillarent, atq;
hæ vnus diei guttulæ cum secuturis ce-
teris (quod Deo facile) asseruarentur,
demum ingens lacrimarum Oceanus in-
undaret, maria omnia superaturus, g.
Verùm damnati licet acerbissimè plorèt
ac eiulent, nullas tamen lacrimas fun-
dunt, quemadmodum perfrictæ frontis
pueri, qui quamuis acriter à parentibus
cædantur, nec vnicam tamen lacrimulâs
extillant; obduruerunt contra plagas: In
damna-

e. Bern. serm. 8. in psalm. Qui habitat. circa mod.
f. Matth. 6. 5. v. 5. g. Æternitatis Confid. 4. §. 2.

damnati, quorum voluntas est obstinatissima, horrendum quidem vociferantur & exululant, fremunt, rugiunt, ac furunt, sed pias oculorū pluuias non mittunt, *h.* Omnes suas caueas confusissimis eiulatibus, velut pecudes iam iam iugulandæ complent. Ah, qualis musica æternum non sopienda!

Quod Paulus de cælestibus delitijs elocutus: Nec oculus vidit, nec auris audiuit, &c. id sanè de damnatorum etiam furioso fletu afferendum: Tam lamentabiles questus, tam horrificas vociferationes, tam terribiles rugitus edunt, vt verissimè dici possit, nemo simile quid vnquam audiuit.

In memoriam, obsecro, reuocemus crudelissimos Neronis hortos, in quibus ipse cenare solitus, dum Christiani circumcirca suffixi palis, *i.* lento igne cremarentur in vsum nocturni luminis, *k.* Quam lugubres ac miserandi horum eiulatus fuerint? Cogitemus, vel mille solū

h. Theologis notum, post supremum iudicij diem nullam nec generationem nec corruptionem fore.
i. Transfigi palo, simplex crucis genus. *k.* Tacitus l. 15. *Annal. post med.*

46 DE DAMNATORVM ROGO
lum huiuscemodi crucifixos flammarū
medios, & mille alios iam fractis cruri-
bus, rotis implexos etiamnum spirare,
& luctuosissimis lamentis cruciatus ma-
ximos testari. Quam hæc miserabilis e-
iulatio? Sed quid mille subiectis igni-
bus crucifixi, quid mille rotis inserti
rei sunt ad tot millies millena millia, ad
tot millionum milliones cum damnato-
rum; rum dæmonum, quorum omnium
formidabiles vociferatus, vnusquisque
vt malum sibi proximum distinctè per-
cipiet.

§. 2.

Istud Deus sapientissimè decreuit, vt
quod beatos omnes mirificè oblectabit,
eius contrarium damnatos incredibi-
liter excruciet. Cælestes modulos ac bea-
torum musicam cōmendant sæpius di-
uinæ paginæ, quippe omnes etiam exte-
riores sensus suā quisque voluptate per-
fundetur: sic apud inferos singularissi-
mum erit tormentum, perpetim audire
tot centenorum millium horribilissimos
mugitus, planctus, rugitus, perinde si
meri boues assentur viui, aut si rabidi
canes

canes catenas rumpere luctentur, nec possint.

Quàm insuavis est musica, si vicinus atrium canibus plenum habeat, qui noctu assiduis latratibus peruigilis ægroti aures obtundant? Sed ô quam dulcis est canina hæc musica! ô quam mitis est, & minimè diuturnus hic Orcus, ad flammeos inferorum specus æternis ciulationibus exsonantes!

Ita nimirum amatorix impuræ cantioncule, ita lasciuu moluli; sic carmina saltatoria, & spurca choreumata l. expiantur; illorum loco Væ, Væ, Væ sempiternum insonabit! Damnnati Deum diuosque, imò & seipfos, omnesque sceleris socios assiduis execrationibus deuuebunt: parentem filius, filium parens, matrem filia, hanc mater execrabitur: omnes vitæ dies annosque, & ipsam qua quisque natus est horam maledictis onerabit.

Nil æquè tamen siccissimis illis lacrimis deflebunt, quàm turpissimam temporis iacturam: tot optimas horas,

tot

48 DE DAMNATORVM ROGO
tot opportunissimos dies, tot hebdomades ac menses, tot ipsos etiam annos tam otiose tamque turpiter consumpsisse, dolor erit vehementissimus, sed heu nimium serus.

Narrat Petrus Reginaldus, Homini religiosissimo, dum preces funderet, al-lapsam ad aures vocem lugubrem. Quæsiit ille quis esset, quid ploraret, quid peteret? Ad quem vox iterum: Vnus è damnatis sum. Quid lugubrè ploras, aiebat alter. Cui denuò vox illa: Ego, damnatiq̃ue ceteri nil adeò acerbè deploramus, quàm vitæ tēpus inter flagitia perditum. Eheu, vel horulâ vnicâ impetrare licuisset, quod omnis deinceps æternitas negabit.

O dictum verum, sed heu nimis etiam serum! Hinc optimus plurimorum mos est, singulis horis animum cælo at-tollere eiusmodi verbis: O Dominus meus, & Deus meus, iterum consumpsi horam, cuius erit reddenda ratio: Miserere mei Deus, nunc & in fine vitæ meæ, m.

m. Vide Horologium Angeli Tutelaris, Hora 2. Diei.

§. 3.

Iam igitur vtilissimè gemimus, iam lacrimæ, si velimus, gemmæ sunt, iam opportunissimè flemus, ne semper gendum, ne flendum sit æternùm.

Cùm Macedonum regi Alexandro, multa de matre scripsisset Antipater, quibus perlectis: Ignorat Antipater, ait rex, vnicam matris lacrimam, multarum calumniarũ epistolas esse deleturam, *n.* Idem ego pænè de noxijs inferorum capitibus dixerim: Damnati suauiter ignorare voluerunt, vnicâ lacrimulâ sed feriâ & maturâ noxas omnes aboleri posse.

Eam ob caussam Bernardus: Quis, inquit, dabit capiti meo aquam, & oculis meis fontem lacrimarum, vt præueniam fletibus fletum, & stridorem dentium, & manuum pedumque dura vincula; & pondus catenarum prementium, stringentium, vrentium, nec consumentiũ, *o.* Ibi erit fletus. Vnius Matthæi ore hoc quater repetitũ: *Filij autem regni eiiciẽtur*

C

in te-

n. Plutarch. in Alexandro. o. Bern. serm. 16. in Cantica.

50 DE DAMNATORUM ROGO
in tenebras exteriores, Ibi erit fletus & stridor dentium. Idem ingeminatur: Et mittent eos in caminum ignis, Ibi erit fletus & stridor dentium. In̄ter nuptialia gaudia in malè vestitum pronuntiatur: Mittite eum in tenebras exteriores, Ibi erit fletus & stridor dentium, p.

Non caret fletus solatio, cùm mortuus, qui defletur, etiamnum in ædibus est, sed vbi effertur non rediturus, cùm in scrobem deicitur ante iudicij diem non emerfurus, hic nimbi lacrimarum fluunt, hic mcestissimum vltimumque Vale dicitur: Sic omnis in Orbe hocploratus suum habet solatium. Imò, quemadmodum qui flere se somniant, finito somnio siccas deprehendunt genas, & triste ludibrium mirantur: sic vbi post fallacia vitæ somnia ad æternitatem cui-gilauerimus, nostras ipsi steridissimas lacrimas & mirabimur, & damnabimus. Verè somniantium hic planctus est, nã, Ibi, Ibi erit fletus & stridor dentium, idque ob infandos dolores.

Libeat, oro, experimentum eius rei
vel

vel leuissimum subinde sumere: digitus ardenti sed gracili cereo admoueatur per partem horulæ. Prò quanti quiritatus, eiulationes quantæ audientur? Totum hominem putabis rogo iniectum, cum solùm extrema pars digiti vratur. Quid quæso hæc ludicra, hæc piotæ flâmulæ ad gehennam? Ibi erit fletus, ibi stridor dētium erit. Fletus ab igne, dētium stridor ab inexplicabili frigore proueniet. Sed & illud hic significatur, damnatos integerrimis semper sensibus pati.

In febrientibus id obseruare est, in quibus quia viuacior etiamnum doloris sensus, ideò hoc dentium concussu vim morbi frangendam putant: ita damnati suos cruciatus viuacissimo sensu percipiunt, ideò illos velut mitigaturi, & flere dicuntur & stridere, dentemque in dente fatigare.

Iure flebunt, meritò eiulabunt, dum enim viuerent, coram eis Christus crucifixus toto flebat corpore, & sanguinem membris omnibus efflebat, sed frustra; Tutelaris Angelus aures illorum monitis obtundebat, sed frustra; cęlites omnes ad

52 DE DAMNATORVM ROGO
meliora prouocabant, sed frustra, Deus
ipse triginta, quadraginta, quinquagin-
ta, sexaginta, pluribusque annis clama-
bat & inuitabat ad honestiora, sed fru-
stra omnia. Noluerunt flere breuissimo
tempore: fleant igitur omni æuo, fleant
æternùm. Clamores monentium negle-
xerunt audire, clament igitur, & nō au-
diantur.

§. 4.

Fit nonnunquam vt viator in mon-
tis fastigio videat quosdam qui in subie-
ctâ valle periculosissimam glaciem ten-
tent trajicere. Hos ille non tantū videt,
sed & periculi monet, ne pergant in præ-
sens ituri exitium. Siquidem non rarò ri-
gente brumâ stagnans aqua, vel amnis
mitissimus sed profundus tenui glacie
velut crustâ obducitur. In glaciem inie-
ctæ niues tutissimum iter viatori men-
tiuntur.

Huc vbi viarum ignari deferuntur,
annem tacitis meatibus serpentem, &
glaciem fallacissimam ingrediuntur, tã-
quam si solidis campis incederent, peri-
culorum securi. At glacies moli corpo-
rum

rum impar vestigium fallere, subito hiatu discedere, & ita mergere incautos.

Hoc vbi in colle futurum præuidet periculi gnarus viator, mox vociferari ab alto & monere, ne illac porrò eant, exitio ire proximos; dolosam glaciè declinent, iter aliò flectant.

Fidelissimum hunc clamorem si viatores in valle, aut non audiant, aut contemnant, in suum ipsi properant interitum. Fallit glacies? haurit amnis? frigus perimit? Sibi culpam imputent. Moniti sunt; sed audax temeritas spreuit monita: Suo perit vitio, qui sic perit.

Haud aliter Deus, diuique cælites ab alto clamabant olim, sed etiam nunc clamant: Fallacissima glacies est Voluptas, recedite; fragili superficie decipit oculos, ne fidite; rumpetur subitò fraudulenta hæc via, ne pergite, certò submergendi. At illi proteruo risu monita eludentes, in pericula certissima nimis quàm animosi securo pede pergunt, in glacie tam insidiosa non tantum viam reperturi, sed etiam choreas ducturi.

Ita sbant, ridebant, iocabantur, saltabant:

54 DE DAMNATORVM ROGO
bant: subitò rupit glacies, submersi mi-
seri, heu non amplius emersuri; sepulti
semper, nunquam mortui, nunquam
morituri, & tamen morituri semper.
Iam lamentantur & plorant: frustra.
Non audierunt moniti, iam nec mo-
nentes nec flentes audiuntur. Pereant,
quos tam pertinax pereundi libido te-
nuit.

Amantissimus Deus satis diu satisque
validè clamavit: nemo audiit. *Vocaui, ait,
& renuistis, extendi manum meam, & non
fuit qui aspiceret; despexistis omne con-
siliium meum, & increpationes meas ne-
glexistis, Ego quoque in interitu vestro ride-
bo, q.*

Christus quamdiu, & quàm conten-
tè clamabat? Beato Luca teste, Ipse iter
faciebat per ciuitates & castella, prædi-
cans & euangelizans regnum Dei. Et hæc
dicens clamabat, qui habet aures audiē-
di, audiat. Quid obsecro clamabat? *Va
vobis, qui ridetis nunc, quia lugebitis & flebi-
tis, r.* Perinde si dixisset: *En, vaticinor,*
hæc

q. *Proverb. Cap. 1. Vers. 14. r. Luc. Cap. 6.
Vers. 25.*

hæc glacies, quam insilitis, fallet vestigium; mergemini; breues cachinni fletu finientur nunquam finiendo. Sed surdis cantabatur fabula; iam non surdos cruciant tormenta.

§. 5.

Hic monitum instillo saluberrimum. Hoc agamus, cum in miseriam sumus & aduersis premimur, saltem hoc vnicum cogitemus: Si miseria hæc duret æternum; si istud semper sentiam, in quantum id exeresceret tormentum vel sola diuturnitate? Ah, vel muscæ, vel culicis punctiuncula, si tamen sit æterna, quam inexplicabilis cruciatus pronuntiabitur? Quis igitur horror exercebit damnatos vel ob vnam hanc, sed assiduam cogitationem: Hic ignis æternum ferendus, hic vlulatus æternum audiendus, hic foetor æternum olfaciendus. Atque hinc fletus multò quam amarissimus; hinc horror sempiternus.

Terror, tremor, ciulatus, angor vndique opprimet Stygis ergastulos, s.

C 4

Quia

s. Sic olim vocati serui, qui in ergastula compingebantur.

56 DE DAMNATORVM ROGO
Quia verò hæc supplicia nullę annorum
centurię, non Olympiades, non lustra,
non sæcula, nullę sæculorum myriades
exhaurient, rectissimè Iobus Sempiter-
num horrorem nominat, *t.*

Ægro subinde nox vnica censetur an-
no longior : quot ergo annos, quot sæ-
cula vnicus damnatorum annus inclu-
det, cuius nullum designare sit momen-
tum, quod non occupet mors acerbissi-
ma. Æternus mœror æternę mortis co-
mes est.

Narrat Ioannes Climacus, in obeun-
dis monasterijs hominẽ religiosum à se
visum, qui continuis ferè lacrimis made-
bat. Hunc ipsum super ea re placuit in-
terrogare. Mi frater, aiebat Climacus,
quid obsecro causę est, quòd adeò vbe-
res tibi sint oculi, vt pænè nunquam nõ
aquis stillent? Ille diutulè cunctatus, id
demum responsi dedit: Ego Pater, per-
suasissimus sum, non cœnobitis, sed
Christo & Apostolis me seruire. Et quia
ad focum & ignem mihi harendũ (cœ-
nobij cocus erat) assiduis cogitationi-
bus

bus ignes illos æternos voluo. Hoc lacrimas ciet, u.

Cogitatio prorsus faluberrima, inferorum rogos, damnatorum fletus animo versare. Illic, inquit Cyrillus, ingemiscunt assiduè, nec vllus miseretur; clamant de profundis, & nemo flectitur; lamentantur, & nullus eripit. Hæc lamenta præcogitando cauentur.

u. *Io. Clim. gradu 4. de Obedientia, post initium.*

§. 6.

Miserunt olim è monte Nitriæ religiosissimi viri complures, iunctisq; precibus Macarium rogarunt, ingenti plurimum desiderio id daret, & in Nitriam veniret, alioquin sciret, subito plurimorū aduentu se obruendum, si venire cunctaretur. Persuaderi se passus Macarius non distulit venire. Hic omnes primùm aspectu tanti viri oculos pascere, dein & aures satiare velle. Itaq; vna omnes Macarium rogant, adderet hanc gratiam, & audiendi auidissimos ad virtutem hortaretur. Expectabantur grandia. At Macarius non verbis sed lacrimis orsus dicere:

58 DE DAMNATORVM ROGO
Ploremus, inquit, & lacrimas, ô fratres,
nostri oculi producant, antequam hinc
eò migremus, vbi lacrimæ comburunt
corpora.

Hoc orationis exordium, hoc narra-
tio, & confirmatio, hoc epilogus fuit.
Quæ quidem breuis, sed seria cohorta-
tio sic omnium animos percelluit, vt
cuncti lacrimis perfusi, in terram pro-
cumberent, dicerentque: Pater, ora pro
nobis, u.

Rem dixit Macarius: Lacrimæ, dū vi-
uimus, lauant; post mortem, cruciant;
hic sordes abstergunt, illic fontes ambu-
runt. Ibi erit fletus, & acerbissima cū dæ-
monum tum damnatorum complora-
tio. Fingamus quoscunque aurium cru-
ciatus, clamores hominum, latratus ca-
num, luporum vlulatus, mugitus boum,
rugitus leonum, aliarum bestiarum fre-
mitus, fragores nubium, deiectus aqua-
rum, & quicquid in amcenū auribus fin-
gi potest, ah quàm id omne nihil est ad
Orcinianæ plebis desperatissimum fletū,
cuius auctarium est stridor dentium.

Huc

u. *Pelagius interpret libel. 3. n. 9. apud Roso veid.*

Huc adsint qui odio inuidiaque æstuant, qui leuiter læsi ringuntur, qui dentes velut apri acuunt. & dentibus infrendunt: hic in damnatis suos agnoscant mores. Vates regius monet: *Observabit peccator iustum, & stridebit dentibus super eum, x.*

Vitam nostram inspice, & videbis quomodo alter in alterius exitium attentissimis oculis collineet. Sed quas demum vtilitates hic sequimur? Vnum hoc spectamus, vt quâ parte patet aduersarius, ea ictum inferamus certissimum: lædere, obesse, perdere conamur. Hoc inexplabile odium, hoc insatiabilis agit inuidia. Et velut canes, cum rixantur, dentes retegunt; ita nos canini homines, aut inhumani canes inter nos agimus, & nonnunquam de osse caluo altercamur.

O Inuidi, odijque exacerbati, quid Stygios canes æmulamini, cur mores damnatorum induitis? Ibi, ibi erit fletus, ibi stridor dentium. Quisquis æternum illud Væ capit, inuidiam omnem ac odium ponit, illud mente memori

C 6

volutans:

60 DE DAMNATORVM ROGO
volutans: Nec oculus vidit, nec auris au-
diuit, quæ Deus præparauit deferenti-
bus se. In Tartaro fletus, in Paradiso cõ-
centus erit, quem nulla vnquam auris
audiit. Tui arbitrij nunc est, aut illum
fletum, aut hunc concentum incipere.
Aut hunc, aut illum nunquam finies.

CAPVT IV.

*Tertium Aeternitatis Tartaræ
tormentum.*

FAMES.

ERhetorũ scholâ optimus magister
Quintilianus dicere non est veritus:
Felix pestilentia, felix præliorum strages,
denique omnis mors facilis. Fames aspe-
ra, durissima necessitatum, deformissima
malorum, a. Infandum malum sit ne-
cesse est ad quod mala maxima in pretio
haberi possint: Talis est Quintiliano fa-
mes, inter maxima mala, non indignum
sceptro malum. Nec sine ratione hoc as-
scri-

a. *Quintil. declam. 12. §. 21. med.*

feritur. Siquidem tam è veteri quam recenti historiâ liquet, extremâ & letali fame hominem eò furiarum subinde redigi, vt suas ipse carnes auidissimis dentibus discerpat, & corpus infelix alat minuendo corpus. Zeno Imperator hoc fecit, prius sepultus quàm mortuus, *b.*

Itânc verò nouemdialis Fames, tam acerbum leti genus, vt ad illud mors omnis inter mitiora supplicia referri possit? Quid igitur fames decennalis, quid sæcularis; quid fames mille, aut millies mille annorum erit, cui nec micula nec guttula solatio erit, nec esse poterit, cui res & spes omnis est adempta? De hac verissimè dixerim: Durissima necessitatum, deformissima malorum Fames.

Hoc furibundum malum, Æternitatis illius luctuosissimæ Tertium est Tormentum. Minatus iam olim hoc supplicij propheta: *Famem, inquit, patientur vt canes*, *c.* Ille quidem miserrimus est, qui cum cupit edere, quod edat, non habet: sed ille longè miserior est, qui semper cupit

b. De quo Cas. Baron. ad Ann. 491. Ex Ennodio. Zonara, &c. c. Psal. 58. Vers. 7.

62 DE DAMNATORVM ROGO
cupit edere, quem furibunda stimulat
fames, sed quod edat, nec habet, nec ha-
bebit vnquam. Atque, quod amplius,
quem non tantum fames extrema, sed &
fitis vehementissima cruciat. Talis est fa-
mes fitisq̄ue damnatorum. De his hoc
capite differendum.

§. I.

Minatur Christus sermō: *Vae vobis, qui saturati estis, quia esurietis*, d. Ea vos fa-
mes opprimet, quæ non vnus diei, aut
mensis, aut anni sit; nec cui plurima, sed
cui desint omnia. Nemo miculam, nemo
dabit guttulam, nec dare poterit. Prio-
rum deliciarum memoria tormentum e-
rit, & accendet famem, vt gulæ noxam
comiteretur gulæ pœna, & suum delicto
respondeat supplicium. Teste Sapien-
tiâ, *Per quæ peccat quis, per hæc & torque-
tur*, c.

Variè prorsus delinquit gula. Primò
quidem cum nimium cibi potusq̄ue in-
geritur, vel reclamante stomacho, qui
sæpissime non inedia queritur, sed ni-
miam sagemam. Sunt autem & stomacho
sua

d. Luc. Cap. 6. Vers. 25. c. Sap. 6. 11. Vers. 17.

sua verba, sunt & clamores. Quoties is indignatur, & ructu frequenti clamat: Obruor, succumbo, destruo, pereor. Nimijs beneficijs enecor: refocillari vellem, non farciri; ali, non opprimi. Non ego cibo, vt culcitra tomento implendus sum. Hæc mihi beneuolentia magis officit, quàm odium & inedia. Hæc stomachi querelæ sunt. Chrystomi dictum est: Quod necessitatem in edendo excedit, id non alimentum, sed pestis est. Satietas morborum omnium origo, f. Hæc prima gulæ noxa est, nimium refeceri.

Altera, cibus adeò delicatis aut pretiosis inhiare, vt necesse sit, omne perscrutari profundum, & conchylia vltimæ maris ex ignoto littore eruere. Ultra Phasim capi volunt, quod ambitiosam popinam instruat. Quod dissolutus delictijs stomachus vix admittat, ab vltimo portatur Oceano. Gulæ omnia nota fastidienti vndique cõuehitur; Orbe toto conquiruntur epulæ, & quantò quid carius est, tanto magis sapit, vti Alagabalus Imperator, mari vicinus nunquam piscem
come-

64 DE DAMNATORVM ROGO
comedit. Hi famem longè maiorem ha-
bent quàm ventrem. Vomunt vt bibāt,
bibunt vt vomant, & epulas quas Orbe
toto conquirunt, mox eādē viâ reij-
ciendas ingerunt.

Sed notes velim, illud etiam delicatū
ac pretiosum censerī, licet in se vilissimū
sit, quod à gulā plurimum desideratur.
Hinc fieri potest, vt iste grauius delin-
quat fungis edendis, quàm ille perdice
aut Phœnicopteri g. linguā. Esau non
ob alilem gallinam, aut spadonem ca-
pum, sed ob lentis edulium auidè nimis
appetitum reprehensus est.

Tertia gulæ noxa, symposijs ac con-
uiujs nimium & temporis & nummorū
tribuere. Apud plurimos in Orbē eunt
conuiuia, vt inter Iobi filios; & hi vix vl-
los per annum dies à comestationibus li-
beros numerant; mera viuunt baccha-
nalia.

Solent subinde liberis parentes vati-
cinari: Væ tibi puer, vbi in exteris regio-
nes amissus, delitijs domesticis carebis:
quàm insuetus eris laboris & penuriæ

Haud

g. Frembder thevret Vogel.

Haud secus his obijciendum: Væ vobis, qui quotidie saturati estis, quàm insolentes eritis famis & ieiunij?

Quartum gulæ vitium, ieiuniorum leges temerè violare, aut certè ad arbitrium suum explicare. Hinc sæpius quadraginta diale ieiunium, in decem aut viginti dierū temperantiã mutatur. Multi ieiunos se credunt, cùm non sunt ebrij. Eò rerum deuenimus, vt solis pænè religiosi familijs ieiunij leges videantur late. Ceteri, benignissimi harum legum interpretes, semper aliquid caussarum habēt, vt exleges sint. Ad medicus, inquis, & confessarius ieiunij legibus me soluerunt: Nimirum tuis verbis persuasi; aliter, puto, iudicaturi, si minus disertum, aut magis inopem haberent reum.

Quintum gulæ crimen, Ebrietas, plurimorum vitiorum origo, & omnium vitiorum periculosissimum, idque ob hanc rationem. Ebrius si subito lapsu aut morbo (quod non infrequens) mortem habeat vicinam, miser nec de noxis dolere, nec animum ad conditorem erigere potest; ita letali culpa oppressus, & fati

66 DE DAMNATORVM ROGO.

fati sui ignarus ad Æternitatem rapitur,
Ah, Mortis & dæmonis mancipium!

§. 2.

Væ igitur, væ vobis qui saturati estis,
quia esurietis. Non immeritò dixit Regi-
naldetus, *h*: Hoc peccato gulæ infiniti
homines damnabuntur. Gula imperij
est amplissimi, omnibusque vitijs felicif-
simè patrocinator. Nimirum, *Hac fuit
iniquitas Sodome*, proclamat Ezechiel,
*saturitas panis, & abundantia, & otium i-
psius, i.*

Eam ob rem vigilantissimè monet
Seruator: *Attendite vobis ne fortè grauen-
tur corda vestra in crapula & ebrietate, k.*
Hæc enim vitij huius nequitia est: non
corpus solum prægrauare, sed & ani-
mum humo affligere ac calcare, immò
& Orco præcipitare. Hic fames, hic si-
tis, hic longissimum ieiunium, *quia esu-
rietis.*

Sed videte quàm nos nec æstimare,
nec capere possimus res Orbis alterius,
quod miseræ nostræ pars maxima est.

Quis

*h. Reginald. in speculo finalis Retribut. i. Ezech.
Cap. 16. vers 49. k. Luc. c. 21. v. 34.*

Quis nostrum extremę famis experimētum sumpsit? Inde nec nostrę quidem, nedum Stygię famis sęuitiam expendimus. In obsessis ciuitatibus, aut in sęuis carceribus eius rei specimen præbetur. Eò enim rabies famis adigit, vt non solũ canes, equi, feles, sed & mures, glires, imò & serpentes ac bufones in cibum lixentur ac vorentur. Gramē agris euellitur, corium scutis detrahitur, & cibus est: columbarum pecudumque aliarum excrementa, in hominum alimenta transeunt, fame rabidã cogente, quę nec charissimorum quidem corporibus parcit.

Cambyfes rex, quod Annæus refert, ingentem bello turbam per inuia perq; ardentia in Æthiopiam trahebat. Sed cõmeatibus nõ prouisis, nec itineribus exploratis intra primum iter necessaria deerāt, nec quidquam subministrabat sterilis & inculta, humanoq; vestigio ignota regio. Sustinebant famem primò renerrima frondium, & cacumina arborum; tum coria igne mollita, & quicquid necessitas cibum fecerat: postquam inter Srenas herbę quoque & radices defecerant,

68 DE DAMNATORVM ROGO
fecerant, apparuitque inops etiam ani-
malium solitudo, è militum numero de-
cimum quemque, alimentum habuerunt
fame sæuius, l.

Parum hoc: multò sæuiora fames de-
dit spectacula. Quot matres suum san-
guinem, liberos suos, velut pullos galli-
naceos iugularunt, suis ausæ dentibus
membra conuellere vel proprijs mem-
bris chariora. Parum & istud videri pos-
sit ad immitiora collatum. Quoties in
carceribus reperti qui seipsos & suas ipsi
carnes dentibus fame adacti lacerarunt?
Quacunque morsus seu brachijs seu hu-
meris infigi poterat, eò dentes propera-
runt quantumuis irrita crudelitate, m.

l. Seneca l. 3. de Ira C. 20. m. Vide theatrum cru-
delitatis Hugonotica.

§. 3.

Ad rem: Hanc famem quam vel ocu-
lis est cernere, non satis capimus, & quo-
modo illam inferorum atrocissimam, æ-
ternam famem capiemus? Quò furio-
sior est fames nostra, hoc & breuior; i-
lla verò licet sit furiosissima, eadem ta-
men

men etiam est æterna. Væ vobis, quia e-
furiētis.

Heu qualis est ista regio, quæ crudas
carnes equinas, mures & bufones, ster-
cus columbinum, pro delitijs appetit, &
ea impetrare nequit: quæ mori posse,
summi beneficij loco ducit, & mortem
nusquam inuenit: *Desiderabunt mori &
fugiet mors ab eis*, n. Inexplicabilis, æter-
na fames; intolerabilis, æterna sitis.

His tormentis, & illud est annexum.
Aiunt Theologi cælestes delicias adeò
futuras vberes, vt omnia beati hominis
membra, omnesq; sensus suam sibi bea-
titudinem sint habituri. Hinc gustatus
& lingua tãta Ambrosiæ suauitate, tam-
quæ diuino imbuentur succo, vt assiduè
beatorum quisque lautissimo epulo vi-
deatur refici, idque ad omne, & supra o-
mne votum.

Sic & damnatorum maledicentissima
lingua merissimo natabit felle, fel ipsa
merum. Prædixit Hebræus vates: *Fel dra-
conum, vinum eorum, & venenum aspidum
in sanabile*, o. Huic fami, huic felleo
liquori

a. *Apocal. cap. 9. vers. 6. o. Dent. 6. 32. vers. 33.*

70 DE DAMNATORVM ROGO
liquori dulcedo nulla poterit mederi;
cruciatus insanabiles.

His aliqui accessuros putant sæuissimos dentium dolores. Quisquis eos dū viuit, experitur, illos obsecro post vitam cruciatus cogitet. Et nunquid si apud inferos nulla penitus alia sint tormenta, quàm vel vehemens capitis, aut dentiū, aut sæuus podagræ vel calculi dolor, si tamen hic dolor futurus sit æternus, quantis sumptibus, quantis laboribus ac doloribus non redimendus sit? Sed hæc timemus, & non timemus, dum maximè timenda hilariter perpetramus.

In hospitijis quandoque genialiter estur, largè bibitur, lætè canitur, saltatur & tripudiat: at vbi caupo calculum cum hospitibus ponere, & rationes duplicare, *p.* tum hospites hærere, & alternis aspectibus sese intueri, in eas demum voces prorumpere: Vtinam huc nunquã ingressi simus! Adeò caræ sunt symbolæ, *q.*

Nos etiamnum, quamdiu viuimus,
in ho-

p. Wann der Wirth mit woenfacher Treiden
schreibt. *q.* Thewr. Tsch.

in hospizio degimus, & symbolarum incogitantes genio indulgemus ad vesperum perpotamus, canimus, saltamus, tripudiamus. Quis verò soluet symbolas? O malè securi! Nos soluemus symbolas non iniquas, sed heu percaras! Edimus, bibimus, lusimus; valetudinem decoximus, etatem & aurum in computationes istas insumpsimus: demum terret & vrget cauponis calculus; æs alienum persoluendum creditori satisfaciendum vel de tergo, si aliter nequeas.

Edimus, sed nimium, sed delicata nimis & pretiosa; conuiuia struximus, sed nimis crebra & lauta; ieiunia forsã iniuimus, sed nimis rara & profana: vino nos sepeliuimus, nunc edormienda erit crapula. Væ, quia esuricemus. Æterna famemes, sitis sequitur æterna. O qualis cœna, post lautiusculum, sed breue prandium! Dum viuerent damnati, merum linxisse salem videntur, ita furiosè in Orco sicutiunt.

Quàm horribile sitis tormentum sit, nemo facilè aestimauerit, nisi certū eius rei suspenderit experimentum. Ægrotis in
hoc

72 DE DAMNATORVM ROGO
hoc habenda fides, quos sitis nonnunquam adeò exercet, vt eam inter morbi grauissima numerent.

§. 4.

Hebræus purpuratus gulo linguam inflammata[m] eijciēs: Crucior, exclamat, in hac flammâ, & vel digituli stillam in refrigerium peto. En, modestas preces! Non aquæ labrum, non olei guttam, nõ vini dolium postulat. Quod rerum vilissimum est, vel guttulam aquæ rogat, nec tamen impetrat. Eò inopiæ deuenit opulentus hic helluo, vt non calicem crystallinum, sed digiti extremum, non generosum Creticum, sed aquæ minimum, non nobilem pincernam, sed Lazarum mendicum flagitaret.

Sed quid ais, ô purpurate, Lazarus scabiosas manus habet; horrebis utique ab illius digitis stillantem aquam. Ah vel guttula, vel Lazari manu detur, & instar rosati r. nobilissimi excipiam.

Nihil tamen impetrat, nemo audit; & aures, & ianuæ sunt clausæ. Sed cur Hebræo huic epuloni, in extrema fame utique

sitiq̄ue, cur obsecro negata guttula? Dixisset hospitalitatis amantissimus Abraham: Detur illi guttula; non iuuabitur: à rore tantillo non mitescet tam yehemēs flamma.

Sed longè alia viuendi ratio est in Orbe altero. Nam vti cælum gaudia & voluptates offertissimas propinat, sine vllâ vel minimâ mceroris mixturâ: ita Tartarum tormenta ingerit sine vlllo vel minimo lenimento, sine solatiolo aut laxamento vlllo. Hinc elegantissimè simul & verissimè dixit Hipponensis Præsul: Nulla maior & peior est mors, quàm vbi nō moritur mors, *s.* Ita nulla sæuior lætiorq̄ue fames ac sitis est, quàm vbi fame sitiq̄ue letum inferri non potest.

§. 5.

Duo fratres, vti narrant, sapiens & fatuus iter vnâ ingressi ad biuium deuenere. Fatuo via placebat amœnior. Sapiens asperiores præferebat vt tutiorem. Ligatum est diu. Demum cedere maluit sapiens quàm pertinacius contendere. Iter in prædonum insidias delati ambo, &

D

in vin-

74 DE DAMNATORVM ROGO
in vincula, sed separatim tracti. Inde ad
tribunal euocati. Hic sapiens fatuum ac-
cusare, & omnem illi culpam impingere:
Fatuus in sapientem omnia regere, om-
nemque illi errorem adscribere. Deniq;
iudex ita statuit: Vterque reus est; & fa-
tuus qui sapientiori debuisset credere, &
sapiens qui amentiori cedere non de-
buisset, t.

Sic omnino viuimus. Animus &
Corpus fratres sunt, sed valde dispares.
Animus origine sua nobilissimus, & sa-
piens, viam asperiores ad cælum non
horret, temperantiam amat, esuritiones
non odit, quantum hæc sibi profint, non
ignorat; Spiritus promptus est. At verò
Corpus ab ortu fatuum cum viam varijs
amœnitatibus ridentem conspiciatur,
mox illuc properat; edere, bibere, lude-
re; bene dormire, labores fugere, otium
sectari & ferias, delicias ambire, sui pu-
tat esse officij; hæc Corpora sapiunt. La-
borare, esurire, vigilare, vt pestem odit
fugitque.

Ani-

• Vide Trismegistum mento l. 3. C. 4. §. 2. Vbi hæc
sufius narrantur.

Animus contra nititur, & prolixè suadet, non esse mollem ad astra viâ, sed asperam & confragosam; docetque variè non ei fugiendas esse spinas qui cupiat rosas. At Corpus ad imperia languidum, ad monita tardum, nihil minus vult quàm parere & frugi esse. Ita demum cedit Animus, & suo Corpus subitu permittit ire, sequiturque mancipium herus. Sic itur & peritur, sic in medios deuenitur latrones, vitia, cacodæmones.

Hic gemini fratres separantur, diuersis carceribus assignandi: terra Corpori, Animo gehenna est habitanda. Supremi iudicij die ad tribunal ambo sistentur, hic alter alteri culpam impinget. Quia ergo fatuum Corpus Animi consilij parere noluit, & quia prudens Animus petulantiam Carnis coercere non sustinuit, vterque sceleris damnatus supplicio addicetur æterno. Sententia hæc decretoria, inuitabilis, gladius vtraque parte acutus *u.* per Animum & Corpus transfadigetur. Atque ideò Christus: *Ti-*
nere eum, inquit, qui potest & animam &

D 2

corpus

76 DE DAMNATORVM ROGO
corpus perdere in gehennam, x. vbi tot sup-
pliciorum velut condimentum est faimes
fitisque æterna, nec aliud fami siti que le-
nimentum quàm sulfureum Falernum.
Ignis & sulfur pars calicis eorum, y.

x. Matt. c. 10. v. 28. y. Psal. 10. v. 6.

§. 6.

At nos ambitiosissime gulę homines,
his plerunque parum tremur. Dapes
& delicias, cenas & calices sectamur,
quicquid de futurâ fame sit, z. Consi-
deratius, obsecro Christiani, considera-
tius. Edere, bibere non vetamus, sed edē-
dum & bibendum dicimus, ratione ac
conscientiâ non obluetante, diuinis le-
gibus non neglectis. Spernimus, & aude-
mus, ac in iura diuina delinquimus? In
foribus stat patibulum: Væ, qui saturati
estis, quia esuriētis, — *furet ardor edendi.*

Vbi culpa, ibi pœna. Plurimas, vt suprâ
demonstratum est, à gulâ noxas trahi-
mus fame siti que acerbissima luendas. E-
Erisichthon (vt in fabulis est) horribili
fame correptus

--quid

z. Es muß geessen seyn / wann schon der Salz
gen vor der Thür stünd.

—quod pontus, quod terra, quod educat aer
 Poscit, & appositis queritur ieiunia mensis:
 Inque epulis epulas querit, quodq; vrbibus esse
 Quodq; satis poterat populo, non sufficit vni,
 Plusq; cupit quo plura sua demittit in aluum.
 Utq; fretum recipit de tota stumina terra,
 Nec satiatur aquis, peregrinosq; ebibit amnes:
 Utq; rapax ignis non vnquam alimenta recusat,
 Innumerasq; faces cremat, & quo copia maior
 Est data, plura petit, turbaq; voracior ipsa est. a
 Sic epulas Erisichthon rapit & absumit.
 Sed sauiorem hac famem fingamus, &
 illam apud inferos non æquabit. Som-
 nium est omnis esuritio nostra, ad illas
 damnatorum esuritiones æternas. Hæ
 iam monent omnem cauere Intempe-
 rantiam.

Conuiuæ olim ritu veteri partem ce-
 nulæ in mensa relinquebant, quo doce-
 rent rebus humanis vtendum, non con-
 sumptâ voluptate, nec ad omnigenâ fa-
 turitatem. Et Germanorum vetus ver-
 bum est: Hilaritas cum maximè calet,
 claudenda, b. Sic è conuiujs abeundū,

D 3 antequam

a. Ouid. metamorphos. l. 8. fine. b. Wann der
 Much am besten ist, soll man auffhören.

78 DE DAMNATORVM ROGO
antequã conuiuij epilogus finiatur. Nec
verò quisquam tã fatuus est, qui si sciat
tribus quatuorve horis edendi libidinem
substringendam, aut certè anno toto e-
suriendum, nihilominus statim & quàm
primum cibos afferri velit.

At verò tam fatui nos sumus, qui li-
cet sciamus abstinentiam & ieiunia non
multis vitæ horulis duratura, nihilomi-
nus pertinaciter volumus, vt modò bene
sit, vt iam cuticula mulceatur; hinc vo-
ces illæ: *Venite, sumamus vinum, & implea-
mur ebrietate, & erit sicut hodie, sic & cras,
& multò amplius, c.*

O miseri & fatui! paullò post non erit
sicut hodie; lætitiã hodiernam tristissi-
mum *Cras* excipiet; saturitatem fames
comitabitur, temulentia iustissimè siti
torquebitur. Breui occinetur vobis lu-
ctuosum illud carmen: *Recepistis bona
vestra in vitã vestrã; ite nunc, nil vobis
amplius debetur. Olim epulati estis, iam
dies sunt ieiunij: nunc epulantur alij, quĩ
quondam ieiunarunt.*

Propter hoc, hæc dicit Dominus:

Ecce

Ecce serui mei comedent, & vos esurietis: ecce serui mei bibent, & vos sitietis: ecce serui mei letabuntur & vos confundemini: ecce serui mei laudabunt præ exultatione cordis, & vos clamabitis præ dolore cordis, & præ cōtritione spiritus ululabitis, d. Vobis olim, sed furdis, prædicebatur centies, sexcenties, delicias supplicij persoluendas. Nemo audijt. Vocauit, & non respondistis; locutus sum, & non audistis; & faciebatis malum in oculis meis, & quæ nolui, elegistis, e. Nunc longâ, nunc æternâ fame hilaris sed breuis infânia digerenda est; voluptates fugacissimæ siti perpetuâ piandæ sunt. Nihil iam seruum est huic fami siti que mēderi velle. Post tale prandium talis cena sequitur.

Ergo, Sobrij estote & vigilate, f. Nam, Fornicatio, & Vinum, & Ebrietas auferunt cor, g. Qui famem horret æternam, famem modò toleret nec longam, nec sæuam. Beati, qui nunc esuritis, quia saturabimini, h. Tolerantiæ Christiane conuiuium illud paratum est, quod nullo

D 4

claude-

d. Is. c. 65. v. 13. e. Ibid. vers. 12. f. I. Petri cap. 5. vers. 8. g. Osee c. 4. v. 11. h. Luc. cap. 6. vers. 22.

80 DE DAMNATORVM ROGO
claudetur epilogo. Lasciuia & Intempe-
rantia supplicium illud decretum est,
quod nullo finietur termino. Quisquis
gehennam sapius cogitat, gehennam
profecto euitat.

C A P V T V.

*Quartum Aeternitatis Tartarea
tormentum.*

F O E T O R.

SVaue quidem est viuere, non raro
tamen morte ipsa insuauior est vita.
Orator aureus id obseruans: Nemo non
ex ijs, inquit, qui liberaliter sunt educati,
hic in carcerem coniectus, foetorem so-
lum, & iacere in tenebris, & in vinculis
esse cum homicidis, quauis morte dicit
esse grauius, a.

Inferos contemplare, & Nullus vn-
quam (dices) tam teter ac saeuus fuit car-
cer, nec subterraneus Messeniorum, cui
nomen *Theſaurus*, nec horribilis Perſarū,
cui nomen *Lethe*; Nec *Latomia* Syracuſa;
na,

a. *Chryſ. hom. i. in epiſt. ad Hebr.*

nr, nec Cretenſium *Libyrinthus*, b. nec Athenienſium *Domus* aut *Barathrum*, nec Romanorum *Tullianum*, nec Cypriorum *Ceramon*, nec Spartanorum *Decas*, nec Giliſineris *Ancon*, nec nominatiſſimus *Actiolini* carcer, quem omne ſuppliciorũ genus infamauit: Neq; verò in vllis vnquam ergaſtulis tot rei tenebantur captiui, quot ſupremam Numenſin grandi ſuo carcere punit damnatos.

Hic Dei ſubterraneus carcer, ſi locũ ſpectes, profundiffimus; ſi carceris præfectum, crudeliſſimus; ſi loci ſqualorem, foetidiffimus; ſi carceris inquilinos, ampliffimus eſt; innumeros coercet: ſi porrò innumerabilem reorum multitudinem cogites, anguſtiſſimus eſt; ſi carceris diuturnitatem, æternus eſt; omni egreſſu caret, oſtijs omnibus & ianuis obſtructis. Et quia in hunc carcerem totius Orbis colluies deriuatur, cloaca eſt multò fæculentiſſima, ſpelæum eſt longè graueolentiſſimum. Et hoc Quartum *Æternitatis* luctuoſæ ſupplicium eſt, intolerabilis *Fætor*. Quàm verò in-

82 DE DAMNATORVM ROGO
fandus hic cruciatus opinione nostrâ
longè sit maior, nunc explicandum.

§. I.

Inferorum, foetorem intolerabilem
sacræ paginæ sæpius cogitandum inge-
runt. Diuinus psaltes: *Pluet super peccato-
res laqueos, inquit, ignis & sulfur, & spiritus
procellarum pars calicis eorum, c.*

Quemadmodum verò pluuiarum guttæ
in numerum cogi non possunt, ita nec
improborum pœnæ; PLVET. Instar im-
bris aut torrentis vehementissimi præci-
pitabunt in eos tormenta. PLVET la-
queos, sic enim vincientur, vt horum ca-
ptiuorum nullus elabi aut effugere, nul-
lus hæc vincula rumpere, parietes perfo-
dere nullus queat; profundissimis specu-
bus claudentur. Pars illorum erit in sta-
gno ardenti, igne & sulfure, d.

Hic in rem præsentem venire sic licet:
Animum quæso aduertamus. Sulfurati
e vel vnici foetor quantus est? Iungantur
centum, iungantur mille, quàm acrem
spargent graueolentiam? Hæc tamen n̄
hil

c. *Psal. 110. vers. 6. d. Apoc. cap. 21. vers. 8.*
c. Ein einziges Schwebelholzlein.

hil est ad Orcinum sulfur. Atque hic A-
uernalis fœtor à varijs caussis erit.

Prima, post Orbem vno quasi funere
elatum, post supremi iudicij diem, om-
nia terræ purgamenta in illam inferorū
sentinam defluent, eā enim ratione Or-
bis purgabitur. Psalmographus prædi-
xit: *Ignis ante ipsum procedet, & inflamma-
bit in circuitu inimicos eius*, f. Hoc vati-
cinio nixi theologi aiunt, Ignem ante
Orbis iudicem, velut apparitorem ac sa-
tellittem præcessurū, & ad tribunal sub-
stituturum, dum iudicium omne peraga-
tur. Vbi demum decretoria sententiā fue-
rit prolata, ignis illē fulminis ritu præci-
pitabit, & velut licetor noxium gregem
inuadet, vinciet, inuoluetque, vt nec mi-
nimum vel vlli pateat effugium. Sic vnā
omnes velut catenatos canes in antra de-
stinata rapiet, *Inflammabit in circuitu ini-
micos eius*. Cum hac ingenti damnatorū
ruina; cum hoc igne simul omnis eluuiēs
& cœnum Orbis in cloacam illā defluet.
Nam inferi verè sentina terræ, omnis in-
quinamenti receptaculum.

D 6

Alterā

f. *Psalm. 96. vers. 3.*

84 DE DAMNATORVM ROGO

Altera fœtoris caussa, sulfur, de quo Domini ocellus Ioannes: *Pars, inquit, illorum erit in stagno ardenti igne & sulfure, quod est mors secunda, g.* Tablinum cœleste seu, volumen sacrum quam omnium vocularum obseruans est! in *stagno*, ait, quod immobiles & fœtidas alit aquas, non decrefcit, non emittitur, non ficcatur. Post mille annos hoc stagnum sibi simillimū erit; post triginta, post sexaginta annorum millia nihil sui amittet; post centum millia, post mille myriadas seu millones annorum, stagnum illud nec vna quidem guttula inaruisse sentietur. Sicut erat in principio, ita tūc, & in sæcula sæculorum erit.

Deinde hoc stagno mergentur, qui prius suum ipsi animū cupiditatibus ac libidinibus merferunt. His demum thermis, sulfureo hoc natabulo, his sudatorijs lauabuntur. Atque hos fœtores ab experienciâ melius discemus. Si piscina emissa pleriq; omnes pisces mortui, diebus aliquot non amoueātur, tam incredibilem vndequaq; spargunt fœtorem,
 vt cō

vt eo loci nullus quamuis sub dio, quāuis non toto die, perdurare possit. Quod igitur tormentum erit apud inferos, terribissimam Mephitim habitare, nec inde vel pedem efferre posse in omnem æternitatem. Sordidissima fœtidissimaque opificia longior assuetudo reddit facilia. At verò cruciatus Auernales nulla vnquam assuetudine poterunt mitigari.

§. 2.

Tertia fœtoris illius causa, ipsa damnatorum corpora, omni cadauere fœtidiora. Prædixit Isaias: *De cadaueribus eorum ascendet fœtor*, h. Vnius fœtore omnes, & vnus omnium fœtoribus torquetur. Caro verminans & putrida in prunis, ô quale thus! In Luciferi regno innumera damnatorum cadauera, velut putridæ carnes, inter prunas assiduè iacebunt.

Libidini quidem furiosa vis inest, quæ ipsam etiam rationem calcat; sed effrenes hi impetus coerceri possunt, præsertim si frenum libido pati maturè discat. Eam ob causam in cremo Scythica vir religiosus

86 DE DAMNATORVM ROGO.

giosissimus libidinis impetum sic repres-
sit. Sæpius ei recurabat femine olim non
ignotæ forma. Hanc ille memoriam, has
& cogitationes è pectore penitus elimi-
nandas censuit. Diu laborauit, animosè
certauit, & non vno tantùm ariete
seipsum fregit, nec tamen aliud si-
bi profecisse videbatur, quàm ne victus
esset.

Submisit interim diuina prouiden-
tia hominem ex Ægypto, qui mentione
temere iniectâ, feminam illâ formâ præ-
stantem fato concessisse narrabat. Exce-
pit dictum hoc athleta Christi, & in rem
suam super eo deliberans, id demum re-
perit consilij. Tugurium suum Superis
committit, & ad defunctæ femine sepul-
chrū properat. Hic ille fœdum Cupidi-
nem triumphaturus, rem sic aggreditur.
Noctu à tumulo saxum amolitur, terrâ
egerit, & ad cadauer penetrat. Vbi seip-
sum affatus: En, inquit, thesaurum tuū:
en tuas delitias: quin aufers rem tibi cha-
rissimam? Pars certè de hoc auro, quod
effodisti, asportanda erit. Dixit, & fecit,
furtoque religiosissimo partem mortua-
lis

lis velaminis sanie ac tabo bene saturatam abstulit.

Regressus in casam suam, bene olentem hanc prædam sub ipsos oculos posuit assiduè aspiciendam. Hic seipsum iterato scommate laceffens: En, inquit, habes quod appetisti; fruerere, fatiare. Exple oculos, pasce nares, imò totus hic natus fias: cogita hoc esse strophium à charâ tibi feminâ missum: quin ori ac naribus propriùs admoues tam pretiosum linteum?

Ita generosus hic athleta tamdiu fœtore se cruciauit, dum sordidas cogitationes victor ab omni animo extirparet, i. Ita libido quantumuis potens ac furibunda cessit fœtori. Ita certissimus ille iaculator, nequissimus Cupido graueolentia victus fugatusque.

Cogitemus hinc obsecro non partem sepulchralis linteij, non cadaueris vnus membrum, sed cadauera damnatorum innumera Mephitim exhalare graueolentissimam, neque id pauculos dies, sed in ore æuum.

Diuus

88 DE DAMNATORVM ROCO

Diuus Bonauentura ausus est dicere: Si vel vnus damnati cadauer in Orbe hoc nostro sit, Orbem totum ab eo inficiendum.

§. 3.

Quarta fœtoris caussa, dæmones ipsi, qui licet spiritus sint, hanc tamen corporum graueolentiam secum trahunt, estque tam Auerni quàm diabolorum ita proprium fœtere, vt priscis vsitatissima vox fuerit *Graueolens Auernus*.

Narrat Seuerus Sulpitius Turonensi præfuli Martino cacodæmonem diademate ac purpura prænitentem sese exhibuisse, & hæc insuper dixisse: Scies, Martine, qua ratione me venereris? Ego sum Christus. At Martinus, ne mendaciorum patri crederet, monitus ab alto: Nō hoc schemate, inquit, venturum se Dominus meus promisit. Christum cruentum, spinis redimitum, in trabe pendentem noui; peregrinum hunc regem non noui. Vix ea dixit, & personatus hic Christus euauit. Et vt sciretur, quis ille rex, & è quo regno fuisset, cubiculum tam horribili fœtore impleuit, vt Martinus

nus

nus iam apud inferos se habitare crederet, & secum ipse ratiocinatus diceret: Si vel diabolorum vnicus sic foeteat, quis oro tam diabolorum quàm damnatorum hominum foetor erit?

Rex Antiochus Epiphanes, seu, Illustis, scelesti hominis pulcherrima effigies, cum tandem Nemese in tergo sentiret, iamque membra illius vermibus ebulliret, adeo foetebat infelix, vt omnis exercitus hanc narium pestem extremè auersaretur: Imò, quod diuina oracula testantur, nec ipse iam foetorem suum ferre poterat, *k.* Et quomodo tandem inquilinus Tartari, tam daemonum quàm sociorum omnium foetores perferet; idque in æternum?

Mezentius rex Tyrrhenus, Antiocho non impar, hominum diuumque contemptor, eo ingeniosæ crudelitatis progressus est, vt plurimos non securi, non cruce, non rege, sed foetore iugularet. Nam homini mortuo iamque tabescenti, viuum colligabat, dū viuus astricti cadaveris putore extingueretur. Maro asserit: *o*

Mortua.

Mortua quin etiam iungebat corpora viuis,
 Componēs manibusq³ manus, atq³ oribus ora
 (Tormenti genus) & sanie taboq³ fluentes
 Cōplexu in misero longa sic mortē necabat. l

Supplicium horrendum, ingens, &
 tantò immanius, quātò lentius. Sed quid
 hoc ad inferorum supplicia comparatū,
 quid pauculorum dierum fœtor ad E-
 rebi cloacā fœtoribus sempiternis exe-
 crabilem? Cū igitur nostros ignes, cū
 rotas crucesque nostras, cum nostros
 pædores ad illos tartareos expendimus,
 iure proclamamus:

O mites Diomedis equos, Busiridis, m.

Aras clementes!----- n.

O mite Mezentij tormentum, vni
 duntaxat cadaueri alligatum mori! Sed
 ô mortem omni morte horribiliorem,
 tot dæmonum, totque damnatorum te-
 terrimis fœtoribus torqueri, & semper
 mori, nec tamen vnquam finire, nun-
 quam emori.

l. Virgil. l. 8. Æneid. m. Qui hospites suos suis
 equis deuorandos obiecit. n. Qui Ioui eas im-
 molauit.

§. 4.

In Iaponum ergastulis hodieq; Christiana generositas sic exercetur, vt plures in fœdissimam caueam compingantur: nullus illinc egressus nisi ad gladium, aut ad crucem, aut ad ignem. Quicquid hinc edunt captiui, quicquid ingerunt egeruntque, secum retinent, incredibili nariū tædio ac cruciatu. Hinc Iaponius ille carcer, & ergastulum, & stabulum est, Augiæ a. regis stabulo longè immundius, & ipsa morte tetrius.

Et quia carcerum in Iaponiâ mentionem iniecimus, en ergastuli Iaponij viuū ac recens paradigma.

Carolus Spinola Patria Genuensis, stirpe Marchio, è Societate IESV sacerdos, antequam pro Christi fide viuus combureretur, hunc in Iaponiâ carcerē quadriennio habitauit.

Latus erat hic carcer palmos p. sedecim, altus non nisi duodecim, longus viginti quatuor, prorsus ad instar caueæ factus.

G. In quo tria millia boum; quod annis triginta nunquam purgatum.

P. Spannis Schrit.

92 DE DAMNATORVM ROGO
factus. Nam neque muro nec pariete li-
gneo constabat, sed contextus erat è pa-
lis quorum singuli duobus digitis à se in-
uicem distabant. Hinc captiui omnibus
iniurijs cæli patebant. Nam etsi hæc ca-
uea tegulis esset tecta, quia tamen pali e-
rant dissiuncti, sicut in corte auiarum vi-
dere est, r. non frigus tantum aut æstû,
sed ventos, pluuias, niues, omnemque
tempestatem admittebant. In hac caueâ
triginta duo captiui erant cõclusi. Fores
carceris istius serâ claudebantur, erantq;
adeò angustæ, vt vix transitum darent
corpori humano. A latere parebat fe-
nestella, lancis vnius magnitudine, quâ
captiuis cibum satellites inferebant. Cir-
cuibat carcerem via lata octonos pal-
mos, atque hanc duplex obibat seps, de-
pacta ex arboribus densis longisque, & in
cuspidem acuminatis, quas spinæ super-
nè induebant. Vnico aditu, seps ista in-
gressum dabat. Erant præterea duabus
in partibus edificatę domus, vna pro sta-
tione vigilum, qui diu noctuq; excuba-
bant;

r. Wie in einem Vogelheuschlein oder Hennen-
korb.

bant; altera in vsum Decurionis, qui crebro circitores iubebat circuitionis fungi munere. Reliquum denique loci includebatur septo bene munito, in quo princeps porta, & via quæ ad interioris sepis ianuam ducebant. Huiusmodi facies custodiæ fuit, in quâ tot annis illustris ille pugil vixerat, ex eâ nunquam, ne quidem intra septa expatiat, satellitio egressum prohibente. Alia verò quæ custodiæ huic accessere sæua, vix cogitatione, nedum verbis explicari queunt. Singuli corporis sensus proprijs conflictari doloribus cogebantur.

Magna erat in primis loci angustia, vt neque procumbere nisi ægrè, neque ambulare vel ad passus spatium possent. De hac Caroli litteræ ita testantur: *Angustè admodum habemur, neque enim quisquã plus habet spatij quam duorum palmorum & trientis.* Hinc noctu non potuerunt sese ad capiendam quietem extendere.

Iam victus parcitas respondebat angustijs carceris. Vita illorum perpetuum erat ieiunium, adeoque asperum, vt satis quidem cibi suppeteret ad arcendam mortem,

94 DE DAMNATORVM ROGO
mortem, sed nunquam ad comprimendam famem. Ordinariæ epulæ erant duę lancee oryzæ frigidæ, aqua purâ coctæ: prætereà paropsis vna Xiri. Sorbitio est herbis ingratis mixta, tamque amara vt hauriri vix potuerit. Ad hæc exiguum quid radicis crudę ac falsæ, aut par vnum halecularum calidâ frigidave salitarum. Hinc captiuos tanta vexabat fames, vt cū satellites aliquot frustilla obtulissent panis malè ac sine fermento cocti, iamque indurati; quisque illorum comederit, ac si collyra vel panis saccharites foret, f.

Quia verò hic carcer in edito colle positus erat, ventorum vim omnem excipiebat. Ac licet per æstatem spirantibus vndeque ventis molestia non nihil leniretur, feruentissimi tamen ardores, solaribus radijs omni ex parte penetrantibus, ipseque numerus captiuorum adeò incommodabant, vt affirmarit Carolus, diurnis nocturnisque se sudoribus maduisse. Hieme autem id omnino reddebatur intolerabile, cum neque gelidus aer excludi, neque pluviæ & imbres ar-

ceri,

II. Semsen oder Margeyan.

ceri, neque niues, quæ vento per omnem partem ingerebantur, intercipi possent. Tantò autem acerbior erat frigoris sensus, quantò grauior vestimētorum, quibus tegebantur, inopia, quorum nullam facultatem supportari satellites permittebant. Hoc Carolus ad Patrem Prouincialem perscribens: Aseuero, inquit, Reuerentiæ vestræ, neminem esse e nobis, qui, aestimato inferioris appetentiæ sensu, non mallet viuus concremari quàm hunc carcerem ferre. Nam omnes à vestibus pænè nudi sumus. Neque vigiles vel tegetem concedunt flatibus, imbribus, niuibuscq; arcendis, planè vt inmane sit frigus.

Loci frigoribus affectus interijt Ambrosius Fernandez, annos nouem & sexaginta natus Caroli in custodia comes, qui paralyti grauissimâ correptus, ob copiam, vt aiebant, niuium, duodecim horarum spatio & morbum & vitam finiit.

Ne verò deesset suus quoque cruciatus oculis, noluerunt milites lumen in carcere per noctem accēdi, vt in tenebris fuerit exigenda. Quâ in re tanta vigillum

gilum extitit pertinacia, vt ne lucernulam quidem eâ nocte, quâ Ambrosium repentina vis morbi inuasit, Carolo quantumuis obtestanti concesserint.

Sed grauius omnibus hos Christi pugiles vexabat continuus Fator, de quo nobis iam sermo, cuius mentionem Carolus in epistolâ iniiciens: Incitat me, inquit, grauitas odoris, vt ad cælum suspirem. Nascebatur hæc grauecolentia ex multitudine hominum tam angusto loco clausorum; ex flatuum aerisq; corruptione; ex præsentè cloaca, in quam exonerare aluum cogebâtur; ex sudore corporum quæ æstate nunquam siccabantur. Cùm nimirum vetaret miles, aut recentibus linteis mutare obsoleta aut lauare iam inquinata: vt de Carolo speciatim scribatur, quòd triennio toto neque indusium, neque vestem commutarit. Hinc tanta pullulabat animalculorum sordiumq; vis, vt morsibus aculeisq; captiui miserrimè confixi, nullam vnquam caperent partem quietis. Atque vt experirètur viui, quod mortui nullo doloris sensu post vitam tolerant, à summo ver-

tice ad imos vsque pedes omni genere
 vermium è corruptâ materiâ natorum
 erant cooperti : quæ materia (quoties
 pluebat) exundante latrinarum cloacâ,
 pauimentum custodiæ inundabat. Tor-
 mēti genus multò atrocius quàm primâ
 sui facie æstimari possit. Aduersus hos
 cruciatus non aliud illis suppeditabat re-
 medium quàm patientiæ , viuæque in
 Deum fiducia. Patientia certè illorum
 tanta erat, vt Carolus in litteris affirmet;
 Hoc ergastulum mihi paradisus esse vi-
 detur, *t.* Et reuerâ hic talis carcer, quâ-
 uis ipsa morte atrocior, si tamen ad infe-
 rorum carceres comparetur , paradisus
 est, *u.*

Ideò beatus etiam Hieronymus de
 seipso : Ob gehennæ metum, inquit, tali
 me carcere ipse damnaueram, scorpio-
 num tantum socius & ferarum, *x.* Qui
 carceres flammeos contemplatur, nullas
 habitationis angustias accusat , omnem
 carcerem paradisum æstimat.

t. Littera ad P. Sebastianum Viera 20. Febr.
 Anno 1620. Scripta. *u.* P. Hermannus Hugo in
 vita P. C. oli Spinola C. 14. *x.* Hieron. to. 1. epist.
 22. ad Eustoch. c. 3.

Hic obsecro in rem nostram ita ratiocinemur: Sint inferi nil aliud quam fœdus frigidusque carcer, vbi vno sub fornice captiui mille inter sordes & vermes nec sedere commodè, nec iacere possint; vbi cibus oryza nigra, potus aqua fœculenta; vbi fames, fœtor, dolor vix quidquam somni admittant, idque vel mille duntaxat annis tolerandum sit: Nil aliud, inquam, sint inferi, quam talis, vt dixi, carcer. Nihilominus quis non tremat, vel audito tantum hoc inferorum nomine? Verum, si rem hanc omnem ad æqui verique, & ad sacræ paginæ libellâ placeat expendere, id luculentè deprehendemus, fœdissimos Iaponum aut quorumcunq; barbarorum carceres ad Tartarum collatos, viridarium & delicias, paradisum & amœna tempe censendos. Ratio luculenta est. In nostris carceribus saltem aliquid & cibi & somni est; sunt quiescendi horulæ: in Tartaro, nec cibus, nec somnus, nec quies vlla est; illic oryza nigerrima, foret ambrosia; nectar esset cœnosa aqua. In nostris, ergastulis,

stulis, nemo mille hiemes numerauit vnquam, in inferorum sedibus, quod omnium luctuosissimum, centum millia annorum nec vnum quidem punctulū Æternitati demunt; post mille miliones annorum eadem est, integerrima est etiam tunc Æternitas.

Deinde nostri carceres quamuis multum formidandi, sunt tamen extra flāmas, & in solatium habent Mortis sagittas. Damnatorum specus & flammis pleni sunt, & à Mortis futuræ iaculis defensi non sunt. Siquidem apud inferos mors semper præsentissima est, sed mors sine morte; mors assidua sine fine duratura.

Heu quàm hæc non cogitamus, quã non expendimus omni horâ cogitanda, omnium solertissimè expēdenda! Bernardus hac in re longè consideratior: Totus tremo, inquit, atque horreo ad memoriam huius regionis, & concussa sunt omnia ossa mea. Locus in quo vermis immortalis, fœtor intolerabilis, mallei percutientes, tenebræ palpabiles, y.

E 2

O cuigi

y. Bern. serm. de 5. regionibus.

O euigilate non iusti tantum, sed & iniusti, & vos maximè luxuriosi; euigilate & luxuriosorum præmia præuidete; gustate saltem quàm amarus sit Orcus, si gustare recusatis quàm suavis sit Christus Dominus, aut quàm amœnus paradisus.

§. 6.

Hic Auernalis fœtor non importunè submonet, quàm variè vel hac vnà in re delinquamus. Non enim solùm oculos, & linguam, & aures in officio continere decet, sed & nares. At nos odoris grauioris plerunque nimis impatientes sumus. Viles captiuos, & pauperes ægros ideò sæpe auersamur, quia potius allium quàm crocum, aut moschum obolent. Idcirco iudex ab iride delicatulis his exprobrabit: Infirmus, & in carcere eram, & non visitastis me, &c. Nimirum tam delicata est impatiencia, vt vbi vel suspicio fœtoris, illuc eam vel albis quadrigis nemo pertraxerit. Eos amamus, illorum familiaritatem ambibus, qui cinnamam spirant, qui crocum halant & balsama.

Sed

Sed breui mutabunt vices, & quod Isaias vaticinatur, *Erit pro suaui odore fœtor, a.*

Dein olfactu peccant, qui sua omnia peregrinis odoribus imbuunt, vestes, conclauia, lectos; quicquid crebrius contingunt, odoribus prius inficiunt, nec vnguentis parcunt, vt semper sit quod nares mulceat. Hoc quidem tam grande nefas non censetur, attamen Deus olim capitali pœnâ sanxit: *Talem compositionē (odoris) non facietis in vsus vestros, quia sanctum est Domino. Homo quicumque fecerit simile, vt odore illius perfruatur, peribit de populis suis, b.* Ergo etiam odoris intemperantia peccamus. Sic plurima quæ nobis videntur minuta, & nullius ponderis, ea diuinus Oculus ille obseruat, & inter punienda numerat.

Porrò illud accuratius atq; frequentius perpendendum, quid sibi velint diuinæ pagine, cum nidores sulfureos proponunt. Exemplo quod dicitur, demonstratur. *Dominus pluit super Sodomam & Gomorrhā sulfur & ignem à Domino de*

E 3

calo

2. *Is. Cap. 3. Vers. 24.* b. *Exodi Cap. 30. vers. 38. sine.*

102 DE DAMNATORVM ROGO
calo, c. & subuertit ciuitates has, & om-
nem circa regionem, vniuersos habitatores
vrbiū, & cuncta terra virentia, d. Sul-
fureus hic nimbus ac foetor, libidinis
ardores & luxuriæ foetores punierunt.
His pluuijs extinguendus erat Cupidi-
nis æstus.

Summus ardor igni, maximus foetor
ineft sulfuri. Quando igitur lasciuâ car-
nis concupiscentiâ foetebant, igne & sul-
fure peribant, vt ex animaduersione iu-
stâ discerent, quid spurcâ libidine com-
meruissent. Homo libidinosus & impu-
rus supplicium meretur duplex; dum vi-
uit, seipsum magis ac magis luxuriæ cœ-
no inficit; cùm viuere desinit, in balneū
sulfureum transit.

c. NB. Dominus à Domino pluit, hoc est, à seip-
so, & non à caussis naturalibus. Non enim na-
turalis; sed caelestis & diuina fuit hæc sulfu-
ris & ignis pluuia.

d. Gen. cap. 19. vers. 24. & 25.

§. 7.

Ergo in lasciuam potissimum Auer-
nalis ignis ac sulfur grassabitur. Quod
Gregorius eruditè asserens: Tūc, inquit,
edax

edax flamma comburit, quos nunc carnalis delectatio polluit. Omnis impius habet flammam ignis proprii, quem in corde suo ex feruore desideriorum temporalium accendit, dum modò istis, modò illis cupiditatibus estuat, & cogitationes suas per multiplicia blandimenta sæculi amplius inflammat. Ideò nunc fletus expiet quicquid delectatus per negligentiam animus deliquit, e. Credibile prorsus est paucissimos in flāmeas voragine detruendi, qui nihil libidinosi fœtoris secum deferant.

Hic quiuis mortalium bono suo & sapere discat, & cauere, ne hac libidinis Camerinâ f. submergarur. Vinum quidem & ebrietas, Oscâ teste, g. cor auferunt, sed omnium maximè Fornicatio. Hæc ita sibi cor rapit, vt illud non facile restituat.

Sed illud obstupescendum prorsus, & nimis quàm horrendum, sub cogitatione vnicâ (quam Theologi delectationem morosam nominant) innumeras

E 4 pœnas

e. *Reg. l. 4. mor. c. 17. & l. 5. c. 8. initio. f. Sempiternus*
exender Sumpff. g. Of. c. 4. v. II.

pœnas, supplicia infinita, mortem æternam delitescere. Res in aperto est: *Qui uiderit mulierem ad concupiscendum eam, iam mœchatus est eam in corde suo, g.* Hic iactus oculorum vnicus, vnica hæc cogitatio, hic latentissimus in libidinem assensus innumeros infinitos annorũ miliones continet, quibus ille oculorum iactus, illa cogitatio, assensus ille vindicandus est, nec tamen vnquam satis expiandus. Obstupescendum hoc, inquam, & nimis quàm horrendum.

Rem dicam: hæc etsi forsitan cogitemus, certè non perpendimus, nõ examinamus. Inde est, vt Isidorus Clarius loquitur, quòd malumus esse ad momentum fucati, quàm in sempiternum splendidi; ad horulam libidinosi, quàm in æternum gloriosi, *h.* Hæc nostra est incogitantia, & (liceat dicere) ex cors temeritas. Tutò quis vel capite suo dimicet, *i.* ab eo æternitatem minimè cogitari, qui vel inuidiæ, vel libidinis, vel auaritiæ foribus etiamnum inuoluitur. Nunquam delin-

*g. Matth. C. 5. Vers. 29. h. Isid. Clar. to. 1. orat. 33.
i. Solt einer den Kopff verwetten.*

delinquet grauius, quisquis æterna supplicia cogitauerit frequentius.

Ergo, In omnibus operibus tuis memorare nouissima tua, & in æternum nō peccabis, *k.* Tua, inquā, nouissima memorare, non aliorum, neque raptim aut perfunctoriè id facito. Nam hic error plurimorum est, quibus ista velut ad se non peruentura cogitantur. Tua igitur nouissima memorare, & Auernales fœtores inter memoranda respice. Quid cū proderunt delitiæ, quem inferorum sepelient flammæ. Ah, sapiamus, dum licet; ne dulce momentum amarissima commitetur Æternitas.

k. Eccli. cap. 7. Vers. 40.

CAPVT VI.

Quintum Æternitatis Tartaræ tormentum.

IGNIS.

ROmanus scriptor, vbi suum diuersis supplicijs discrimen assignasset, demum pronuntiat: Ignis suppliciorum

E 5

ultimum.

ultimum, a. Humana crudelitas, in pœnas ingeniosa, exquisitissima inuenit supplicia, nullum tamen acutius, nullum vehementius est igne. Romanus Cæsar Valerianus qui Decij crudelitatem perpetuauit, si flâmis atrocius tormentum excogitare potuisset, eo utique Laurentium affecisset. Tyrannis prisca vix acerbiores cruciatus vltos reperit, quàm viuum flammis tradere, lentè exurere, assare. Ignis, suppliciorû vltimum, grauissimum.

Quòd si fieri posset hominem læsæ Maiestatis, aliorumque scelerum plurimorû reum millies ita comburi, vt hoc supplicium semper equaret horam, rectè diceretur, Ignis suppliciorum vltimum. Cruciatu sanè acerbissimus est, comburi viuum. Sed ô mitem gehēnam, ô temperatas flammâs, vel millies viuum comburi! Feralis hæc sententia (mille horis tolerare flammâs) captiuis inferorum longè clementior videretur, quàm si reo iam iam plectendo vitæ fiat gratia.

Sed firmum fixum est decretum, de-
cretum

cretum immutabile, irreuocabile: Verba Christi iudicis planissima sunt, & apertissima: *Ite in ignē æternum.* Omnia Christianorum templa docent improbos æternis, nunquam desituris ignibus cruciandos.

Atque hoc Quintum Æternitatis lætuosissime supplicium, Ignis æternus, de quo, quantum in re tam serua humani oris paupertas permiserit, verba facere conabimur.

§. I.

Mos fuit priscae poesi subinde intercalaribus vti versibus. Ita crebrius repetito versu princeps poetarum canit:

Incipe Menalios mecum mea tibiaversus.

Quo sæpius ingeminato, demum subiungit:

Desine Menalios, iam desine tibia versus, b.

Nec poesis sacra hunc morem antiquauit. Hinc ille sacrorum carminū intercalaris cantus: *Regem venturum Dominum, venite adoremus.* Idque sæpius repetitur: *Venite adoremus Regem venturum Dominū, Venite adoremus.* Pari

E 6 modo

b. *Virgil, ecloga 8.*

108 DE DAMNATORVM ROGO

modo sapius interposito versu ad inferias cantatur: Regem cui omnia viuunt, venite adoremus. Hunc ipsum morem in diuinissimis concionibus suis obseruauit Seruator Orbis. Sic, Marco teste, perorans ad populum: Bonum est tibi, aiebat, debilem introire ad vitam, quàm duas manus habentem ire in gehennam, in ignem inextinguibilem, *Vbi vermis eorum non moritur, & ignis non extinguitur*, c. Non piguit hæc eadem vno loco ter dicere. Nam paullò post repetès id ipsum: Bonum est tibi, ait, claudum introire in vitam æternam, quàm duos pedes habentem mitti in gehennam ignis inextinguibilis, *Vbi vermis eorū non moritur, & ignis non extinguitur*. In eadem omnino concione dictum hoc intercalare tertium ingeminans: Bonum est tibi, ait, luscum introire in regnum Dei, quam duos oculos habentem, mitti in gehennam ignis, *Vbi vermis eorum non moritur, & ignis non extinguitur*, d.

Hoc canticum Christus, hunc intercalarem versum præcinuit rex noster.

Perindè

c. *Marci c. 9. v. 43.* d. *Ibid. vers. 46. & 48.*

Perinde si dixisset: Me voce præeuntem sequimini, & accinite: *Vbi vermis eorum non moritur, & ignis non extinguitur.* E quem nõ terreat oris diuini tam tremēda comminatio? Profectò quisquis hoc illætabile carmen, quisquis tristissimum hunc lessum sæpius & attentè cantauerit, in Orbe meliori *Alleluia latissimum* semper cantabit. Satis hoc, abundantissimè satis est testimonij, etsi altum alibi diuina oracula silerent.

Sed ignis infernalis, & noster, nimium quantum differunt, & primò quidem *Vrendi sensu.* Noster ignis Augustino pictus videtur, sed ille alter, verus. Discrimen ingens, imò vix vlla similitudo vere ac pictæ flammæ. Hic quæso tacitis progressibus in rem præsentem veniamus.

Quanti & quàm acres dolores, per vnā duntaxat horulam, vnum tantummodò & vel extremum digitum gracilis cerei igniculo admotum vri? Quantò maiores, sic vri manum integram? Sed quantò vel maximis maiores erūt dolores sic vri totum brachium? Quam verò *infernus* erit cruciatus sic, vri totū cor-

110 DE DAMNATORVM ROGO
pus? Licet ignis, qui vrit, pictus videri
possit. In Iapone hoc æuo lentis ignibus
durissimè torquentur Christiani. Inter
hos Carolus Spinola fuit, cuius superiori
capite facta mentio. Hic cum alijs vigin-
ti tribus tam immane supplicium hoc
modo subiit.

Ignis struebatur eminus, vigintiquin-
que palmorum spatio, à columnis Mar-
tyrum remotus, vt tantò acerbior ac sæ-
uior esset cruciatus, quantò prolixior,
atque ita prius lentè assarentur quàm
arderent. Quin si quâ parte luculentior
erumperebat flamma, protinus coerceba-
tur. Vincula verò non ferrea erant, sed
viminea, quibus Christiani, laxè, obiter,
ac ferè in speciem ad palum ligabantur,
crudelissimo astu dæmonis, qui eò spe-
ctabat, vt Christi athletæ doloris acerb-
itate compulsi & vinculis facillimè ruptis
expedire se, atque flammis eripere nullo
negotio possent. Hoc autem indicio
conuentum erat, vt Christum eiurasse
censeretur, quisquis se incendio eripuis-
set. Interim igitur dum languido flam-
marum ardore, ignis in viscera pénétra-
ret,

ret, corpore immoto stabat Carolus, oculis in cælum fixis, vbi post pauculas horas desideratissimis Christi amplexibus frueretur, cui corporis sui victimam in holocaustum destinabat. Durauit acerrimus ille cruciatus ignium ad duarum vel trium horarum spatium. P. Sebastianus Chimura, patriâ Iapon (vbi certis tabulis testatû) manibus ante pectus in crucem decussatis, oculisque in cælum sublatis, tres horas viuus stetit in ardente rogo, e.

Tormentum horribile prorsus, nec verbis effabile, hominem igne eminus ac lentè admoto tribus horis torrerî viuû. Quòdnam igitur tormentum, ô Deus, quàm infandum, quàm incomprehensum, non duas trêsiue horas, non vnum alterumque diem, non annum annosque mille, sed æternitate totâ (quæ tamen nunquam tota erit) & corpus & animum vri, nec vnquam comburi?

Hic vox & verba deficiunt. Nemo, non

e. *Combusti sunt Anno 1622. die 10. Septembris, sab. 10. Ita Hermannus Hugo in vita Caroli Spinola Cap. 18. pag. 175.*

112 DE DAMNATORVM ROGO

non dicam satis eloqui, sed nec satis cogitatione complecti potest infinitam illam doloris acerbiter. Diuinam iram perhorrescens Dauid: Deuorabit eos ignis, inquit, Dominus in irâ suâ conturbabit eos, *f.* Sicut in vstrinâ ferrum candēs ita ignem imbibit, vt merus sit ignis, & ferrum tamen maneat, sic inferorum flamma, ipsis damnatorum ossibus, & ossium medullis implicabitur.

f. Psal. 10. Vers. 10.

§. 2.

Alterta tartareï & nostri ignis differētia, splendor est & lumen. Ardet noster, & lucet; at tartareus, prout iustitia diuina sanxit, ardet sed non lucet, nisi in grauius tormentum, vt qui dum viuerent societatem coierunt in nequitijs, socios sese agnoscant in tormentis: ita fur adiutorem furem, lusor collusorem, adulter adulteram cernet & tabescet, malletque cœcus esse, quàm dolores alienos videndo facere suos.

Optimè dixit Isidorus: Ignis gehennę
lucebit miseris ad miserię augmentum
 & ad

& ad damnationem, vt videant impij vnde doleant, & non ad consolationem, ne videant vnde gaudeant, g.

Tertia vtriusque ignis differentia: noster consumit omnia, ille nihil. Quâ in re locupletissimus testis Augustinus: Si Salamandra, inquit, in ignibus viuit, & notissimi Siciliæ montes, totâ diuturnitate temporis atq; vetustate vsq; nunc, & deinceps flammis æstuant atque integri perseuerant, satis idonei testes sunt, non omne quod ardet, absumi: & anima indicat, non omne quod dolere potest, posse etiam mori.

His docemur, quâ ratione hominum sempiterno supplicio punitorum corpora, & in igne animam non amittant, & sine detrimento ardeant, & sine interitu doleant. Quis nisi Deus creator omniû dedit mortui pauonis carnibus, vt vel in annum solidum asseruatu sint faciles? Quis paleæ dedit vel tam frigidam vim, vt obrutas niues seruet, vel tam feruidâ, vt poma immatura maturet? Iam verò quàm mirum est, quòd cum calx extinguitur,

¶ 14 DE DAMNATORVM ROGO
guitur, tunc accenditur? Cur itaque
facere non possit Deus, vt & resurgant
corpora mortuorum, & igne æterno
crucientur corpora damnatorum, qui
fecit Mundum in cælo, in terrâ, in aere,
in aquis, innumerabilibus miraculis ple-
num: cum sit omnibus, quibus plenus
est, procul dubio maius & excellentius
etiam ipse Mundus miraculum, h. Cur
non dicamus quamuis miris, tamen ve-
ris modis etiam spiritus incorporeos
posse pœna corporalis ignis affligi?
Quod igitur de sempiterno supplicio
damnatorum per suum prophetâ Deus
prædixit, fiet, omnino fiet: *Vermis eo-
rum non morietur, & ignis eorum non extin-
guetur, i.*

Quarta differentia: Noster ignis ad
pabuli modum, viuit, augetur, vel defi-
cit, augetur vel deficiente pabulo. At
ignis æternus diuinâ iustitiâ nutritur, nul-
lo sopiendus mari, inextinguibilis est.
Hæc vna vox, *Inextinguibilis*, à Domino
ter

h. August. tom. 5. l. 21. de Ciu. G. pluribus lo-
cis. & C. 7. initio. & C. 9. ac 10. i. cap. 66.
vers. 24.

ter repetita, aut vitia nobis dissuasferit,
aut nos esse pecudes demonstrabit.

§. 3.

Hic verò inferorum ignis cuiusuis
noxis ac sceleribus attemperabitur. Iu-
stitia diuina eo vt flagello vtetur. *Pro mē-
sura peccati, erit & plagarum modus, k.*
Quemadmodum è pluribus reis vno co-
demq; flagello alter altero acerbius pu-
niri potest.

Hinc liquet insania quorundam ho-
minum vix sibi aliud quàm inferos pro-
mittentium. Eorum voces sunt: Cùm
in viâ simus ad furuæ l. regna Proserpi-
næ, plenis eò velis inuehi placet: Curem⁹
vt nobis bene sit, dum licet: plagas mere-
bimur, mereamur illas insigniter.

Ite furiosi, ite, & delitijs affluere su-
premam felicitatem credite; hodie vino
& plumis vos mergite, cras forsitan mer-
gendi flammis. Omnes in Orco captiui
dirissimè cruciantur; ceteris ij dirius, qui
Numen & grauius & crebrius offende-
rint:

k. *De Ser. Cap. 25. Vers. 2. l. Horat. l. 2.
oda 13.*

116 DE DAMNATORVM ROGO
rint: *Dabit enim ignem & vermes in carnes
eorum, vt vrantur & sentiant in sempiter-
num, m.*

Hoc ignis æterni supplicium, optimè
omnium, sensu meo, tamque succinctè
quàm neruose diuus Prosper cogitan-
dum subijcit. Illius verba cedro digna,
hæc sunt: Continuus gemitus, pœnalis
sensus, dolor summus, cruciatus æternus
torquent animas neque extorquent, pu-
niunt corpora, neque finiunt. Quemad-
modum verò nullum est apud nos sup-
plium quod igne acrius torqueat, sic
nullum est quod citius torquere desinat,
& consumat. Quis ergo ignis ille, qui &
acutissimè cruciat, & cruciari nunquam
cessat?

Moyse cum vices diuinas fungere-
tur, vocem reperit quâ significanter ad-
modum æternitatem vindicantis flammæ
ingerens: *Ignis, inquit, succensus est in furo-
re meo, & ardebit vsque ad inferni nouissi-
ma, n.* Haud aliter Hieremias vates: *I-
gnem, ait, succendistis in furore meo: vsque in
æternum*

*m. Iudith. Cap. 16. Vers. 21. n. Dew. Cap. 32.
Vers. 22.*

eternum ardebit, o. Puluis tormentarius
 quo æternus ignis succenditur, est *Furor*
Domini. Dum viuimus non tam furorē,
 quàm irā Numinis experimur. Machabææ
 historię scriptor: Alienatus mente
 Antiochus, inquit, non considerabat
 quòd propter peccata habitantium ci-
 uitatem, modicum Deus fuerat iratus, p.
 Profectò modicè Deus irascitur, licet
 magnâ vi brachia tollat, videaturque nō
 perfunctoriè flagellatur⁹: modica pror-
 sus etiamnum ira est, nam & clementiæ
 coniuncta est. Cùm verò hæc ira sperni-
 tur, clementia ridetur, tandem patientia
 læsa fit furor, & in furore hoc ignis ac-
 cenditur, arsurus æternū. Ignem hunc
 vos ipsi succendistis, inquit Deus, scele-
 ribus namque toties repetitis clementiã
 meam ludibrio habuistis, iram meam ta-
 met si modicam impatientissimè tulistis,
 ex leges, & omnis disciplinæ contem-
 ptores in vetitum corruistis. Iam tem-
 pus vindicandi est: horribilibus, in-
 auditis vos supplicijs afficiam: Suc-
 cendistis ignem in furore meo: Iam ar-
 debit

118 DE DAMNATORVM ROGO
debit furor meus vsque ad inferni no-
uissima.

Natura quidem, quod Annæus asse-
rit, aut tolerabilem facit dolorem aut
breuem. At naturæ opifex Deus in rebel-
les ac contumaces subditos suos, & lon-
go & intolerabili dolore animaduertit:
Longo certè, quia æterno; intolerabili,
quia igne sæuissimo.

§. 4.

Hic omnes quotquot Christiani san-
guinis sunt rogo atque obsecro quàm
maximè, si quid ægrimonix aut doloris
vrat, si podagra, si calculus, si quis alius
morbus aut molestia infestet, prima om-
nium cogitatio sit ista: Molestia hæc aut
dolor si annis decem, si centum, si annis
mille duret, an non ad inferos deiectum
te credas? Ad eum verò amoliendum
quid facias? Fac illud iam ad euitandos
dolores æternos. Et scito molestiam
quam pateris, licet grauissimam, dolo-
rem què sentis, etsi maximum, nec um-
bram quidem inferorum esse. Hic Deus
vnâ tantummodò manu, & se parçete
ac lentâ leniter ferit, illic vtraquè & qui-
dem

dem ferreâ rigidissimè & acerrimè cedit: hîc vno saepe digito tantum impellit, omnibus illic digitis, totâ manu flagellum vibrat.

Christianus heros Eustachius (cuius supra mentio) cum vxore ac liberis in candentē æneum bouem inclusus dirissimè cruciatus est; ingens nihilominus hoc illi solatium erat, & finis breui adfuturus, & præmium beatitudinis nunquâ finiendum. Hæc cogitemus.

Ignes æternos religiosissimi quique viri assidua cogitatione velut contrectabant. Narrat è Græco Paschasius Diaconus Anachoretas duodecim velut in fenatam ventitasse, & pro se quemque dixisse, quid sibi videretur ad id temporis profecisse, & quid potissimum contemplatione expendisset. Vbi suam singulifententiam dixissent, duodecimus, & in dicendo vltimus, quid animi sui esset exposuit. Verba illius integrè ac bonâ fide admetiar, vt suus religiosæ simplicitati stet color. Ita dixit, Vos quidem Patres, caelestem habentes conuersationem, caelestem & sapientiam possidetis. Nihil mirum,

120 DE DAMNATORVM ROGO
mirum. Ego verò me his indignum iudi-
cans, video quòd peccata mea, vbiq; q;
iero, præcedunt me semper ad dextram,
& ad sinistram: in infernum verò adiu-
dicaui meipsum, dicens: Esto cum his
quibus dignus es, istis post modicum an-
numeraberis. Video igitur ibi pares ge-
mitus, & incessabiles lacrimas, quæ à
nullo referri queunt. Aspicio quosdam
stridentes dentibus, & saliētes toto cor-
pore, & trementes à capite vsque ad pe-
des. Et iactans me super terram, & am-
plectens cinerem deprecor Deum, nun-
quam casuum me illorum experimenta
accipere. Video & mare ignis bullientis
immensibile, & circumfluentes, & mu-
gientes, vt putent aliqui vsque ad cælos
attingere fluctus ignis, & in tremendo
illo mari innumerabiles homines deie-
ctos, & vnâ voce omnes clamantes & v-
lulantes simul, quales nemo super terrâ
vlulatus & voces vnquam audierat, &
sicut arentia omnis virgulti cremare: mi-
sericordiâ autem Dei auertente se ab il-
lis propter iustitiam. Et tunc ^{in vno} ~~in vno~~ ^{g-} ~~g-~~
nus hominum, quòd audeat loqui, vel
cuilibet

cuilibet attendere, tantis in Mundo repositis malis. Et in his teneo mentem meam, luctum meditans, quod ait Dominus, indignum me cælo & terra iudicans reputansque quod scriptum est: *Facta sunt mihi lacrimæ meæ panes die ac nocte, q, r.*

Hunc apud se calculum complures posuerunt: En, aiebat quisque sibi, pœnas immortales iam pridem meritus es, neque id semel duntaxat. An verò Deus tuam omnem culpam aboleuerit, chirographo testari non potes: s. abolitã speras, aut certè abolendam, & rectè facis, Sed vide, cautus esto, & sollicitus ambula cum Deo tuo, hoc enim Dominus requirit à te. *t.* Et hoc est mature sibi sapere.

q. *Paschas. apud Rosvoldum Cap. 44. N. 12.*

r. *Psal. 41. Vers. 4. I. Hast warsich kein Brieff Darfür. t. Michæa c. 6. Vers. 8.*

§. 5.

Sed quàm multi alia omnia faciunt! Nummos: in anxie corradunt, perinde si eos aturi sint cælo. Honoris & existi-

F

mationis

mationis fumum, vt rem sacrosanctam summo studio tuentur; mori mallent quam despici. Nonnunquam tamen hi ipsi aliorum famam varijs obtreptionibus lacerant, & tantò acerbius de alijs, quantò de seipsis benignius loqui solent. Mutorum ea vna cura est, curare cuticulam, & genium non facile fraudare vlla, quam appetierit, voluptate.

Ita ad æternitatem tendimus futurorum improuidi, immemores præteritorum, in præsentia pronissimi. Sic plerique mortalium viuunt: alijs cum arcâ, alijs cum ventre negotium est: nemo non ferius sibi videtur, cum maximè nugas agit. Vitia tam vbiq; obuia secundis progressibus, vt cælum & inferi vix inter ferria habeantur.

Vesani mortales! Discamus obsecro nostros in petus obiecto igne hoc æterno restinguere. Furiosissimis ignibus nõ malè conferuntur Ira & Libido, affectus impotentissimi; nec vlla ferè vitia tam cõcitato impetu, quàm datæ porta, ruunt. Libido velut infrenis equus, a. ^{max} manu-
lus

lus indomitus u. rationem omnē excutit. De hoc monstro elegāter Gregorius Nazianzenus poetices non ignarus:

Quæruit in vetitum damni securā libido, x.

Iracundiam Paulus Orosius y. egregiè depingens: Furor, inquit, consilij expers, dolorem & vindictam putat esse virtutem; quantumque meditatur ira, tantum promittit audacia, z. Iram, tyrannicum affectū rectè nominat Chrysostomus. Etenim nihil æquè tranquillitatem animi turbat, atque ira impatiēs freni. Hos ignes æternis ignibus domemus.

Medicorum scitum est: Ignis igni remedio est. Nam cūm digitus aut manus vstulatur, remedium vicinissimum est vstulatum membrum aut ardenti cerco, aut gliscenti foco, aut viuīs carbonibus admouere. Sic ignis ignem sui similitudine attrahit. Eandem ob causam incendia tormentis æneis petuntur, vt lentio rem flammam violentior domet. Heu quoties

F 2

u. *W. 2. Es vnzempts Filly. x. Naz. in sacr. car. y. Oros. l. 2. contra paganos c. 16. z. Was der Sonn spint/ das haslet die Vermessenheit ab.*

ties cor nostrum cupidinibus malignis ardet? Ergo in hoc incendium bis tēruce emittatur illud ingens tormentum bellicum (*Ite maledicti in ignem æternum*) Quid agis miser, perire vis? facillimo istud incendio fiet: horulā vnā, imò vel vnicā parte horulæ, imò momento vel vnico per iram aut libidinem patras, quod æternum doleas. Atque sic ignem iræ superet ignis gehennæ, flammæ libidinis expugnet flamma Stygis. Et sunt quæ horum subinde moncant.

§. 6.

Qui originem familiæ Carthusianæ considerarit, neminem ex eā facile vnquam aspiciet sine gemitu. Historiam notam in compendium confero.

Vir litteratus Parisijs, morte obita, cū inferiæ canerentur in templo, è feretro assurgens, voce horribili exclamavit: *Iusto Dei iudicio accusatus sum.* Dilatum ergo funus in posterum diem. Iterum eadem cantantur, cū defunctus iterum vociferatur è tumba: *Iusto Dei iudicio iudicatus sum.* Nēc ^{cit} dū: quid eo factum, liquebat. Dies ergo tē^{ar} s expectan-

pectandus. Eadem fiūt quæ diebus prioribus. Et mortuus tertium è sandapilâ proclamat: *Iusto Dei iudicio condemnatus sum.* Overè ter miserum, qui æternum erit! Et quod nemo non contremiscat: Vir iste omnium calculo vir sanctus & vitæ integer habebatur. Adeò fallunt humana iudicia. Vrbs Parisiorum vniuersa rei gestæ testis. Hoc Brunonem cū socijs exegit vrbe, hoc in auia nemora rupesque disertissimas expulit, vbi cælum potius habitare discerent quàm terram. Hæc Carthusianæ familiæ origo, &c.

Hic seriò cogitandum: Itane homines eruditi, & humano sensu sancti accusantur, iudicantur, damnantur? Quid me fiet misero? Ergo animum quantis possum industrijs curabo. Alij se suamq; cuticulam curent æternitatis oblit; vigeant, floreat, cras forsan cinis & fauilla. Hos ego mores nil moror, hanc ego viam non ingredior, nam & alium viæ terminum quæro. Si ego Carthusianos, asperrimos ~~antes~~ habitare nō possim, illas ~~sub~~ latebras, vbi estur, vbi potatur &c.

F 3

tur &c.

2. Cœpit ea Anno Christiano 1082.

tur & luditur, declinabo; si non carniuini
 esum, saltem carnis petulãtias eiurabo; si
 non æternum silere queam, ab obrecta-
 tionibus saltem & lasciuis colloquijs ab-
 stinebo; si non dies noctesque, religioso
 ritu, in templo sim, hoc certè agam vt
 nulla mihi labatur hora, quã Dei non
 meminerim. Et quæcunque in posterum
 mihi fuerint perferenda, non tantùm
 exigua, sed nulla esse dicam ad æternita-
 tis ignes collata. Quo quidem sensu Au-
 gustinum verissimè locutum veneror:
 Quæ quisque, aiebat ille, grauia valdè pa-
 titur in hac vitã, in comparatione æter-
 ni ignis, non tantùm parua, sed nulla
 sunt, a.

Sic est omnino; omnes dolores no-
 stri ludicrum quid & leues morsiuiculæ
 sunt ad æternitatis supplicia. Minimum
 apud inferos tormentum maius est quã
 sit maximum in Orbe hoc nostro. Mor-
 borum cruciatus tolerabiles faciunt in-
 terualla, quæ in Orco nulla. Dolorem
 sentire tunc nos desinimus, si nimium
 sentimus. Nemo potest variè dolere, &
 diu,

diu, nisi apud inferos. Sic enim mitis natura disposuit, vt dolorem faceret, aut breuem, aut toleratu non adeò difficilē. In gehennâ & intolerabilis est dolor, & longissimus, quia æternus.

C A P V T VII.

Sextum Aeternitatis Tartareæ tormentum.

VERMIS CONSCIENTIÆ.

Gemma priscorum Patrum & Antiquitatum sidus Augustinus experientia conuenientissimè dixit: Inter omnes tribulationes humanæ animæ nulla est maior tribulatio, quàm conscientia delictorum, a.

Grande supplicium est patri, si filij supplicio capitali debeat interesse spectator; sed multò maius est, si ipse pater cogatur esse carnifex; longè maximum, si patibulum, cui filius suffixus, ante ædes statuatur, quotidie aspiciendum. At hæc omnia, & ~~etiam~~ a, nulla sunt, ad illud supplicij ~~genus~~ ^{genus}, cum suus ipse carnifex est

F 4

REUS,

a. Aug. in Psal. 48.

128 DE DAMNATORVM ROGO
reus, cùm seipsum dētibus commordet,
dilaniat, laceratque morsibus conscien-
tiæ perpetuis.

Et hoc Æternitatis luctuosissimæ sex-
tum est supplicium, quod Christus con-
cione vnicâ, imò vnicæ concionis epi-
logo ter itidem repetijt: *Vbi vermis eorum
non moritur*. Mox idem ingeminat: *Vbi
vermis eorum non moritur*. Sed & tertium
hoc inculcans: *Vbi vermis eorum*, ait, *non
moritur*, b. Nec aliter Isaias, qui & ipse
conciones suas non alio clausit epilogo
quàm eodem isto: *Vermis eorum non mo-
rietur*, c. Ingens, inexplicabile hoc
supplicium sit necesse est, de quo nos
plura.

b. *Marci Cap. 9. Vers. 44. 46. & 48.* c. *Is. Cap. 66.
fine.*

§. I.

Quantum turbatæ conscientiaæ tor-
mentum sit vel prisca idololatæ satis ex-
ploratum habuerunt. Rhetor è Latio
Quintilianus: O tristis reco^{gnitio}, ex-
clamat; ô tormentis omnibus gr^{avior}
Con-

Conscientia! *d.* Eadem omnium sapientum vox est. Sanctissimus Pontifex Gregorius: Inter multiplices, inquit, humanæ animæ tribulationes & innumerabiles afflictionum molestias, nulla est maior afflictio quàm conscientia delictorum, *e.* Verè, nihil est miserius, quàm animus hominis malè sibi conscius, *f.* Hic consentiamus, ait Seneca, mala facinora conscientiam flagellari, & plurimum illi tormentorum esse, eò quod perpetua illam sollicitudo vrget ac verberat, *g.* Malignitia ipsa maximam partem sui veneni bibit, ipsa sibi supplicium est: Nemini bene est nocenti.

Hæc suo quoq; calculo consignans, quem dixi, Augustinus: Seipsum, inquit, quò fugiturus est homo? quocunq; fugerit se, talem trahit post se, & quocunq; talem traxerit se, cruciat se. Ipse est poena sua, quem torquet conscientia sua. Deus scit tantam poenam animæ, tãtas cruces, tantas gehennas, tãta tormenta, *h.* Quot
F 5
 hominis

d. *Antil declam.* 12. §. 38. *e.* *Greg. in Psal.* 143.
f. *Suetonius in Tiberio.* *g.* *Sen. epist.* 97. *fine.*
h. *Aug. in Ps.* 45. & *in Psal.* 36.

130 DE DAMNATORVM ROGO
hominis vitia, tot animæ tormenta, tan-
tò autem acerbiora, quantò interiora.

Et in promptu ratio est: Cùm vndiq;
omnia sunt aduersa, cùm cælum & terra
infestant, etiamnum superest suffugium
ad Deum; etsi nemo soletur, satis sola-
tiorum est Deus. Sed si conscientia sit
inquinata, nihil vsquam nec in rebus
conditis, nec in conditore solatij est re-
perire, omnia acerba, fellea omnia. Et
quò profugias? ad Deum? hostis est. Ad
conscientiam? Carnifex est. Ad diuos
cælites? Offensi sunt. Ad socios? Auge-
bunt cruciatus. Ad delicias & voluptates?
Conscientiam magis inquinabunt. Ve-
rè, non est pœna grauior prauâ consci-
entiâ.

At dum viuimus hoc conscientiaæ ma-
cellum suas habet ferias. Subinde hos
oblatrantis conscientiaæ morsus nō nihil
distinemus, aut arte fallaci eludimus, aut
certè delinimus nunc legendo, nūc labo-
rando, nunc colloquendo, modò hila-
rius comessando, modò huc illucq; com-
migrando, & saltem dormiendos an-
gones fallimus: At verò in illa Cruce

tis arce, in regno diaboli nulla quietis interualla, interpirationes nullæ, nō somnus, non quies, nulla lectio, nullæ comestiones, consolatio nulla, dies noctesque conscientiaē vipera laniatum vndique pectus perrodet: Vermis eorum nō morietur.

§. 2.

Plurima sunt, ob quæ singulariter illos æternæ noctis inquilinos torquet conscientia. Primum omnium, *Amisio æternæ gloriae*. Obseratum est Cælum, obseratum est Tartarum, nullus hinc transitus illuc. Actum est; epulum caeleste neglectum est, neglectu irreparabili. Spes nulla beatitudinis.

Esau homo rudis, & qui à feris quas insectabatur, feritatem hauserat, nihilominus indignissimè tulit faustam parentis precationem à fratre sibi præreptam. *Nam auditis sermonibus patris, irrugit clamore magno, & consternatus ait: Benedic etiam & mihi, pater mi, i. Ut verò rugient, & iudicati, conscientiaē cuique eorum approbrāte: Benedictionem patris*

132 DE DAMNATORVM ROGO
perdidisti, ius & spem cæli omnem am-
sisti, pro lenticulâ vilissimâ vendidisti re-
gnum. Maledictus es, exclusus, exclusis-
simus es à cælo in omnem æternitatem.
Vermem qui te cœpit rodere, non excu-
ties à te amplius. Tuis ipse auribus decre-
tum iudicis audisti: Ite, discedite à me
maledicti in ignem æternum, qui paratus
est diabolo & angelis eius.

Hoc regnum Satanæ destinatum, hos
vermes impiorum lanienæ paratos poe-
ta vetus, Christianus, non ineleganti
metro sic ob oculos ponit:

*Præsciis inde Pater liuentia tartara plumbo
Incendit liquido, pice asq; bitumine fossas
Infernalis aqua furuo suffodit Auerno,
Et Phlegethonte sub gurgite sanxit edaces
Perpetuis scelerum pœnis obrodere vermes, k.*

Inter hæc vermium examina cernent
damnati, vt diuus Gregorius arbitratur,
beatorum gloriâ: Vt peccatores, inquit,
in supplicio amplius puniantur, & eorû
vident gloriâ quos contempserunt, &
de illorum etiam pœnâ torquentur, quos

inutiliter amauerunt, *l.* Ita cælitum felicitatem damnati vident, sed velut eminus: *m.* perinde si quis è turri præaltâ quâ clausus, & in quâ fame diuturnâ cōfectus, inter fœtores & vermium acervos despiciat in hortos amœnissimos, vbi complures inter se amicissimi voluptatibus affluant; ah, quàm cruciabilis est hic aspectus! Hoc cernere, est suas sibi pœnas augere.

Famelicus si mensam cernat epulis refertam, nec tãgere audeat, plus esurit, præsertim si ipse suâ se culpâ paratis epulis priuarit. Non aliter damnati: *Famem patientur vt canes*, *n.* Itaque illos conscientia sic torquebit, vt quicquid oblectare potest, cogitare non possint. Rea conscientia velut rabidus canis assiduo latratu & morsu in desperatissimam rabiem aget miseros. Sic vlcisci se solet cōscientia, cum moneret, non audita.

l. Greg. tom. 3. hom 40. in Euang. m. Vtique solo intellectu, non oculis. Gregorius dicto loco alium addit videndum. n. Psal. 18. vers. 7.

§. 3.

Alterum, quod damnatis conscientia

F 6

expro-

134 DE DAMNATORVM ROGO

exprobrabit, est *Virtutis neglectus, & No-*
xarum cumulus. Omnia ordine conscien-
 tia velut è syllabo recitabit, quæ perperã
 facta, quæ socorditer omiffa. Inde om-
 nes illi sceleratæ stultitiæ seipfos accusa-
 bunt; sua cuique conscientia socordiam
 exprobrans: Et quoties, dicet, precari
 debuiffes, cū aut fomno aut lusibus va-
 cares: preces tuæ & raræ, & ignauæ, ac
 somniculosæ: iam luis. Quoties ieiunium
 tibi feruandum, cū gulæ malles quàm
 facris legibus parere: iam luis. Quoties
 sine rei familiaris dispendio stipem ero-
 gare potuiffes, cū tu auaritiæ potius
 quàm misericordiæ studeres: iam luis.
 Quoties monitus, quoties rogatus es, vt
 inimicis veniam dares, vt iniurias obli-
 uione Christianâ digereres, & noluiffi:
 iam luis. Quoties in rebus aduersis pa-
 tientia tibi commendata est, & noluiffi
 esse patiens: iam luis. Quoties Humilita-
 tis & Charitatis actiones, quæ solius vo-
 luntatis sunt, exercere potuiffes; non hîc
 laborandum, nec currendum, nec sudã-
 dum aut algendum fuiffet; sine flagellis, si-
 ne cilicijs, sine rigoribus alijs hæc facilli-
 mē

mè feciffes, & noluiſti: iam luis. Ad ſacra-
 menta percipienda quoties inuitatus,
 tractus, rationibus impuſus es, & venire
 noluiſti: iam luis. Occaſio tibi nunquam
 defuit, tu ſemper occaſioni. Potuiſti, &
 noluiſti: lue iam, lue nequitias. En tua tot
 tamq; graua ſlagitia; cum tamen longè
 ſuauius virtuti licuiſſet operari quàm
 vitijs.

En perditiffime, inter iocos & luſus
 perdidifti regnum: potuiſſes eſſe felix æ-
 ternum, modò voluiſſes: breui ac leui la-
 bore beatam immortalitatem tibi pa-
 raſſes, modò voluiſſes. En, ſtultiffime, &
 pro carnis voluptatulâ, pro ſpurcâ &
 momentancâ oblectatiunculâ immen-
 ſas vendidiſti voluptates. Nimirum tua
 tibi caro quàm cælum, carior erat. Sen-
 tis iam, quas delicias ſectatus fueris? Præ-
 dixi, monui, vellicaui. Sed actum egi, ni-
 hil profeci, oleum & operam perdidit.
 Nunc vindico, nunc ſpes & res abs te ſe-
 gregant, ſed tuâ ſoliùs culpâ.

En impiiffime, vt delectatiunculas
 ſordidas pauillulo temporis reti-
 ne. S, perdidifti omnia. Procul nunc à te

hono-

honestates, thesauri, voluptates beatorum, ad quas omnis tibi via intercepta est. Hęc tibi tormenta libidines tuę pararūt, in hos ignes tua te præcipitauit incontinentia: tuam illam hilarem sed breuem insaniam, nunc luis eterno luctu. Desperate ploras paradisi gaudijs te priuatum? ipse te priuasti. Acerbissimè doles perenne cæleste epulum neglectum? tu neglexisti. Obseratam tibi cæli ianuam lamentaris? tu eam ipse tibi obserasti. Ex toto beatissimus iam esses, modò esse voluisses. Facili operâ cælum emereri licuit; sed differendo & negligendo huc sponte irruisti cæcus & amens, hinc nunquam exiturus ampliùs. Nulla hęc libertas, nulla salus. Despera centies, sexcenties, despera millies, æternum desperaturus, æternum moriturus, & ad mortem nullis sæculis peruenturus. A vultu Dei proiectus es, quia te ipsum ab illo auertisti. Nō alienā, sed tuā culpā peris, æternum periturus.

Hęc conciones erunt ~~conspiciendæ~~ sententię, sed ferę nimis & acerbæ. Ad irritum ~~scilicet~~ omnis cecidit.

Earum

Earum virium est pœnitentia tempestiua, vt culpas omnes deleat, & pœnas culparũ reliquias pariter tollat, aut certè minuatur, nec non diuinos fauores augeat. Idcirco ille eremi angelus Ioannes hoc vnum assidue concurrentium auribus instillabat: *Pœnitentiam agite; appropinquabit enim regnum cœlorum, agite pœnitentiam, o.* Nil horum potest Pœnitentia in Proserpinæ culinâ, culpam nec minimam eluit, nil pœnæ demit, nil gratiæ diuinæ reddit. Hostes Dei sunt, quos tunc primùm pœnitet, nil impetrant, serò nimis sapiunt hi Phryges.

Hæc omnia illi cælo proscripti non ignorant, hinc vermis eorum non moritur. Scelera quę patrarunt, velut in tabulâ descripta vident, & exhorrent. Ridiculam pompam, vestium luxum, & omnem vanam gloriam detestantur: iudiciorum suorum temeritatem, & inuidentiæ labem: avaritiæ sordes, & omnis luxuriæ cœnum execrantur furiose. Cernunt infelices lasciuarum cogitationum suarum immensæ aggeres oculis oppositos. In-

tempe-

138 DE DAMNATORVM ROGO

temperantiæ suæ turpitudinem, desidiam suam molliciem & veternum, voluptatum suarum fallacias, impurissimæ Veneris blanditias abominantur, sed hæc omnia serò nimis. Acerbissimo planctu sed irrito vociferantur: *Transierunt omnia illa tãquam vmbra, & nos in malignitate nostra consumpti sumus*, p. Potuimus cauenda fugere, exercenda facere potuimus, & noluimus. Hoc æternum occentabit conscientia. Vermis eorum non morietur.

p. *Sapient. cap. 5. vers. 6.*

§. 4.

Tertium quo præcipuè Conscientia domesticos cacodæmonis torquebit, est *Aspernatio diuinæ gratiæ*. Iobus calidè optans: *Quis mihi tribuat*, inquit, *vt sim iuxta menses pristinos, quando lauabam pedes meos butyro, & petra fundebat mihi riuos olei?* q. Hoc nimium quantum vrit, à summis opibus ad incitas deuolui. Non nesciunt damnati quantum sibi diuitijs affluerint. Illis ius cæli transcripta erant hæredes.

q. *Iob. cap. 29. vers. 6. & 7.*

hæredes regni potuissent esse, modò uolissent. Recordantur diuinæ gratiæ butyrum copiosissimè sibi fluxisse, quo lauari licuisset, id tamen à se repudiatum esse. Meminerunt olei riuos è petrâ, diuini amoris & misericordiæ fontes è Christo sibi emanasse, hæc omnia tamen suo vitio à se neglecta. Iam clamant, sed frustra: Quis nobis tribuat, ut simus iuxta menses pristinos, quando lauabamus (certè lauare poteramus) pedes butyro, & petra Christus fundebat nobis riuos olei, sanguinis sui. Iam nec olei nec butyri guttula fluit amplius. Diuinæ misericordiæ fons exaruit: diuini fauoris riuuli sunt exiccati. Cælestis agni sanguis pro nobis frustra fusus est; cruciatus & mors Christi nobis nō profunt amplius; incassum recidit omnis impensa. Eheu, actum est de nobis.

Atque hoc lacerabit cor damnatorum, quòd operâ leuissimâ, quòd solâ robustiore voluntate cælo se asserere potuerint, & tamen noluerint: quòd gratiam milleis oblatam recusarint millies. In seipos furenter exardescant miser,

140 DE DAMNATORVM ROGO
feri, & assiduò sibi ipsis lugubrem hanc
cantilenam occinent: O tempus rerum
omnium pretiosissimum! ô dies, & ô ho-
ræ plusquam aureæ, quò euanuistis, æ-
ternum non redituræ! Nos cœci & ex-
cordes, obstructis oculis & auribus libi-
dine furebamus, & mutuis nosmet exē-
plis trahebamus ad interitum. Huc pro-
perauimus infelicissimi, & monitis om-
nium spretis cucurrimus ad mortē, heu
mortem æternam! Quid nunc omnia
quæ fallacissimus Mundus offerebat, iu-
uant? Oblectationum priorum memi-
nisse mors est. Voluptas omnis auolauit
& euanuit. Et quamuis aliquot annorū
centurijs eā licuisset frui, quid illa gaudia
fuisent ad hæc tormenta? Ah, umbram
solūm captauimus amaræ voluptatis.
Quis nos tam crudeliter fascinoit?

O si annis singulis æternitatem vel
semel seriò perpendissemus! O vel die-
culam, ô vel horulam vnicam impetrare
liceat!

Sed frustra sunt hæc vota: actum est,
spes omnis præcisa est. Maledictus ergo
dies quo nati, maledictus Deus a quo
conditi sumus.

Hic

Hic stylum pono, & impias voces illuc remitto, vnde proruperunt. Mature sapiat & caueat quisquis hanc conscientiae lanienam formidat.

§. 5.

Incredibile videretur, nisi testes loquerentur oculi, quam in rebus fluxis curandis industriæ ac solertes, quam attentæ & assidui, quam vigilantes & acuti, quam scientes & gnari, quam cæti cauti que simus: nimirum cum corporis negotium agitur, nemo non sapit, nemo non vigilat, nemo non impiger ac sedulus est; hinc viuimus, hinc volamus. Videte mihi vestes elaboratissime & exquisitissime factas, videte picturas, ædificia, sculpturas, videte candidissimam sindonem, tenuissimam byssum velut araneorum operas, videte artificiosa horologia, exactissimam Musicam, laboriosissimam mercaturam; quam in artibus tractandis, in negotijs conficiendis, in opibus struendis, in honoribus obtinendis acres & indefessi simus: at hæc omnia caduca sunt, fluxa sunt, momento transeunt.

Sed cum autem pro cælo laborandum,
heu

242 DE DAMNATORVM ROGO.
heu quàm inertes & stupidi, quàm desides & supini, quàm frigidi sumus & somno pleni! Hac vnâ in re solutè ac negligenter agimus, languemus, cessamus, iacemus. Verissimè dictum : Pro modicâ præbendâ longa via curritur, pro vitâ æternâ vix pes semel à terrâ leuatur, r. Hic pleriq; omnes torpemus; vigilat dæmō, nos dormimus. At vbi demum serio euigilauerit conscientia, non amplius sopiri poterit; vret, mordebit, anget, torquet in omnē æuum. Vermis eorum non morietur.

Hic vermis infandis doloribus, & tristitiâ pascitur inconsolabili. Dolent damnati amissam beatitudinem, & quidem sine spe vlla reparandi tam immensam iacturam: in dolorum mare præcipitatos suâ se stultitiâ indefinenter cogitant: Neque mœstissimam hanc cogitationem aliâ vnquam latiore fallere licebit.

Hæc Bernardus attentiore animo cōtemplatus : Quid tam præsele, inquit, quàm semper velle quod nunquam erit.
& an-

& semper nolle quod nunquam non erit. In æternum non obtinebit quod vult, & quod non vult, in æternum nihilominus sustinebit. Nullus de tantâ numerositate spectantium molestior oculis suo cuiusque. Nō est aspectus siue in cælo, siue in terrâ, quem tenebrosa consciētia suffugere magis velit, minus possit. Non latent tenebræ vel seipsas. Se vident quæ aliud non vident. Opera tenebrarum sequuntur illos, nec est quo se abscondant ab illis, ne in tenebris quidem. Hic est vermis qui non moritur, memoria præteritorum. Semel iniectus vel potius innatus per peccatum hæsit firmiter, nequaquam deinceps auellendus. Nec cessat rodere cōscientiam, eaq; pastus, escâ vtique inconsumptibili perpetuat vitam, Horreo vermem mordacem, & mortem viuacem. Horreo incidere in manus mortis viuentis, & vitæ morientis.

Itaq; durante animâ durat & memoria. Sed qualis? Fœda flagitijs, horrida facinoribus, & avaritate tumida, contemptu hiscidi & neglecta. Quæ priora transierunt,

144 DE DAMNATORVM Roco
fierunt, & non transierunt. Transierunt
à manu, sed non à mente. Quod factum
est, factum non esse non potest. Proinde
etsi facere in tempore fuit, sed fecisse in
sempiternum manet. Non transibit cum
tempore, quod tempora transit. In æter-
num ergo necesse est cruciet, quod per-
peram te egisse in æternum memine-
ris, s.

l. Bernardus l. 5. de Considerat. ad Eugen. c. 12.

§. 6.

E diui Dominici familiâ theologus &
proepiscopus, historiarum æui sui fide-
lis scriptor rem miram narrat in hunc
modum. Præsul in Germaniâ fuit, prin-
ceps sanguine, moribus vitaq; degener.
Hic primò quidem verecundius inhiare
auro, libidini furtiuè indulgere; ita sen-
sim progredi, nec mores emendare; effu-
sis demum habenis in vetitum ruere; rap-
pinis & luxuriæ liberè vacare. Variâ in
illū Deus animaduersione vsus est; mo-
dò morbis, modò miserijs ^{atque} inuitans
ad meliora. Sed frustra. Tandem ^{per}out
vitam

vitam egit inquinatam, sic mortē obijt non piam. Ea ipsa hora Conradus Hildemensis episcopus ad preces matutinas surrexerat. His finitis ad suos sese libros contulit, in diem sequentem ad dicendum se paraturus. Hic ille à sensibus aliquantisper abductus videre sibi visus est Præsulem tiarâ insignem, sed velatâ facie ad tribunal iudicis rapi. Mox aderant qui accusarent, rapinis potissimum & libidinibus infamem reum. Hic iudex cōfessoribus: Examine, inquit, causam, & dicite sententiam. Examinarunt, dixerunt. Nec mora: satellites adsunt & iudicum sententijs damnatum, mitrâ, annulo, veste sacrificâ, ceterisque ornamentis exuunt, eaque ad pedes supremi iudicis abijciunt. Assessores loco confurgunt, & illud vnum, dum abeunt, in iudicij clausulam pro se quisque dicunt: Ergo, *dum tempus habemus, operemur bonum ad omnes, t.*

Hæc Hildemensi episcopo Spectata, qui vbi ad se redijt, secum ipse inquirere cœpit, quis prætuli ille miserabilis eo tem-

G

pore

pore obijſſe credi poſſit. Dum hæc animo verſat, en ad portam a deſt qui flens nuntiat, priori veſpere ſuum dominum (nominavit) in proximam villam veniſſe, iam morte ſubitâ extinctum. Conradus ad fatum tam lacrimabile altum ingemiſcens, non ſine lacrimis illud ſecum repetebat noctes & dies toto animo cogitandum: Dum tempus habemus, operemur bonum ad omnes, u. Conſcientia impura, iam malè quieta, æternis fuiſijs agitabitur.

u. Thom. Cantiprat. l. 1. c. 3. n. 1.

§. 7.

Incredibilis vis eſt conſcientiæ, maximè verò poſt actam huius vitæ fabulã. Nam coram Deo ad ſuas quiſque labes ſic erubeſcet, vt, quamuis panderetur cæli oſtium, & illotus ad ingreſſum inuitaretur, ſuas tamen ipſe maculas & perhorreſcens & fugiens recuſaret ingredi, dum ſordes omnes expiaſſet. Adeò ſuam ipſa fœditatem erubeſcit & auerſatur Conſcientia.

Ergo, dum tempus habemus, ~~operemur~~ ^{operemur} ~~operemur~~ ^{operemur}

mur bonum ad omnes. Nam, vt Augu-
stinus ratiocinatur : Quisquis nullâ se
adulatione seducit, satis intelligit, cum
quanto periculo mortis æternæ, & cum
quantâ penuriâ perfectæ iustitiæ pere-
grinetur à Domino.

Hoc iam agamus, & loquentis con-
scientiæ monita non repugnanter acci-
piamus. Nunquam muta est Cōscientia,
si sedatum & attentum habeat audito-
rem. Et reuerà hoc vnicè prodest, hunc
vermem animo inhærentem ita iam sen-
tiri, ne sentiatur æternum. Bernardus id
asserens: Optimum est, inquit, tunc sen-
tiri vermem, cùm possit etiam suffocari.
Itaque mordeat nunc vt moriatur, &
pauulatim desinat mordere. Mordendo
rodat interim putredinem, vt rodendo
consumat, & ipse quoque pariter consu-
matur, ne foueri incipiat in immortali-
tatem, x.

Ergo satius est iam monitricem,
quàm illic iugulatricem pati conscien-
tiam. Nam (quod idem Bernardus co-
gitandum subiicit) Extorres cælo in car-

S

G 2

DE CRU-

148 DE DAMNATORVM ROGO
ne cruciabantur per ignem, in spiritu
per conscientia vermem. Ibi erit dolor
intolerabilis, timor horribilis, foetor in-
comparabilis, mors animæ & corporis,
sine spe veniæ & misericordiæ. Sic tamen
morientur, vt semper viuant; & sic vi-
uent, vt semper moriantur, z.

Quid agimus mortales? vita breuis,
via longa, terminus via dubius, tempus
exiguum, nil certius morte, nil mortis
horâ incertius, supplicij & præmij æter-
na duratio, & à momento vtraque pen-
det Æternitas. Quid, ô mortales, quid er-
go agimus?

z. *Idem l. de Anima c. 3. med.*

C A P V T VIII.

*Septimum Æternitatis Tartaræ
tormentum.*

LOCVS & SOCIETAS.

VIR censorius notissimæ virtutis
M. Cato, eos qui enpturi erant
agros, monere solitus est, viderent ante
omnia

omnia, num bonos habituri essent vicini-
nos. Grande malum, vicinus malus.

Mantua va misera nimiū vicina Cremona, a.

Pro inde scitum est illud Themisto-
clis apud Plutarchum, qui prædium ven-
diturus, hoc quoque præconem addere
iussit: *Quod vicinos haberet bonos.* Domus
incommoda & ruine proxima, si vicinos
in super malos habeat, emptorem habe-
bit neminem.

Omnes cælo proscripti eas habita-
tiones incolunt, ad quas haræ nostræ. &
canum caueæ, palatia & regum concla-
uia videri possint. Accedit, quod veteri
verbo ferebatur, verè falsuginosa vici-
nia, diabolorum & damnatorum homi-
num tot centena millia, tot myriades ac
milliones, Dei capitales hostes omnes,
qui vel paradisum adducant in fastidiū.

Atque hoc septimum est Æternitatis
luctuosissimæ supplicium, LOCVS & SO-
CIETAS, ille miserabilis supra omnē mo-
dum, ista nimium detestabilis. Iudex sen-
tentiâ decretoriâ vtrumque complexus:
Domus hæc ignea, dicit, hic carcer fu-
nestissi-

nestissimus, qui paratus est diabolo & angelis eius, b. non vos initio spectabat: Sed quia hostium meorum familiaritas gratior vobis fuit quàm omnis fauor meus, Ite nunc, ite, & illorum vobis habitatio non displiceat, quorum olim societas tantopere placuit, Ite in ignem æternum, qui paratus est non vobis, sed diabolo & angelis eius. Fit nonnunquam vt magister in scholâ in vnus noxâ iubeat ligari virgas, sed quoniam eadem deinceps culpa plures inuoluit: Hæ virgæ, inquit, non in vestrum ligatæ sunt caput, sed quia in eandem cum immorigero illo incurritis noxam, eandem cum illo subibitis pœnam.

Ita Christus suis hostibus: Angelorû societate vos frui volebam; paradifus vos expectabat, sed quia omni excussa disciplina non mihi obtemperastis, sed diabolo: Ite iam, ite, ite, & diaboli spelæum habitate; in societate, quam ipsi conflastis, perdurate. De hoc loco, atq; de hac Societate nunc porrò agendum.

b. Matth. cap. 25. vers. 41.

§. I.

Antequam locum subeamus, loci custodem videamus. Olim Trimalcionis domum ad sinistram intrantibus non longè ab ostiarij cellâ, canis ingens catenâ vinctus, in pariete erat pictus, superq; quadratâ litterâ scriptum CAVE CAVE CANEM, c.

Ad ingressum balnei Auernalis prisci affingebant canem Cerberum. De hoc vates Cordubensis.

*Posthac auari ditis apparet domus.
Sæuus hic umbras territat Stygius canis,
Qui terna vasto capita concutiens sono
Regnum tuetur: sordidum tabo caput
Lambunt colubri, viperis horrent iuba.
Longusq; torta sibilat cauda draco.
Par ira forma-----d.*

Non vnus talis apud inferos canis est. Tot Cerberi quot diaboli Cerberis omnibus tetriores. Hîc scribo, hîc vociferor: CAVE CAVE CANES. Sed ipsum iam locum inspiciamus.

G 4

E prisc

o Arb. Sat. mihi pag. 19. d. Seneca Hercules furens.

Episcoporum Patrum & Theologorum placitis est, illætabiles illos inferorum recessus medio terræ sinu latere. Affirmant id sacræ paginæ. Nam vbi rebelles Moyfi à Dei populo secessionem fecissent: *Dirupta est terra sub pedibus eorum, & aperiens os suum deuorauit illos cum tabernaculis suis, & vniuersa substantia eorum, descenderunt que viui in infernum, operti humo, e.* Iure suo hic improborum carcer loco infimo est, vti beatorum sedes amœnissimæ loco summo ac nobilissimo.

De carceris illius capacitate sic ratiocinemur: Si æternæ mortis damnentur trigefies aut etiam centies mille milliones *f* hominum, siue, 1000000000000. Flammeus autem hic carcer, secundum omnem altitudinis, latitudinis, ac longitudinis dimensionem vnū milliare Germanicum complectatur, satis omnino spatij habebit, ad obstupescendum illum numerum hominum complectendum.

Car-

e. Num. Cap. 16. vers. 32. *f.* Vnus millio, quod bene notetur, decies centena millia hominum comprehendit.

Carceri conueniunt angustia. Pars libertatis est laxè habitare. Atqui grex damnatorum, canes illi ac porci in arcto habitabunt, eruntque sicut vuae in torculari, aut salsae haleces in orcâ, g. aut sicut lateres in fornace calcariâ, aut sicut ligna in rogo, aut sicut prunæ in ignitabulo, aut sicut oues iugulatae in macello; h. arctè scilicet & compressè vincientur. Angustiae carceris, & mutua reorum cõpressio ad pœnarum acerbitatē facit. In exiguum hunc Orbem contrahet Deus sentinam & facem Orbis.

In Orbe hoc nostro vel maximum gaudiū turbat loci fœditas. Quis in officina liquati seui, aut macerati corij; quis in Augiæ stabulo, aut in antro putrescētium cadauerum pleno voluptatem sentiat, præsertim si dies noctesque illic hærendum? Tam inamœnus loci squalor ac fœtor omnem è pectore lætitiā expellit. Quid ergo in illâ diuini furoris officinâ, in horrifico illo Æternitatis antro amœnitatis fiet, vnde omne gaudium,

G 5 voluptas

g. In der Thonnen.

h. Vide Æternitatem meam Consid. 2. §. 1.

154. DE DAMNATORVM ROGO.

luptas omnis exulat, vbi meri merissimi dolores. Et quantum ijs augmentum erit locus ipse profundissimus, tenebri-
cosissimus, fœtidissimus, & quod lugubre cogitatu, remotissimus à cælo, mille clathris ac seris, repagulis ac claustris mille obferatus?

Clamat ex alto Abrahamus: *Inter nos & vos chaos magnum* (chaos flammeum) *firmatum est, vt hi qui volunt, hinc transire ad vos, non possint, neque inde huc transmeare, i.* Et tamen Abraham in cælo nondum degebat.

In ergastulis nostris amœna laxitas est, si illam sceleratorum foueam spectemus. *Sepulchra eorum, domus illorum in æternum, k.* Principes ac Reges, Imperatores & Pontifices claudit hæc domus: nec aliter illic habitant vel opulentissimi Cræsi, vel strenuissimi Alexandri. Beatus Lucas asseuerat: *Mortuus est autem & diues, & sepultus est in inferno, l.* O sepulchrum nimis profundum! Hoc illius nunc ædes & arces, hoc amœni fontes & arcus

i. Luc. cap. 16. vers. 26. k. Psal. 48. vers. 10.

l. Luc. cap. 16. vers. 22.

arcus triumphales, hoc viridaria & horti pensiles, hoc tepida balinea, hoc magnifica theatra, hoc laxissima palatia: tota domus, sepulchrum est angustissimum. Nec tamen hic soluti & liberi, sed vincti habitant & ligati. Rex Magnus imperas: *Ligatis, inquit, manibus & pedibus eius, mittere eum in tenebras exteriores,* m. Non ambulare, sed nec mouere se poterunt hi rei quò volent: manus pedesque vincti, & velut infixi veribus ardebunt, miserandum ignis pabulum.

m. *Matth. cap. 22. vers. 13.*

§. 2.

E veteri historiâ liquet, complures nec tantum infimæ fortis homines, velut peregrinas aues, cauea inclusos.

Rex Macedo Alexander Callisthenem Olynthium insidiarum insimulatum, vel quòd regi suasisset ne affectaret ab Atheniensibus Dominus appellari, auribus, labris, ac naribus abscissis, ceterisque membris crudeliter truncatis deforme ac miserandum spectaculum reddidit, & cum cane, ferreâ clausum caueâ

156 DE DAMNATORVM ROGO
circumferri iussit. Dum Lyfimachus tā-
ti viri misertus, & antea illius etiam au-
ditor, venenum ei præbuit, vt pœnam
quam non culpis sed libertati penderet,
finiret, *n.* O beatam Callisthenis caucā,
ad flammeam tot sceleratorum carnifi-
cinam!

Quæ Callisthenem, eadem & alios
fors inuoluit. Tamerlanes *o.* Orbis ter-
ror, Baiasiten *p.* Turcarum Imperatorē
victum, & caucā ferreā inclusum, specta-
culo & ostentui cunctis circumduxit
triennio, *q.*

Rex Daniæ Christiernus, Anno mil-
lesimo quingentesimo vicesimo secun-
do, à priscā religione defecit. Tribus de-
inde regnis ob crudelitatem exactus,
miserè tandem perpetuis vinculis addi-
ctus, & Anno millesimo quingentesimo
trigesimo secundo, tanquam indomita
bellua in clathratam caucam coniectus,
nec ante mortē inde liberatus est, *r.* Ve-
rūm

n. Seneca, Valerius, Iustinus, Suidas, Curtius,
aliq. *o.* Seu, Temir-lancus. *p.* Seu, Baiaxet *m.*
q. Lipsius *l. 2.* Monit. Polit. *C. 5.* Mon. *2.* *r.* Gene-
brar. in Hadriano *Vl.* ex Ionio.

rùm ò mites Baiasitæ ac Christierni caueas, ad illas damnatorum comparatas!

Sed nec Valerianus Imperator Romanus à Sapore Persarum rege suauius est habitus. Nam caueâ pariter inclusus, nec ea vnquam egressus, nisi cùm Sapori equum ascensuro, tergum præbere, scabelli loco coactus est, *s.* Demû Valeriano cutis detracta, & carnes sale conditæ sunt. Eodem modo Renzus Friderici filius in caueam contrusus vitam finijt, *t.*

Sic & Marcus Arethufiorum episcopus eloquentiâ sanctisque moribus ornatus, martyr patientissimus, impio Iuliano imperante, primò pueris, vt aciculis compungeretur, expositus: dein garo ac melle perunctus, caueæ inclusus, æstuante sole sub dio suspensus, crabronibus, vespis, culicibus, muscis lacerandus est obiectus, vt diu se mori sentiret. *u.*

Sed ò blanda hæc supplicia, ò caueas voluptate plenas, si flammeis inferorum caueis conferantur. Pictura est, umbra

G 6 est,

f. Baronius ad ann. 262. *t.* Suenica Goldasti.

b. Suidas, V. Marcus.

158 DE DAMNATORVM ROGO
est, quicquid cruciatus hinc tolerandum.
Nam sua & his tormentis iucunditas est:
solatur temporis presentis breuitas, quo
hæc ferenda; excitat futuri gaudij perenni-
tatis inter superos obtinenda. Scimus id
quod in presenti est tribulationis no-
stræ, leue ac momentaneum esse.

Ita duramus inter athletas Domini,
& quò plus doloris sentimus, hoc maius
præmium speramus. At illi Orcinis ca-
ueis circumclusi, nec à presenti tempore,
quod neglexerunt, nec à futuro quo
semper in tormentis erunt, quidquam
habent leuaminis. Sed hæc diuinæ iusti-
tiæ lex est, vt tortores illos & hostes sen-
tiant improbi, quos suasores & amicos
antè fuerant secuti; & quia luxuriæ suæ
prata quærebant, x. nunc carceres habi-
tent, & caueas. Ab æuo in æuum sic erit.

x. *Sapient. cap. 2. vers. 8.*

§. 3.

Reuerà si mortis æternæ reos non a-
lia vlla exerceret pœna nisi hæc vna, tam
fœdo carcere inter tot hostes æternum
claudi, pœnarum satis foret, abudè satis.

Quid

Quid iam cruciatus alij, conscientię ver-
mis, fames ac sitis, perpetuus ignis, &
quod prorsus inexplicabile, tormento-
rum nullus finis.

Hic stat^o in barathro multos durabit in annos.

Verè multos, quia vniuersos, nec ta-
men vniuersos quos numeratura est Æ-
ternitas. Quæ & numerabilis simul & in-
numerabilis est. Quâ parte cœpit, nume-
rabilis; quâ finis cogitatur, nec tamen e-
rit, penitus innumerabilis est.

Isaias hunc æterni exilij locum gra-
phicè describens: *Et conuertentur*, inquit,
torrentes eius in picem, & humus eius in sul-
fur, & erit terra eius in picem ardentem, y.
Ioannes, hunc locum stagnum ignis & sul-
furis vocat, z. Christus *caminum ignis*, a.
Iobus *terram tenebrosam, & opertam mor-*
tis caligine, terram miseria & tenebrarum,
vbi umbra mortis, & nullus ordo, sed sempiter-
nus horror inhabitat, b.

Sed quâ ratione, dices, hæc Auernalis
Ætna, hoc omnium miseriarum rece-
ptaculum animæ ac mente concipien-
dum,

y. 1j. Cap. 34. v. 9. z. Apoc. C. 19. 10. 21. a. Matth.
c. 13. v. 42. b. Iob c. 10. vers. 21. & 22.

160 DE DAMNATORVM ROGO
dum, vt imago eius in animum sæpius
incurrat?

Subit memoriam colloquium, quod
inter duos fuit amicitia cõiunctissimos,
quorum alterum Orestem, Pyladẽ dixif-
ses alterum. Quærebat Pylades (sic no-
minemus) quomodo ante oculos ani-
mumq̃ue proponendus damnatorum
carcer? Tum Orestes: Putem, inquit,
rem hanc ita docendam. Demittatur
quispiam Vere aut Autumnno, frigidiorẽ
anni tempore, in profundam subterra-
neam foueam, vbi nec focus, nec mensa,
nec lectus. Huc semel duntaxat de die
frustillum mucidi ac pænè faxei panis,
cum pocillo seu caliculo foetentis aquæ,
submissus funis tenuissimam hãc anno-
nam porrigat. Addatur tam opiparæ
mensæ schedula, quæ hominem in imã
foueam iacentem moneat, non aliud opus
ab eo exigì, quàm vt æternitatem dies
noctesq̃ue perpetim meditetur. Ad quæ
Pylades: Optimus, inquit, modus Æter-
nitatem efficaciter cogitandi, eamq̃ue in
animum penitissimum velut transfun-
dendi. Et quæso, si non ingratum, hïc
pauillò

paullò liberalius de hoc tali homini philosophemur in rem nostram.

§. 4.

Principiò quidem huic homini, tres hebdomades, tres omnino anni videbuntur: & vbi in auras emerferit, dirissima se passum dicet. Sed quæ illa tandem? Famem, sitim, frigus, defectum somni, & omnis solatij penuriam. Rem dicit. Sed videte, obsecro, quàm tolerabilis ac mansuetus hic carcer sit imò diæta, *c.* seu, viridarium amœnum, si cum æterni barathri custodijs conferatur. Nam ille ipse in eam scrobem deiectus homo, tantillum saltem alimēti ac potus habuit quo viuere liceret: Apud inferos nec cibus nec potus est.

Deinde hominem illum nemo irrisit, nemo illi insultauit, nemo flagris eum cecidit: Apud inferos hæc non quotidiana solum, sed assidua sunt.

Tertiò, illi homini quiescere interdium, noctu dormire licuit; tametsi quies turbatior, & somnus nonnihil fuerit contractior: At verò apud inferos nullus somnus,

162 DE DAMNATORVM ROGO
somnia, quies nulla, nec vnico quidem
momento.

Quartò, hominis illius animum nul-
la discerpfit ægritonia; abfuit mœror,
pauor, stupor, ciulatus, angor, horror,
desperatio: Apud inferos hoc mul-
sum omnibus, etiam nolentibus ingeri-
tur.

Quintò, corpus omne illius hominis
à cruciatibus immune fuit; nec alius eū
morbus, quàm fames, sitis, ac frigus in-
festauit: Apud inferos omnia & singula
damnatorum membra torquētur; Ani-
mus vndequaque afflictissimus in igne &
semper viuit, & semper moritur. Omni
morte acerbior est mors ista.

Sextò, ille in cauum subterraneum
demissus, etsi procul voluptatibus fuerit,
extra solem, sine socijs, extra conuiuia,
sine lusu animique relaxatione, in spem
tamē ingredi potuit redeundi ad solem,
& ad socios, & ad coniuiales epulas, &
ad voluptates ceteras: At verò apud
inferos spes penitissimè decollauit; spes
omnis hinc abscissa est, hinc spei nihil est.

Ad

Ad primum loci ingressum sciūt, nec ad solem, nec ad socios, nec ad vllā ampliū voluptatem fore regressum. Conspectus Numinis, societas Angelorum, delitiæ cælestes sic creptæ sunt, vt eas recuperandi spes nulla, heu nulla sit, nec esse possit. Desperatio illic æterna domi suæ est, & damnatorum nemini parcit.

Videte Christiani, quàm leui impendio, in Æternitatis notitiam venire liceat.

§. 5.

E dñi Dominici familiã vir eruditus *d.* narrat, quod iam dicta firmet. Homo ioculator, & dicax scurra, in virorum nobilium coronâ, Ecclesiastæ verba, que eo manè audierat, ludo cauillari cogitauerat, & quò magis facetiæ placerent, vt maximè serius exorsus: Noctis, inquit, vos mei domini, quàm ego vobiscum faciam in symposijs, conuiujs, lusibus, choreis, tripudijs omnibus, fidelissimus comes ad omnem hilaritatem. Sed audite, obsecro, quid mihi nuper euenerit.

Plumio

264 DE DAMNATORVM ROGO

Plumis iacebam merfus, & vt somnum
 inuitarem, cogitare mecum cœperam:
 Si iam alligeris hîc, vt annis viginti aut
 triginta nec loco te mouere possis, quid
 facias ad liberandum te? Quid si aliter
 libertas non detur, nisi eâ lege, vt nun-
 tium remittas & socijs, & omni comessa-
 tioni. Ego verò, dicebam ipse mecum,
 Iouem lapidem iurabo (si sic opus) &
 eiurabo socios, symposita, conuiuia, lu-
 sus, choreas, tripudia omnia, modò meæ
 restituar libertati. Sed quid facias, oro,
 si sis in aulâ Ditis, non plumis sepultus,
 sed flammis, non compotorum medijs
 sed diabolorum, vbi vetitû solari & col-
 loqui, vbi aquæ guttula non minus pre-
 tiosa, quàm cella generosissimo Falerno
 plena. Vbi ingressus, qualis animantium
 ad leonem agrum, quorû omnia vesti-
 gia introrsum spectabant, nulla cerne-
 bantur redeuntium. Subire Orcum fa-
 cile; sed reuocasse gradum quis vnquam
 visus est? Tu ergo si hîc sis, dic amabo,
 quid facias?

Dixit, & hac oratione suâ ita subitò
 mutatus est, vt videri potuerit memus

Iuliani

Iuliani Cæsaris Porphyrius, qui dum gesticulatur in theatro, & Christiana sacramentatione mimicâ irridet, repente seipsum exuens, iamque alius Christianum se proclamauit constantissimè. Et verò etiam vt Christianus martyr gladium excepit fortiter. Ita res nata è ioco. Nec aliter ille cauillator, in serium conuertit, quicquid per iocum dixerat. Ita sibi alijsque plurimum profuit.

Optima est hæc & minimè fallax ratiocinatio, à leui breuique molestiâ cruciatus æternos æstimare. In eam rē Hieronymus monet: An putamus, fratres, quòd iocando prophetæ prædicent, ridendo loquantur Apostoli, Christus infantiliter comminetur? Ioci non sunt, vbi supplicia intercedunt, e.

e. Hieron. ad Rom. & Ocean.

§. 6.

Sed præter locum apud inferos omni genere cruciatuum infamem, est etiã societas omni modo detestabilis. Quemadmodum verò beatis cælitibus inexplicabilem

266 DE DAMNATORVM ROGO

cabilem afferet voluptatem, Orbis Seruatore[m] Christum, beatissimam Christi matrem & discipulos, tot millia totque myriadas generosissimorum martyrum suis oculis aspicere, Angelorum choris medium esse: Sic & reprobis tormentum erit horribile, societate tam execrabili æternum liberari non posse. Quid sentias, si cogaris, dum sanus es, inter vlcerosos, morbidos, cadauerosos homines in eodem hypocausto noctes diesque agere, crura sanie taboque fluentia cernere, fœtores ferre, lamenta eorum & complorationes varias audire, cum ille ingemiscit, hic queritatur, ille tussit, hic pænè pulmones eiecit, alius plorat, propè expirat alius. O qualis infernus est, dices, inter hos viuere? Sed, ô bone, quàm hoc ad infernum nihil est! Balsamum est, quod fœtorem vocas; Musica est, quod lamentationes dicis; ludus est quod cruciatum appellas; paradisus est, quod infernum credis. Nam si graue ac molestum sit inter paucos versari quibus odio sis: quid ergo molestius, quid acerbius, quàm illic esse vbi nemo

alterum

alterum amat, vbi omnes alternis flagrant odijs?

Hi mores sunt in aulâ Satanæ, omnes sic mutuis ardent odijs, vt alter alterum, si posset, dentibus laceraret. Nam hi ardentes incolæ & in alijs & in seipsis imaginem Dei extremè oderunt. Sicut enim Deum, sic quicquid est Dei, summo prosequuntur odio: at inter tales domesticos semper viuere, acerbissimum vitæ genus est. Et hîc illud prisca poetæ verissimum:

Nec possum tecum viuere, nec sine te, f.

Oculos verò potissimum torquebit eorum præsentia, qui caussa (quomodocunque demum) extiterunt condemnationis, seu parentes, siue vxor, siue liberi, cognati, socij, familiares fuerint, quibus annumerandi & ipsi diaboli, qui à supremo iudicio, tortores erunt hominum è theologorum mente) vt sentiant eò præcipitati, quibus se dominis olim subiecerint. Ab hac societate nunquam posse liberari, grauius supplicium est quàm in foueam serpenti-
bus

168 DE DAMNATORVM ROGO
bus plenam conijci, nec inde vnquam e-
duci; à colubris assiduè morderi, nun-
quam emori.

Hæc societas minimè socialis, id facile
à quouis impetret, vt prauas illas societa-
tes potantium, ludentium, peierantium,
obscæna crepantium, vitia communi-
cantium quàm studiosissimè fugiat, &
quicquid mali exempli est caueat reli-
giosissimè. Nam in omni noxarum ge-
nere, cum primis cauendum, ne alijs ma-
lo exemplo simus. Proclamat Christus:
Væ Mundo à scandalis: Qui scandalizauerit
vnun de pusillis istis qui in me credunt, expe-
dit ei vt suspendatur mola asinaria in collo e-
ius, & demergatur in profundum maris. Væ
Mundo à scandalis. Væ homini per quem scan-
dalum venit, g. Mali exempli noxæ (scan-
dala vocamus) Ditis aulam longè ditissi-
mam faciunt. Ergo, melius est ire ad do-
num luctus, quàm ad domum conuiuij, in
illa enim finis cunctorum admonetur homi-
num, viuens cogitat quid futurum sit, h.

Vnusquisque rem suam agat, idque
maturè.

g. *Matth. cap. 18. vers. 6. & 7. h. Eccle^m. c. 7.*
vers. 3.

maturè. Omnis gens humana gemino ad
 Æternitatem ducitur ingressu, sed egres-
 sus inde nullus. Ingressus es in cælum?
 Securus esto, hinc nemo ampliùs extur-
 batur. Ingressus es in Orcum? Certissi-
 mus esto, nulla dabit egressum ianua,
 nulla patebit vel rimula. Iam ciuis es; do-
 micilium collocasti, sedem stabilem fixi-
 sti: hîc habitabis æternùm. Illud Ecclesia-
 stæ nosti: *Si ceciderit lignum ad Austrum,*
aut ad Aquilonem, in quocunque loco cecide-
rit, ibi erit, i.

i. Eccles. Cap. II. vers. 3.

CAPVT IX.

Octauum Æternitatis Tartaræ tor-
mentum.

DESPERATIO.

Mirabantur olim Thebani, Rem-
 publicam Lacedæmoniorû adeò
 florere, ciues in officio contineri, rara
 in eorum ciuitatibus vitia grassari. Mi-
 serunt ergo Philonium philosophum
 H qui

qui singula obseruaret curiosus arbiter, leges & quicquid ciuici iuris esset, scripto ad se perferret. Philonius omnibus exactè obseruatis Thebas redijt, & vt publicè de legationis suæ munere responderet, horrificam supellectilem per theatrum explicans, virgas, laqueos, taureas, flagra, fidiculas, catastas, equileos, secures, rotas, cruces proposuit, & aliquamdiu altum siluit; demum in vocem erumpens: En, inquit, vel oculis spectate, ô ciues Thebani, quid Laconum disciplinam fanciat: Nemo apud ipsos vitiosus est impunè. Sunt sua virtuti præmia, sunt & sua sceleri supplicia, eaque feria. Hinc mores illorum nostris emendatiores.

Orbis legislator Deus, sapientissimè munus suum administrans, ne disciplina labatur, non furcas, non secures, non rotas, sed gehennam, sed rogam semper arsurum intentat. Nihilominus (prò nefas hominum!) Orbis etiamnum in diuinas leges audacissimè delinquit: quid, oro, non auderet, si Deus vnus horræ aut dieculæ supplicia, vel carceres^{an} anno
bien-

biennioue tolerandos minaretur? At verò cum ijs omnibus, qui diuinas leges euertunt, Æternitatis carcer, & immortale supplicium sit decretum, est quod vehementissimè miremur Legiruparum innumeros etiamnum reperiri.

Vnde, obsecro, incredibilis hæc temeritas plurimorum? *Non est timor Dei ante oculos eorum*, a. Cum mitissimus Deus non mox toties sua mittat fulmina, & ad inferos præcipitet, quoties peccant homines, ideò vitia incredibilem induunt impudentiam; hinc plurimi metu securi viuunt, leges perfringunt, & quæ data porta ruunt in vetitum. Spes falsa plurimos sensim ac blandè ducit in ipsum desperationis barathrū. *Desperatio Æternitatis* luctuosissimæ octauum est supplicium, de quo hoc capite differendum.

a. *Psal. 13. Vers. 3.*

§. I.

Spes, omnium in hoc Orbe molestiarum, laborū, miseriarum admirabile lenimentum. Vnguētum eam esse dixeris, quod omnes reficit lassitudines. Spes,

272 DE DAMNATORVM ROGO
duo præcipuè spectat, & *Fructum & Finē*,
Quicquid lacrimarum est, his velut spō-
gijis duabus facillè siccatur. Generosos
Christi athletas, inuictos martyres, plu-
rima passos, plurimum tamen solabatur
patientia Fructus. Idem solatij habent,
quicumque bona agunt, vt Bernardus
loquitur, & mala patiuntur.

Est qui prædium multis millibus phi-
lippeorum emat, dicatque eius emptio-
nis se minimè pœnitere, cum omnes ex-
pensæ temporis, nec sine honesto fenore
sint reductæ. Hoc apud inferos omne
supplicium vehementissimè accendit a-
cerbissima quæque sine omni tamen e-
molumento pati. Apud nos lacrimula
vel vnicæ, modò seria grauissimas noxas
delere potest: Apud inferos nec leuissi-
mam quidem culpam quanticunq; cru-
ciatus expiant, sed nec aquæ guttam im-
petrant.

Quàm graue est paganæ ac pauper-
tinæ plebi, cum vecturæ, aliæque operæ
gratuitæ b. impetantur. Durissimus sci-
licet

b. *Iurisconsultis, Angariorum exhibitio, & Chara
werck.*

licet labor est sine spe mercedis. Sic mancipia quę suis dominis, nil sibi lucrantur, quicquid denique lucrentur, altero tanto grauiorem putant laborem, cūm *Fructus* desit: restat tamen quod soletur *Finis*. Sic laborantibus peroptatō Mors interuenit. Sed hoc etiam negatum est illis captiuis. *Querent mortem, & non inuenient eam; & desiderabunt mori, & mors fugiet ab eis,* c. Habebunt, inquit Augustinus, impij in cruciatibus vitam. Sed qui viuūt in tormentis, cupiunt (si fieri possit) finire talem vitam, sed nemo dat eis interitū, vt nemo auferat cruciatum, *d.* Poene illic non tantūm sine fine, sed recrudescētes perpetim & nouæ. *Aestuabunt, & omnis dolor irruet super eos,* c. Atque hinc furiosa desperatio, desperatio desperatissima. Rectē prisca:

Vltima omnium malorum dira desperatio est.

Sunt qui desperent, sed semel dumtaxat, nam desperationem mors excipit. At in gehennā, vno die, imō vel horā vnā millies desperant, imō verō continua est

H 3 eorum

e. Apoc. c. 9. v. 6. d. Aug. serm. 112. s. Iob. c. 20. vers. 22.

174 DE DAMNATORVM ROGO
eorū desperatio, velut febris hectica, fe-
bris continua. Quicquid cogitant dam-
nati, rabida desperatio est. Seipſos, modò
poſſent, ſuiſinet dentibus diſcerperent,
per omnia membra cultros immerge-
rent, mortem patulis vlnis ad ſe traherēt;
ſed mors fugiet ab eis.

§. 2.

Qui aduerſis caſibus ſuccumbunt ſpe
deſtituti, ad aquas currunt, aut ferrum
in ſe cōdunt, aut ſibi laqueum induunt,
aut venenum hauriunt, aut per præcipi-
tia ruunt, vt ſimul & vitæ, & mali, vt pu-
tant, finem inueniant: In Orco nec vitæ,
nec malorum, nec mortis vllus finis in-
ueniri poſteſt. Non hīc aquæ, non ferrū,
non laqueus, non venenum, non præci-
pitia ſunt vt extinguant, hæc tamen il-
lic omnia ſunt vt torqueant: ſimul hīc
deſperatio aſſidua, interminata. In hanc
potiſſimum conijcit ſupremum iudicis
decretum: Diſcedite à me maledicti, in
ignem æternum. Hīc nulla cauſſæ repeti-
tio, nulla ſententiæ reuocatio, retracta-
tio nulla eſt ſperanda. Hoc vltimum &
irreuocabile decretum Auguſtiniſ. in-
commu-

commutabilitatem diuinae sententiae rectè nominat, f.

Angelus à Ioanne visus iurabat per uiuentem in sæcula sæculorum, quia tēpus non erit amplius, g. Sed erit æternitas & remuneratio eorū quæ gesta in tempore. Hoc Angeli immutabile iusiurandū, hanc Domini fatalem sententiam damnati omnes tam certâ fide aurium percipient, vt hæc verborum procella, hoc tonitru horribilissimum, in auribus eorum, perpetuis fragoribus insonet: In ignem æternum, In ignem æternum, In æternum, heu, in æternum ignem. Horū verborum nec syllabula quidem audientes fallat. Hæc damnati audient & capiēt; nos audimus, sed non capimus.

Quemadmodum verò sedes beatorum, complexus ac compendium est omnium gaudiorum; ita sedes inferorum, epitome ac summarium est omnium dolorum. Quicquid vsquam acerbum, lacrimabile, horrificum est, apud inferos sentitur; quicquid vsquam amœnitatis,

H 4

deli-

Æ. Aug. tom 4. l. 2. Euang. quæst. 9. 37. g. Apoc. Cap. 10. Vers. 6.

176 DE DAMNATORVM ROGO
deliciarum, gaudij, voluptatis est, apud
superos plenissimè percipitur.

In Orbe nostro nullum est tam grāde
malum, cui non suum etiam sit pharma-
cū. Omnis agrimonia leniminis aliquid
habere potest si velit. Solatium præbet
nunc ratio, nunc somnus, nunc mensa,
nunc colloquia, nunc ipsum tempus;
modò amici, modò cognati, modò alij
similia experti, demum ipsa spes finis af-
flicto plurimū refrigerationis affundit.
At verò in regione Plutonis portæ om-
nes oclusæ sunt solatijs, omnes hîc adi-
tus vel minimis leuamentis sunt interce-
pti. Nihil auxilij, solatij nihil nec è cælo,
nec è terrâ; nec à rebus præsentibus, nec à
futuris nec à præteritis sperādum. Quo-
cunque oculos vertunt, Æternæ mortis
spicula in se torqueri cernunt. Vndique
luctus & angustia, vndique mœror &
dolor, vndiq; & vndiq; cruciatus innum-
meri. Verè *Circūdederunt eos dolores mor-
tis, & angores desperationis. Verè, Tribu-
lationē & dolorē inuenerunt*, h. & ideo no-
mē Domini maledicti assiduis incessūt.

h. Psal. 114. vers. 3.

§. 3.

Hanc sceleratorum desperationem incredibiliter augebit, certò scire, tot ac tantis supplicijs nec minimam quidem labeculam & culpam expiari posse. Tam enim letalis noxæ venenata vis est, vt etiam minora ac leuiora piacula, capitali tamen crimini coniuncta puniantur æternum. Exempli gratiâ: Sunt quotidiana sordes, otiosa dicta, superuacuis risus, copiosior cibus, incautior oculus, remissior in precando animus. Hæc talia, dum viuimus, non difficulter expiamus. Bolus vnicus genio subtractus, gemitus aut suspirium vnicum, leuis patientia, facilis seu manus siue oculi cōtinentia minores eiusmodi nauos eluit. Si verò mortiferum facinus noxæ minimæ in Orco iunctum sit, vtrumque vindicabitur æternitate totâ. Atque hoc desperationis grande incrementum est.

Verè Deus in hoc Orbe mitissimâ & parcente dextrâ castigat, in altero plumbeam ferreamque manum ad ferendum extendit, nec reuocat extentam.

178 DE DAMNATORVM ROGO

Porro hæc desperatio è spe nascitur, sed nimiâ, quam Præsumptionem dicimus. Huic fugiendæ Siracides monet: *Ne dixeris, peccavi, & quid mihi accidit triste? Altissimus enim est patiens redditor. De propitiato peccato noli esse sine metu, neque adijcias peccatum: Et ne dicas, Misericordia Domini magna est, multitudinis peccatorum meorum miserebitur. Non tarde conuerti ad Dominum, & ne differas de die in diem; subito enim veniet ira illius, & in tempore vindictæ disperdet te, i.*

Optimè Gregorius: De omnipotentis Dei misericordiâ ordinatè confidit, qui hoc quod peccando deliquit, pœnitendo (& non repetendo) corrigit, & Quisquis aliter, non spe, sed temeritate impellitur.

i. *Eccli. Cap. 5. Vers. 4, & seqq. k. Greg. in l. 2. Reg. c. 3.*

§. 4.

Credibile prorsus est, vix vllum Christiani sanguinis ad Erebum detrudi, qui non, dum viueret, protractius vitæ spatium sperarit, arbitratus mortem n. alto serius

serius ad se accessuram. Ex hac tam fallaci spe, desperatio demum nascitur æterna.

Nec illud minus credibile inter illos desperatissimos captiuos vix vllum esse, qui dum superesset, non sæpius occultè desperarit hoc modo: En, actum ago; nunquam alios mores induam; assueta relinquare nimis durum est; nihil proficiunt conatus mei; frustra sum; sanctior nõ ero, nisi ad Calédas Græcas. Sic igitur pergamus, & fruamur bonis quæ sunt, *l.* Mors properat; ibimus breui, ibimus omnes. Valedicamus ergo maturis gaudijs, & abitum nostrum voluptate celebremus, *m.* Hoc reuera desperare est.

Obsecro vos, Christiani, per vos, perque salutem vestram, perque Domini mortem, hunc modò scopulum vitæ, naufragium certum est, si navis huc allidatur. Dum vita est, nõquam sera nimis emendatio est. In vitia millies prolapsi sumus? Resipiscendo millies surgamus. Nunquam serum est, velle sanctiorem fieri.

H 6

fieri.

1. *Sapient. cap. 2. vers. 6. m. Wollen uns leben.*

180 DE DAMNATORVM ROGO
fieri. Quouis die, vel quauis etiam horâ,
pro se quisque dicat cum psalte regio:
Dixi, Nunc cœpi, n.

Quisquis ad eam redigitur imbecillitatē, vt nec conari amplius, nec sui ipsius emendationem vrgere velit, sed habenas laxet naturæ quocunque anhelanti, is demum in omne vitiorum genus prolabetur. Hunc iure suo vocabimus *Desperatum*, cui venale cælum est, cui gehenna tolerabilis carcer videtur, qui nihil minus cogitat quàm Æternitatem, homo perditus.

Verissimè dixit Bernardus: Desperatio sibi omnem malitiæ consummationem vendicat, o. Desperationi plurimū facit ignorantia Dei. Est qui resipiscere cogitet, & hominem Christianum agere, si autem quàm bonus sit Deus, ignoret, sua ei cogitatio dicet: Quid facis? Et vitam istam vis perdere, & futuram? Peccata tua & multa nimis, & graua sunt: Pelle exue, nec tamen satisfacies. Delicatè hactenus vixisti, iam subitò mutas? Consuetudinem non vinces; quicquid agas,

āgas, in eadem atque eadem recides. Per-
mitte hæc igitur suis ire passibus.

¶ Ita miser in voraginem sensim abdu-
citur. Bernardo teste, Portæ inferi, cæca
desperatio, p.

p. Bern. in sentent.

§. 5.

In nostris carceribus reos reperias tā
proiectæ vitæ homines, vt in ipso carce-
ris loco (quod ipse meis oculis vidi) fur-
cas & patibula parieti appingant, tan-
quam sibi gratulentur de futuro sepul-
chro tam sublimi. His scilicet patibulū
locus est. Nec defuerunt ex eādē nebu-
lonum tribu, qui, dum focij attollerentur
in furcam, ipsi sub furcā præciderent
plurimum crumenam, non tam spectato-
res quàm actores. Simillimè prorsus nos
agimus (sit venia dicto) & Æternitatis a-
leam ingenti temeritate tentamus.

In carcere sumus, incerti quo die, quā
horā producendi ad supplicium simus.
Nos interim ridemus & iocamur; nil me-
tuimus, nugamur, fabulamur, tempus
perdimus, delitiamur. De gehennā disse-
rentes

182 DE DAMNATORVM ROGO
rentes quidem audimus, aut ipsi de eâ
differimus, sed sine sensu, perinde si hæc
nihil ad nos. Quotidiana & sæpe imma-
tura spectamus funera, vix tamen nos
etiam morituros, cogitamus. Æternitas
nobis identidem inculcatur. Quis mo-
uetur, aut quâdiu hic motus durat? Ca-
lamitates Orbis, iusta delinquentium
supplicia cernimus, nec resipiscimus, at-
que ita sub ipso patibulo animosè delin-
quimus. Hoc sanè tacita est desperatio,
& ad furibundam illam ac æternam pla-
nissima via.

¶ Miles Romæ, quod beatus Grego-
rius narrat, q. acceptâ letali plagâ, ali-
quanto tempore in mortuum iacuit. Sed
vbi ad se redijt, tanquam rediuius, quæ
in Orbe alio vidisset, recensuit hunc
in modum: Ad amœnissima prata pons
extensior ducebat. Pontem subtermea-
bat fluius teterrimi foetoris nebulam
exhalans. Ponte transmissio primæ amœ-
nitatis viridaria, & in ijs non exiguus cã-
didatorum numerus occurrebat. Locus
hic omnium gratiarum, longè gratissi-

1105

mos è floribus odores illic ambulãtibz
afflabat. Domicilia hñc complura elegã-
tissimè structa. Huc per pontem euadere
conabantur plurimi, sed irritò conatu.
Nam quisquis minus religiosè vixisset,
pontem superare nequaquam poterat:
soli transibant integri morum, scelerisq;
puri; qui verò vitam sceleribus inquinã-
sent, in fœdissimum illud flumen præci-
pites abibant.

Dum in vitã sumus, extra hunc pon-
tem ambulamus, spe pleni. Nunquam
tam turbidum est mare, nec cælum vn-
quam tam ferreum & inexorabile, quin
speremus meliora. Remedium denique
malorum omnium est finis. At verò qui
è ponte iam excussi sunt, iamque pleno
ore Cocytum bibunt, spe omni destituti
sunt. Nimirum vbi spei finis, illic despe-
rationis est initium, sed sine fine. In Eu-
menidum regno mera merissima despe-
ratio est. Procul illinc, procul iam pridè
spes omnis exulat. Quicquid eò præcipi-
tati cernunt, audiunt, intelligunt, despe-
rationis plenissimũ est. Æternus dolor,
Æternus luctus, æterna mors. Fine sci-
licet,

184 DE DAMNATORVM ROGO
licet, malorum omnium remedio ca-
rent.

§. 6.

Igitur, ô damnati, æquissimus iudex
congregavit super vos mala, & sagittas suas
complevit in vobis, r. Insanabilis est fractura
vestra, pessima plaga vestra; plaga inimici per-
cussi estis, castigatione crudeli. Insanabilis est
dolor vester, propter multitudinem iniquita-
tis vestre, s.

Quæsiuit olim ex vate Hieremia Deus:
Quid tu vides Hieremia? Cui vates: Virgam
vigilantem ego video. At Dominus secun-
dum: Quid tu vides? Ad quæ Hieremias: Ollã,
inquit, succensam ego video, t. Nostræ om-
nes, dum viuimus, pœnæ quid nisi virgæ
sunt minimè atroces & seuæ? His optimi
quique filiorum castigantur, & gratias
agunt ob tam mite supplicium.

Hebræus rex Dauid: Virga, inquit,
tua, & baculus tuus ipsa me consolata sunt, u,
Virga directionis, virga regni tui, x. Quam-
uis enim seu baculo seu virga hac feria-
mur,

r. Deut. c. 32. v. 23. s. Hiere. c. 30. v. 12. 14. & 38.
t. Hier. c. 1. v. 11. & 13. u. Ps. 22. v. 4. x. Psalm.
44 vers. 8.

mur, non ideò miseri sumus censendi. Hæc verbera indicium amoris, hæc vulnera principium fanitatis sunt. Olla verò illa succensa, non directionis aut solatij, sed perditionis, sed exitij, sed desperationis est. Hanc ita metuamus, vt eam caueamus. Maturè iam discendum, quâ ratione tam temeritas seu Præsumptio, quàm diffidentia & desperatio declinanda.

Deus velut gigas ingentia duo brachia diducit, Iustitiam & Misericordiam: vtrumque porrigit volenti. Qui solam apprehendit Misericordiam, Temeritati ac præsumptioni se exponit; qui solam complectitur Iustitiam, in diffidentiam pronus ac desperationem abit. Certè Deus grandia statuit Iustitiæ suæ documenta in hoc alteroq̃ue Orbe, qui hæc sola considerat, è facili desperat: qui sola cogitat Misericordiæ inuitamenta, plus æquo sperat. Medium tenuère beati. Inter Misericordiam & Iustitiam medius tutissimus ibis. Hoc omnes sacræ paginæ proclamant: *Vniuersæ via Domini Misericordia & Veritas, y.*

Hoc

Hoc geminum Dei brachium assidue contemplatus Dauid: *Misericordiam, inquit, & iudicium cantabo tibi Domino, z.* Ita prorsus, ita duos inter parietes istos iustitiam & Misericordiam transeundū: sic nimiam spem, sic & desperationem euitabimus. Vtrumque vitiosum, & nihil, & nimium sperare. Vtrumque tamē, dum vita est, medicinam patitur. Auernalis desperatio immedicabilis est & æterna.

z. Psal. 100. vers. 2

C A P V T X.

Æ T E R N I T A S.

Piorum iuge suspirium.

Solymæus rex Salomon, idemque sacer scriptor Ecclesiastes, variè quamnis tectè, Æternitatis inexplicabilem circulum describens: *Generatio, inquit, præterit, & generatio aduenit, terra autem in æternum stat. Oritur sol, & occidit, & ad locum suum reuertitur. Lustrans vniuersa*
pl. git

pergit spiritus, & in circulos suos reuertitur. Omnia flumina intrant in mare, & mare non redundat, a. Ita prorsus in Auernalem Æternitatem omnia pœnarum ac suppliciorũ genera perinde vt flumina corriuantur, ipsa tamen Æternitas, velut immensissimus Oceanus, sibi semper simillima, non extensior, sed nec contractior fit, immutabilis semper & infinita.

Vbi in hac sæculorũ voragine centena sæcula *b.* fuerint absorpta, alia centena absorbebũtur; his pariter absorptis, alia atque alia, iterumque alia centena sæcula, in eandem voraginem descendunt, idque sine vlllo sæculorum termino. Nam vbi grex damnatorum tot sæculis gehennam habitauerit, vt ab omni retro eternitate in flammis se fuisse arbitretur, nihil tamen Æternitatis, nec punctulum quidem præterijisse dicendum est. Æternitas post tot sæculorũ tractus, nec quadrante quidem vnico decreuit; tota semper simul est. Post euoluta millies millena sæcula, Æternitatis circulus æque am-
plus

7. Eccles. Cap. I. Vers. 4. 5. & 7. b. Seu mille anni.

188 DE DAMNATORVM ROGO
plus adhuc & totus, æquè inextricabilis
est.

Hoc nonum atque summum, hoc ineffabile, hoc incomprehensibile in Dei carcere supplicium est. Et quandoquidè æternitas viuorum etiam cogitationibus interest, eam triplici hoc discrimine assignamus. Æternitas piorum iuge suspirium; Æternitas impiorum formidabile somnium; Æternitas damnatorum immortale supplicium est.

De triplici hac differentia differendum. Et de primo quidem eius membro, scilicet Æternitatem piorum iuge suspirium esse, hoc caput decimum loquetur.

§. I.

Diuina è cælo sponsa humanitatem sui sponsi commédans: *Læua eius*, inquit, *sub capite meo, & dextera illius amplexabitur me*, c. *Mysterium hîc tegitur, quod euoluendum. In læuâ sponsi honores, opes, rerumque abundantia; in dextrâ verò longitudo dierû, seu, Æternitas est, d.*

Hîc

s. *Cant. c. 2. v. 6. d. Ita hoc explicat Paulus in Palatio.*

Hic sponsa velut prudenter, & sponte cæca: Leuam, inquit, non video, nam capite eam premo; ita res fluxas, & quicquid honorum ac opum est, non curo. Dextram, quã me complexurus, aspicio, sed nondum attingo: Quicquid mihi oculorum domi est, in æternitate defixum habeo, æterna curo. Quia verò beatorum æternitatem nondum obtinui, hoc mihi nihilominus promitto: *Amplexabitur me.* Æternitas dilata cruciat. Nam, Salomone teste, *spes quæ differtur, affligit animam,* e. Æternitas piorum iuge suspirium.

Bonifacius Romanus ciuis, aliquanto tempore cum Aglae matrona nobili cõsueuerat. Eius rei Bonifacium ad eò pœnituit, vt hoc vnum agere cœperit, maculam istam eluere, quacunque vel arduã virtute. Hinc fortunarum & capitis etiam periculum neglexit, ad martyrum carceres reuisit, catenas osculatus, victos ad constantiam exhortatus, extremo supplicio affectos sepeliuit. His studijs intentus, Tarsum peregrinatus est, quo

190 DE DAMNATORVM ROGO
quo loco idem obsequij Christianis ath-
letis præstitit. Assidua ipsius adhortatio
erat: Supplicia constanter ferrent; Breuē
esse laborem, præmium fore sempiternū.
His ille vocibus, & alios & seipsum, ad
mortem animosè subeundam mirificè
accendit. In his pietatis officijs compre-
hensus, & ferreis vngulis laceratus est; a-
cuti è ferro calami carnē inter & vngues
infixi, liquatum plumbū in os infusum.
In his ille tormentis constantissimè du-
rare, breuem laborem, præmium sempi-
ternum verè credere, suam sibi exhorta-
tionem occinere, illudque sæpius inge-
minare: *Gratias tibi ago, Domine IESV; & ita*
gloriosissimè finijt. Æternitas piorum
iuge suspirium.

§. 2.

Franciscus Assisias, æui sui gemma,
ex oculis laborare cœperat ob iuges la-
crimas. Cumque ei à pluribus suadere-
tur, à fletu tam crebro abstineret; altum
ille suspirans dixit: Ob amorem luminis,
quod nobis commune cū muscis, æter-
næ lucis radios nequaquam excludēdos
censeo. Idem interrogatus, qui sæuīti an
hiemis

hiemis amictu tam tenui arceret! Si flammâ, inquit, æternæ patriæ calefceremus, facilè nos ab hoc frigore tueremur. Frâncisco vita hæc in patientia, æternitas in desiderio fuit.

Dominus IESVS, vt doceret suos, æternitatem iugi suspirio desiderandam esse: *Nolite, inquit, timere eos qui occidunt corpus*, f. Occultum sed artificiosissimum argumentum: Hanc ob causam, ait, nō timete, quia occidunt. Si quem in igne similiue supplicio detinere possent non occidendo, iure timerentur. At iam quò plus torquent, hoc citius extorquet animam; vbi grauior cruciatus, ibi celerior finis. Non est ergo quòd illos metuatis, qui corpus iugulare nō nisi semel possunt, quod sæpe plagâ fit vnicâ. Eum metuite qui plagas etiam letales iterat affiduè, & semper occidendo nunquam occidit.

En antitheses diuinissimi oratoris è cælo: Mortis breuissimæ metus, mortis æternæ metu superandus est. Vult ergo Dominus probè intelligi animos hominum

192 DE DAMNATORVM ROGO
num esse immortales, solius Dei arbitrio
subiectos; corpora verò in vitam reuo-
canda ad præmium, vel supplicium æter-
num.

En quàm artificiosa verborum bre-
uitate Christus maxima complexus sit
mysteria, immortalitatem animi, reditū
à morte ad vitam, tam præmiorum quàm
suppliciorum æternitatem. Æternitas
piorum iuge suspirium.

Thomas Morus vir vndequaque ex-
actissimus in vinculis erat ipsi minimè
ignominiosis, sed quæ sanctitatem ipsius
testarentur Orbi. Huius viri vxor in car-
cerem penetrauit flectendo marito. Sed
frustra. Duplicem illa masculo pectori
arietem admouit; precibus & lacrimis
suam perorauit causam, illudque vnicè
ac per tori fidè rogitauit maritum, Vel-
let diutius viuere. Ecquid ego, aiebat,
quid liberi, quid cognati, quid familia
omnis adeò peccauimus, vt te, marite
mi, tam citò perdamus? Nostrum om-
nium vita tuo stat capite. Ego quidem
centies mori malim, quàm extincto te
superesse. Quapropter, mi More, affen-
tire

tire regio decreto, g. & annos plurimos
 tuæ nostrumque omnium vitæ adiecisti.
 An aded exosam habes hanc lucis vsurâ,
 vt obstinatè pertendas mori ! Veniet
 Mors sui non ignara temporis : quid illâ
 vltro accersimus, velut nostri oblitam?
 Vt plurimis tuorum parcas, parce tibi, &
 quod optimū ætatis tuæ erit, ne sperne.
 Nil ambigo; complures tibi annos opti-
 mus Deus indulgebit, modò tu ipse tibi
 non inuideas vitam.

Audijt hæc Morus patienti silentio.
 Ac vbi finijt coniunx: Et quot ergo an-
 nis, inquit, me superstitem futurum cen-
 ses, ô mea Aloysia? Cui illa promptè: O
 mi optime marite, ait, ipsis facilè viginti
 annis & amplius. Ad quæ subiungens
 Morus: Hoc igitur agis, inquit, vt æter-
 nitatem totam vicens annis commu-
 tem: næ tu scrutaria fores imperitissima,
 nobilissimas merces triobolo venditu-
 ra, h. Si viginti annorum millia dixisses,
 videri posses non imprudenter furere.
 Sed hæc ipsa viginti vel triginta millia
 I anno-

g. *Sel' iniquo.* h. *Wärdest ein böse Xramerin
 abgeben.*

194 DE DAMNATORVM ROGO
annorum, quid oro sunt ad æternita-
tem? Punctulum, fumus, umbra, mo-
mentum, nihilum. Hanc ob causam ego
vincula, & omnes vitæ calamitates lætus
perpetiar, quamdiu Deo visum, modò
mihi saluum sit Æternitatis præmium.
Ilius iacturam vel minimam fecisse, est,
omnia perdidisse. Dixit, & verba gene-
rosa morte firmavit, i.

i. Hoc repetendum videbatur, quod in prima
Æternitatis editione omissum. In aliis editioni-
bus mentio huius fit Confid. 7. § 2. De Thoma Mo-
ro Sanderus l. 1. Schism. Anglic. & Stapleton. in
vita Mori c. 16.

§. 3.

Ioannes Godefridus, inter præfules
fidus clarissimum, Herbipolensis Ponti-
fex tantò maioris, quàm tectioris sancti-
tatis. Hic, inquam, antistes dictum iecit
auro & cedro exarandum: *Omni momento,*
aiebat, *ad ostiũ eternitatis sto.* Hinc in om-
ni ædium suarum cõclavi cranea, caluas,
mortuorum ossa tum picta, tum argillâ,
vel ligno ficta disponi iussit, ne æternita-
eis vnquam obliuisceretur. In eiu-
quijs

quijs latina funebris oratio, plurima in
 eo iure merito commendauit, illud sin-
 gulariter: Adeò illum æternitatis perpe-
 tuò cogitandæ studiosum fuisse, vt libel-
 lum de Æternitate non obiter, sed presso
 vestigio ter perlegerit. Hic feruere opus
 necesse est, vbi tam recens semper æter-
 nitatis calet memoria. Hic optimorum
 semper quorumcunque animus erat, æ-
 ternitatem dies & noctes secretâ æsti-
 matione pensare.

Non omittendum hîc illud, quod
 certâ fide constat. Vir religiosus & sacer-
 dos, omni litteraturâ excultissimus, tam
 ardente studio ferebatur æternitatis in a-
 nimum quàm altissimè demittendæ, vt
 libellum de Æternitate septies eum curâ
 euoluerit; sæpius id factururus, ni eū Mors
 maturior ad æternitatem citasset, k.

Pachomius suos prolixè exhortatus,
 hunc demum epilogum attexens: Ante
 omnia, inquit, præ oculis habeamus vl-
 timum diem, & momentis singulis æ-
 ternorum

I 2

ternorum

k. P. Hermannus Hugo, qui *Pia desideria, & Bre-
 Janam Obsidionem, &c.* scripsit, demum in ca-
 stris moriuus.

196 DE DAMNATORVM ROGO
ternorum dolorum supplicia formide-
mus.

Norat profectò vir iste sanctus, quo
aditu quærenda virtus. Æternitas pio-
rum iuge, sed & triste nonnunquam su-
spirium. Cùm enim duplex nobis immi-
neat, beata & luctuosa æternitas, nec vl-
lo chirographo certi beatitudinis simus,
non mirum formidinis aliquid & horro-
ris tunc magis sentiri ab ijs, qui iam vici-
niores eunt æternitati. Deinde, licet spe
simus maximâ cælestis æternitatis obti-
nendæ, quia tamē hanc necdum obtine-
mus, hoc ipso non sine dolore suspira-
mus. Tanti boni dilatio gemitus excit &
lacrimas.

Herminigildus *l.* rex (cuius supra
mentionem fecimus) Leuigildi Visigo-
thorum regis filius, Arriano dogmate
repudiato ad Catholica mysteria se ver-
tit, animoque tulit æquissimo sui parētis
iniurias, qui necem filio minabatur, nisi
denuò Catholica sacra desereret. Cui
filius generosissimè: Poteris, aiebat, in
me statuere, Pater, quod lubet. Regno
prius sē

priuas? Sed perituro tantum: immortale illud eripere non potes. In vincula me rapis? At cælum certè patet; ibimus illuc, ibimus. Vitam eripis? Restat melior & æterna. Vox rege dignissima. Non est dispendium sed lucrum, æternis bona caduca commutare. Æternitas piorum iuge suspirium.

§. 4.

Dixerat olim Iezonias Ezechieli: *Fili hominis, hi sunt viri, qui cogitant iniquitatē, & tractant consilium pessimum in vrbe ista, dicentes: Nonne dudum edificata sunt domus? hæc est lebes, nos autem carnes. Idcirco vaticinare fili hominis, m. Putabant homines scelerati, se in ciuitate suâ, suisq; delitijs, perinde vt carnes esse in lebete, à nullo facilè extrahendas. Bene nobis est, aiebant, vrbs nostra & domus nostræ defendunt nos; tuti sumus: nihil in nos hostes poterunt. His ipsis rigidè vaticinatus, & vices Numinis functus Ezechiel: *Eijciam vos, inquit, de medio lebetis, daboq; vos in manus hostium, & faciam in vobis iudicia. Gladio cadetis, n.**

I 3

Sic

m. Ezech. c. 11. v. 2. & 3. n. Ibid. v. 9. & 10.

198 DE DAMNATORVM ROGO

Sic & illis prorsus euenit, quibus mortalis hæc vita tantopere sapit. Carnes se putant esse in lebete; bene illis est, vestitum mollem, opiparam mensam, crebras voluptates pro cælo numerant; Æternitatem quam non cogitant, eam nec etiam desiderant, lebete suo contenti. Sinamus hos furere. Brevi aliter erit. Eijcientur, gladio cadent, in lebetes alios abripiuntur, lixandi & assandi æternum. Interea temporis, dum hilare momentū carpunt impij, bonæ mentis homines fursum enituntur, velut adeps in ollâ bulliēte summum petit, carnibus in imo residentibus. Hanc optimam pinguedinem Mundus velut sedulus, sed stultus cocus, ollâ eijcit perinde vt spumam; tāquam purgamenta huius Mundi o. sūt optimi quique. Sed hæc pati iucundum illis est: prædulci Æternitatis beatissimæ amore iam inescati sunt. Æternitas piorum iuge suspirium.

Ex Israelis populo nonnulli magnis desiderijs æstuabant terræ fertilioris cōtingendæ. Sordere illis cœperat eremus

• 160 •

tot annis habitata. Maximè verò cùm
 vberriamæ regionis delicias, ficus dulcissi-
 mas, mala granata optima, & ingennis
 vix molem suis ipsi oculis spectarent,
 potiundæ terræ cupiditate accensi: *Quid
 facimus, aiunt, ascendamus & possidea-
 mus Terram, quoniam poterimus obtinere
 eam, p.*

Hæ piorum quotidiana voces sunt:
 Quid hîc agimus inter funera, quid flu-
 xarum rerum momentis carptim pasci-
 mur? Ascendamus & possideamus Ter-
 ram fertilitatis æternæ. Augustinus hac
 ipsa cupiditate flagrans, librum tertium,
 quem de libero arbitrio conscripsit, in
 hæc verba finijt: *q.* Tāta est pulchritudo
 iustitiæ, tanta iucunditas lucis æternæ, vt
 etiamsi non liceret ampliùs in eā mane-
 re, quàm vnius diei mora, propter hoc
 solum innumerabiles anni huius vitæ,
 pleni delitijs & circumfluentia tempora-
 lium bonorum rectè meritoq; contem-
 nerentur. Nō enim falso aut prauo affe-

I 4

ctu

p. Num. cap. 13. vers 31. q. Aug. tom. 1. l. 3. de
 lib. arb. c. 25. & vlt.

Et dictum est: *Quoniam melior est dies v-
nus in atrijs tuis super millia, r. Æternitas
piorum iuge suspirium.*

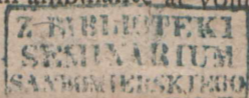
r. *Psal. 83. vers. II.*

§. 5.

Augustus Imperator, Orbis monar-
cha noctes subinde traxit infomnes. Æ-
rarium habebat opulentum. Orbem tri-
butarium, Prouincias paratas, domi fo-
risque pleraque omnia secunda & pro-
spera. Nihilominus sensit deesse aliquid;
quidnam deesset, explicatè non sciuit.
Optimus quisque Christiani sanguinis,
quid sibi desit, distinctissimè nouit, &
hoc est quod ingemiscit, hoc ei quando-
que somnum auertit: Omnia licet possi-
deat, nihil se habere putat, dum beatissi-
mam æternitatem non possidet. Quæcū-
que cetera in vili habet, modò æternita-
tis in cælo compos fiat. Hoc votis & stu-
dijs omnibus, hoc animo cupit. Æterni-
tas piorum suspirium.

Quid obsecro sensus fuerit vati He-
bræo Ionæ, cùm viuis in immani ceto,
velut in ambulante ac volubili carcere:

lati-

latitaret ? Momentis pænè singulis sibi ipse videbatur mori. Imò prius sepultus quàm mortuus, eundem piscem, & carcerem, & carnificem suum expertus est. Nauigio viuo inclusus, millies naufragatus est. Hinc è ventre ceti velut ab inferis exclamans: *Et proiecisti me; inquit, profundum in corde maris, & flumen circumdedit me; omnes gurgites tui, & fluctus tui super me transferunt. Circumdederunt me aqua vsque ad animam; abyssus vallauit me, pelagus operuit caput meum. Ad extrema montium descendi, terra vectes concluderunt me in æternum, s.*

Quàm ardens huius viri desiderium fuit, ex hoc ergastulo euadendi ? Hoc vnum utique versabat animo: Modò extra hanc belluam sim, modò in sicco litore stem. modò, ah modo ex hoc volatili sepulchro in auras liceat emergere: *Quaecunque voui, reddam pro salute Domino, t.*

Non aliter æternitatem anhelant pij. Dum viuunt, cum fluctibus luctantur. Idcirco hoc vnum efflictim desiderant,

I 5

esse

s. Iona c. 2. v. 3. & seqq. t. Ibid. v. 10.

202 DE DAMNATORVM ROGO
esse in portu. Aeternitas piorum iuge suspirium.

Catholici ritus est, diebus pœnitentiæ dictis, u. Hebræam vocem gaudij nuntiam *Alleluia*, sacris cantionibus non miscere, testando iuctui; eius loco audire est voculas illas, *In æternum, in æternum*. Hūc cantandi morem obsecro discamus, & istud nobis ipsi assiduè occinamus: *In æternum, in æternum, in æternum*. Tunc autem maximè hæc cantio iteranda, cūm carni lasciuire lubuerit, & viam ingredi latam ac voluptuariam. Hīc carmē illud maximarum virium identidem ingeminandum: *In æternum, in æternum, in æternum* ardebunt impij, in æternum gaudebunt Numinis amici. Et vti nullus gaudiorum, sic nullus suppliciorum finis erit.

Augustinus occasione natâ: Hæc ego, inquit, mihi ipse canto quotidie, x. Unitemur; & pro se quisque dicat: Hæc ego mihi ipse canto assiduè: Non incendium Troiæ, sed Gehennę; gyros æternitatis

u. In der Fasten schweigts Alleluia.
x. Aug. tom. 2. epist. 64.

tatis inextricabiles, infinitos contemplatione quotidianâ expendo. Hæc canteamus, Christiani, hæc cogitemus. Post triste Cinerarium tempus, lætissimum sequetur Pâscha. Suauiores modulos cælestis Hierusalem suggeret; per vicos eius cantabitur *Halleluia*, y.

y. *Tob. c. 13. vers. 22.*

CAPVT XI.

ÆTERNITAS.

Sceleratorum formidabile somnium.

PRISCÆ sapientiæ antistes Bion dicere solebat: Viam ad inferos planissimam profectò, facillimam & tritissimam; ac prorsus inoffensam esse necesse est, cùm illuc plerique omnes clausis oculis. Ipsissimam veritatem, mi Bion, & oracula loqueris; sic est omnino. Facilis descensus Auerni facillimus; itur eò ac curritur, clausis & compressis oculis. Imò sunt qui dormientes ac som-

niantes ambulent, ab hac tamen via non aberrant: *Euertunt sensum suum, & declinant oculos suos, vt non videant celum, a.* Hi sanè dum iter faciunt dormiendo, æternitatē subinde cogitant, sed somnians. Atqui formidabile somnium est. Idcirco illi hoc excutere conantur: Perinde vt ij faciunt, quibus mœsta species per somnum oblata est, eam proximæ diei hilaritate moliuntur expellere, mœstumque somnium symposio læto digerunt. Non aliter impij, è quibus sunt, qui dicant: Vbi hæc viderimus, credemus. Ita cæci eunt; vix vnquam sibi vigilant; Æternitatem rarò, nec nisi obiter cogitant, aut potius somniant, atque sic in Orbem alterum migrant. Æternitas impiorum formidabile somnium. Quod iã explicatius trademus.

a. *Daniel. c. 13. vers. 9.*

§. I.

Æternitatem aliquibus somnium esse diximus, sed terrificum. Quis enim adeò in saxum obrigit, vt ei Æternitas vel per quietem visa terrorem non incutiat? At verò quia hæc talia vt somnium habent,

bent, idcirco ea non capiunt, non æstimant, cum animo suo non voluunt, non suis hæc momentis ponderant. Hinc ista obliuione celeri sepeliunt. Hos Siracides notans: *Somnia, inquit, male facientium vanitas est, b.*

Die quo Christus cruci fixus in vitam redijt, piæ aliquot matronæ, ad Domini conditorium exierunt, mortuum vincturæ: at vbi eum candidati cælites viuere aiebant, regressæ à conditorio, omnia quæ vidissent & audissent, vt lætum nuntium ad Apostolos pertulerunt. *Et visa sunt, inquit Lucas, ante illos sicut deliramentum verba ista, & non crediderunt illis, c.*

Hic simillimum fit. Nunquid enim æternitas & crebrò satis, & apertè satis, satisque distinctè concionibus, picturis, exhortationibus, colloquijs, libris, & auribus & oculis ingeritur? Sed quo effectu? Videntur hæc ante multos sicut deliramentum, aut somnium. Timent aliquantulum, sed cum somnio desinit & timor.

I 6

Vates

b. Eccli. Cap. 34. Vers. 5. c. Luc. Cap. 24. Vers. 11.

Vates Hebræus Ionas, diuina iussâ fugitans commisit se mari. Ortâ tempestate horribili, nautæ de vicino periculo trepidi deum suum inuocarunt, & alleuando nauigio, quicquid vexerunt oneris, extubarunt in mare. At Ionas ad ima nauis descendit, & periculorum securus, dormiebat sopore graui. Hic gubernator hominem accedens, & è somno expergefaciens: *Quid tu, inquit, sopore deprimeris? Surge, inuoca Deum tuum, si fortè recogitet de nobis, & non pereamus,* d. Mox inito consilio fors ducta, & Ionas fortitò eiectus est in vndas, saluis ceteris, qui sua eiecerant in mare.

Dum viuimus in naui vulneratâ, & rimosâ, in mari turbido, & furioso degimus, tam autem vicini sumus Æternitati, quàm nauigantes mari: tribus à morte digitis distamus; sæpe non totidem; vno fit halitu quod tota non eluat æternitas. Periculi monemur sæpius. Est non nemo qui dicat: *Quid tu sopore deprimeris, surge, inuoca Deum. Cui salus cordi est, somnum excutit, loco confurgit, noci-*

tura

tura onera in mare deijcit: hoc aio, hic talis in precesiones sese effundit, ieiunijs frangit, stipem largam tribuit, omnia paratus dare, vt peccati pœnas serio luat.

Quam verò aliorum multi diuinæ voluntatis ac Dei fugientes, dormiunt sopore graui, nec audiunt tempestatis minas; Æternitas eis somnium est, & fabula. O somnum periculofum! dum enim surdis hæc auribus transmittunt, fors mortis in eorum caput trahitur, & illi semisomnes in Æternitatis mare subitò excutiuntur.

§. 2.

Narrant fuisse hominem stirpe ac sanguine, non item moribus nobilem. Erat is ad Mūdi leges examuffim factus, & quod inter vitia eminebat, egenis rigidus. Hic vna cum famulo ad quietem ijt in vtramque aurem dormiturus. Medio noctis per quietem famulo hæc species obijcitur. Herus ad tribunal Dei rapitur, accusatur, condemnatur. Inde à cacodæmonum globo, non sine triumphui specie in flammeos gurgites abducitur.

208 DE DAMNATORVM ROGO
tur. Varia sed luctuosa hic ludibria re-
præsentantur. Lucifer nouum hospitem
salutans: Solitus est, inquit, hic amicus
noster delectari thermis, & inde lecto
quam mollissimo foueri: consuevit spu-
mantes pateras modis musicis ac sym-
phoniâ exhilarare: igitur vt hæc omnia
ad nutum sint, curate. Hic miser vocife-
rari, & diem natalem suum, superos om-
nes, Deumq; ipsum execrationibus de-
terrimis deuouere. Dum eiulat infelix,
in paratum ignis puteum præcipitatur
fragore ingenti. Hic euigilans famulus
surgit, reuisit ad herum, sed iam mortuū
inuenit, e.

Eheu! fors moriendi ducitur occul-
tissimè; vq; miseris, quos subito designari
dormientes. Ibunt hi in domum æterni-
tatis suæ, non redituri ad epulas & deli-
tias suas. Deus indignationis plenus fe-
uerissimè minatur: *Inebriabo eos vt sopian-
tur, & dormiant somnum sempiternum, &
non consurgant,* s. Satis vbique exemplo-
rum est.

Rex

o. Messret. serm. 3. in Dom. 2. post Epiph. f. Hiero-
rem. c. 51. v. 39.

Rex Chaldaeus Balfasar epulum regale accumbens, dextram in pariete scribentem vidit & exhorruit, quamuis scripturam non intellexerit. Daniele peritissimum eius interpretem purpura & torque donauit, ei que tertios à se honores decreuit. Pœnitentiæ tamen nulla prorsus mentio. Sed eadem nocte rex Balfasar interfectus est.

Hæc omnium fors est, quibus Æternitas somnium est. Hi namque licet infinita cogitent, cogitationem tamen feriam in Æternitatem nunquam defigunt; licenter & impiè viuunt. His sæpius, quæ admodum Balfasari regi, paucorum verbulorum scriptio monstratur talis: *Momentum vita est, sed pendet ab hoc momento æternitas.* Terrentur hîc quidem, non nihil trepidant, horrent æternis ignibus cremari, obstupescunt post mille millones annorum Æternitatem nec minimo quidam minuendam: veritatem hanc laudant, sed non sequuntur: mysteria hæc venerantur, sed mores non emendant; mysteriorum interpretes & audiunt & colunt, sed pœnitentiam non agunt,

210 DE DAMNATORVM ROGO

agunt, aut nimis instabilem: Hæc credimus, aiunt, sed à consuetis vitijs non abeunt. Post terrorem non longum ad suos calices, ad Veneres suas, ad numos suos, ad liuorem & simultates suas redeunt tã vitiosi quàm antea, subinde vitiosiores quàm antea.

His pariter, quod regi Daniel dixit, in os obijciendum: Tu quoque Balsasar, non humiliasti cor tuum, cum scires hæc omnia. Tu quoque, Christiane, auaritiam & iniustitiam tuam non emendasti, cum scires hæc omnia. Tu quoque maledicam & mordacem linguam tuam, amarulentam & crudelem inuidentiam tuam non correxisti, cum scires hæc omnia. Tu quoque tuas libidines freno non coercuisti, lasciuiam & has sordes non fugisti, cum scires hæc omnia. Tu quoque comestationes & potationes tuas non omisisti, cum scires hæc omnia. Tu quoque ludendi, & tu iurandi consuetudinem non cauisti, cum sciretis hæc omnia. *Æternitas vobis perfunctoriè cogitata, formidabile visum est esse somnium; Æternitatem nunquam toto cogitastis pectore,*

Store, nunc è viuorum numero repente
in immensum Æternitatis mare præcipi-
tamini. Hæc præuidere potuissetis, imò
debuissetis, si Christianum nomen tueri
uoluissetis. Suâ culpâ perit, qui exitium
vel monitus non cauet.

§. 3.

Saul Israelis populo grauem incussit
metum. Nam, quod Regum fasti testan-
tur, *Insiluit spiritus Domini in Saul, & ira-
tus est furor eius nimis, & assumens vtrumque
bonem concidit in frustra, misitq; in omnes
terminos Israel per manus nuntiorum dicens:
Quicumque non exierit, & secutus fuerit Saul
& Samuel, sic fiet bobus eius. Cunctabatur
quidem Hebræi ciues militiæ se dare: Sed
audito tali nuntio, Inuasit timor Domini
populum, & egressi sunt quasi vir vnus, tre-
centa & triginta millia virorum, g.*

Cæli terræque dictator Christus, &
Saulè lōgè maior rex seriâ comminatio-
ne proclamans: *Timete*, inquit, eū qui post-
quam occiderit, habet potestatem mittere
in gehennam: ita dico vobis, hunc timete, h.
Non

g. Reg. Cap. II. Vers. 6. & 7. h. Luc. Cap. II.
Vers. 5.

Non boues, sed homines minatur in ignem rapiendos. Sed quid plurimis hæ minæ sunt? Somnium. Diuinas leges nihilominus audacissimè perfringunt.

Vos ipsi dicite: Quanta viatoris illius temeritas est, qui fessus de viâ parietem videt, sed fatiscentem & rimas agentem, iam iamque ruiturum, sed quia fatigatus & somnolentus, acclinat se dormiturus securè. Mox adest qui hominem suimet negligentem excitans: Heus tu, ait, quid hîc agis temerarie? Surge properè, quàm primum, & in tutum te recipe. Hic paries ruinam meditatur in singula momenta, & tu hîc dormire audes? A tutum abi. Quid si viator illinc abire nolit, dicatque monitori: Ne mihi molestus sis; tu tua age: ego somnum quem cœpi, pertexam. Ergo pereat, perire qui vult. Hic in tumultum, ruinam muri elegit: Habeat ergo sepulchrum quod ambijt.

Vita hominum paries sanè ruinosus est; quo die, quâ horâ, qua parte horæ collapsurus sit, à nemine sciri potest; incertif-

certissimum est: etsi certum sit diu stare non posse tam malè materiatum opus. In singulos dies, in horas, & in horæ partes singulas ruina est expectanda. At nos, audax Iapeti genus, homines prorsus temerarij, huc acclinamus, & securissimè dormimus. Sui quisque sopore torpet. Hunc auaritiæ, illum crapulæ, istum libidinis, alium inuidiæ aut superbiæ somnus deijcit. Rex Hebræus plurimos ita dormientes vidit, & miratus dixit: *Dormierūt somnum suum, i.*

Ita suo quisque indulget somno, graui & arcto. Sed adsunt qui dormientes euigilare iubeant. Clamat Christus, clamant discipuli Christi, clamant prisci Patres, clamāt è cathedra oratores Christiani, omnes vna voce monent, ne parieti fidamus tam ruinoso, iam vitium fecisse, breui, & subitò ruiturum. Quin imò vitium ac ruinas monstrant, iubent-que periculum protinus exire. At sunt quos somnus ad eò altus complexus est, vt monitorum nihil audiant. Sunt quos voces tam crebrò iteratæ expergefiant quidem,

quidem, sed frustra, paullò post iterum in somnum relapsuros. Id illi tales, quod viator, respondent: Sinite, finiamus somnum quem cœpimus: nobis hîc bene est.

Neque tamen monitores desinunt monere, idque tantò contentiùs ac constantiùs, quantò certius grauiusq; periculum imminet. Neque enim de vnius corporis, sed de corporis animique salute agitur æternâ. Æterna mors premit, quos paries iste dormientes opprimit.

At multi nihilominus post plurimorum monita tam frequenter repetita in somnum declinant, parieti iam ferè ructi fidunt, dormiunt securi, & Æternitatem somniant; terrentur, sed vt somniantes solent, qui terrorem excutiant cum somnio.

Ita viuimus, ita dormimus, ita somniamus, ita perimus. Subitò namque paries, qui minabatur, ruit, & opprimit sopitos. Mox tota in oculis est Æternitas, non iam breue somnium, sed immortale supplicium. O viatores nimium temerarios! O soporem tam arctum quam exitiosum!

uofum! Et quæſo, num iſta nimis quàm
certa creditis?

§. 4.

Credibiliffimum eſt, quòd, ſi dam-
natorum aliquot ab inferis rediuiui e-
mergerent, qui ſic dormientes vellerent,
monerent, ruinam proximam prædice-
rent, eos tamen non expergefacerent.
Tanta eſt humanæ mentis & cæcitas, &
ſocordia. Ideò Abrahamus negat ſe fa-
cturum, quod in flammis purpuratus e-
pulo rogat de mortuorum aliquo ad fra-
tres ſuos mittendo. Et repulſæ rationem
aſſignans: Si Moysen, inquit, & prophe-
tas nō audiant, ſi monita viuorum ſper-
nant, neq; ſi quis ex mortuis reſurrexe-
rit, credent, &c. Ita prorfus eſt. Eam ob
cauſam Chryſoſtomus dixit: Gehenna
non videtur incredulis; credentibus eſt
perſpicua, l.

Cùm de reorum ſupplicijs mentio
iniicitur, quoties audiuntur iſta: Hic in
exilium pulſus, hic virgis cæſus, ille ad
remum datus, ille capite plexus, iſte in
patibulum ſublatus, iſte in rotam actus,
hic

hic rogo extinctus. Hæc etiam facinorosi audiunt, neque tamen ad frugē se corrigunt. Multi capitalium reorum, licet eis vitæ fiat gratia, *m.* denuò tamen eadem patrant, aut peiora.

Nostales sumus, modò rei fatentes simus. Quoties enim gehennę condonationem pœnitentia impetramus, & omnia facturos promittimus: Breui tamen ad ingenium redimus, & deteriores simus licentia. Iracundiæ & inuidiæ valedicimus; auaritiã & superbiam procul à nobis relegamus; sic furta eiuramus, libidines detestamur, temulentia hostes nos profitemur. Paulò post & irascimur, & inuidemus; iterum superbi, auari iterum; nec furtis nec libidinum nequitijs abstinemus; vino ac poculis suauissimè reconciliati, eadem quæ antè, & sæpe peiora facimus. Num istud non est Æternitatem somniare, & interim æternis ignibus dignissima patrare?

In Ægyptio Pharaonis carcere duo ex aulico famulatio rei seruabantur, quibus diuersum obtigit somnium, neuter tamen

m. Schenck't ihnen das Leben.

tamen illius interpretandi rationem no-
rat. Ideò ad Iosephum vnà captiuum
uersi: Somnium vidimus, aiunt, & non
est qui interpretetur nobis, *n.* Æternita-
tis somniatores multi, interpretes pauci.
Iuuenus & interpretemur.

n. Gen, cap. 40. vers. 8.

§. 5.

In primâ, quam de Æternitate dedi-
mus, scriptione, variâ eam imagine spe-
ctandam proposuimus. Addimus nunc
ista, non legenda solùm, sed etiam expê-
denda.

Rogus sit è viuis ac cudentibus car-
bonibus qui magnitudine urbem hanc
Monachium æquet, tribus quatuorue
cubitis in terram penetret. In rogam
hunc tam amplum homo vnicus inijcia-
tur, hac lege. Non prius illum ex arden-
ti hoc lecto liberandum, quàm singilla-
tim ac particulatim carbones omnes
subtrahantur: singulis autem centen-
annis aduolaturum vulturem, qui car-
bonem vnum, nec plures, auferat.

En, homo iste è nouemplici Æterni-
tatis,

218 DE DAMNATORVM ROGO
tatis, nō nisi vno ignis supplicio, crucia-
tur, & tamen intolerabilis hic cruciatus
æstimatur, ob diuturnitatem. Nūc ergo
pronuntiet Arithmetica, quot millia,
quot milliones annorum transituri, dū
homo iste liberetur è rogo tam vasto.
Tam inexplicabile hoc videtur, quàm
intolerabile.

Sed, ô boni, ô mortales cæci, ad infe-
ros hoc nihil est. Nam homo iste à no-
uemplici æternitatis supplicio liber, non
nisi vnicum ignis tormentum patitur.
Accedit spes finis quantumcunque serò
venturi.

Sed vt damnatos in tumbis flammeis
iacentes attentioribus oculis contem-
plemur, spectaculum imaginationi hoc
effingendum.

Vnus aliquis in profundissimâ sub-
terrancâ cellâ lecto ferreo catenis arctis
affixus est; manus, collum, ac pedes an-
nulo chalybeo alligati. Infra lectum
hunc prunæ & ignis, sed nec aliud lecti
operimentum. Solatium hîc vnicum
est istud. Cùm miser iste primum alli-
garetur (ita ponimus) hoc illi denun-
tium

tiatum est, millesimo quoque anno venturum aliquem, qui è candentium carbonum strue, eâ quidem vice vnicum sit ablaturus. Post mille tamen annos hunc ipsum rediturum, & alterum è carbonibus ab eo auferendum. Atque hac ratione singulis millenis annis aliam atque aliam è prunis tollédam, dum tandē omnis prunarum congeries auferatur.

Cogitemus, ah, cogitemus quot annorum milliones seu myriades sint transituræ, dū igneus hic lectus sic mînutim ablatus cesset vrere. Sed ô mitissimum hunc infernum ad desperatissimam, & cruciatibus plenissimam æternitatem! Durante hac, eiusmodi flammei lecti decies, vicies, centies, sed & millies, dictâ ratione, auferri poterût, & necdum finis erit vllus Æternitatis nunquam heu nūquam terminandæ.

In rebus gestis diuorum admiranda plurima: Verè enim mirabilis Deus in sanctis suis, o. Ego nil minus mirandum putem quàm quod multis mirissimum videtur. Æternitatem præ ceteris expendisse

disse censendus est ille, de quo Climacus p. narrat, anachoreta. Vixerat is in monte Choreb, sui & arduæ virtutis negligens. In extremis horam iacuit velut iam exanimis. At ubi ad se redijt, omnes quotquot moribundo aderant, rogauit, loco cederent, sibi iam deinceps serio agendum. Ita tugurij sui ostium, quàm licuit, arctissimè obstruxit, vno solû foramine, quo panis & hydriola inferretur, relicto. At ille totis duodecim annis cum nemine, nisi cum Deo & angelis locutus, præter panem & aquam parcissimè sumpta gustauit nihil. Hic ille per dius & pernox velut attonitus sedere, Æternitatis rotam animo assiduè voluere, interminata tam gaudia quàm tormenta pensitare, certissimæ Mortis iaculum nunquam non præuidere, cælum suspicere ac suspirare, inter hæc tacitis sed præne continuis lacrimis fluere, hoc viuendi tenore annos duodecim exigere, denique ad extrema denuo deuenire. Quod ubi ceteris innotuit, vi obstructâ ianuam emoliti, certatim in moribundi

cauum

cauum se infundentes rogarunt, daret
 abiturus sui monumentum. At ille inge-
 miscens altum: Date veniam, inquit,
 meisque erroribus, Patres, gratiam faci-
 te: Quisquis Mortem; quæ ad Æternita-
 tem ianua est, mente seriâ consideraue-
 rit, non peccabit.

Hunc ego hominem: vt dixi, ex om-
 ni sanctorum numero ided minus admi-
 ror, licet vitam egerit prorsus admiran-
 dam, quia quicumque cogitationes in Æ-
 ternitatem intenderit, non multum his
 absimilia præstabit. Et sanè melius est
 seipsum, vel centum annis muro inclu-
 dere, & rigoribus extremis corpus exer-
 cere, quàm vel minimum Æternitatis
 beatæ periculum subire. Vnusquisque si-
 bi, quod Lotho, dictum credat ab

Angelo: *Salua animam tuam;
 festina, & saluare, q.*

q. Gen. cap. 19. vers. 17. & 22.

CAPVT XII.

ÆTERNITAS.

*Damnatorum inexplicabile, ac No-
num supplicium.*

PHaraonem regem & incolas Ægypti Deus non simplici solum flagello castigauit: Cruentos fontes, Ranas, Cini- phes, Muscas, Pecorum mortalitatem, Ulcera, Grandinem, Locustas, Tenebras immisit. Graues ictus, & magno bra- chiorum pondere incussi: at vbi decimus accessit, hic demum fracta est pertinacia, hic plurimorum secutus interitus. Factum est autem in noctis medio percussit Do- minus omne primogenitum in terrâ Æ- gypti, nec erat domus in quâ non iace- ret mortuus, a.

Cum grauissimis nouem supplicijs hostes suos afficiat Deus, nunquam addit decimum, quo eos de medio tollat. Nul- lus finis, mors nulla, nullus interitus.

Imò,

a. Exodi cap. 12. vers. 30.

Imò, vt Gregorius loquitur, mors sine morte, & finis sine fine, quia & mors uiuit, & finis semper incipit, & deficere defectus nescit, *b.* Quod Ægyptijs maximum fuit supplicium, hoc damnatis summum esset solatium, scilicet iugulari, & tandem funditus tolli.

Qualis hæc regio, Deus bone, quæ mortem inter gaudia summa numerat, qualis hæc regio? Iobus eam, Terram miseræ iure merito vocat. Verè miseriarum omnium sentina est, *c.*

Octo inferorum supplicia percensuimus. Addimus Nonum, omnium multò grauissimum, quod non solum oratione non explicari, sed nec intelligentiâ comprehendi, nec cum vlllo aliorum suppliciorum cõferri potest. Æternitas damnatorum inexplicabile supplicium. Quod quidem nunc verbis non explicare, sed nonnihil adumbrare conabimur.

b. Greg. l. 9. Moral. cap. 49. c. B. Thomas nominat statum omnium malorum aggregatione perfectum.

§. I.

Æternitas damnatorum inexplicabile prorsus supplicium. Fingamus hoc ipsum supplicium quadruplici tantum hac molestia constare: Apicula pungat manum dexteram; læuam sugendo infestet culex; genam in vultu dexteram scarabæus Lucanicus *d.* presset, læuam suppurans spinula peruellat. Hæc solùm apud inferos toleranda sint, non aliud quidquam, aut horum dūtaxat vnicum. Fingamus solam manum ab æstro aut tabano *e.* fodicari, hoc tamen supplicium fiet infandum, si fiat æternum, tam etsi alius dolor accedat nullus.

Quid quæso vrens calceus, si omni vitâ perferendus? *f.* Quid, oro doloris ciet vnicus scarabæolus, aut cantaris rubea, *g.* si per auriculâs illapsa, cerebrum incipiat scrutari? Dolor quicumque alius vel leuissimus designetur, si vita tota idque assiduè tolerandus sit, grauiissima
pœna.

d. Ein Schröter. *e.* Nossmuck. *f.* Wann
ein der Schuch truckt. *g.* Brachtäfer. In
oder vnser Frawen Kùhlin.

pœna censebitur; si semper perferendus, si eternus sit, tormentum erit infandum.

Quid mihi iam verborum supererit, si nouemplex Æternitatis supplicium cōiunxero? Hic vox, hinc sensus omnis deficit. His tamen quomodocunque tandem adumbrandis rem mirissimam recenseret beatorum celitum notus panegyristes, h.

Lydvina Schiedamensis virgo religiosissima; patientiæ omnisque sanctimonix speculum, triginta & octo annis morbos perculit sæuissimos, non minor tamen patientia illius fuit quàm dolor. Ad hanc vt reuisceret, agrè persuaderi se passus est homo flagitiosus, quem nemo vnquam eo potuit pertrahere, vt apud sacerdotem crimina sua accusaret. Hoc demum ab eo, quamuis ægerrimè impetratum, vt apud Lydvinam tumbe proximam conscientix sue vulnera nonnihil aperiret, & ijs medelam peteret.

Ille, quod eiusmodi pecora solent, id iocum interpretatus, ad ægrotam virginem visit, atque vt promissis stare.

© K 5 lerum

terum suorum ingentem catalogum ridendo percensere orsus est. Illa per omnes cœlites rogare hominem, sibi ea narrare omitteret, has tales conscientiaë labe sacerdoti aperiendas, ab alijs eas audiri nefas esse. At ille, prout cœpit, narrationem pertexuit, & longam flagitiorum seriem explicauit, eam etiam inter sodales de his gloriari nō ei fuerit infertum. Lydvina cū negare aures non posset historiae tot sceleribus contextæ, demum quæsiit, an cum eius venia hæc sacerdoti, velut interpres, aperire possit? Cui ille subridens: Veniam do, inquit, modò ego ipse harum virtutum mearū non cogar esse præco. Lydvina homini iuuando prudenter hoc executæ, narratas sibi noxas non aliter quàm suas ingenti dolore animi expiauit.

Ille ad ægram reuisens: Puto te, inquit, mea pro me scœlèra sacerdoti exposuisse, quid iam pœnarum iniungis? Hoc vnum, ait illa, vt nocte vnâ, sed totâ; in tuo lectulò cubes supinus, nec in vllum te latus moueas. Fac hoc & mihi cōmitte cetera. At ille lætūm cachinnans: Nil
 amplius,

amplius; ait, imperas? hoc tota moles
mea poenitentia? Aures tuas laudo, tam
clementes mihi iudices. Si tam facile est
vitae maculas eluere, faciam quod iubes.

Sed vesperi vix in lecto se collocavit,
cum nescio quid molestiae sentire, graue
erat in neutrum se latus vertere, itaque
putare, nunquam tam rigidum habuisse
lectum, & quia mouere se vetitum, supi-
na hæc quies visa est difficillima. Dum
ita cubat, secum ipse cogitans: En, aie-
bat, sanus sum & incolumis lectus mol-
lissimus est; modò liberum esset meo me-
more huc illuc versare. Sed quid hoc cu-
ras? dormi tu, dormi, dum clarum manè
fenestras intret, dormi securè, & in v-
tramque aurem:

Non potest. Alia super aliam cogita-
tio subnascitur. Quid deest, ait ipse sibi,
nox vnica sic dormienda est, & fidem
tuam liberaſti. Verùm, quid si tres plu-
resue noctes sic dormiendum? Mori ma-
lim. Mori? Tantam certè molestiam
huic rei subesse non credidissem. Prò me
miserum, quàm exigua, quàm nulla in
me patientia, quem tam leue vincit tæ-

228 DE DAMNATORVM ROGO
diolum? Lydvina in quantis doloribus,
quàm patiens? Quid si affl'eri fit indor-
miendum, id' que multis hebdomadibus?
Quid si colica, vel podagra, vel calculus
aut dolor capitis accedat, vrat' que angat-
que? Hæc ad inferos spectant. Et quo tu
spectas? quò tua te ducent scelera, tot tã-
ta' que? sexcenties aut millies capitalia es
ausus; iam pridem meritis gehennam.
Sed quis lectus illic iacētium, quod strag-
ulum, que lodicula? an tãtum eis liber-
tas adempta, in vtrumque latus se ver-
tendi? quæ illos vestiunt plumæ? an non
loco plumarum flammæ sũnt? Et quot
mensibus, quot annis cruciatus illi dura-
bunt? Æternũ (si fides Evangelio) ita
prorsus, eternũ. Ergo sine fine? Reuera
sine omni fine. Ergo post centies millies
millena millia annorum, non tantum nõ
finem hi cruciatus inuenient, sed nec vl-
lam spem finis? Quid ergo agimus, qui
cum æternitate ludimus? Imò non lude-
re hoc est, sed insanire. Agedũ, deinceps
alius ero, aut nullus ero.

Dixit & fecit: & ò quantum muta-
tus ab illo? Ad sacram confessionem
iam

iam paratissimus, cui antea mors visa, se-
ipsum accusare.

§. 4.

Sed hoc ipsum, quaeso, & nos cogita-
tè perpendamus. Verè & in mollissimo
lecto iacere, sed semper iacere, & æternū
iacere, supplicium foret inexplicabile.
Quid iam omnium apud inferos suppli-
ciorum erit cumulus, ac congeries for-
midabilissima?

Fabriens sic quandoque ardet, vt ar-
bitretur siti suæ vel dolium fontanæ fri-
gidæ non suffecturum. Heu quis damna-
torum siti medebitur? Ardebunt & si-
tient, sed nec omnes Orbis riuī, non fon-
tes vniuersi, non omnia flūmina, nulla
maria illorum ardentissimam sitim ex-
tinguent, idcirco etiam nec eis guttula
stillabit.

Mi Deus, quā molestus nobis est calor
æstiuus, vt læguemus, vt fatiscimus, vt an-
helamus? Vestes abijcimus, lecti operi-
mentum excutimus, huc illuc impatien-
tissimè nos voluimus; vrit lectus, nec
quidquam amabilis præbet frigoris. Sed
quid hoc, ô Deus, ad sulfureū Æternitatis

230 DE DAMNATORVM ROGO
vaporarium, *b.* vbi non solum refrigerationis nihil est, sed nec fore sperandum est? Non frigidulus vesper, non gelida nox, non rorans manè ardores illos temperat. Vna, sed ignea, sed doloribus plena, sed æterna nox est. Ah, vel pœnæ saltem nos terreant, si nō inuitant præmia: Æternitas damnatorum inexplicabile supplicium.

Quicquid apud inferos est, tormentum est. Vnde quaque vndique in doloribus sunt. Supra damnatos paradus est, sed æternum clausus. Abyssus infra, sed nunquam referanda. Ante ipsos tormentorum omnium æternitas. Ponè ipsos amissæ voluptatis amarissima memoria. Dextra tortores diaboli. Exua pœnarum socij. Intra ipsos angor, vermis, terror, desperatio.

Hæc, Christiani, credimus, & ita vivimus? Quis credidit auditui nostro, & brachium Domini cui reuelatum est, id? Hæc esse credenda nouimus, sed credimus languidissimè. Nostrum Credere vix quidquam habet animæ; non viuit.

Perinthe

b. Schweißbad. i. *Is. cap. 53. vers. 1.*

Pèrindè si cui digito monstrem pictam tabulam, dicamque: Hic est Abrahamus filium immolaturus. Abrahamum dico, utique non viuum, sed pictum. Talis omnino est fides nostra, non viua, nil ardoris spirans, nō animata, sed picta. Credimus, & non credimus.

Eam ob causam Æternitatis quotidie meditandæ modum hîc breuibus perstringo.

Pater locuples filias elocarat honestissimè. Hæ persuaserunt seni, vt eas opes viuus liberis nō subtraheret, quas daturus esset post mortem: id vnum sanctè pollicitæ, de alimētis patri à se lautè prospiciendum. Et primo quidem anno liberaliter ab ijs habitus est. Cùm verò præter spem ipsarum diutius viueret, senis pertaxæ, pietatis & pactorum immemores, tenacius ac durius cœperunt patrem tractare. Ille vt imprudentiam suam emendaret astu, capaciorem cistulam sed saxis & arena plenam cubiculo suo inferri clam curauit. Hanc noctu aperuit, & quicquid modicæ pecuniæ reliquū habuit, repetitis identidè iactibus

iactibus diu multumq; numeravit, submissa voce ponens grandem calculum, ita tamē vt à genero facilè audiri posset. Demum obseravit diuitem arcam. Postero manè filiaē parentem blandius affataē interrogarunt quid nocte proxima somnum tam diu distulisset? Quibus pater. Remotis, inquit, arbitrīs, thesauri mei calculos subduxi, filiaē: Quæ vestrū melius de me viuo fuerit merita, eo potietur. Hic porro ingens æmulatio, & vtraque omni officiorum genere parentem prosequi cœpit. Eo mortuo, reclusa cista, cum saxis & arena repertus fustis, cui inscriptum:

Quod pietas non potuit, auaritia extorsit, l.

Nos pænè pari sed longè sanctiore consilio cistam replebimus arenâ vel minuto semine, vt quod persuadere nequiverit pietas, possit æternitas. Sic ergo rem aggrediamur: Quisque proximam sibi cistulam, aut armariolum, aut riscū, vel arculam loculatam; aut si etiam aliud ad manus sit, suos loculos, suum pileum,
suum

l. Ioannes Paulus in iocoseriis.

suum poculum, aut chirothecas suas *m.*
papauere, vel lapillis, vel cicere, vel taba-
ci, alioue semine minuto impleat, & eter-
nitatem meditaturus sic numerare inci-
piat, vt vnum papaueris, vel alterius se-
minis granulum vel lapillus, vel pisum
vnicum centum aut mille annos va-
leat.

Ergo vnum granum, mille anni; duo
grana, duo millia annorum; decē grana,
decem millia annorum; centum grana,
centum millia annorum; mille grana,
millies mille anni, & sic deinceps. Hoc
primum.

Alterum: etiamsi ex armario, cistulâ,
pileo, patinâ vel vase quocunque alio sic
implete decem aut cētum grana subtra-
hantur, pænè nihil subtractū videbitur.
Interea certissimum, durante Æternitate
tot mille annos transituros, quot papa-
ueris vel ciceris, vel alterius seminis gra-
nula in vas illud vel arcam sunt cōgesta.
Nil certius. Nam omnis hic numerus
suum habet finem, etsi dicto modo hy-
pocaustum, etsi capacissimam domum
papaue-

m. Vas. aut vasculum quodcunque.

234 DE DAMNATORVM ROGO.

papauere vel alio semine repleamus, & grana singula mille annos valeant.

Tertium; Vbi Æternitate stante, tot mille anni abierint, quot in grandi arcâ eiuscemodi grana sunt, nihilominus Æternitas adhuc erit integerrima, nullâ sui parte minor; non vel minima pars vlnæ, sic loquar, Æternitati adempta est. Et quamuis arca illa tertium, quartum, quintum, sic euacuetur, vt ad grana singula mille numerentur anni, nihilo tamen secius Æternitati nil penitus ademptum est, tam tota & tam longa est, quàm fuit cùm cœpit.

Quartum: Hæc talis cogitatio, si seria sit & attenta, non nihil anget animum, non propterea tamen excutienda illa, sed progrediendum vltius. Seipsum homo meditabundus hortetur: Age porrò tu; numeremus amplius.

Quintum? Hæc tali meditatione sic sensim calefiet animus vt exclamet. Quid facimus? terræ quisquillas & crepundia infano amore quarimus, & negligimus æterna. Nimis verum: annos æternos iam mente non habemus.

Sextum:

Sextum: Ita paulatim erudiendus est intellectus, vt arcana illa capiat per ista quæ oculis subiiciuntur. Aristotelis scitū est: intelligentem Oportere phantasmata speculari. Quemadmodum verò scalas vno saltu ascendere non licet, sed gradatim; & sicut in angusti colli lagenulā non subitā fusione vinum descendit, sic eternitas strictim & obiter cogitata intelligentiæ ac voluntati nō imprimitur. Sensim à minoribus eundem ad maiora: Et sicut pileum, poculum, cistam, cantharū, pluteum implemus & inde singulis ductibus mille annos educimus, sic etiam rotum aliquod conclaue aut hypocauftum erit replendum, & ex eo pariter instituenda numeratio.

Septimum demum est, seipsum alloqui: Quid obsecro est omnis in Orbe hoc afflictio, ad infinita millia annorum, quibus Æternitas durabit, & non tantum non finietur, sed nec minimum imminuetur. Hic nemo nō fateri cogetur: Etiam si me vnū omnis Orbis calamitas premeret, quid hoc ad supplicia æterna? Et etiam si ego vnus omnium voluptati-

bus

236 DE DAMNATORVM ROCCO
bus fruere, idque centum annis, quid
hoc ad æternitatem beatitudinis? Quid
ergo ego insanus ago, quod non aliter a-
gam? Ergo in posterum saltem sapiam.

Quod si quem animi corporisve do-
lor, aut vterque simul cruciet, si morbus
in corpore, egritudo & luctus in mente
hæreat, tunc potissimum pro se quisque
sic cogitet: Si hic dolor aut mœror ali-
quot menses, si annum, si decennium, si
quingenta, si centum, si quingentos,
si mille annos, si decem annorum millia
duraret. O Deus, quàm hic dolor aut
mœror inexplicabilis foret? Quid verò
decem millium annorum maximus &
mœror & dolor est ad acerbissimos Æ-
ternitatis cruciatus, vbi nullus finis post
decies, centies, millies mille annos, Vbi
tota semper permanet Æternitas?

En succinctam Æternitatis meditan-
dæ formulam. Porro ad alia.

§. 3.

Longè verissimum est, quod non
nemo ab Orbe altero redux proclama-
uit, n. Nemo credit, quanta tormento-
rum

n. De quo infra.

rum apud inferos sit acerbitas ; Nemo capit quanta sit diurnitas ; Nemo satis perpendit, quàm longa sit Æternitas.

Heu nugis nostris immoramur, & sæpe immorimur ; ob lanam caprinam litigamus, Æternitatem ludibūdi, aut somniantes cogitamus. Hinc rara morum, aut pænè nulla emendatio.

Ego, qui hæc scribo, cum illis omnibus, qui Æternitatis tradunt monita, liberè proclamo: *Curauimus Babylonem*, o. Voluerit, noluerit curari, in ipsius erat arbitrio. Via arcta, angusta porta est, & pauci inueniunt eam. Multi quidem vocati, pauci verò electi. Idcirco Hieremias vates contentissimè clamat: Saluet vnusquisque animam suam, p. Si aliter nequeat, seipsum perpetuo claudat carcere, & viuum se sepeliat. Satius est ex ergastulo in cælum migrare, quàm è palatio ad inferos descendere.

Sed

o. *Hier. c. 51. v. 9. p. Hier. ibid. v. 45.*

Sunt qui putent ex omni humana gente partem tertiam celo adscribendā, duas alias Orco submitendas, vt scilicet pars Angelorum tertia, celo præcipitata, restituatur. Hac Deo nota, nobis incerta.

Sed hæc auribus dici, in animum at-
tem infundi non possunt. Nisi quis ipse
meditetur ista, & studiosè intueatur, ver-
bis parum proficitur. Hæc profunt accu-
ratius expensa.

Non ignarum hoc priscae philoso-
phiæ. Annæus Seneca. Iuuabat, inquit, de
animarum æternitate quærere, imò cre-
dere: q. En, æternitatis arcanum pensi-
culant, qui luce veritatis carent. Quid
Christianis faciendum? Sed. idem, quem
dixi, Annæus sapientissime pronuntia-
uit: In malis optimum est, supplicij fi-
nis, r. Finis malorum omnium reme-
dium.

Est qui lamentetur domum suam in-
cendio haustam. Alius nullum sibi vs-
piam fautorem aut amicum, nullum ef-
se adiutorem luget. Alius corporis do-
lores: Ille animi angores queritur. Iste
paupertatem suam deplorat. Ille cen-
temni se ac abijci morte grauius putat.
Quid, ô viri, hæc lamenta iuuent? In ma-
lis optimum est, supplicij finis: finis ma-
lorum

q. *Supra eius mentio, Cap. I. I. Sen. epist. 107.
post med.*

lorum omnium remedium. Hoc remedio penitissimè destituta est Æternitas luctuosa. Omnia habet suppliciorū genera, solum non habet finem. Hinc rectissimè asserimus: Æternitas damnatorum inexplicabile supplicium.

Rem miram optimā fide venerabilis Beda memorat, a quo suo contigisse. Fuit in prouinciā Nordan Humbrorum paterfamilias ex asse pius, qui Drithelmus audiit. Hic vehementia morbi ad extrema deductus, sub noctis principiū mori videbatur. Eā nocte iacuit in mortuū. Vbi diluxit, subitò ad se rediens, omnibus attonitis vitam sibi concessam affirmabat, sed longè aliā ratione quàm prius ducendam. Siquidem ex templo in prolixiores sese preces abiecit, mox facultates suas omnes liberis, coniugī, & egenis assignauit, ipse profanis curis omnibus exutus acerrimè ac seuerissimè seipsum habuit. Et satis austeritas vitæ loquebatur quàm horrenda in Orbe altero vidisset. Nec ea passim omnibus narrabat, sed ijs, solū quibus Æternitatem vnice cordi esse sciuerat. Inter hos Rex Alfridus

240 DE DAMNATORVM ROGO
dus fuit vir litteratissimus, qui Drithel-
mum studiose ac crebrò audiit de Ther-
mis stygijs narrantem: Pars narrationis
explicabat horribiles tenebras, incōpa-
rabilem fœtorem, acerbissimos eiulatus
ac fletus, ebullientes colubros, insulta-
tiones cacodæmonum, flammaram glo-
bos, & grandinem sæuissimam, quando
scilicet damnati vicissitudine miserabili
ex ignibus in glaciem rapiuntur. Hæc ta-
lia cum paradisi delitijs exponebat Dri-
thelmus.

Sed ipse narrationis suæ fructum ma-
ximè capiebat. Nam in cœnobio secre-
tum mansionis locum, ad fluminis ri-
pam habitauit, vbi hunc sibi vnicum la-
borem sumpsit, inhærere Deo, votis per-
ambulare cælum, assiduè preces iterare,
corpus affligere, Æternitatem continuis
gemitibus cogitare. Et vt liqueret omni-
bus quàm seridò ageret, solebat creberri-
mè ad carnem macerandam proximum
flumen ingredi, ad vmbilicum aut col-
lum vsque in eo tamdiu perstare, dum
hieme glacies corpus raderet; egressus in-
de vestimenta madida non ad solem aut
focum

foam ficcabat, sed vexando corpori retinebat, non tam vestem quam glaciem indutus. Interuenere aliquoties huic spectaculo, qui hominem miserati quærebant: Qui tãdem fieri potest, Drithelme, vt tantam frigoris immanitatem toleres? Quibus ille promptè respondit: Frigidiora vidi & acerbiora, *f.*

Quisquis æternitatis supplicia seriò meditatus fuerit, idem de sanctorum martyrum tormentis quibuscunq; pronuntiabit: *Acerbiora vidi.* Iacobus nobilis Persa ab Isdegerde rege iussus est membratim à capite ad calcem secari, singulis iuncturis & articulis separatim præcisit *t.* Immane tormentum. Sed Æternitatis contemplator dicet: *Acerbiora vidi.* Serapioni omnes membrorum articuli contracti sunt, *u.* Nicephorus martyr post candentes craticulas minutatim cõcisus est, *x.* Sed redeunt voces: *Acerbiora vidi.* Ionæ martyri non sine acerbo ioco præcisi digiti quasi seminandi, cutis

L

capitis

f. Beda l. 5. hist. Anglor. c. 13. *t.* Zach. Lippel. 27.

u. Nouembr. u. Baron. tom. 2. Ann. 252. n. 5.

x. Idem Ann. 284. n. 20.

capitis abstracta, lingua euulsa, ipse in pice bullienti coctus, denique in cochlea membris omnibus contusus & contritus. Socius eius Barachisus spinis flagellatus, & foedè discerptus, dein ossa omnia conuulsa & fracta, *y. Sed acerbiora vidi.* Saturninus feroci tauro alligatus, fera stimulis agitata, ipse per auia deui tractus & laceratus, *z.* Horrendum supplicium. *Sed acerbiora vidi.* Martina nobilis virgo, quatuor palis affixa, fustibus & flagris cesa, vngulis lacerata, bestiis obiecta, demum ad flammam damnata, *a.* Emmeramo Ratisponensi Pontifici post digitos praecisos, oculos effossos, nares ac aures resectas, manus etiam & pedes truncati sunt, dein & lingua praecisa, *b.* Augustodunensi Pontifici Leodegario pariter post famem & carceris squalorem oculi effossi, plantae pedum laceratae & auulsae, labra praecisa, lingua extracta. *Sed acerbiora vidi.* *c.* Alexander Romanus Pontifex creberrimis punctis confossus: Cassianus è Brixienti Antistite Christi causa Imo-

lensis

*y. Lippelco 29. Martij. z. Idem 29. Nouembr.
 a. 1. Ianuarij. b. 22. Septembr. c. 2. Octobr.*

lensis ludimagister stylis & graphijs pue-
 rorum confixus est: quorum quantò in-
 firmior manus, tantò grauior martyrij
 pœna fuit, *d.* Marcus Arethusius præ-
 sul lanceolis vndequaue punctus,
 melle oblitus, in iunceâ sportam impo-
 situs, apum, vesparum, culicû morsibus
 in lanienam obiectus est, *e.* Sed acerbiora
vidi. Beatus Maxim⁹ post vngulas, equu-
 leum, fustes toleratos, lapidibus obrutus
 est, *f.* Antimus martyr subulis candenti-
 bus, fractis testis, crepidis ignitis, tensis
 fidiculis excruciatuſ est, *g.* Zoe Exuperij
 martyris coniux post sex dierum inedi-
 am in tenebricoſo carcere toleratam ca-
 pillis suspensa, & fumo è stercoribus ne-
 cata, *h.* Glycerius, postquam cæsus vt ex-
 tarent ossa, in rogam coniectus est, *i.* Pe-
 trus Exorcista Marcellini martyris soci⁹
 primò flagellis concisus, in hiantia dein-
 de vulnera acetum sale mixtû infusum,
 ita fauciatum corpus lento igni assatum
 est, *k.* Christina virgo pariter assata, oleo

L 2

desuper

d. 13. Augusti. *c.* Baron. Anno 362. n. 34. *f.* Idem
An. 254. n. 24. *g.* Idem *An.* 302. n. 42. *h.* Anno 286.
n. 13. *i.* Anno 301. n. 18. *k.* *An.* 302. n. 29. & 30.

244 DE DAMNATORVM ROGO
 defuper infuso; serpentes in eam immiffi,
 lingua illi euulfa, demum fagittis confixa
 finiit, *k.* Maxima & Donatilla virgis a-
 critter caefe, dein vulnera viuâ calce exul-
 cerata, ambæ in craticulâ toftæ, & ad be-
 ftias damnatæ funt. Theonillæ infuper
 caput nouaculâ cum cute abrasum, rubis
 ac vepribus coronatum, ipfa ad quatuor
 palos extenfa, loris immaniter caefa, ven-
 ter illius prunis perfufus eft. In his tantis
 fupplicijs expirauit. Horrendi fanè cru-
 ciatus, acerbâ fupplicia, *fed acerbiora vidi.*
 Pantaleon diu vftuiatus, deniq; in plum-
 beam feruens balneum coniectus eft, *l.*
 Paulus & Iuliana frater & foror, equi-
 leum & cataftam, picem bullientem, fer-
 reas candentes & virgas, & fellas, lectu-
 los erectis clauis inftros, acerbû inter
 serpentes triduum, flammâ denique &
 rogam pro Chrifto tolerarunt, *m.* Beata
 Barbara facibus, flagris, ferreis vnguibus
 diriffimè laniata, vbera ei amputata, ca-
 put malleolis contufum, *n.* Auxentio
 plantæ ferro terebratæ, ipfe in rota fufpẽ-
 fus,

k. Lippeloo 24. Iulij. *l.* Lipp. 27. Iulij. *m.* Lipp.
 17. Augufti. *n.* 4. Decembr.

fus, candentibus subulis dum exhalaret
 animam, laceratus est, o. Quintinus Ro-
 manæ nobilitatis, senatorij ordinis inau-
 dita pertulit supplicia, nam postquã bul-
 lienti oleo, pice, adipe perfusus, latera fa-
 cibus adustus, toto corpore catenulis cę-
 sus, ori eius sinapi, calx, & acetum infu-
 sum est; (ô qualis potus!) ipse deinde bi-
 nis ferreis sudibus à ceruice ad vsq; cru-
 ra transfixus, omnes eius digiti inter vn-
 gues & carnem clavis terebrati sunt, p.
 Hæc nimis atrocia videntur; sed longè
 atrociora habet Acheron supplicia, & in-
 super æterna, præ quibus illa ludus & io-
 cus sint: *Acerbiora vidimus.*

Sed nec nostrò æuo ingeniosa defuit
 tyrannis. Alicubi sacrorum hominum
 ventres aperti ferro; & pabulum porcis
 aut equis offusum. Nudis etiam ventri-
 bus viui glires iniecti, obuersis peluibus
 detenti ac coacti dentibus effugium quæ-
 rere, negatum à superstructis ignibus,
 intra viscera cõcessum. Disce quod imi-
 teris Caligula. Iam corpora quoque mē-
 bratim lancinata, ardentes tædæ axillis

o

L 3

totique

o. 13. Decembr. p. 31. Octobr.

246 DE DAMNATORVM ROGO
totique pectori submotæ, vngulæ visce-
ribus immersæ, & quò lentior mors iret,
ignes substructi. Aliqui vrsorum pelli-
bus vestiti, & laniandi molossis obiecti.
Alij acutissimis iniecti saxi, tabulâ tecti,
librarum mille superiecto pondere, in
frusta comminuti; eo crudelius & acer-
bius, quò lentius. Acerba hæc, acerbissi-
ma sunt, sed quisquis inferorum tormē-
ta contemplando vidit, de vniuersis om-
nium Martyrum cruciatibus constantis-
simè pronuntiabit: *Vidi multo acerbiora,*
vidi, vidi; lōgè horribiliora spectavi. Exi-
gua sunt, nulla sunt omnium tyranno-
rum supplicia, ad tormenta inferorum
heu æterna, cheu æterna.

§. 4.

Ab Ezechiele Deus promulgari iussit:
*Vt sciat omnis caro; quia ego Dominus edu-
xi gladium meum de vagina sua* IRREVO-
CABILEM, q. Vbi gladius iste vel se-
mel extra vaginam abierit, nunquam
rediturus est, irrevocabilis est. Ut hoc
intelligentiæ nostræ instillemus, fessui
nos obsecro recipiamus, sed prout ille in
tape

rupe Choreb, Æternitatis attentissimus contemplator: Sedeamus, inquam, & numeros in chartam aut digitos mittamus hac ratione: Dānati ad inferos milleannis torquebuntur: Non sufficit. Duobus millibus annorū: Non sufficit. Tribus millibus annorum: Non sufficit. Quatuor millibus annorū: Non sufficit. Quinq; millibus annorum: Non sufficit. Decem millibus annorum: Non sufficit. Viginti millibus annorum: Neque hoc sufficit. Quinquaginta millibus annorū: Neque istud sufficit. Centum millibus annorum: Hoc ad æternitatem nihil est; nequaquam sufficit.

Quam tandem subducemus summā, si dictā ratione ad dimidium duntaxat diem promoueamus calculos? Quis rationarius codex computationem hanc capiet? Exacto demum ad vmbilicū die obstupescendus numerus calculatorem suum obrueret. Id demum pronuntian- dum foret; Æternitatis mensura non venit ad digitos; nullis includi, nullis comprehendi calculis potest, innumerabilis est. Nam, quoscunque numeros in tri-

248 DE DAMNATORVM ROGO
menſum aceruemus, quantumcunque
grandem ſubductionem effingamus, ex-
cedit eam Æternitas. Quocunque tan-
dem? In infinitum, in id quod compu-
tationem omnem tranſgreditur, in tre-
mendam ſæculorum innumerabilita-
tem.

Ah, ô mortales, ô Chriſtiani, ah, ah,
quàm non cogitamus iſta, quàm rarò ad
hos calculos ſedemus? Verè, Nemo cre-
dit, Nemo credit, Nemo credit. Et hæc
non ſomnia, non figmenta, non Rhetor-
um colores; nullæ hîc amplificationes,
exaggerationes nullæ ſunt. Æternæ Ver-
ritatis oraculum eſt: *Diſcedite à me male-*
dicti in ignem Æternum; r. Non ſol ipſe
clarior hiſ verbis. Sed repeto: Nemo cre-
dit, Nemo credit, Nemo credit.

In primâ Æternitatis parte, ad Æter-
nitatem rectiùs expendendam ita lecto-
rem manu ducimus: ſ. Cogita mille cu-
bos mille millionum annorum. Hæc
quidem expedite pronuntiantur, non
item expedite conſiderantur. Sunt anni

1000-

ſ. *Matt. c. 25. v. 41. Luc. c. 13. v. 27. ſ. Parte 2. Æ-*
ternitat. Conſid. 4. ſ. 2.

250 DE DAMNATORVM ROGO
ginta, qui centum annis paratissimus sit
in summa vitã asperitate trahere. Quan-
doquidem verò tam paucos numera-
mus, qui in suum ipsi corpus sæuiãt, qui
ad propitiandum Numen rebus duris se-
dent, cælumque solum suspirent, hinc il-
lud verissimũ Nemo credit. Nemo cre-
dit, Nemo credit. De repetitis his voci-
bus, infra te, Lector instruam.

Et Ah, saltem eò nos adducerent hæc
Æternitatis cogitata supplicia, vt ijs ab-
stinere non nollemus, quæ Deo displici-
tura nouimus. Hactenus, quod Isaias
queritur, *Iniquitates nostræ diuerserunt in-
ter nos & Deum nostrum*, u. Nunc igitur
appropinquemus Deo, & appropinqua-
bit nobis, x.

Sed coronidis loco addimus, quod
Æternitati explicandæ faciat. Ponimus
Orbe toto vnicum esse mare (quod eru-
ditorum fert opinio) illudque nec augeri
nec minui, quod certè post supremum
iudicij diem obtinebit. Concedat ergo
Deus per beneficium & gratiam (sic fin-
gimus) & ad Æternitatis captiuos sub-
mittatæx

mittatur Angelus qui lætū nuntium promulget hoc modo. Bono animo estote, Euāgelizo enim gaudiū Magnum, quantumuis serò percipiendum. Præcepit Deus vt ego singulis annorum cēturijs ad mare descendam, vnamque ex eo guttā auferam: Vbi mare totum ita guttatim fuerit siccatum, omnia tormenta vestra desinent; & vos in libertatem cælitum afferendi, hinc emigrabitis. Solutium hoc foret ingens, tametsi post pænē innumeros sæculorum tractus promilla libertas obtingeret. Nos quidē tam tardum beneficij genus non capimus, neq; hunc finem assequimur, perinde ac si sponsio hæc nunquam in opus exitura. Quot enim Oceani guttæ sunt? quis eas in numeros digerat? nostro sensu numerari non possunt, ita nec inferorum supplicia finiri. At certè damnati hanc gratiam probè caperent: Norunt illi omne quod finitum est suis claudi finibus, rerum omnium mēsuras, præterquam Æternitatis, colligi, mare ipsum stillatim etiam vel tandem exhauriendum. Adeo-que illam Angeli promissionem vt opta-

252 DE DAMNATORVM ROGO
tum nuntium audirent. Sed hoc ipsum
illis negatum est: tam beati nuntij ad il-
los nunquam venient. Nil horum spera-
ri potest. Tam extensum quidem tem-
poris spatium transibit, quo mare vel sic
guttatim exhauriri possit, sed post omnē
illam durationis intercapedinem dam-
nati & ardent & ardebunt: nullus hīc fi-
nis, nullus terminus; non exitus, nō clau-
sula vlla; nihil hīc vltimum, extremum
nihil, æterna omnia: Vt sciat omnis caro
quia Dominus eduxit gladium suum de
vaginâ suâ irreuocabilem, γ. Æternitas
damnatorum inexplicabile supplicium.
Inde vel ipsi mortui cæcitatem nostram
complorantes clamant, Nemo credit,
Nemo credit, Nemo credit. Ergo, quod
Hieremias identidem in clamat, *Sal-
uet vnusquisque animam
suam.*

γ. Loco supra cit. z. Hier. c. 51. v. 45.

CAPVT XIII.

*Conclusiones tres in premissa
capita.*

AVrelius Prudentius, vetus poeta Christianus, ævo Theodosij maioris, a. duos in Symmachum libros vulgavit, in eorum altero arctam ad cælum semitam eleganti versu sic depingit:

*Prima via facies incultâ, subhorrida, tristis,
Difficilis, sed sine sui pulcherrima---
Et qua præteritos possit pensare labores.*

Amplam planamque ad inferos viam, ita describit:

*Denia pictâ bonis breuibus; b. sed sine sub ipso
Tristis, & in subitam præceps immersa cha-
(rybdim.*

Quàm eleganter his Iobus accinit:
*Ducunt in bonis dies suos, & in puncto ad in-
L 7 ferna*

a. Anno Christiano 390. l.2. contra Sym.

b. Wolriechende Pomerangenbaumlein/ &c.
auff beiden seiten.

254 DE DAMNATORVM ROGO
*ferna descendunt, c. Nunc cuique nostrū
soluta est optio eligendi. Elige; Vtra pla-
cet? Elige.*

Iosephus Christi Domini educator,
ex Ægypto in terram patriam rediturus,
duas sibi vias habuit propositas: liberum
ei erat, quò vellet, aut in Iudæam; aut in
Galilæam eundi. Angelus namque id v-
num iusserat: *Vade in terram Israel, d. Hac*
aut istæ via iueris, tui arbitrij est. Iose-
phus prudenter deliberans, cum audis-
set quòd Archelaus regnaret in Iudæâ
pro Herode patre suo, timuit illò ire, *e.*
Et ad Cælum nobis, & ad Orcum via pa-
tet. Potestas optionis est: eligamus ma-
turè, Vtra placeat. Centies, sexcenties,
millies ingeritur nobis, Apud inferos re-
gnare diabolum cum apostatis angelis;
apud superos regnare Christum cum sui
cultoribus & amicis. Eligamus, quò ire
lubeat. Electionem hanc iuuerit, sequē-
tia considerasse, vtià cum tribus conclu-
sionibus, quas apponemus.

*e. Iob. Cap. 21. Vers. 13. d. Matth. Cap. 2. vers. 20.
c. l. cit. V. 22.*

§. I.

Si quis è Persici Regis Assueri conuiuis super lautitijs epuli regij interrogatus fuisset, ad omnem quæstionem respondere potuisset, summas fuisse lautitias, idque anno medio. Exempli gratia eiusmodi quæstiones illi sint posita:

1. Quinam ad hoc epulum inuitati? Cuncti Principes; fortissimi Persarum & Medorum inclyti, & præfecti Prouinciarum. Atque hi omnes inuitati, *Ad annum medium.*

2. Conuiuium quale? Hortense, omnium amcenitatum refertissimum. Nemo cultu regio consitum omnia tempe, paradisum omnem superabat, *Idque medio anno.*

3. Quis conuiuij locus? Non aureus solum, sed & gemmeus. Nam lectuli aurei & argentei super pauimentum Smaragdino & Pario stratum lapide dispositi erant, quod mira varietate pictura decorabat; & hoc in oculis erat, *anno medio.*

4. Quæ contiuas umbracula tegebant? Pretiosissima. Nam pendebant ex omni parte tentoria aerei coloris, & carbafini

256 DE DAMNATORVM ROGO
basini ac hyacinthini, sustentata funibus
byssinis atque purpureis, qui columnis
marmoreis fulciebantur, *idque anno
medio.*

5. Qui cibi ponebantur? Selectissimi,
regij, *idque anno medio.*

6. Quis in mensa potus? Vinum, ma-
gnificentia regiâ dignum, abundans &
præcipuum, *idque anno medio.*

7. Quæ pocula aut pateræ, quæ chry-
sendeta adhibebantur? Aurea. *Bibebant
enim qui inuitati erant, aureis poculis, & a-
liis atque aliis vasis cibi inferebantur, f. idque
anno medio.*

8. Quæ Musica conuiuas hilarabat?
Nobilissima: Omnes Gratia & Charites,
ipsa Sirenum concordia videri potuisset
concinere, *idque anno medio.*

9. Omnésne conuiuæ læti? Lætissi-
mi, *idque anno medio.* Hæc vnus aliquis ex
Assueri conuiuis dixerit: Hæc eadem de
cælo, iure multò potiore dicentur, si pro
anni dimidio, æternitatis duratio substi-
tuatur.

Sed interrogetur quis è damnatorum
num: 3-

f. *Esth. c. 2. Pluribus versibus, initio.*

numero, similem in modum: Ecquæ maxima damnatorum pœna? Tenebræ, dicet, seu Intuitus diuini priuatio, *idque in omnem æternitatem.*

Quæ altera sceleratorum pœna? Fletus & stridor dentium; hæc Plutonis musica est, *idque in omnem æternitatem.*

Quæ tertia? Fames ac sitis incredibilis, idque in omnem æternitatem. Si fames hæc sitisque tantum decies millies centenis millibus annorum esset duratura, minus id graue videri posset, quam visum sit olim ieiunium in sacra confessione iniunctum.

Quæ quarta? Fœtor intolerabilis, è tot cadauerum aceruo, è sulfuris Oceano, à tot diabolorum consortio. Fœtor omnis in Orbe hoc nostro cinnamomū & balsamum est ad illos Erebi fœtores. Prædictum illis sapius: Expectat vos triste balneum, si hac via pergitis. Sed surdis canebatur fabula. Pergabant. Iam balneum ingressi sunt, non egressuri amplius. Quàm id foret tolerabile, tot annis, fœtore hoc torqueri; quot ab Orbe condito in hanc vsque horam momenta transie-

258 DE DAMNATORVM ROGO
transferunt : sed heu cruciabit hic fœtor
sine fine, *idque in omnem æternitatem.*

Quæ quinta damnatorum pœna? Ignis horribilissimus, ad quem flammulæ nostræ possint videri pictæ. Illud inexplicabile, quòd ignis ille sit inextinguibilis, quem nulla flumina, maria nulla, nullum diluuium extinxerit, quem nec ipsa sopiuerit Æternitas. Iudex præmonuit; fixum est decretum, sæpius legendum : *Ite in ignem æternum. Vrentur, non comburentur, idque in omnem æternitatem.*

Quæ verò sexta? Vermis conscientia; tantò grauius, quantò abstrusius supplicium. Vt res oculis subijciatur, non aliud cogitandum, quàm igneam felem cuiusque pectori inhærere semper, illudq; vnguibus fodicare ac lacerare, ita tamen vt pectus ita vulneratum, in nouam identidem lanienam recrescat, *idque in omnem æternitatem.*

Quæ septima? Locus & societas execrabilis. Hæc peccatorum fuerunt illicia, quæ caueri poterant, nec cauebantur; nunc pro diata sepulchrum igneum: pro
amico-

amicorum familiaritate sodalitas est diabolorum & damnatorum hominū execrabilissima. Hic locus semper habitandus, hoc sodalitium nunquam ab futurū, *idque in omnem eternitatem.*

Et quæ octaua numeratur pœna? Desperatio planè furiosa, quæ momentis singulis sceleratos illos iugulat, nec tamē iugulat, perinde si culter aut pugio alius super alium adigatur in præcordia, *idque in omnem eternitatem.*

Et quæ tandem nona inferorum pœna? Ah, ah, ah, inexplicabilis, immensa, incomprehensibilis Æternitas, hæc tormentorum omnium tormentum maximum. Tolerare Tenebras, Fletum, Famem, Fœtorem, Ignem, Cōscientiæ vermem, Desperationem, Diabolorum cōuictum, hæc, inquam omnia tolerare annis mille, aut bis mille, vel etiam decem aut centum millibus, aut tor annorum millibus, quot in quaternione chartę peritissim⁹ scriba posset exprimere; numerus foret nullius Arithmetici linguâ exprimendus, sed tamen finitus, & ob hoc vltim⁹ acceptatissimus damnatæ plebi, quòd

260 DE DAMNATORVM ROGO
quod tandem post pænè innumera mil-
lia millionum annorum finis futurus ef-
set tormentorum.

Sed sententia lata est, nec reuocari
potest. Illa octo supplicia toleranda, *idq;*
sine fine, ardens *idque sine fine*, æternū,
in perpetuas æternitates, vt vates Hebræus
loquitur.

Atque hoc est quod nunquam satis
dici, sed nec cogitari satis, quod nunquā
capi, intelligi nunquam poterit. Æterni-
tas piorum iuge suspirium; Æternitas
impiorū formidabile somniū; Æternitas
damnatorum inexplicabile supplicium.
Restat vt ad septenas in primā Æterni-
tatis parte positas conclusiones, adijcia-
mus tres alias istas.

§. 2.

Conclusio prima. *Omnia Orbis pretiosa,*
fungi sunt, vmbra sunt ad Æternitatem col-
lata. Argentum omne aurumque, gem-
mæ omnes si in geminos cōflentur glo-
bos; omnia honorum nomina; omnis
triumphorum gloria; omnes Salomonis
& Sardanapali delitiæ, omnis illecebra-
rum

rum dulcedo, voluptatum omnis omnino suauitas fungi vilissimi, titiuitium, & reuera ymbra merissima, aut rectius, omnia hæc scarabæi ymbra sunt, quâ nihil esse potest uilius, si ad Æternitatem conferantur.

Quis conuiuium illud estimet, in quo raptim vnus altæruæ bolus ingeritur, & abitur, g. Quis illud præmium laudet, quod ventre aufertur? Talia sunt vitæ istius bona; buccæ & micæ, medicati boli, vanitas & ymbra.

Ad rem præclarissimè dixit Augustinus: Non nobis sufficit, quicquid longum est in tempore, si habet finem, & ideo nec longum dicendum est. Et si auari sumus, vitæ æternæ auari esse debemus, h. Cetera hîc omnia puerorum nuces sunt, bracteolæ & matteolæ, crepundia & pupæ, i. Hinc illæ diuini Pauli generosissimæ voces: *Existimo omnia detrimentum esse, propter eminentem scientiam IESV Christi, propter quem omnia detri-*

g. Ein Maul voll / darnach auff vnd darnon.
h. Aug. in psal. 68.

i. Glendergold vnd Dockenwerck.

262 DE DAMNATORVM ROGO
detrimentum feci, & arbitror vt ster-
cora, k.

Conclusio altera : Nullus religiosorum
hominum tam parce ac duriter seipsum habet,
nemo tantis rigoribus exercet corpus, atque
liberati è pœnis alterius Orbis facerēt. Quod
nos seuerissimam vitam interpretamur,
vita voluptuaria est, ad illam seu viuendi
seu moriendi perpetuam necessitatem
in Tartaro. Nos videri possumus suauis-
simè dormire, etiamsi complures noctes
traducamus insomnes : Nos inter ipsas
calamitates delitiamur ; illi verè cru-
ciantur, & vel vnâ horâ millies moriun-
tur.

Scriptor fide dignus commemorat
Theodorico Traiectēsi Præfuli fuisse fa-
mulum, qui Eberbach audiit. Hic hero
suo ab insigni prudentia & fideli prorsus
industriâ commendatissimus, æmuloꝝ
inuidiâ sic exagitatus est, vt demum ve-
lut in rabiem actus. cacodæmoni se man-
ciparit, vt vel inde præsidij aliquid allu-
ceret contra tam maleuolos insidiato-
res.

Annis

k. Philip. cap. 3. vers. 3.

Annis aliquot euolutis fato concessit Eberbach; animus corpore solutus in Euripum flammeū abiectus est. Ab hoc igne tantos percipiebat cruciatus, vt rediuius diceret, Si ex omnibus Orbis arboribus & lignis roigus strueretur vnicus, malle se in eo vsque ad supremum iudicij diem ardere, quàm horâ vnicâ illis prioribus ignibus torqueri. Sed & Auernale frigus, & tenebras, ceterasque pœnas ex ordine percensuit. Dum autē his supplicijs afficeretur, adfuit è cælo nuntius qui miserum affatus: En, inquit, hoc præmium ijs debetur, qui diabolo seruiunt. Sed dic, si tibi ad vitam redire liceat, an ob commissas noxas, vitam sulcipes expiabilem? At ille: Pœnarum, inquit, nihil recuso, modò hinc exeam.

Hæc demum lege voluntariæ multæ subeundæ redijt ad vitam, & quia nondum terræ mandatus, in feretro sese erigens, omnes adstâtium in fugam egit. Mox ingenti spiritu scelerum pœnas à seipso expetere aggressus, Othoni præfili in sacram militiam eunti se adiunxit.

Sed

Sed iam eâ vitæ feueritate se afflictauit, vt iuxta equum nudis pedibus curreret, nec curaret spinis ac faxis tibias plantasque variè vûneratas eruentari. Pecuniâ panè omnem in pauperes erogauit. Panis & aqua quotidianum illius ieiunium parcissimè reficiebant. Erant qui summam hanc vitæ austeritatem mirarètur, mitiora persuasuri. Quibus ille: Non est, inquit, quod miremini; longè grauiora passus sum. Vos ibi sitis, aliter sentiatis. Atque vbi sacrum hoc iter confecit, vnà cum vxore religioni se addixit, quod vitæ reliquum esset, rigidissimis piaculis acturus. l. Hæc ipse de se Joanni Xantensi enumerauit, à quo ea scriptor accepit.

Hic illud moniti nobis opportunissimè ingeratur: *Grauiora passus sum.* Et tu, mi Christiane, grauiora patieris, nisi hæc leuia toleres patienter. Est cum apud nos ipsos grauissimè iniurias aliorum querimus: hic quisque sibi rectè dixerit. *Grauiora patieris.* Est cum aliorum aures querelis

l. Casarius Heisterbacens. l. 12. mirac. C. 23. cui hæc copiosè narrat.

querelis opplemus: idem optimè respō-
debitur *Graviora patieris*. Idem in omni-
bus molestijs ac miserijs vsurpandum.
Quid malum tuum impatientia exasperas?
Ni caues; *Graviora patieris*. Nihil est
quod pateris, nihil est ad thermas illas
non Neronis sanguineas, sed Plutonis
flammeas collatum. Ergo, ne *Graviora*
patiaris, patere hæc leuia.

§. 3.

Conclusio tertia. *Non tantum vanus sed
plerumque noxius est omnis labor, qui æterni-
tatem non spectat. Quâ de re Christus lu-
culentissimè: Quid prodest homini, ait, si
Mundum vniuersum lucretur, animæ verò suæ
detrimentum patiatur?* m. Non solum nō
diuitias, valetudinem, delicias, sed nec
Mundum vniuersum adipisci iuuat, si
quis seipsum interim perdat. Vtere &
frucere diuitijs, valetudine, delitijs quan-
tum vel optare potes; fungi & vmbra
sunt hæc omnia, si post vitam hanc pa-
lo infigaris flammeo. Contemplemur
obsecro, quâ ratione vsitato apud nos

M

suppli-

f.

m. *Matth. c. 16. v. 26.*

266 DE DAMNATORVM ROGO
supplicio per mediū hominem adactus
stipes per os emergat. Spectaculum hor-
rendum. Pendet miser affixus palo, *n.* &
subinde auctarij loco substructus est i-
gnis lentus, pedes ad palum catenis col-
ligati, manus affixæ clavis. Heu dirissimū
suspendium! Si anno medio, si decem, si
centum, si mille, si decem millibus anno-
rum, si semper, si æternum ita penden-
dum sit?

Heu quid prodest homini, si Mun-
dū vniuersum lucretur, animæ verò suæ
detrimentum patiatur! Vt quæque capi-
mus hoc oraculum, sed, quod theolo-
gus *o.* dixit: Plerosque sensus carnis ex-
cæcat. Hinc verissimè Chrysostomus:
Quamuis, inquit, ignis ille exæstuet, flu-
uius flamma accendatur; nos tamen ri-
demus & delicias amplectimur, & licen-
tiosè peccamus, *p.* Quid ergo hic aliud
inclamem, quam illud Hebræi vatis: Sal-
uet vnusquisque animam suam. Æterni-
tati propinquamus, & illa nobis. Breui
yna erimus.

Iosapha-

n. Gespist. *o.* Lucæ Burgensis. *p.* Chryf-
tom. 55. ad pop.

Iofaphatus rex Indorum à Barlaamo Christiana sacra edoctus, velut per somnium vidit inferos, & diuersorum tormentorum seriem, & diuersorum tormentorum seriem, audijtque vocem: Hæc sceleratorum sedes est, qui sese flagitijs contaminarunt. Vbi triste hoc visum desijt, totis cœpit artubus tremere; riuulorum instar lacrimæ fluxerunt, omnia malesuadæ voluptatis illicia euauerunt; alium induit hominem Iofaphatus, q.

Deus bone, quàm nos præfractæ malitiæ sumus! Non somniamus inferos, sed esse credimus, fide minimè fallaci. Verùm qui nostri nihilominus sunt mores? Nos quidem alium atque alium hominem induimus, sed semper malum, adeoq; ipsam variamus malitiam, & velut priorem pertæsi, nouum subinde nequitia vultum sumimus. Ideò vel sanctissimus quisque cum Bernardo roget: Subueni mihi Deus meus, priusquam sine termino crucier in inferno. Ideò vel impijssimus quisque cum Manasse

M 2

id vni-

q. *Damascenus hist. de Barlaam & Iofaphat C.*
10. sub finem.

id vnice deprecetur: Ne simul perdas me cum iniquitatibus meis, neque in æternum iratus, referues mala mihi, neque damnes me in infima terræ loca. *Quia tu es Deus*, inquam, *pœnitentium*, r. Et quid ego non homo, sed iumentum, ad te, mi Deus, vociferer, quàm illud vnum: *Parce, ignosce, miserere; ne reminiscaris iniquitatum mearum.*

Cùm Christus Dominus postridie palmiferi sui triumphi è Bethania in urbem Hierosolymorum tenderet, in viâ esuriens ficum adiit, inde petiturus famis solatiũ, at vbi nihil in eâ inuenisset, præter folia: *Nunquam*, ait, *ex te fructus nascatur in sempiternum. Et arefacta est continuò ficulnea*, s. Tales omnino sunt omnes Acherontis incolæ, ficus maledictę, semper infecundæ, stirpitus eradicatæ, in flammis abiectæ, in flammis semper arsuræ. Nunquam ex illis nascetur fructus in sempiternum. In regnis Behemoth ignota penitus est patientia; nulla submissionis notitia; nulla illic hospitatur virtus; solum est sterilissimum, vbi nullæ arbores

arbores nisi ad ignē nata. Nunquam ex illis nascetur fructus vsq; in sempiternū.

Postquam protoplasti parentes nostri pomum vetitum admorderunt, protinus illo amœnissimo horto sunt exclusi, & ad horti custodiam admotus est nō sine armis Angelus. Diuinæ paginæ id testantur: *Eiecitque Adam, & collocavit ante paradisum voluptatis Cherubim, & flammeum gladium, atque versatilem, t.* Illustrissimum hoc erat diuinæ misericordiæ argumentum, illic famulum dumtaxat collocasse, non ipsum Paradisi dominum stetisse cum gladio ad prohibendum omnem ingressum. At verò iudicij supremo die nulli famulorum gladius permitteretur: ipse dominus eum arripet, stringetque in damnata capita, *Discedite à me maledicti.* Paucula verba sunt, sed librum & volumen ingens faciunt, nunquam satis euoluendum.

Nunc igitur rerum nostrarum fatagamus. Tantò quisque minùs miser in Orbe altero erit, quantò miserias suas in isto patientius tolerarit.

t. Gen. c. 3. v. 24.

CAPVT XIV.

*Quæ ligna, quodue pabulum ignis sūt
æterni: Vbi de peccati mortiferi
inexplicabili grauitate.*

Verissimè dictum à prisco philoso-
pho: *Initium salutis, notitia peccati.*
Reuera non peccabit vnquam grauius,
quisquis mente seriâ cùm grauitatem
peccati, tum sceditatem inspexerit. Pec-
catum ex Orbe tolle, & malum omne
sustuleris. Vnum atque vnicum Orbis
malum, & ceterorum omnium malorū
seminarium, miseriarum omnium pelā-
gus profundissimum, suppliciorum est
abyssus Peccatum. Hinc illæ Chryso-
stomi voces: Peccatum spontanea insania,
voluntarius est dæmon. Eam ob causam
beato Ludouico Galliarum regi etiam-
num adolescentulo mater altissimè im-
pressum cupiebat: Potius vitam perdere,
quàm letali se culpâ obstringere. Re-
ctissimè prorsus Ioannes Climacus dixit:

Etsi mille annis continuam in ediam pane solo & aqua tolerarem, etsi totum Mundum vt nobiscum pro nobis lugeret commoueremus, etsi Iordanem stilatim & guttatim lacrimando per oculos educeremus, nunquam tamen pro commissis peccatis satisfacere possemus.

Inde Sapiens Hebræus tantâ contentione vociferatur: *Quasi à facie colubri fuge peccata*, 2. Quis tangit poculum, in quod mors ructauerit, vti Tertullianus loquitur, & in quo venenum minitetur bibenti? Nil habet Orbis formidabilius peccato. Quâ de re dicta scriptaque sunt innumera: nos compendio quintuplicè hanc assertionem statuimus. Quisquis letaliter delinquit:

1. Deum grauissimè offendit, eumque sibi aduersarium & hostem constituit.

2. Diuinam gratiam omnem amittit.

3. Omne genus miseriarum & calamitatum sibi vltro accersit.

M 4

4. Cæ-

4. Cælum in omnes æternitates perdit.

5. In sempiternos inferorum rogos præcipitem se mergit.

Diuinus Paulus rem verbo absoluit: *Stipendia peccati mors, b. & omnis Mortis comitatus, Luctus, Dolor, Morbus, Mœror, quos velut anteambulones sequitur æterna mors. Hoc omne vt exactius, prout omnino par est, consideremus, assertionem illam quintuplicem ordine explicabimus.*

b. Rom. c. 6. v. 23.

§. I.

Primum est: *Deum grauissimè offendit eumq; sibi aduersarium ac hostē statuit, quisquis letaliter delinquit. Peccato summum bonum læditur, ita quidem vt neglecto creatore finem suum in re creatâ constituat homo. Quod summæ iniuriæ est, & simillimum idololatriæ. Hinc toties in diuinis oraculis peccata idololatriæ nomine designantur. Ista in omni peccato grauiore temeritas quouis supplicio dignissima est. Cùm enim Deus vbiq; e locorum*

locorum præsentissimus sit, ante ipsius reclamantis oculos patratur nefas, sitque iniuria & cernenti, & audienti. Ita summum regem coram & in os contumelijs afficimus. Et quod fœdus, beneficijs abutimur in offensam beneficia conferentis. Auxilium enim quod nobis Deus in omnibus omnino actionibus præstat, contra ipsum conuertimus: perinde si filio parens gladiolū porrigat, vt ad se defendendum eo vti cōdisceat, simul etiam imbecille filioli brachium regat, at verò nequissimus puer optimum parentem, dum is ferientis manum sustinet, conetur configere. Hoc agit, quisquis peccat. Dum Deus actiones illius & adiuuat & dirigit, has ipse in Deum iniuriosè conuertit. Atque vt summa hæc in Deum contumelia magis elucescat, rem oculis ita subiicimus.

Quotiescunque homo in deliberatione seu ipso peccati aggressu est, medi⁹ inter Deum stat atque diabolum, velut iudex & arbiter, pro qua parte pronuntiet. Deus legem à se latam explicat, & vna filium cruci suffixum monstrat, vt

274 DE DAMNATORVM ROGO
hominem à peccato auertat. Diabolus
escam malorum voluptatem obijcit, sua-
det, inuitat, vt ad peccandū illiciat: quis-
quis iam peccat, hoc ipso diabolum Deo
præstare pronuntiat; nam auersus à Deo,
causam diabolo adiudicat iniquissimus
iudex. Quid hoc aliud est quam re ipsa
dicere: quicquid leges iubeant vetent-
que, quicquid crueifixus filius moneat,
roget, suadeat, imperet, quicquid è cælo
minetur Pater, diabolus tam suauiter me
inuitat, mulsū tam dulce propinat, vt
persuadeat, vt vincat; Eo, sequor diabo-
lum, ab illo me trahi sino: placet hic cau-
po. quamcunque tandem symbolam c.
poscat: Verissimè hoc facit, quisquis le-
taliter delinquit.

Ita in vnam lancem Deus mittitur, in
alteram voluptas. Accedit homo velut
libripens, atque vbi peccare decreuit,
malle se diuinæ amicitia, quàm volupta-
tis iacturam facere apertissimè statuit. Et
ita Christo Seruatori latronem Barrabā
anteponit.

Quid horrendum magis, quid indi-
gnius

• Obs schon ein theure Zech.

gnius suprema Maieftate, quid turpius
quàm hoc conditori fieri à re conditâ?
Obftupescite cæli super hoc, & portæ
eius defolamini vehementer, dicit Domi-
nus. *Duo enim mala fecit populus meus: Me
dereliquerunt fontem aque viue, d. fontem
limpidiffimum, & impuros riuulos fe-
ctati sunt.*

Atque vt hoc ipsum explicatius tra-
damus: Hominem peccaturum partes
diuerfæ trahunt, vt diximus; hinc trahit
Deus, hinc diabolus. Penes hominem
stat, à quo velit attrahi. Cacodæmon filo
aut culmo ligat hominem (nec enim ali-
ter potest) & ostentat quod vel carnem
mulceat, vel crumenam augeat, aut certè
famam extendat. His filis, his ille culmis
quoquò vult pertrahit, quem ligauit. Vt
igitur homo vel suæ libidini, vel avaritiæ
suæ, vel arrogantia satisfaciât, contra ex-
pressiffimam Dei legem in vetitum ruit.

Deus quidem vinculis haud facile
rumpendis ligat hominem, beneficia suæ
proponit, debitum sibi seruitium exigit,
proscriptionem è cælo, & æterna infero-

M 6 rum.

276 DE DAMNATORVM ROGO
rum incendia minatur. Sed nihil agit,
quicquid promittat, aut minetur Deus:
vincit diabolus, & Deo, sic volente ho-
mine, antefertur. Hoc enim præstabilius
putat homo, blandientem Satanam se-
qui, quàm præcipientem Deum. Ideò
vincula omnia quæ ipsi Deus inijcit, cõ-
tumaciter abrumpit.

Dicite iam vos ipsi, qui in malum sci-
entes ruitis, qui hinc & illinc tracti vi-
ctorem diabolum facitis; dicite, quibus
hoc gehennis, quibus æternitatibus hæc
in Deum iniuria possit elui?

Hoc ipsum, Deus iam olim grauissi-
mè questus: *Rupisti, ait, vincula mea, & di-
xisti: Non seruiam, e.* Ad rem est proprijs-
simè querela ista. Hoc certè facit, quicũ-
que scelus in se concipit; abrumpit vin-
cula, dicitque, *Non seruiam.* Hinc vel ipsi
Christo Deo insultans Satan dixerit: *En,*
hoc tibi tui faciunt; sic homines à te cõ-
diti te amant, ita te honorant ij pro qui-
bus mortuus es, quibus teipsum das &
omnia. Quid à me habeant non ignorât,
nihilominus sequuntur me; voluptatula
vilissi-

vilissimâ trahi se sinunt à me ; ego illos obsequentissimos habeo ; me suum esse hostem non nesciunt, & tamen diligunt, modò eis aliquid vel pecuniæ, vel lasciuia, vel inanis gloriæ monstrem. En, quantos numerem in meis castris. Ego pro illis nec colaphos tuli, sicut tu Christe pro tuis; nec flagella sustinui nec crucem pertuli, nec mortem obij, sicut pro tuis tu Christe. Sed neque illis cælum promitto neque paradisum offero, sicut tu Christe tuis, quos monitis doces, exēplis instruis, minis terres, præceptis dirigis. Sed frustra. Te spreto me audiunt. Malunt æternum ardere quam breui tēpore tuis legibus viuere. Volentibus non fiet iniuria : peribunt quia perire cupiunt. Quia conditorem suum repudiant, me dominum, imò tyrannum habebunt.

Quid ad hæc, inquit Cyprianus, respondemus fratres? An non igitur videtis, ô mortales, & palpatis, quanta hæc in Deum sit iniuria? Atque hoc est quod nullis inferorum ignibus, nullis sæculorum tractibus expiari possit. Nos anxie

278 DE DAMNATORVM ROGO

quandoque quærimus: Ecce Deus unicam letalem noxam, quæ vel momento committitur, æternis ignibus punit? Varia super eâ re Theologi respondent. Vix vllum satisfacit responsum: & nos sequenti capite hæc de re plura. At quisquis illud; quod modò diximus, enucleatius perpenderit, vltro fatebitur capitale crimen omne; non posse non infinite Deo displicere, tamque inexplicabilem esse iniuriam quæ Deo infertur peccando, vt ea nullis vnquam cruciatibus satis elui possit.

Res iraperto est: Quantò persona, in quam peccatur, nobilior ac sublimior, tantò noxa est grauior. Qui sibi æquale lædit, noxam contrahit, hæc tamen multum augetur, si sacerdotem profanus læserit. Vtraque hac culpa grauior ea est, si episcopum offenderit. Longè grauior, si episcoporum Antistitem, aut purpuratū patrem; grauiissima si Regis aut Cæsaris maiestatem spreuerit; longè grauiissima, sic homines censent, si ipsam Pontificis tiaram ausu temerario violarit. Hæc incrementa sunt culparum, prout nimirum dignitat

dignitas crescit, sic & culpa. Hinc cum Deus qui læditur, sit infinitæ dignitatis, offensa etiam grauitatis fit infinitæ.

Quare quo penitius quis Numen diuinum nosse incipit, eò exactius infandam peccati malitiam & agnoscit & odit. Certè Deus tanto fertur odio in peccatum, vt theologus è diui Dominici familiâ celeberrimus dicere sit ausus: Certissimum est, quòd si quis omnes creatos intellectus in vnum conflaret, & ex omnibus linguis vnam fabricaret, nec intellectus ille comprehēdere, nec lingua ista explicare posset illud, quod Deus in peccatum gerit, odium. Cùm enim Deus infinitè bonus sit, amore infinito bonitatem, odioque infinito prosequitur malitiam, f. Atque hinc illam præmijs æternis, hanc æternis supplicijs remuneratur: *Ibunt hi in supplicium æternum, iusti autem in vitam æternam, g.*

Vt autem istius, quo Deus in peccatum fertur, odij magnitudinem paullò altiùs in animum admittamus, consideremus

f. *udonic. Granat. Part. 1. Memorial. l. 2. C. 7.*
g. *Matth. c. 25. v. 46.*

280 DE DAMNATORVM ROGO
remus obsecro, quātum supplicij æquif-
simus iudex vel vnico peccato sæpissime
irrogarit. Animus ab actione innotescit;
pœnæ à Deo inflictæ odium diuinū ex-
plicabant. Et quod illud oro, supplicium
Angelorum? Lucifer, omnis elegantia
ac venustatis miraculum multò quàm
nobilissimum; cum tot centenis milli-
bus, rectius dixerim, cum tot millioni-
bus Angelorum subitò in flammeas vo-
ragines præcipitatus est. Ecquod ab eis
facinus est designatum? Vnica superba
cogitatio. Ah, ò Deus, Ah! Tantus nu-
merus tantorum regum (ad quorum vel
vnicum vel mille reges collati exiguæ sint
potentiæ) in æternum damnatus sit? Nec
vlla pœnitentiæ aut misericordiæ, nulla
recuperandæ gratiæ facta sit mentio? Er-
go ipsissima, ergo omnis æternitas vni-
cam superbam cogitationem nō exhau-
riat? ergo sæcula infinita pro vnica vnus
momenti noxa nequeant satisfacere? Iu-
re Deus Angelo apostatæ ceterisque eius
asseclis dixerit: Extinguere vos penitus,
& in nihilum possem redigere, sed eritis
Maiestati meæ, beatis Angelis omnibus,
hom.

hominibus vniuersis prodigium, portētum, nequitiae spectaculum, iustitiae testimonium, æternum mei in vos furoris barathrum.

Si quis mille Regum ac Imperatorum filios capite damnari & securi subijci videat, ingemiscet vtique dicetque: Atrocissimum planè facinus hic sanguis regius commiserit necesse est, quod omnes vna eaque inexorabilis sententia feriat; obstupescendum prorsus, adeò nec precibus, nec numero, nec sanguini, nec clementiae quidquam dari. Idem omnino hinc cogitandum, & plus quàm obstupescendum, tot Angelorum milliones ad æternos rogos deijci, & nullum veniae, nullum gratiae, misericordiae nullum dari locum; non genus & originem celestem, non maximam multitudinem, non delicti, vt videri poterat, exiguitatē spectari, sed pariter vno omnes turbine inuolui, læsæ Maiestatis vniuersos damnari, morti sempiternæ addici.

Ah, ô mi Deus, ah quæ tandem peccati nefanda est atrocitas, vt diuinos furoris, eosque tam implacabiles in se prouocet,

uocet, ita quidem implicabiles, vt nullis vnquam sæculis mitius sæuituri sint, nec vllis se supplicijs mitigari sinant. Hinc omnis venia veniæque spes exulat. Deo rebelles, cælo extorres erunt in omnem æuum. Effusa est omnis gratia; spes libertatis nulla. Frustra preces, frustra libelli supplices. Conclusum est; Decretum est. Quondam Angeli, nunc diaboli; olim Deo amicissimi, nunc hostes capitalissimi, ardebunt æternum. Et quod delicti genus fuerat? Iam diximus: Cogitatio superba vnica. O Rex gentium, quis non timebit te?

Hic nemo se fallat, & Angelorum delictum longè alterius fuisse ordinis putet quam sint humanæ noxæ. In protoplastis idem est cernere, quod in Angelis. Primi parentes nostri cum vniuersis posteris diuina gratia exuti, innocentię veste spoliati, paradiso exclusi, æternum exulare iussi sunt, additâ fatali hac sententiâ, *Moriendum esse*. Nec satis fuisset morte vna defungi, Mors æterna iam triumphabat, iam immensum populum sui iuris & census numerabat, & verò etiam omnem
hum.

humanam gentem in sua regna traxisset, nisi Altissimi filius humanam sortē miseratus hominem induisset, expiraturus in cruce. Iam perieramus omnes, ni perire voluisset, qui perire non potest. Nam inhærentis peccati contagio ab vno in omnes trāsijt. Et quod illud tam immane fuit Adami flagitium? Pomum vnicum leuiter admorsum.

Eheu tantis lacrimis, tanta funerum strage, tantis supplicijs luendus est pomi morsus? Quid querimur? Hæc peccati ratio est: infinitè Deo displicet, infinitis supplicijs acerrimè vindicatur, nec tamē vnquam expiatur. Furit Deus. cū in peccatum excandescit.

Sed huc magis oculos ad humanæ gētis excidium. Et en Orbis terrarum vniuersus, vnius loco sepulchri est, in quo totum genus humanum aquis sepultum est. Ex omni hominū numero vix octo seruati sunt ab inundatione diluuij. Quæ causa tam prodigiosi funeris? Quis tot centena millia hominum in iratum hoc mare deturbauit? Peccatum, præsertim Ibibidinis. Quis amplissimas Gomorrhæ,
Sodo-

284 DE DAMNATORVM ROGO
Sodomæ, ceterasque vrbes incendio de-
leuit? Peccatum, præsertim Libidinis.
Quis Sichimorum urbem euertit? Pecca-
tum, præsertim Libidinis. Quis Beniami-
tarum viginti quinque millia, Israelita-
rum quadraginta millia in prælio inter-
fecit? Peccatum, præsertim Libidinis. Hic
Dei mos est, hoc illius in omnia peccata
odium; nihil hac in parte dissimulare po-
test. Nullum peccatum sine pœna. Et
quamuis multa impetrent veniam, nulla
tamen non subeunt pœnam.

Quæ sacerdotis Heli ob solam in ca-
stigandis filijs negligentiam? quæ Saulis
propter inobedientiam? quæ Dauidis
propter incontinentiam? quæ Nabucho-
donosoris ob superbiam? quæ Ananiæ &
Sapphiræ ob auaritiam? quæ plurimo-
rum aliorum ob culpas, vt videbatur, le-
uissimas pœna fuit? Achan hostilium
spoliorum aliquid subducit, & id morte
luit, *b.* Pauperculus ille colligit ligna sab-
bato, & lapidatur, *i.* Oza nimium fol-
licita manu contrectat Arcã, & vi subitã
neca-

h. Iosue Cap. 7. Vers. 25. *i.* Numer. Cap.
Vers. 33.

necatur, *k.* Obsequens, sed paululum incautus propheta finit se decipi, & à leone suffocatur, *l.* Israelitę cōtra Moysen murmurant, & ab ignitis colubris interimuntur, *m.* Betsamitæ parum reuerenti oculo salutant Arcam, & supra quinquaginta millia hominum iugulantur, *n.* Elisæum irrident pueruli, & eorum quadraginta duo ab vrsis lacerantur, *o.*

Non parcit Deus delinquentibus. Pereat Samaria (pereat anima) quoniam ad amaritudinem concitauit Deum suum, *p.* Sit alicubi mare mellis, & vnica fellis gutta in hoc dulcissimum mare immissa vniuersum illud in extremam mutet amaritudinem, quid quæso de hoc felle, quid de hac fellis guttulâ sentiendum? Fel istud inexplicabilis & infiniti amaroris esse diceretur. Et rectè diceretur. Atq; hæc est ipsissima peccati amarities. Est quidē diuinæ pietatis ac misericordiæ dulcedo infinita, velut mare mellis

k. 2. Reg. c. 6. v. 7. *l.* 3. Reg. c. 13. v. 24. *m.* Num. c. 21. v. 6. *n.* 1. Reg. c. 6. v. 19. *o.* 4. Reg. cap. 2. v. 24. *p.* Osee c. 14. v. 1.

286 DE DAMNATORVM ROGO
mellis immensum. At verò peccatū mor-
tale quodcunque vel vnicū amaritudi-
nis est tantę, & fel abdit tam malignę po-
tens, vt Deum suauitatis ac dulcedinis
inexhaustę pelagus, in pauendam indi-
gnationis ac furoris amaritudinem con-
uertat. Atq; hoc est quod Oseas clamat:
Ad amaritudinem concitauit Deum su-
um, Anima peccatis suis. Non hæc vel
idcò pereat? Deus ipse id questus: *Ad ira-
cundiam, inquit, me prouocauit Ephraim in
amaritudinibus suis, q.* Hieronymus ex-
ponit: Sceleribus suis amarum me fecit,
quia dulcissimus eram. Idcirco non par-
cit Deus delinquenti.

Non iam miror amplius, dixisse Io-
bum: *Verebar omnia opera mea, sciens quod
non parceres delinquenti, r.* Adcò certè nõ
parcit Deus delinquentibus, vt vel in fi-
lio suo aliena etiam delicta acerbissimè
puniuerit. Reuerà mors Christi fune-
stissima satis luculentè docet quanto
Deus odio peccatum prosequatur.

Cùm ægro pharmacum è fusili auro,
aut è margaritis liquidis, aut è lapide
Bezoar

Bezoar miscetur, pronum est dicere, grauiissimum esse morbum, & præsens vitæ discrimen: Ita hîc prorsus nimia fuerit necesse est peccati grauitas ac foeditas, quam eluere non potuit nisi dominicus, nisi regius infiniti pretij sanguis. Agnosce igitur, ô homo, inquit Bernardus, quàm graua sint vulnera illa, pro quibus necesse fuit Christum Dominum vulnerari.

Imò Christus cùm sub cruce duceretur ad crucis supplicium, sua vulnera suamque mortem defleri vetuit, vt scilicet illæ lacrimæ impenderentur peccatis, quæ mortis tam infamis fuerunt causa. Enimuerò solis Christi lacrimis satis elui potest peccatum. Nam si Angeli omnes, quotquot in cælo sunt, corpora humana induant, & multis sæculis vel vnius mortalis peccati nequitiam plorēt, ne sic quidem tot lacrimarum nimbis, peccatum illud vnicum sufficienter deploraretur, quod solius Christi lacrimæ, eaque sanguineæ satis expiant.

§. 2.

Alterum assertionis nostræ caput est:

Gratiam

288. DE DAMNATORVM ROGO

Gratiam diuinam omnem amittit, quisquis letaliter delinquit. Facinus quodcunque mortiferum omni penitus gratia diuina spoliat. Nil pulchrius animo quem ornat Dei gratia: nihil foedius quam animus diuina gratia exutus, & scelere pollutus vel vnico. Coluber est peccatum venenatissimus, vulnus ab hoc colubro est mortiferum, licet suauiter & cum voluptate inflictum. Et ô si oculis videre liceat, quanta peccati sit deformitas ac foeditas, quam sedulo peccatum fugerēt qui modò sectantur. Deformius est atq; terribilius ipso cacodæmone peccatum. Princeps Angelorum Lucifer, multo formosissimus fuit Angelus, sed peccati vnus fuligine ita omnis eius pulchritudo defoedata est, vt iam teterrimum ac spurcissimum sit prodigium, adeoque horrendum, vt negēt eum diu posse superstitem agere, cuius oculis suam Angelus Apostata foeditatem obiecerit.

Porrò diuinę gratię pretium illud est, vt verissimè dicatur, in Orbe nihil esse pretiosius. Explico. Dixit quis de auro potabili, aut de aqua vitæ, Vnica
 lique is

liquoris huius guttula maioris est pretij
quàm sint vel centum plaustra genero-
sissimi vini. Hoc ipsum ad amissim de
gratiâ diuinâ dixeris: Pars huius mini-
ma pretiosior est omni fauore humano,
omnibus Orbis opulentijs. Sit totus
terrarum Orbis aureus, nihil pretij est
ad diuinam gratiam collatum. Pecca-
tum verò letale quodcunque sic om-
nem adimit diuinam gratiam, vt eius
nil penitus remanere possit admissio pec-
cato.

Quicquid meritorum plurimis annis
collectum est, id omne momento effun-
dit vel vnicum peccatum. Ecclesiastæ
vox est: *Qui in vno peccauerit, multa bona
perdet*, s. Et etsi quis quinquaginta, etsi
centum annis in omni virtutum genere
se Deo probarit, etsi maximis rigoribus
& quotidianis ieiunijs vitam omnē exer-
cuerit, pane solo & fonte vixerit, lumbos
ferro strinxerit, in dies se flagris cecide-
rit, sua omnia in stipem erogarit; si demū
letaliter delinquat; vniuersa vitæ prioris
promerita perdidit, omnem Dei gratiam
effudit,

N

effudit,

290 DE DAMNATORVM ROGO
effudit, ex amicissimo iam professus Dei
factus est hostis.

Res certa; testes luculenti. Ezechieli
hoc credamus : *Si auerterit se iustus, in-*
quit, à iustitia sua, & fecerit iniquitatem,
omnes iustitiæ eius, quas fecerat, non recorda-
buntur, t. Letaliter vel semel peccasti?
Amisisti omnes labores tuos, amisisti
gratiam, amisisti cælum, amisisti Deum,
adeoque amisisti omnia. Aut igitur quæ
amisisti recupera, aut æternum amissa
flebis.

Inter supplicia quæ Deus Israelii mi-
natur, illud tanquam omnium maximè
formidandum ingerit: *Væ eis, cum recesser-*
o ab eis, u. Hic Dei ab animo recessus
atque abitus, mors animi, est, malum cui
reuera nullum par, malum quod omnes
vel acerbissimos diuorum Martyrum
cruciatu, quod perpetua damnatorum
omnium tormenta superat. Et videte
hominis, quem Deus ob peccatum dese-
rit, miseriam. Quicquid agat, quicquid
patiatur hic homo, diuinâ gratia destitu-
tus, montes transferat, ignes insiliat, stel-
las

t. *Ezech. c. 18. v. 24.* u. *Osea c. 9. v. 32.*

las extinguat, fontes accendat, omnibus
 sæculis admiranda faciat, nec minimum
 quidem cælestis beatitudinis promere-
 bitur, dum apud Deum in offensa est, x.
 In liquido caussa est. Fons omnium me-
 ritorum diuina gratia est, quâ iste peccã-
 do seipsum spoliauit. Aut ergo gratiam
 repareret, aut cælum desperet. Addo quod
 æquè miserum.

Is qui sic à Deo desciiuit, suomet qui-
 dem impulsu potuit cadere, suomet co-
 natu surgere non poterit: seipsum in fo-
 ueam abiecit, sed nunquam reuocabit
 gradum, nisi Deus porrigat manum sin-
 gulari ope. Echo non respondet nisi vo-
 ce prouocetur: qui peccauit, non resi-
 piscit, nisi à Deo excitetur. Sed nemo
 veniam desperet vel millies lapsus. Pec-
 casti? animos resume. Firmior non rarò
 post lapsum gressus est, certè cautior.

Quando igitur tam atrox peccati
 genius est, tam detestabilis malitia, ge-
 nerofo prorsus spiritu proclamans An-
 selmus:

N 2

selmus:

x. *Disponere se tamen poterit ad recipiendam
 gratiam: ideo à bonis actionibus nunquam
 cessandum.*

selmus: y. Si hîc, inquit, peccati pudorē & illic cernerem inferni horrorem, & necessariò vni illorum haberem inmergi, priùs me in infernum mergerem, quam peccatum in me immitterem. Mallem enim purus à peccato & innocens gehennâ intrare, quàm peccati forde pollutus, cælorum regna tenere, cùm constet solos malos in inferno torqueri, & solos bonos in cælesti beatitudine foueri.

Hanc ob causam, idem sanctissimus scriptor: Aperi oculos, inquit, anima misera, & vide quid fuisti olim, & quid nûc es: quo loco fuisti tunc, & quo nunc es. Eras sponsa Altissimi, eras templum Dei viuî, eras vas electionis, eras thalamus æterni regis, eras thronus veri Salomonis, eras sedes Sapientiæ, eras soror Angelorum, eras hæres cælorum. Ecce cùm omnia hæc fueris quæ dixi, quoties dico; Eras, Eras; toties tibi lacrimandum est, dum subitam tuam cogitas mutationē. Sponsa Dei facta est adultera diaboli, tēplum Spiritus sancti mutatum est in speluncam

luncam latronum, vas electionis in vas corruptionis, thalamus Christi in volutabrum porcorum, sedes Dei in cathedram pestilentia, soror Angelorum in sociam daemorum; & quae instar columbae volitabat per caelum, nunc tanquam serpens reptat in terra. Plange itaque super te, o anima misera, plange; quia te plangunt caeli, quia te plangunt Angeli, quia te plangunt omnes Sancti; te plangunt lacrimae Pauli, te plangunt guttae sanguinea Christi Domini; quia peccasti, & mali illius quod commisisti, poenitentiam non egisti.

Sed hoc amplius examinemus. Is qui peccauit. aut vulnus conscientiae sentit, aut non sentit? Si sentit, miser est, nam in dolore est & quidem acerrimo. Vrens conscientia tormentorum maximum. Non sentit hoc? Iterum miser est, imò miserrimus. Extremum malorum est, malitiam suam clausis oculis fouere, iamque vulneris mortiferi sensum perdidisse. Ita miseri dum bibunt, vini vim temulentis non sentiunt, sentient digesto vino. Optimè dixit Chrysostomus: Primum

malum est, esse malum, &c. Etiam si ægrū medicus non fecerit, ægrotat tamen æger; etiam si non puniat Deus, in morbo tamen est, imò iam moritur qui peccat.

Simillimè locutus Sapiens Romanus: Prima, inquit, & maxima peccantium est pœna, peccasse. Nec vllum scelus impunitum est, quoniam sceleris in scelere supplicium est. Quicquid malè agitur, conscientia flagellatur. Vbi vitia, ibi & tormenta: nec possunt esse sine dolore vulnera conscientia.

Hominem malum etsi nemo percutiat, laceret, suspendat, mutilet, torqueat, cremet, ipse sibi tortor, carnifex, supplicium, crux est. Fortassis hæc non sentit, ut diximus, iamque omnem mali sensum perdidit? tantò igitur inferorum incendijs vicinior est, quantò à peccati sensu remotior. Hunc verè mortuum, imò & sepultum, dixeris: Peccauit, & non dolet; Deum grauissimè læsit, nec veniam petit; diuinam gratiam amisit, nec ingemiscit; ius cæli perdidit, nec iacturam hoc esse credit: iam inferis transcriptus est, & etiã-

n^{am}

num ridet. O pecudem! ô saxum! ô rupem! Hæc peccati malignissima sunt artificia, homines mutare in pecudes, in saxa, quæ vulnus antè non sentiunt, quã in ignibus sunt.

Cùm in tergo hæret supplicium, abominationi esse incipit peccatum. Fitque non rarò, vt qui flagitijs sensum omnem perdidertunt, prius sentiant gehennam, quàm desinant vitam. Ita Sodomei ac Gomorrhæi ciues pritis inferos experti sunt, quàm essent apud inferos. Ad rē Chrysofomus: Quòd si, ait, audiro gehennæ nomine, irrides ac fidem non habes, illum ignem recordare Sodomorū. Vidimus enim, vidimus, & in præsentiquoque vitã gehennæ effigiem. Tale est Sodomorum incendium id quod sciunt ij, qui ad ea loca profecti, plagam illam diuinam, ac cælestium fulminū opus oculis subiecere. Cogitato quàm graue illud sit peccatum, vt quod ipsam gehennam etiam ante tempus existere coegerit, a.

Peltis & fulminis obstupescendas,

N 4

incredi-

a. Chryf. hom. 4. in epist. ad Rom.

incredibiles, sed & abstrusissimas vires nemo vnquam satis explicauerit: multò tamen minus peccati, quod verè pestis exitiosissima, verè fulmen sæuissimum, vastans omnia. Peccatum malorum omnium verè maximum malum, & solum malum est. Peior est culpa quam mors, peior quàm gehenna, peior quam quæuis pœna, cùm sit cuiusuis pœnæ causa.

Susanna ad vendendam pudicitiam inuitata, masculino prorsus pectore: *Si hoc, inquit, egero, mors mihi est: si autem non egero, non effugiam manus vestras*, b. Quid ais Hebræa mulier, quid hîc loqueris? Imò si adulteris non consentias, morieris: si consenseris, effugies mortem. At illa dictum perseuerans: *Mors, inquit, mihi est, si hoc egero*. Nouerat castissima matrona mortem aliam, quam sit illa corporis, mortem continuam, æternam, ad quam mors corporis collata, mors non sit. Verissimum illud Apostoli: *Peccatum cum consummatum fuerit, generat mortem*, c.

Hinc Susanna generosissimè subiungit:

Melius

Melius mihi est absque opere incidere in manus vestras, quam peccare in conspectu Domini, d. Disce Christiane à matrona Hebræa, potius corporis vitam perdere, quam Dei gratiam.

d. Dan. c. 13. v. 23.

§. 3.

Tertium est quod initio posueramus: *Quisquis letaliter delinquit, omne genus miseriarum ac calamitatum sibi vltro accersit.* Atquin omnium omnino miseriarum, calamitatum omnium vna vnica est causa Peccatum. Cyprianus litteris Donatū hortatur, vt in montem sublimis iudicij ascendat, & inde prospiciat obfessa piratis maria vallata prædonibus itinera, valles grassatoribus refertas colles ab exilibus occupatos, fures & homicidas vbiq; frequentes, vrbes simultatibus diuisas, regna bellis attrita, nusquam non plurimum malorum. Omnium causa peccatum; omnia turbat & confundit peccatum.

Rectissime Chrysostomus: Nomina calamitatum, inquit, philosophantibus

298. DE DAMNATORVM ROGO
nomina tantum sunt, vera autem calamitas est, Deum offendere, e. Nimis Deum abijcit, qui lucrum aut voluptatem, qui pecuniolam aut mulierculam audet præferre Deo. Si Deo Deum alium æquè formosum, diuitem, liberalem, sanctum præferremus, prudentior nonnihil esset stultitia nostra; at cum sordes & vilissima quæque, cum guttulas mari, cum res conditas, res caducas conditori præferimus impiè, hoc demum infania luculenta, hoc manifestaria impietas, atque hoc malorum omnium Lerna, hoc omnium ærumnarum. est seminarium. Sed.

Nil mortalibus arduum est.

*Cælum ipsum perimus stultitia; neque
Per nostrum patimur scelus.*

Iracunda Deum ponere fulmina, f.

Mortalium flagitiosa temeritas, non dubitat quiduis audere. Vel ipsæ hoc fabulæ loquuntur. Gigantes cælum affectant, Hercules inuadit inferos, Iason cum socijs scrutatur maria, Dædalus sese acri

a. *Chryf. hom. 5. ad pop. f. Horat. l. 1. Carm. 3. Oda 3. fine.*

aeri credit. Hoc nimirum fabulis doce-
mur: Superbi gigantum instar molian-
tur expugnare cælum, quod solâ Humi-
lilitatis viâ adiri potest. Contemptores
Numinis rident inferos. Auari Iasones &
velleris aurei sitientes se pelago commit-
tunt Ambitiosi Dædali omnem captant
auram inanis gloriæ. Audax omnia ag-
gredi gens humana: ruit per vetitum
nefas.

Et vnde tandem dissidia, contentio-
nes, litigia, bella, ruinae, nisi è solo pec-
cato? Quicquid in humano corpore sa-
nitatis, virium ac formæ est. Morborum
& Mortis pabulum ac præda est opera
peccati. Hebræus rex meritò vociferatur:
*Non est sanitas in carne mea, non est pax ossi-
bus meis à facie peccatorum meorum, g.*
Quocirca medicus è cælo, non vtile so-
lum, sed & necessarium in morbos con-
siliium suggerens: Iam, inquit, noli pec-
care, ne deterius tibi aliquid contingat.
Pestilentiam, & omne morborum ge-
nus in aciem contra nos eduxit Pecca-
tum.

Macies, & noua februm

Terris incubuit cohors:

Semotiq; prius tarda necessitas

Leti corripuit gradum, h.

Horum omnium causa Peccatum. E-
uolue Regum fastos, & arrogantiam po-
tissimum mulctari animaduertes; Eze-
chielem perlege, & rapinas; Ioelē, &
lasciuiam varijs cladibus puniri cernes.
Plena omnia diuinæ iustitiæ exemplis.
Quamuis calamitatis in Reges Israel, in
Coritas, in Sodomitas, in Dathan & Abi-
ron affecclās, in Iudæorum populum, in
infinitos alios Peccatum non immisit?
Quot centena millia, quot milliones ho-
minum fame, ferro, flammis, peste, sul-
fure, aquis Peccatum absumpsit? *Perie-
runt propter iniquitatem suam, i. Quoniam
qui malignantur, exterminabuntur, k.*

*Ita mors in omnes homines pertransijt per
peccatum, l. vt vita non sit nisi mors cō-
tinua. Et meminerimus omnia mortis
instrumenta, carceres, cippos, numellas,
manicas,*

h. Horat. l. 1. Carm. Oda 3. i. Psal. 72. vers. 19.

k. Psal. 36. v. 9. l. Rom. 6. 5. v. 12.

manicas, funes, equuleos, flagra, virgas, taureas, craticulas, rotas, scorpiones, sartagine, pectines, cruces & quicquid eiuscemodi feralis supellectilis est, excogitatum esse propter peccatum, aut inuentum ab ijs quibus in innoxios peccare voluptas est. Sic enim variatur peccati supplicium, sicut infinite varium est ipsum peccatum. Non tot Proteus finxerit personas, non Empedocles tot transmutationes, nec Pythagoras tot transmigrations, nec Chaldaei tot varietates, nec Euantius tot imagines, quot Peccatum subit formas, induit personas.

Quemadmodum verò sola probitas & morum innocentia hominem supra homines attollit, ita improbitas & nequitia hominem infra homines deiecit, & in belluam mutat. Num homo cēsendus, qui voracitate lupum induit, iracundia canem, superbia pauonem, avaritia bufonem, leuitate passerem, astutia vulpem, rapacitate vulturem, furore leonem, timiditate ceruum, lasciuia hircum?

Hinc Dauid rex serpentes & aspides dixit iracundos; insipientes mulos; Adulteros Hieremias equos; Pharaonem Ezechiel draconem; Phariseos Ioannes genimina viperarum; Impudentes Christus canes & porcos, Herodem vulpem appellat. Homines peccatum in feras transmutat. Ex oraculis diuinis id liquet: *Homo cum in honore esset, non intellexit; comparatus est iumentis insipientibus & similis factus est illis, m. Parum hoc.* Hominem peccatum transmutat in diabolum. Apertè Christus discipulis: *Ex vobis vnus, inquit, diabolus est. n.* Et Iudæorum turbis obiectum: *Vos ex parte diabolo estis.* At diabolus, inquit Anselmus, non terroribus aut minis, ne peccaret, monitus est. Homo, licet intentata morte, peccatum tamen non cavit; Diabolus semel, homo millies ac millies, iterumque millies delinquit; ille in creatorem, iste tam in creatorem quàm redemptorem calcēs elidit impiè.

In hominem inuidum grauiter excandescens Chrysostomus: Nam inuidus,

m. *Psal. 48. v. 13. & 22. n. Ioan. 6. 6. v. 71.*

dus, inquit, ipso diabolo magis diabolus est. Inuidet Satan, sed hominibus, non socijs. Tu verò homo cū sis, inuides hominibus, odium aduersus genus naturamque communem exerces, quod ne Satan quidem facit, o. Ergo flagitijs o-
 pertus, rectè diabolus, sed & infernus dicitur. Ioannes Apostolus: *Et infernus*, inquit, *& mors missi sunt in stagnum ignis*, p. Et quomodo hoc tandem? An infernus in infernum missus est? Ita prorsus; sic sacri interpretes affirmant. Nam qui vitam criminibus implet, rectissimè Infernus dicitur. Nam sicut infernus tormentorum ac cruciatuum locus, diabolorum domus est, sic impius conscientia lanienam, & sæpe diros cruciatus gerit pectore, quod cacodæmoni pro domo locat. Ita infernus iste mittetur in infernum.

O Peccatum, o ventum horribilem ac pestilentem! qui flores, frondes, fructus humanarum stirpium decussit; qui
 iustitiam,

o. Chrys. tom. 3. in c. 9. Ioan. hom. 54. sine. Et tom. 4. in 2. ad Cor. 12. hom. 31. ante finem.

p. Apoc. cap. 20. vers. 14.

304 DE DAMNATORVM ROGO
iustitiam, immortalitatem, scientiam ac
innocentiam; & hominem homini ad-
emit. O virus letaliter amabile, ô toxicū
ad vsque animi medullam sæuiens, nullis
calamitatum fluctibus, nullis inferorum
incendijs sopiendum!

Quærit cælestis Pater è protoplasto
iam reo: *Adam ubi es?* q. Ei Adam verè
responderit: Nusquam sum. Nusquam
tunc erat, nec enim in Deo erat ob com-
missum peccatum; nec in paradiso ob
contractam pœnam; nec in seipso ob
cōscientiæ retrorsum; nec in rebus crea-
tis, ob motam rebellionem; nec in Mun-
do, ob propriam inconstantiam. Nus-
quam, heu nusquam erat, ubi bene esset:
rapacissimo torrenti non absimilis, cu-
ius aquas properante impetu defluentes
hic vel illic esse dicendum non est.

Vis ergo scire, quid sit peccatum? V-
nicam Adami noxam intuere. Quot ea
milliones hominū in extremas miseras
præcipitavit? Hinc fames, bella, pestis,
hinc calamitates, ærumnæ ac cædes, hinc
morborum agmina, hinc mors ipsa. Ab

VNO

vno hæc omnia peccato sunt. A tali arbore tales fructus, à tali causa tales effectus. Ad istud quidem expiandum Dei filius in crucem actus est; quot millia nihilominus in Erebum detruduntur ob peccatum? Quisquis hæc seriùs cogitat, cum voluptas ad peccandum inuitarit, liberè dicet: Æternum pœnitere tanti non emo.

E cælo tonitrua, nix grandines, fulgura, procellæ, turbines, fulminaque ruunt; horum omnium causa exhalationes & vapores è terra sursum euecti natia leuitate, qui varijs tempestatibus in terrã redeunt. Haud aliter è cælo in nos fames, bella, pestilentas, morborum & miseriarum plurimarum quotidianæ tēpestates veniunt, quæ quidem à Deo immittuntur, sed prius vapores & exhalationes peccatorum emittuntur, hinc omne tempestatum genus, hinc omnis calamitatum turbo. Illud Metereologia, istud Theologia nos docet. Et rectissimè Gregorius: Mala, inquit, quæ patimur, mala nostra meruerunt. Siracides id affirmat: *Mors, sanguis, contentio & romphæa, oppresiones,*

fiones, fames, & contritio, & flagella: super iniquos creata sunt hæc omnia, r.

Peccatum nos paradiso exclusit, & in hanc vallem lacrimarum, in hoc exiliū, in hoc mare procellosum: eiecit, vbi venti vehementes, & fluctus ingentes, vbi quotidiana naufragia, vbi omnia mala. Verè *miseros facit populos peccatum*, quod Salomon affirmat, *s.* Vnde tot olim infestationes Turcarum, tot incurfus barbarorum, tot victoriæ aduersariorum? Vnde fames & pestis tam crebra? Cur cælum sæpe nobis æneum, cur nubes nonnunquam, aut nimijs imbribus abūdātes, aut nullis? Vnde tot agmina morborum, tot febres, epidemiæ, pestes? A peccato hæc omnia: Peccatum omnium miseriarum pelagus.

Cum Romano Sapiente dixero: Errat si quis putat Deum nocere velle: non potest. Deus nec dat malū *r.* nec habet: ceterum castigat quosdam, & coercet, & irrogat pœnas. Vis Deū propitiare? bonus esto, *u.* *Mundi sunt oculi eius, ne videat*

r. Eccli. c. 40. v. 9. *s.* Prou. c. 14. v. 34.

u. Peccatum. *u.* Seneca epist 95. post med.

deat malum, & respicere ad iniquitatem non poterit, x. Ideò extremè odit peccatum. Nam vti lux natura tenebras auersatur, pulchritudo turpitudinem, bonitas malitiam, puritas immunditiam, vita mortem, sic & sanctitas omnem nequitiam & sceditatem. Sicut igitur Deus sanctitatem infinito amore, ita necessariò peccatum odio prosequitur infinito. Odij signa sunt, quæ modò numeramus.

Principio seipsum Deus suamque gratiam subtrahit ei qui peccauit. Deinde, varijs calamitatibus in hoc etiam Orbe, velut præsentè mōneta punit peccata. Tertio ius cæli adimit ei qui delinquit. Aut igitur resipiscendum, aut cælo valedicendum. Quarto quodcunque letale peccatum incendijs punit æternis, & tamē (quod obstupescendum dictu est) citra condignum punit. Omnium Theologorum ore asseritur, noxæ letali cuius vel vnica sempiternum esse decretum supplicium, nec vllis tamen æternitatibus futurum vt dici possit: Hæc noxa sat
pœna-

308 DE DAMNATORVM ROGO
pœnarum sustinuit. Quid ergo est pec-
catum mortiferum? Heu, Eheu! Hic o-
mnes Angeli loquantur, nec tamen satis
eloquentur illud infinitè abominādum,
quod sub mortifero peccato vel vnico
delitescit.

Horrendum est quod in detestatio-
nem peccati letalis Ludouicus Blosius
pronuntiat: Si Mater Domini, ait, Virgo
beatissima peccasset mortaliter, ac sine
contritione mortua esset, cælum nun-
quam obtinuisset, sed cum dæmonibus
in inferno cruciaretur, y. Tam exacta
est Dei iustitia.

Atque hoc sanctissimæ feminæ Bir-
gittæ patefactum, quæ dæmones ad su-
preum iudicem sic audijt vociferantes:
Si res illa, quam præ omnibus diligis, quæ
est virgo quæ te genuit, & quæ nunquã
peccauit, si inquam illa peccasset morta-
liter, & sine contritione diuinâ mortua
fuisset, sic diligis iustitiam quòd anima
eius nunquam obtineret cælum, sed esset
nobiscum in inferno, z. Nimi-

y Blosius Monil. spirit. c. 1. ad finem. z. Reuelationes S. Birgittæ l. 4. c. 7. ante med. cuius ipsissima verba sunt.

Nimum obstupescenda vis est cuiuscunque peccati letalis. Miratur Plinius argentum, æs, aurum in sacculis cerâ obfirmatis, à fulmine liquari, sacculis penitus illæsis, & ceræ signo nec quidem confuso. Mirabilius multò est animam solius peccati abditissimo illapsu ita iugulari ut eam æterna mors sibi obnoxia habeat semper iugulandam, nunquam extinguendam.

Solenter submonens Chrysostronus: Fratres mei, ait, nolite pueri effici sensibus, sed malitiâ paruuli estote, etenim puerilem pauorem habemus, mortem timentes, pueri enim larvas timent, igne non timet facile, quippe manum admovent igni: sic & nos timemus mortem, quæ larua est digna contemptu, peccatû verò non timemus, quod verè timendû est, a. Peccatum, quia omnem eripit diuinam gratiam, miserijs peccantem omnibus subijcit, & ad mortem trahit æternam. Atq; hoc tertium est nostræ assertionis caput.

a. Chryf. hom. 5. ad pop.

§. 4.

Quartum est : *Quisquis letaliter delinquit, cælum in omnes æternitates perdit. Peccatum cælo excludit, cælo empyreo, quod ornatu amœnissimum, situ altissimum, spatio amplissimum, omni ex parte perfectissimum Mundi miraculum. Hoc tali cælo excludit peccatum. Supremi regis decretum nouimus à Paulo promulgatum: Omnis fornicator, aut immundus, aut auarus (quod est idolorum seruitus) non habet hereditatem in regno Christi & Dei, b. Damnum hoc non vltimum, sed certè maximum est. Tametsi nocuumentum aliud non inferatur à peccato, istud abunde satis, & nimium quàm satis est, delitijs priuari æternis. Dicit potest hoc damnum, æstimari non potest. Rectè Augustinus: Si possemus, inquit, facere fratres, vt dies iudicij non veniret, puto quia nec sic erat malè viuendum, c. Sit ergo; Ignis diuini iudicij neminem corripit, quibuscunque lubuerit delitijs*

b. *Ephes. cap. 5. vers. 5. c. Aug. tom. 3. in p. 49. post princip.*

tijſ affluant peccatores, & ſemper affluāt, ſi tamen ſeparati ſint à diuino vultu, nec cum vnquam videant à quo creati ſunt, infinito & damno, & ſupplicio maſtati ſunt, meritoque in qualibet æternitate, vt Auguſtinus loquitur, & impunitate peccati plangere ſe deberent.

Illud quidem dictum in Rhetorum ſcholis videtur natum : Quis mihi det membranas perinde vt cælum extenſas, quis mihi tot calamos ſuppeditet quot arboribus ſunt folia, quis mare in atramentum mutet, vt ſcribam damna quæ letale peccatum infort, *d.* Sed nulla hîc auxeſis, exaggeratio nulla, nam etſi tot ſint calami, tantum membranæ ac atramenti ad ſcribendum, nemo tamen vnquam perſcripſerit, quantum homini peccatum noceat, cum noceat æternum.

Veritas ipſa pronuntiat : *Bonum erat ei, ſi natus non fuiſſet homo ille.* *e.* Nam hominis iſtius imaginem in cæleſti ciuitate ad nihilum redegit Deus, idque
iuro

d. Amandus Horolog. Sapientia l. 1. c. 4.

e. Matth. cap. 26. verſ. 24.

312. DE DAMNATORVM ROGO

iure merito, quia infinitam Deo contumeliam intulit. Quantò enim minus est bonum quod Deo præfertur, tantò maior est quæ Deo infertur contumelia. Atquin omnis thesaurus, voluptas aut dignitas omnis bona sunt infinite minora Deo. Infinita igitur Deo fit iniuria, cui æquissimè respondit infinita pœna.

Et nõne is sibi plurimum obstringit eum, cui centum auri marcas largitur gratis? Atqui vel sola lingua, vel oculi soli à Deo nobis concessi mille auri marcas in infinitum superant: Accedit corpus, & corporis inquilinus animus vel mille Mundis pretiosior.

Ægidius è diui Francisci socijs hominem profanum instruens: Quidam, ait, manibus, pedibus, & oculis carebat. Hūc vnus aliquis amicorum sic allocutus est: Si quis, amice mi, & manus tibi, & pedes, & oculos restituat, quid tu illi reponas fostri loco? Seruum, inquit, me illi abdicam in omnem vitam. His in antecessum dictis Ægidius: Et tibi, mi frater, quis manus, & pedes, quis oculos, & linguam,
& au-

& aures, totumque corpus, quis animū,
 & quicquid boni habes, largit⁹ est? Deus
 utique. Igitur si ob restituta membra nō
 multa, te seruum geras: quid ob attribu-
 ta tibi membra omnia, Domino Deo re-
 pendes? Quām autem indignum est o-
 culis eum offendere, qui oculos dedit, &
 ijs illum manibus lædere, qui manus tri-
 buit, & eā illum linguā laceffere, qui lin-
 guam formauit?

Hinc certè infinita seruiendi Deo nos
 vincit obligatio, atque ob hanc etiam
 transgressionis culpa, & quod sequitur,
 culpæ pœna est infinita. Nam, quod bre-
 ue fuit tēpore vel opere, inquit Bernar-
 dus, longum esse constat in pertinaci vo-
 luntate. Quia sicut condemnatus est, qui
 in vitiosa permanet voluntate, sic repre-
 hensibilis est, qui in alijs non studet pro-
 ficere, *f.* Sic omnino, cuius vita mori-
 tur in culpa, eius mors viuit in pœna, ea-
 que sempiternā: Sine fine viuere coge-
 tur, vt sine fine per mortem crucietur.
 Mors eum semper depascet, nunquam
 consumet.

O

Eheu,

f. Bern. in paruis sermon. n. 15.

Eheu, rapidissimi temporis volaticam hilaritatem, seu hilare momentum opibus, gloriæ, voluptatibus nullo æuo morituris præponimus; acum perdimus, & tristamur; cælum amittimus, & ridemus. Scimus à quolibet grauiore delicto æternitatem pendere duplicem, felicem & infelicem; illius iacturam, huius pœnam cuiuscunque letali noxæ decretam esse. Scimus hæc, scimus, & tamen tam temerè delinquimus, maximè in tam dubia vitâ, quæ nullum momentum à morte liberû polliceri potest. Quis sibi horam post scelus alteram, quis ad eò momentum doloris & pœnitentiæ vel vnum spondeat? Nihilominus in tantâ vitæ incertitudine, tam dubiâ re, scientes volentesque salutis æternæ, ignis æterni periculo nos exponimus: ita sponte animi flammis nos induimus non morituris, gloriâ exuimus æternâ. Sic reuerà cælum insani odimus. Cælum odit qui contemnit, qui negligit, qui vltro peccatis se inuoluit.

Lacon, vti Plutarchus memorat, voto seipsum obstrinxerat, de rupe Leucæde

cade præcipitem se dare. At vbi conscendit montem, & formidandam altitudinem conspexit, horrore concepto auertit sese, & pedem reuocauit. Cumque illi hoc probri gratia obijceretur: Nō putaram, inquit, ad illud votum maiore opus esse voto, g. Qui facinus arduum animo concipit, prius animum facinori parem induat necesse est. Verūm quid istud ex editâ rupe, in imam voraginem præcipitium, ad illud sit è cælo in tartarum sese abijcere? Quâ igitur ratione innumeri seipsos præcipites agunt è sede beatorū, in barathrum diabolorum? Nimirum clausis oculis id faciunt, infinitam peccati malitiam non expendunt, inextricabiles æternitatis gyros non respiciunt. Viam ad inferos cæci ac compressis oculis percurrunt. Quisquis vero cæcus esse non sustinet, omnibus studijs ac votis hoc præcipitium cauet. Mauult omnia pati, quàm illuc deijci, vnde reditus negatur.

g. *Plutarch. in Lacon.*

§. 5.

Quintum assertionis nostræ caput est: *Quisquis letaliter delinquit, in sempiternos inferorum rogos se mergit. Æternitas ignis infandum peccati supplicium. Nil insit peccato mali, hoc certè malorum omnium compendium est. Peccati stipendium æterna mors. Anima quæ peccauerit, ipsa morietur: iustitia iusti super eum erit, & impietas impij erit super eum, h.* Præclarissimè Augustinus: Quanta pœna est, inquit, tantummodo à facie Dei separari? Qui autem illam dulcedinem non gustauerunt, si nondum desiderant Dei faciem, timeant vel ignem; supplicia terreant quem præmia non inuitant. Vile tibi est quod Deus pollicetur, contemisce quod minatur. Veniet dulcedo præsentia; non mutaris, non excitaris, non suspiras, non desideras? Amplexaris peccata tua, & delicias carnis tuæ; stipulas ad te congeris, veniet ad te ignis.

Ignis in conspectu eius exardescet. Non erit iste ignis sicut focus tuus, quò
tamen

tamen si manum mittere cogaris, facies quicquid voluerit qui hoc minatur. Si tibi dicat: Scribe contra caput patris tui, scribe contra capita filiorum tuorum, nam si non feceris, manum tuam mitto in focum tuum; facies, ne ardeat manus tua, ne ardeat ad tempus membrum tuum, non semper in dolore futurum. Minatur ergo inimicus tam leue malum, & facis malum: minatur Deus æternum malum, & non facis bonum? i.

Quicquid malorum diaboli in animos nostros inuehunt, id operâ peccati faciunt. Hinc innumere animi perturbationes, formidines, suspiciones, fluctuationes, mœrores, anxietates, desperationes. Sic hominis animus per peccatum fit infernus. *Non est pax impijs, dicit Dominus.* k.

Homines ij qui peccatis sese permittunt, à cacodæmone tot catenis onerantur, dum ipsi suo se pondere in inferorû barathrum præcipitent. Dum viuunt,

O 3

inferis

i. Aug. tom. 8. in Psalm. 49. post princip. k. Is. cap. 48. vers. 22.

inferis identidem vicinioreſ fiunt, *l.* veluti cūm grāde faxum è monte deuoluitur, toties reuolutum ruit, dum in imo ſit. Sic carnifex furē magnæ olim dignitatis, cūm per fatales ſcalas attraheret, hiſ eum vocibus animabat: Domine, adhuc vnum gradum ſuperemus, *m.* Tandem collum inferitur reſti. Sic & auiculæ ad inſidioſam eſcam inuitatæ toties eunt, redeunt, iterum iterumq; cum pluribus remeant, dum denique capiuntur. Sic & potatores: Adhuc vnum caliculum, aiūt, adhuc vnum; hic vltimus eſto: Sicq; caliculos toties repetunt, dum vino ſaucij è menſa ſint aſportandi. Hæc ratio peccandi eſt. Initio ſatis eſt feciſſe ſemel. Tū duplicantur, quadruplicantur, multiplicantur, centuplicantur lapſus.

Ita qui principiò clam ac verecundè deliquit, denique perfrictâ fronte impudenter audet facere, quod cogitare aliquando

1. Noch ein rückerſin / wider eins / vnd aber eins / nur noch ein rückerſin / biß man im Abgrund iſt.
- m. Herz / noch ein Stäffelein ; ſcalarum vnum designabat.

quando verebatur. Ita turpitudine prima plerunque non sola, ceteras post se trahit grandi numero turpitudines. Cœptum est ab vnâ, addita altera, & tertia, & decima, & centesima. Sic furculus excrescit in siluam sic gutta tumescit in Oceanû, sic scintilla gliscit in incendium aternitate totâ non sopiendum: Hæc omnia peccati sunt stipendia.

Atque ideò plurimi maluerunt mori quàm vel semel peccare. Castissimus Ioseph mauult famam, imò & vitam perdere, quàm castimoniam temerare. Verecundissima Susanna: *Melius est mihi, exclamat, absque opere incidere in manus vestras, quam peccare in conspectu Domini, n.* Dulcius ei fuisset lapidibus insterni, quàm adulterio inquinari. Beatissimus Paulus certus est à *Charitate Christi se nec morte quidem separandum, o.*

Ambrosius præsul longè paratior est omnia pati quàm malè agere. Cùm enim Ruffinus Theodosio Imperatori spem faceret

O 4

n. Dan. Cap. 13. Vers. 23. o. Rom. Cap. 8. Vers. 38.

320 DE DAMNATORVM ROGO
faceret flectendi à sentētia præfulis: No-
ui ego, ait Imperator, constantiam Am-
brofij; nullo regiæ Maieftatis terrore Dei
legem transgredietur.

Chryfoftomus non minùs animofus
Eudoxiæ Auguftæ fatales minas ad eò
non exhorruit, vt fuerit qui Imperatrici
hæc renuntiaret: Frufta hominem ter-
remus; nihil ille nifi peccatum timet. Rex
Galliarum Ludouicus etiamnum puer à
Blancha matre didicit, potius mortem
oppetere, quàm confenfum letali noxæ
permittere.

Anfelmus Cantuarienfis Antiftes, fi
ei liberum fuiffet, aut letali peccato, aut
Orci barathro fe mergere, maluiffet
mergi barathro quàm peccato. Edmun-
dus in eodē folio fuffeffor digniffimus:
Potiùs, aiebat, in ardentem rogam in-
luero, quàm vllum peccatum fciens in
Deum commifero.

Sanè Democles emendatiffimæ for-
mæ iuuenis, vt Demetrii regis vim impu-
dicam eluderet, in bulliens ahenum in-
filuit. Suauior ei fuit tam acerba mors,
quàm vita minus cafta. Sic & Papinianus
Iurecon-

Iureconsultus, licet Christianis sacris nō imbutus, mori maluit, quam Caracallæ Imperatoris facinus in fratrem designatum defendere. Hinc vetus dictum:

Tolerabilior est qui mori iubet, quàm qui male viuere, p.

Homo letali crimine contaminatus vilior ac miserior est cane, porco, bufone. Hæc enim vnam naturæ mortem debent, ille duas. Vnam, sed breuem naturæ; alteram, sed æternam Deo. Homo peccatis mersus, Basiliscorum nidus, latronum infernalium spelunca rectè dicitur. De improbis istis affirmans Paulus: *Pœnas, inquit, dabunt in interitu æternas à facie Domini, & à gloria virtutis eius, q. exclusissimi in omne æuum.*

Heu, quæ vnquam ætas tam efferam tulit belluam, quæ in aliam plus quàm simplici morte sæuaret? Aut quis carnifex, quis tyrannus, morte vnâ non contentus, mori post mortem docuit? Semel occidisse cuicumque barbaræ crudelitati satis est. At Peccatum omni bellua & tyranno

O 5

p. Publij Mimi. q. 2. Theff. c. 1. v. 9.

322 DE DAMNATORVM ROGO
ranno sæuius, non contentum semel in
hominem sæuijſſe, sæuit æternum. Vides
reum, ad rotam trahi, & in viâ candenti-
bus forcipibus lacerari; mox è tam graui
ſupplicio, immania hominis facinora
fuiſſe colligis; quantum ergo piaculum
erit, quod nec æternis quidem ſupplicijs
vnquam expiabitur?

Et hæc toties agitari, hæc toties à
Deo denuntiari, nec manum nos à ſcele-
ribus retrahere? Hæc ſciri, & tamen diui-
nas leges audaciſſimè violari? Hoc nimi-
rum æterno cæli exilio mulctat, hoc igni-
bus æternis obijcit, in quibus & animus
& corpus æternum vrantur, quaſi vitam
ſubmiſtrent flammis & pœnarum ma-
teriam. Quæ qui tacitus ſecum ferio co-
gitat, non frena iniiciet cupiditatibus, &
labantem reprimet dexteram, & meliore
coget ire viâ? Stultum eſt perire malle,
quàm curari.

O homines cogitate iſta: res hæc ni-
mis quàm ſeria eſt & momentofa! Non
leui pretio paratur cælum.

At interim tam ſecurè nihilominus
ac liberè peccant homines, quaſi Deus id
neſciat;

nesciat; tam audacter, quasi non prohibeat; tam impudenter, quasi non videat. Miramur stultitiam Esau, cui lentis edulium iure primogeniti longè potius visum est. Mirari desine, quisquis ius cæli infra voluptatulam vilissimã habes, qui gloriæ hæreditatem fumo vendis & nebulâ vanissimæ laudis. Vbi generosorum voces? Malo mori, quàm peccare.

Narrat Plutarchus Lyfimachum apud Getas eo siti redactum, vt se cum toto exercitu in potestatem hostium dederet. Cumque iam dedititius frigidam bibisset; dixisse: Prô me hominẽ prauum, qui tantillę voluptatis gratia tantũ miserim regnũ *r.* Quanto rectius hoc dixerit, quisquis letali se noxã obstringit: Prô me hominẽ fatuum, & omni modo nequissimum, qui cælum breui fœdaque voluptate vendo, qui res creatas creatori præfero, qui magis vitium quam virtutẽ colo, qui mortem potius quam vitam eligo, qui perire quàm seruari malo.

O 6

Ah!

r. Aut: Dii boni, quam ob breuem voluptatem, summam amisi felicitatem! Plutarch. parte I. moral. l. de Sanitate tuenda.

Ah! Auare, quantillo vendis lucello
 cælum ? Heu Lasciue, quantilla mutas
 oblectatiuncula delicias æternas ? O Ira-
 cunde & Inuide, quàm rarò vestris cogi-
 tationibus interest gehenna? O potulente
 & ebriose quam iniquè tuos calices am-
 brosiæ & nectari præponis? Heu quantæ
 insanix est, beatâ æternitate propositâ,
 ob vnius propè momēti gaudium, æter-
 nùm illâ excidere velle? Voluptas & Vin-
 dicta, Ebrietas & Crapula, omniaque vi-
 tia momento delectant, tormenta illis
 debita æternùm cruciant.

Quid iam miramur, quòd Deus im-
 probos æternum puniat, cum etiam
 probos æternum remuneretur. Deinde,
 quod iam sæpius dictum, qui peccat ob
 volaticam voluptatulam, seipsum diabo-
 lo vendit, quid miri, si emptor ius acqui-
 rat perpetuum ? Sic apertissimè Achabo
 regi Elias: *Inueni, ait, te inimicum mihi, eo*
quod venundatus sis, vt faceres malum in con-
spectu Domini, s. Insuper & illud ex se
notum, ab eo qui culpæ commissæ iun-
git contumaciam, augeri & pœnam.
 Quand

Quando igitur qui apud inferos torquentur, peccatis iam commissis addunt contumaciam (nihil enim pœnitentiæ vel emendationis in Orco) simul etiam augent iniuriam.

Ergo intelligite hæc qui obliuiscimini Deum: ne quando rapiat, & non sit qui eripiat, t. Ille ipse iudicabit qui læsus est. Ab hoc ad alium prouocatio erit vana, defensio friuola, excusatio stulta, fauores inutiles, preces steriles, patrocinium ferum, detrectatio nulla. Nam Iudex inadulabilis & incorruptus, sententia suprema & irreuocabilis, decretum æternum, æternum est supplicium.

t. *Psal. 49. vers. 22.*

CAPVT XV.

Cur vnica letalis noxa supplicio afficiatur eterno.

Nemo miratur narrantem, vnica scintilla neglectu ciuitatem bene magnam incendio haustam. Vulcani vires nouimus, & ingluuiem horrendam: robustissimus & voracissimus est; dum

326 DE DAMNATORVM ROGO
pabulum habet, vorare non desinit, &
vorando crescit. Omnia glutit; domos;
& vrbes, & regna sorbet. Non amicos
nouit, non hostes. Omnia diruit, nus-
quam sistit, absomit omnia. Arserunt
vrbes, arsurum & Orbem ipsum credi-
mus. Quas fauces, quem esse ventrem di-
cam, cui tam grande pabulum obijcitur,
nec famem sedat. Non itaque miramur
scintilla vrbes integras deflagasse; mi-
ramur incendium non citius extinctum
fuisse.

Eundem penè in modum, Vitam mo-
mentum esse affirmanti non aduersa-
mur, vtique vita Æternitati comparata
vix momentum appellabitur. Quòd si
dicatur, ab hoc momento Æternitatem
pendere, nec hoc miramur, scimus nam-
que eternum præmium comparari non
labore eterno. Nam si labor æternus fo-
ret, merces non foret eterna. Neque ve-
rò etiam miramur asseri, hoc vitæ mo-
mèto posse gaudium obtineri eternum.
Hoc enim non nostris, sed Christi pro-
meritis tribuimus.

Sed quod miramur, hoc est; breuissimò
sepe

sæpe tempore, vnico imò momento, imò cogitatione vnica supplicium æternum commereri. Actiones cum virtute coniunctæ præmium adipiscuntur æternum, ob Christi Domini promerita, quæ infiniti sunt pretij: at verò qua ratione delicta nostra infinita sint nequitia, adeoque infinitum ijs supplicium debeatur, id nostram intelligentiam excedit, non assequimur hoc Theologiæ artanũ. Quid igitur scædæ voluptatis horula, aut pars horulæ, vel vt Tertullianus loquitur, vaporata libidinum momenta, quid habent obsecro delitescentis malitiæ, quæ omni Æternitate satis expiari nequeat, quæ sempiternis ignibus castiganda? Miramur; non capimus.

Huic quæstioni non nihil responsum est in superioribus. Sed quia res magni momenti, & captu difficilis, eam explicatius iam trademus, explicaturi, Cur breuissimi temporis noxa supplicijs æternis vindicetur. Ita hinc Æternitatis luctuosissimæ causam efficientem prosequemur.

§. I.

In sacris Christianis arcana quædam sunt, quæ nemo satis intelligentia & ratione comprehenderit, horum quinque potissimum numeramus.

Mysteriũ sacrosanctæ Triados: Christus hominem indutus; Eucharistiæ miraculum; Mortuorum in vitam reditus; Æternitatis supplicium. Quia verò hæc creditu difficilia, ideò illa singulariter diuina prouidentia Oraculis, Cõcilijs, Miraculis confirmauit. Nostrum hîc est de supplicijs æternis differere, & cur ea Deus, cuius natura est misereri, voluerit esse æterna.

Varia sunt Theologorum responsa, *a.* Sed, cum venia illorum dixerim, an ad caput rei perueniant, nescio. Sunt qui dicant, nec displicet responsum: Scelerati in locis infernis semper peccant, *b.* ideò semper puniuntur. Quid ergo iniqui est
in eo

a. Vide quid Æternitatis pars prima dicat Confid. 2. §. 2.

b. Fatemur damnatorum blasphemias, non propter peccatum appellari.

in eo non desinere pœnam, qui perseuerat iniuriam.

Non displicet responsio. Imò non solum apud inferos æternum peccant damnati, sed etiam apud nos, dum viuerent, aliquam peccandi æternitatem inuenerunt. Perpendamus hoc obsecro maturè.

Quisquis ad vsque mortem noxas iterat, in suo (sic dicam) æterno peccat, ideò in æterno Dei iustissimè punitur. Tam verè quam eleganter Gregorius: Constat nimirum, inquit, & verò verius est, nec inter beatos finem gaudiorum, nec inter damnatos finem esse tormentorum. Veritatis decretum est: *Et ibunt hi in supplicium æternum; iusti autem in vitam æternam*, c. Quia enim verum est quod promisit Christus, falsum procul dubio non erit quod minatus est Christus. Sed dixeris: Scire velim, quomodo iustum sit, vt culpa quæ cum fine perpetrata est, sine fine puniatur? Respondet beatissimus Pontifex: Hoc rectè diceretur, si districtus iudex non corda hominum, sed

sed facta pensaret. Iniqui enim idè cum fine deliquerunt, quia cum fine vixerūt. Nam voluissent vtique si potuissent sine fine viuere, vt possent sine fine peccare. Ostendunt enim quia in peccato semper viuere cupiunt, qui nunquā desinunt peccare, dum viuunt. Ad magnā ergo iustitiam iudicantis pertinet, vt nunquam careant supplicio, qui in hac vita nunquam voluerunt carere peccato, d.

Hic velint, vnum aliquid solertissimè obseruari. Est aliqua peccati adhæsiō seu circumstantia longè pessima: *Non peccasse tantum, sed cupere amplius peccare.* Hæc peccandi cupiditas inferorum supplicijs dignissima est. Siquidē Deus non tantū respicit peccata quæ facta sunt, sed & cōcupiscentiam ac sitim ad faciendā. Exemplo rem monstramus.

Vir iste triginta annorum, sic ponimus, gehennæ addicitur, quia peccare non desijt. Si quinquaginta, si sexaginta aut septuaginta annis vixisset, totidem annis peccasset. Si centum, si mille annis vixisset,

vixisset, non paucioribus peccasset; si ei æterna fuisset vita, æterna fuissent & illius peccata. Quia ergo tanta, & ad peccantis animum æterna est peccandi sitis ac concupiscentia, iure merito æterna erit & peccatorum pœna. Ergo, quod Gregorius inculcat; Nunquam careant supplicio, qui in hac vita nunquam voverunt carere peccato.

§. 2.

Damnati porrò noxas, quas contraxerunt, non eluunt; malitiam, dum viuerent, cœptam non exuunt. Neque enim id gratiæ à Deo habent vt resipiscant. Istud autem longè horribilissimū est, & plusquam infandum. Damnati gratia diuina omni ad eò sunt spoliati, vt a ternitate tota nullus eorū dicturus sit: *Miserere mei Deus*. Tantum profectò gratiæ illorum nemo habebit. Quo sanè diabolis sunt simillimi, è quibus nulla vis tormentorum vnquam exprimet, vel solas has vuculas: *Peccauius, parce*. Hinc non malè quis dixerit: In inferno meros merissimos esse diabolos, hoc est, obstinatissimos ac desperatissimos Dei hostes, quales

332 DE DAMNATORVM ROGO
les non diaboli tantum , sed & omnes
damnati sunt.

Quâ in re sceleratus dum in viuis,
damnatus dum in tormentis est, æquales
sibi sunt , suis viribus neuter ab animi
morte reuocare se potest. Diuino hîc o-
pus auxilio. Quod Deus, dum viuimus,
nunquam denegat, etsi millies gratiâ ex-
cidamus, sed simul tamen monet: Atten-
de tibi, nunc facio delicti gratiam , non
eam factururus semper. Præmoneo, & pa-
ciscor; dum animus hæret corpori, fores
misericordiæ tibi patent; ingredi. Vbi
animus à corpore abierit, hæ fores obse-
rabuntur.

Æquissimè prorsus. Nam si damnatus
decies millies, si vicies , aut tricies millies
ac sæpius petisset veniam, dum vixisset,
repulsam non tulisset. Post exitum vitæ,
non ampliùs veniæ, non auxiliij, non gra-
tiæ quidquam sperandum.

Hæ pactiones erant, nec mille admo-
nitiones deerant; oblatam gratiam non
esse repudiandam, misericordiam, dum
liceret, amplectendam. Neutrum factû;
gratia effusa, misericordia neglecta; pla-
cuit

cuit esse miserum; libuit perire. Ergo qui pereunt, suis pereunt votis, suo se gladio iugulant: noluerunt amici esse Numinis, ex pacto nunquam erunt.

Deinde, actiones improbæ bonis aduersantur rectissima. Enimuerò his æternum præmium debetur, illis itaque supplicium æternum. Nam (quod in philosophorum scholis tritissimum) contrariorum eadem est ratio. Beatitudinis perfectio est, beatum esse sine fine: Tormentorum in Orco ratio est, sine fine esse miserum. Christus Ecclesiastes è cælo diuinissimas conciones suas omnes hoc omnino epilogo clausit: *Et ibunt hi in supplicium æternum; iusti autem in vitam æternam.* Quod Matthæus asserens: *Et factum est, inquit, cum consummasset Iesus sermones hos omnes,* c. En, exhortationes suas Dominus IESVS non alia signauit clausula, quam hac ipsa, de præmio ac supplicio æterno. Nimirum tam iustus est Deus, quàm misericors; amicis summum gaudium, inimicis tormentum summum decreuit.

c. *Matth. c. 25. fine, & c. 26. initio.*

§. 3.

Et hæc quidem congruentissimè dicuntur. Sed num à capite rem arcessimus? Ego hîc Augustini sapientissimum pronuntiatum venerabundis brachijs amplector. Vir sanctissimus ita loquitur: Factus est malo dignus æterno, qui hoc in se peremit bonum, quod esse posset æternum, *f.* Hæc ipsissima supplicij æterni causa est, infinita cuiuscunq; letalis noxæ malitia. Cùm enim Bonitas offendatur infinita, offensio infinitam exerit malitiam, quæ summum Bonum tam temerario aggressu violare audet.

Theologorum princeps Thomas Aquinas: Peccatum, inquit, nihil aliud est, quàm actus humanus malus. In omni verò letali peccato duplicem assignat malitiam. Prima est, Actus rationi eiusque regulæ dissentaneus. Altera est, iniuria Deo irrogata contemptu Dei. Atqui hæc malitia nihil aliud est quàm voluntaria à Deo auersio, quæ pœnam meretur infinitam, quando Bonum abijcit
infi-

infini- tum. Certè omnis letalis noxa cõ-
temptum Dei præse fert. Exemplo rem
monstramus.

Urbis Italæ lex capitalis est : Nemo
gladium, nemo pugionem gestato. Qui
legis gnarus data opera nihilominus &
gladio & pugione se armat, magistratum
aut principem legislatorem spernit: Nõ
aliter edixit Deus: Nemo furetur, Nemo
mètiatur, Nemo adulteretur &c. At in-
spectante Deo hic furatur, ille mentitur,
iste adulteratur, quicquid lex dicat. Nũ
hoc non est contemnere Deum ? Qui
Cæsaris edictum violat, in Cæsarem pec-
cat: Quisquis leges diuinas spernit, Deũ
contemnit. E sacris paginis id liquet:
*Anima que peccauerit, & contempto Domi-
no negauerit proximo suo depositum,* g. Sic
& Augustinus: Peccatũ est, inquit, spre-
to incommutabili bono, rebus commu-
tabilibus adhærere.

Hinc infinita illa malitia emergit.
Nam quò Maiestas quæ læditur, maior,
hoc & offensio grauior est. Virum no-
bilem lædere, graue est; grauius, dyna-
stam;

336 DE DAMNATORVM ROGO
stam; grauius, Comitem. His tamē mul-
tò grauius est læsisse Principem; longè
grauissimum læsisse Regem aut Cæsarem.
Sic gradatim itur in humanis. Quàm er-
go graue sit læsisse Deum infinitæ Ma-
iestatis dictatorem?

Hinc infinita hæc malitia vel vnice le-
talis noxæ, cogitationis impuræ vel vni-
cæ, nullo actionum bonarum cumulo
potest redimi. Nam si in vnâ diuinæ Iusti-
tiæ læce, omnia beatissimæ Matris Virgi-
nis, omniumque diuorum ac cælitum
promerita componantur; in alterâ no-
xa letalis vel vnica conijciatur, illa omnia
huius vnus molem nunquam æquaue-
rint, illa pro hac nunquam satisfecerint.
Dictu prorsus formidabile est, omnium
proborum hominum sanctas actiones,
vnus letalis culpæ pōdere superari. Hoc
tamen nemo mirabitur, qui Deum Dei-
que Maiestatem immensissimam æsti-
mauerit. Conditorem omnium à re con-
ditâ contemni infandæ temeritatis faci-
nus est. Diuini oris pronuntiatum no-
uimus: *Reus erit æterni delicti, h.*

h. Marci c. 3. v. 29.

§. 4.

Tanta est igitur tamque infinita noxæ letalis cuiuscunque malitia, vt nullis virtutum officijs pensari possit, ni eam iudex supremus vltro condonet. Quâ in re Deus multò quàm liberalissimus, vel vni homini millies iterumque millies culpæ gratiam facit, & impunitatem cōcedit, eâ tamen lege, ne culpam repetat, aut repetitam, pœnitentiâ prius expiet, quàm in alium Orbem migret. Differt ille, & debitor obit? æterni delicti reus est, eritque semper.

Ad rem insigniter Augustinus: Qui pro aliquo grandi crimine, inquit, morte mulctatur, nunquid morâ, quâ occiditur, quæ perbreuis est, eius supplicium leges æstimant, & nō quòd eum in sempiternum auferunt de societate viuentium? Sicut enim non efficiunt leges huius ciuitatis, vt in eam quisque reuocetur æternam secundâ morte damnatus, i. Si magistratus reo, in perpetuum vitam
P adimit

338 DE DAMNATORVM ROGO
adimit quam non dedit, non idem Deus
iure meritissimo possit?

Quando igitur infinita noxæ letalis
malitia pœnam commeretur infinitam,
hæc autem non possit per intensiorem
infligi (vti in scolis loquuntur) per ex-
tensionem infligatur, necesse est, vt scili-
cet quod non habet tormenti atrocitas,
habeat temporis diuturnitas. *Dabit igne
& vermes in carnes eorum vt vrantur, & sen-
tiant vsque in sempiternum, k.*

Cùm nos hæc talia meditamur, pu-
tem sic esse affectos debere, prout sunt
qui plurimæ rapacitatis sibi conscij, non
sine gemitu supplicium sibi debitum in
alijs cernunt. Fit nonnunquam vt vir
magni nominis & fame patibulum tran-
seat, & occultis suspirijs seipsum feriat,
hæc apud animum suum voluendo: En
miseri isti ventis inane ludibrium, no-
bis triste spectaculum, etiam post mor-
tem luunt quæ viui deliquerunt. Et quæ
eorum tanta facinora? Sunt forsan
ex ijs, quorum omnia furta (quod sæ-
pius compertum) quinque aut sex flo-
renos

renos non exceſſerint. Et tu qui aliquot florenorum millia ſenſim interuertifti, ſanus & incolumis obambulas, tu byſſinus ac hoſericus incedis, honorificè ſalutaris, & ius in miſeros dicis, patibulo præ his miſeris centies dignior: hi reculas viliffimas compilarunt, & pendent; tu fortunam auream crebrius ſuppilaſti, & triumphas. Caue; Dij laneo ac lento incedunt grefſu, ſed tarditatem vindictæ grauitate compenſant.

Ita prorfus cogitandum cuique noſtrū cum inferos cogitamus: Heu, quot capitalia commiſi crimina, & tamen etiamnum à flammis ſaluus ſum: quàm multi, non dubitem in Orcino barathro ardent, æternū arſuri, qui longè pauciores quàm ego, & forſan vnicam letalem noxam contraxerunt. Diuini ſol fauoris etiamnum mihi ſplendet, illis qui rariùs & leuiùs quàm ego deliquerunt, æterna nox incubat. Caue; tardo tacitoque pede vltio diuina inſerpit. In arctas præcipitio, & non horres? leuiſſimo cades impulſu; qui diu ſteteras, momen-

340 DE DAMNATORVM ROGO
torues : & quò rues? abyffus & chaos
flammeum ruentem excipiet. Caue, vel
digituli motus te præcipitat; vnica te fe-
bricula, grauedo aut apoplexia, l. pun-
ctiuncula aut glans vnica Æternitati te
obijcit. Cadis amicus Numinis? excipiunt
Angeli. Sin aliter? excipiunt diaboli, ex-
cipit æternus ignis.

Putat fanctus Ignatius multos in in-
ferorum ergaftulis cruciari, qui forfan
vnico letali næuo fe contaminarunt, siue
iam periurio, siue vindictæ defiderio, feu
cogitatu obscæno, siue alio loquendi,
cogitandi, agendi modo deliquerint.

Cogitandum etiam ferio, damnatos,
fuisse homines nobis fimiles, & multos
eorum Christianos, qui sacramentis &
concionibus, qui libris facris & admoni-
tionibus ad optima quæq; inuitati, for-
fan aliquanto tempore vitam integram
piamque duxerint, familiares cum Deo:
Paullatim remiffius ac fociordiùs agen-
do, in peccatum mortale prolapsi, iusto
Dei iudicio æternis incendijs fint ad-
dicti.

Omor-

l. Sideratio nervorum.

O mortales, ponite corda vestra, clamat Aggæus vates, ponite corda vestra super vias vestras, m.

m. Aggæus Cap. 1. vers. 5.

§. 5.

Sigismundus Imperator, quod Æneas Syluius narrat, Theodoricum Colonicem Pontificem inter principes maximæ auctoritatis virum diuersa interrogans: Quo pacto, aiebat, ea obtinenda est felicitas, quâ quis verè dicatur felix? Cui Theodoricus: Hæc, inquit, inter mortales frustra quæritur. Imperator iterum: Ergo, inquit, ad illam caelestem, quæ rectissima ducit via? Huic Præsul: Meo sensu, inquit, nec certior, nec tutior est, quàm sincera in rebus agendis omnibus intentio. Et qualis, inquit Imperator, in viam hanc ingressus est? Ad quæ Theodoricus: Non difficilis, ait, modò tales simus cum sumus sani, quales nos futuros esse promisimus, cum fuimus ægroti. Responsum ad omnia sapienter.

Et verè nulla hîc vera felicitas est; quærimus illam, nō inuenimus. Summa

hic rerum inconstantia; nutant & vacillant omnia; sordet voluptas omnis ad beatam æternitatem collata. Via verò ad delicias cælestes rectissima est, pura in omni actione Intentio. Hanc porrò viam ingredimur, si nostris ipsi promissis stemus, si quæ in grauibus periculis, in vehementibus morbis, in confessionibus sacris promissimus, in opus educamus, & è verbis faciamus facta.

O varium & mutabile semper, humanum propositum! Siracides clamat: *Quis baptizatur à mortuo, & iterum tangit eum, quid proficit lauatio illius?* n. Post baptismum mortuum tangit, qui culpam post lacrimas repetit. Clamat Isaias: *Lauamini, mundi estote.* o. Lauamur, sed ad sordes breui reuertimur. Post lauacrum mundus esse negligit, quisquis innocentiam vitæ, post pœnitentiam non custodit. Clamat iterum Siracides: *Non alliges duplicia peccata, nec enim in vno eris immunis: non iteres verbum in oratione tua.* p. Verbum in oratione iterare, est, post fletum cõmittere, quod

n. *Eccli. c. 34. v. 30.* o. *Is. c. 1. vers. 16.* p. *Eccli. c. 7. v. 8. & 15.*

quod rursus necesse sit flere. Quod Gregorius confirmat his omnino verbis: Quisquis peccata plangit, nec tamen deserit, cor quidem conterit, sed humiliare contemnit, q. Ideò, inquit, admonendi sunt qui admissa plangunt, nec tamen deserunt, vt considerare sollicitè sciant, quia flendo inaniter se mundant, qui viuendo se nequiter inquinant, cum idcirco se lacrimis lauant, vt mundi ad sordes redeant. Hinc scriptum est: Canis reuersus ad suum vomitum. Et quoties Christus Dominus vnuiquemque nostrum in clamat. *Ecce sanus factus es: iam noli peccare, ne deterius tibi aliquid contingat.* r. Hæc audimus, & dissimulenter contemnimus. Ideò planissimè Bernardus: Irrisor est, inquit, & non verus poenitens, qui adhuc agit quod poenitet. Si ergo vis verus esse poenitens, cessa à peccato, & noli amplius peccare. Sic plange commissa, vt non denuò committas plangenda. Quoniam inanis est Poenitentia, quam sequens coinquinat culpa. s.

q. Greg. tom. 3. part. 3. pastoral. cura admonit. 31.
r. Ioan. c. 5. v. 14. s. Bern. l. de Anima c. 4.

§. 6.

Hæc scimus, & verò etiam, quicquid à nobis exigitur, facturos promittimus, & nihil fit. Ah, quoties, & quanta sanctissimè spòdemus, & nihil fit; eiuramus pristinos mores amoresque obscænos, & nihil fit; vitam pollicemur emendatissimam, & nihil fit. Parturimus grandia, tandem musculus, hoc est, imbellè & frigidum opus prorepit.

Valerius narrat, in exercitu Xerxis, quem aduersus prouinciã cõtraxerat, equæ partu leporè effusum. Eo monstri genere tanti apparatus significatus est euentus. Nam qui mare classibus, terram pedestribus copijs operuit, vt fugax animal, pãuido regressu regnum suum re-
petijt. *t.*

Tales omnino sunt nostri conatus: omnem vno die sanctimoniã combibimus, consilium suscipimus arduum, propositum haurimus sanctum, optimos mores promittimus: sed consilium non explicamus, propositum nõ premimus,
cœpta

cepta non tenemus, à destinato aberramus, à promisso resiliimus, sumus quales antea, & sæpe peiores; sic equus parit leporem, sic montes parturiunt musculū. Standum & perseuerandum est, propositis inhærendum, bene cepta sunt vrgenda. *Breues dies hominis sunt*, u. & tenuissimum vitæ filum subito præscinditur. Aranearum architecturæ suam sibi spoliarium concamerantium vita nostra similis est, quarum circinatum orbem decussata paribus interuallis quaterna subtegmina diuidunt, quæ ipsa segmēta singula, vicenis intertexta filis, equalibus vbiq; maculis scutulatum rete absoluūt, vt cum telam omnem pertexuerint, octoginta omnino internodijs plagulifque, quod Pineda x. noster obseruatum curiosis ait, totus ille prædatoribus orbis in muscarum perniciem rotundatus implicetur. Hæc inquam vitæ nostræ Icon est, quam tamen Parcarum tenui filo deduci ægrè quidam audiunt, & poctis irascuntur, qui annos nostros

P 5

ad co-

u. *Cob. cap. 14. vers. 5. x. Pineda in c. 27. Iob, v. 18.*
vbi sectiones vocat.

346 DE DAMNATORVM ROGO
ad colum examinant; cùm illis vel inuitis
Dauid occinat: Anni nostri sicut aranea
meditabuntur, quasi nimia in fuso & la-
nificio sit firmitas, vt ad araneorum tex-
turam tota æui nostri periodus reuocari
debeat. Breues dies hominis sunt, & fe-
mitam, per quam non reuertimur, am-
bulamus.

Interim Æternitati propinquamus
omnes; nemo nostrum procul abest ab
hac metâ serius aut citius contingendâ.
Quis scit, quot ab eâ passibus distemus?
hodiernâ forsan, aut luce crastinâ tota
nos circumdabit Æternitas. Quid ergo
cunctamur, quid in re momenti tanti
ludimus? Saluet vnusquisque animam
suam. Is sapit solus, qui vnus volu-
ptatulam momenti, non præ-
fert beatorum Æter-
nitati.

CAPVT XVI.

*Humane gentis cecitas incredibilis,
& horribilis stupor, tam in peccatis,
quam in supplicijs peccati
aternis expendendis.*

§. I.

Quicquid dicamus, quicquid clamemus, quicquid scribamus, siue prophetarum vaticinia, seu Christi minas & oracula, siue Apostolorum scripta ingeramus, magnam partem frustra sumus. Surdis nãnia. Clamatur, nec auditur clamor; promissa & minæ ingeruntur quidem, sed spernuntur. Et quãuis horribilissima illa vox, Æternitas, Æternitas, Æternitas millies iterumque millies inculcetur, vix quidquam tamen proficitur.

Quoties ex alto his talibus mone-mur verbis: *Filij sanctorum sumus, & vitam illam expectamus, quam Deus daturus est his qui fidem suam nunquam mutant ab*

348 DE DAMNATORVM ROGO

eo, a. Sequetur alia post hanc æterna vita, semper beata, voluptas immortalis & perpetua. Nunc ergo sustinete modicum: leue & momentaneum tribulationis nostræ immensum gloriæ pondus operabitur in nobis, b. Quod iam durum est pati, dulcissimum erit meminisse. Quicquid igitur tolerandum venit, in omni patientia & longanimitate, cum gaudio gratias agentes Deo, c. sustinete.

Hæc pleraque omnia dicuntur gratis. Nec alia ferè cantilena extunditur, quàm illa Iudæorum: *Manda, remanda; manda, remanda; expecta, reexpecta; expecta, reexpecta*: d. Quicquid de futuro sit, oculos & manus præsentia implent; voluptas huc illuc trahit, huic moderari difficillimum. Appetitus satiandus est quibuscunque demum impendijs. Deus benignus est & misericors, qui facilem dabit veniam delinquentibus.

Hæc illa sunt cæcorum carmina. O miseros, & ô nimium cæcos mortales! An ignoratis has voluptates vestras, quas

a. Tob. c. 2. v. 18. b. 2. Cor. c. 4. v. 17. c. Coloss. c. 1. vers. 11. d. Is. c. 28. v. 10.

quas adeò sititis, esse vetitas? An non vestra vobis conscientia id quotidie conuincendo ingerit? an non dehortatur ratio? An non aliud diuinę leges imperant? Sed dicite, oro, an non creditis omnem in hoc Orbe voluptatem, quantumcunque diuturna videatur & suavis, momento stare, subito ruere, & in æternos luctus desinere? Omnis Mundi amœnitas Æternitati collata, nec momentum quidẽ, nec punctum est, minus nihilo est. Sed num hæc cogitatis, num creditis? Si quidem Christiano nomine censeri vultis, fatendum vobis erit, hæc vobis cogitari, hæc credi. Sed ea est, dicetis, humanæ fortis conditio, vt æternorum obliti, ad præsentia toto impetu ruamus. Hinc nequi & maculæ, hinc omnis vitiorum propago. Bona confessio, modò eam sequeretur & emendatio.

§. 2.

Sed liceat denuò quærere: Num creditis hæc vitia, vobis tam familiaria supplicij sempiternis à Deo puniri? Credimus, aiunt. Quâ ratione igitur non solum tam obliuiosi, sed & tam temerarij estis,

estis, vt toties tam impudenter diuinas leges violare non vereamini? Adcò vt nec quidem formidine poenæ peccatum oderitis: nullus gehennæ metus, nullus ignis perpetui horror, nullus amor cæli. Hinc in omnem licentiam effusi mores, hinc querula in aduersis impatientia, hinc petulans & secura in prosperis obliuio gehennæ, hinc omnes vitiorum rami. Nimirum omnis à cogitationibus vestris exulat Æternitas. Quã fortè creditis, sed reuëra non expenditis. *Nullus est qui recogitet corde. c.*

Æternitas in ore est, sed in animum non descendit. Aures feriūt Æternitatis monita, non penetrant. Æternitas vix ab vlllo suis momentis ponderatur. Æternitatis infinita sæcula quandoque forsan cogitamus, sed obiter: de eâ ab alijs scripta legimus, sed obiter: immensam Æternitatis sine fundo voraginem in concionibus adumbratam aspicimus, sed & hoc obiter ac perfunctoriè. Breui salubres gemitus aliarum cogitationum mole obruuntur. Sic Æternitas vix animum ingressa,

ingressa, mox vanissimis cupiditatibus sepelitur. Inde omnia prioris nequitiae blandimenta subrepunt, & animum, vt antè occupant. Ita fides nostra, quam iactamus, fides somnians, aut verius, mortua est.

Narrat illustrissimus scriptor Baroni-
 us, quod sibi testatissima fide comper-
 tum asserens : Hoc, inquit, auditione
 accepi, ab integerrimæ fidei viro Mi-
 chaele Mercato, qui de auro suo hæc ex-
 plorata retulit; quæ complurium erudi-
 torum virorum assertionem scimus firma-
 ta, & pro concione sæpius narrata. Res
 ita habet.

Michael Mercatus senior cum Mar-
 filio Ficino ingenij nobilissimi viro, in-
 timam iungebatur amicitiam, quam & paria
 philosophiæ studia accendebant. Vterq;
 horum Platonis scripta combiberat. Fuit
 vt ex more disceptarēt inter se, quis ho-
 minis post obitam mortem sit status, quò
 animus humanus migret, quæ rerum fa-
 cies in Orbe altero? Atque hoc è Plato-
 nis mente deducebant Christianis ora-
 culis confirmandum.

Sermone inter differendum longius progresso, ad eam vterque conuentionem descēdit, vt stipulatis dexteris alter alteri sanctè promitteret, vt qui prior naturæ concederet, superstitem de alterius vitæ ratione quàm fidelissimè, si liceret annuente Deo, redderet certiorē. Hæc pactio: & iuratum omnino in hæc verba:

Post aliquantum temporis, hi duo viri totis vrbibus disiuncti habitauerunt. Cumq; Michael Mercatus summo manè ad auroram Musis amicam philosophiæ operaretur, equitem in proximâ plateâ ad ædium suarum ostium contento cursu properantem, simulq; Marsilij succlamantis vocem audiit: *O Michael, ô Michael, vera sunt illa, vera, verissima.* Michael ad notissimi amici voces excitus, mox à libris fenestram accurrit ac prospicit, cernitq; à tergo Marsilium equo niueo vehentem, iamque reflexo itinere abeuntem. Hūc celeri voce profecutus, Marsili, Marsili, clamabat. Sed eques candidatus moram non ferens, oculis sese subduxit. Mercatus inopinato spectaculo

culo attonitus, qui suo Marsilio euenisset, anxie cœpit indagare. Demum intellexit Marsilium Florentiæ eâ ipsâ horâ obiisse, quâ ad suas ædes visus à se auditusque esset.

Ab eo tempore Mercatus, quamuis iam antea vitæ integer, & commendatæ probitatis fuerit, philosophiam, nuntio remisso, res sibi suas habere iussit, ipse in posterum solius Christianæ philosophiæ leges sectaturus. Ita quod reliquum vitæ habuit, sibi iam Mundoque mortuus, ad futura se totum transtulit, *Æternitatem* assidue meditatus, *f.*

E. Baronius tom. 5. Anno 411.

§. 3.

Attenta *Æternitatis* meditatio, vitæ melioris principiū est. Laudatur virtus, & alget, vbi vita æterna non amatur. Decliuis & facilis ad inferos via est, vbi mens non assidue ad beatorum vel damnatorum æternitatem cogitandam intenditur.

Hæc scimus, hæc credimus; interim obdormimus, & summum Bonum negligimus.

glimus. Audimur quidem dicere, O *Æternitas!* At interim hilari manu patenam spumantem capimus, & toto nos auro proluimus, ad vsque collum saturi. Subinde alto gemitu *Æternitatem* suspiramus, at interim impuris ac obscœnis cogitationibus cor scatet; occultas illud libidines coquit, & furtiuis meatibus suo se Deo subducit. Cœlestes thesauros appetimus, at interim terre spumam, pecuniam, amicissimis oculis salutamus, & clandestinis sacrificijs litamus Mammonæ. *Æternos* inferorum ignes videmur expauescere, at interim Irâ & Inuidiâ, velut *Ætna* ignibus, flâmigamus. *Æternas* ab omni labore ferias expectamus auidi, at interim ad eò torpescimus desidiâ, vt otium ex otio ducamus, ad omnẽ seriam industriam fracti & languidi.

O non violentos qui cœlum rapiant, sed ô cœcos, qui viâ spatiosâ & amœnâ malint errare, quàm asperâ non nihil & arctâ, iter tenere rectum.

Interim Christus omnesque cœlites inclamant: *Contendite intrare per angustâ portam, Contendite, Contendite: quia multi*

multi quærent intrare, & non poterunt. g.
 Properate, currite; Vincendum & eluctandum est, Contendite. At nos nec currimus, nec properamus, nec contendimus: nos oscitabundi lentiq̄ue velut cameli ac leones pedatim *h.* gradimur, & otiosè sequimur. Ac vtinam sequamur, & non omnino subsistamus.

Nostrum Velle ac statuere simillimum est ægrotorū inualidis conatibus. Æger subinde sese erigit & lecto attollit, gressum molitur, pedē ponit; ambulare tentat, mox virium defectu in lectū recidit. Crura illius tibiæq̄ue fulcra sunt nimis imbecillia, moli corporis sustentandæ. Vellet surgere, sed posse negant vires. Vix alij sunt conatus nostri; ardua cogitamus, multa statuimus, sanctiora molimur, videmur velle rem bene agere. Sed vana sunt hæc sine virib⁹ molimina, deest alacritas spirit⁹, omnia peruadit languor. Hinc vitia potius intermissa quam abdicata non sine gustu repetimus. Ita recidimus in lectulum è quo abitum parabamus, & priori obruimur veterno. Ita

Lati.

Laudamus veteres & nostris utimur annis.

Diuorum res gestas euoluimus, & commendamus: nō sequimur, non imitamur. Virtutem speciosissimis titulis oneramus, non eam factis exprimimus: beatorum æternitatem inhiamus, sed molestiorem viam, quæ illuc ducit, cautiſſimè declinamus. Nos spectant hæc veteris Comici dicta:

*Sed cū inde suam quisq; ibant diuersi domū,
Nullus erat illo pacto, vt illi iusserant, i.*

Cū sacra concio ad finem deducta, cū in templis peroratum est, domum itur, mensa struitur, iamque priora omnia ex interuallo non longo repetuntur. Hic noster mos est, adimus templa, conciones audimus, quandoque ingemiscimus, peccatis indignamur, nobis ipsis irascimur. Sed hoc quamdiu? Mox hilaris obliuio sepelit omnem priorem sanctitatem. Conamur, sed languidissimè: hinc nullum prodit opus, aut mutilum. Adeoque post sexcentas conciones ijde qui antea sumus: eadem quæ prius iuramenta,

i. Plautus in Rudente. Act. 4. Scen. penult.

menta, eadem impatientia, eadem lasciuia, Inuidia & Iracundia prorsus eadem. Nihil superbiæ decessit, auaritiæ nihil; sed nec gulæ quidquam detractum est. Idem qui antè torpor, pristinae sordes, vetera omnia.

O cæcitas humanæ gentis, nullis fat lacrimis deploranda! Ex omnibus templorum pulpitis clamatur, Æternitas, Æternitas, Æternitas. Nos nihilominus præsentis ducimur voluptate. Adeo perire suaue est.

§. 4.

Quemadmodum verò sacras conciones audimus, & negligimus; aures perfluunt dicta: *k.* ita sacros libellos percurrimus, & non proficimus: deserunt memoriam lecta. Quod ex oculis, itidè ex animo abit. Et quamuis æternitas iterum iterumque inculcetur, nos tamen telam, quam orsi, perteximus: probamus meliora, deteriora sequimur, pietatem induimus, sed planè desultoriã; ita prioriluto mergimur.

O Christiani, respicite & leuate capita,

k. Zu einem Ohre ein/ zum andern wider auß.

pita, & corda vestra, quoniam appropinquat redemptio vestra: *l.* oculos animumque cælo attollite. Sunt fortè iam turbata omnia & aduersa? Non sic & olim erit; meliora pollicetur cælum per breui patientiâ obtinendum. Sunt fortè iam successus prosperi, & blandiens aura? Ne fidite: nihil in hoc Orbe diuturnum: suis quæq; momentis fluunt transeuntque omnia. Æternitas durabit, sola transitum ignorat Æternitas.

Hæc dicimus & scribimus, hæc occinimus & pingimus. Sed quis est qui hæc altius in animum admittat? Quis hæc probè capere, quis è solido conatur credere? O iterum cæci mortales, quorum tunc maxime perfunctoriæ sunt actiones, cum Æternitatis negotium in manibus est, cum de animi salute agitur.

Narrat ecclesiastes tam disertus quam religiosus, Ludouicus Granata, *m.* quæ ratione

l. Luc. cap. 21. vers. 28.

m. In tertia concione, dominica secunda Auentus è Iacobo de Parad. Carthus. *l.* de peccatis mental. criminal.

ratione insanã hanc gentis humanæ cæcitatem è numero defunctorum quispiam amico superstiti detexerit. Duo, inquit, amicitia amorisque sinceritate coniunctissimi erant, Theseum istum, illum Pirithoum dixisses, & vnum pænè animum in duobus corporibus. Vterque vitæ fuit probatissimæ; vtrumque amor & nescio quod singulare pactum sic colligauerat, vt nil magis vellent quàm vnà mori. Sed Mors, illa fœderum omnium turbatrix, candidissimam hanc amicitia dissoluit, & alterum ab altero, ex hoc in alium Orbem transtulit. Nec tamen omnis à morte amicitia dissolui potuit. Siquidem non multum temporis abiit, cū defunctus viuo se stitit aspectabilem, sed habitu vultuq; mœstissimo, tanquam si amico copiam faceret interrogandi. Exhorruit viuus ad tam inexpectatã amici præsentiam, & spectaculo tam lugubri perterrefactus stetit. Vbi animũ resumpsit, interrogare institit, num inter beatos ageret, aut quo loco res ipsius essent? Ad quæ defunctus altum ingemiscens flebiles has voces ter clarè ingeminauit:

Nemo

Nemo credit, Nemo credit, Nemo credit. Alter iterum quamuis ore trepido quæsiuit, quidnam illud esset quod nemo crederet? Cui defunctus denuò: Nemo credit, quàm Deus rationes exactè poscat, districtè iudicet, seuerè puniat. Sub hæc verba disparuit, dum alter nouo pauore attonitus hæc secum silentio expendit.

§. 5.

O verè, ô verissimè dictum, Nemo credit, quàm accurata sint vndequaue Dei iudicia, quàm seuera ab illis supplicia. Hæc è cathedris toties promulgantur, toties illud Ioannis ingeminatur: *Agite pœnitentiam, iam enim securis ad radicẽ arborum posita est. n. Et nemo credit.* In chartis & libris æternus luctus & æterna tormentorum series toties explicatur, *Et nemo credit.* Æterna gaudia, cælestes & æternæ voluptates, nunquam desitura paradisi amœnitas quantis voluminibus commendatur? *Et nemo credit.* Plena omnia cohortationibus ad cælum violenter expugnandum, *Et heu nemo credit,* vi
tantâ

tantâ opus esse vt cælum expugnetur:
Nemo hoc credit, aut certè tam pauci, vt
 Christus ingemiscens dixerit: *Et pauci in-*
ueniunt eam. O.

Fides quâ æternam vitam præliba-
 mus, fides somnolenta & deses est. Hinc
 illi, quos vocamus, heroiei actus, & ge-
 nerosi aggressus tam rari. Hinc illud re-
 ligiosissimi scriptoris oraculum: Promit-
 tit Mûdus temporalia & parua, & serui-
 tur ei auiditate magnâ: Christus promit-
 tit summa & æterna, & tepescunt morta-
 lium corda. Vile pretium quæritur; pro
 vno numismate interdû turpiter litiga-
 tur, pro vanâ re, & parua promissione die
 noctuque fatigari non timetur. *p.* Quis
 pro cælo tam acer & strenuus est? Quan-
 ti vigilias suas ad abacum lusorium, ad
 hilares choreas, ad poculorum aciem
 suauissimè toleratas non sentiunt? Vbi
 tam hilariter vigilatur pro Christo, pro
 cælo, pro æternitatis præmio? Millies re-
 petendum: *Et nemo credit.* Vbi fides viuit,
 & immensas cæli voluptates, perpetua

Q Orci

O. *Matth. c. 7. vers. 14.* p. *Thomas de Kempis l. 3.*
ac Imit. Christi C. 3.

Orci tormenta capit, longè alij mores,
longè alia est vita; hîc oblectatiunculæ &
voluptatulæ tam turpes quàm breues
non sitiuntur, hîc labor in pretio est, hîc
dulce ac iucundum est pati.

Franciscus Borgias dux Gandiæ ar-
dentissimâ febre debilitatus didicit, nihil
in rebus humanis stabile, nihil esse per-
petuum. Cùm verò alterno & nouercali
die, igni medullæ coquerentur, pia illa
cogitatio mentem pupugit; cœquænam
illos flammæ vrerent, qui ob flagitia a-
pud inferos pœnas æternas penderent?
Multum in hoc principe valuit ad om-
nem reliquam vitam hæc cogitatio. Co-
gitatio prorsus vtilissima si vlla, in mor-
bo, in omnibus omnino aduersis admit-
tenda. Ita spiritum iuuet, quod corpori
nocet.

Quasi per amœna prata in carcerem
peruenit, qui per præsentis vitæ prospera
ad interitum tendit. Et certè damnosa
vanitas est longam vitam optare, & de
vitâ meliore parum cogitare. Quisquis
es, cum Bernardo in aurem tibi insusur-
ro: Cogita, vnde veneris, & erubescet;
Cogita

Cogita vbi sis, & ingemisce; Cogita quò vadas, & contremisce. q. Tot aliorum affectata cæcitas nemini patrocinaabitur. Iam pridem moniti sumus, Angustam esse portam, & arctam viam quæ ducit ad vitam.

Via ad inferos expeditissima, Libido & Luxuria. Incipe gradi hoc tramite, & breui magnis itineribus ad Orcum non ibis, sed cures, sed volabis. Id Thomas Morus vir tam eruditus quàm sanctus affirmatissimè pronuntiauit, voluitque suis etiam scriptis inserere hoc disticho:
*Si quis ad infernos properat descēdere manes,
 Huc iter accelerant Balnea, Vina, Venus.*

Hæc sexcenties, hæc millies audimus, & pænè fastidimus. Et quod longè deterrimum, voluptatibus æternis hilare, tametsi turpe momentum vltro præferimus, & cupimus perire. Quocirca vsque, & vsque repetendum, Et
nemo credit.

q. Bern. serm. de primordijs & nouissimis nostris.

CAPVT XVII.

Compendium dictorum

&

Epilogus.

CERTUM, nullius hominis linguâ cruciatus inferorum vel leuiter adumbrari, nedum explicari aut exaggerari posse. Ab ore ad aures hæc monita per-tingunt, sed animum plerunque nõ vul-nerant.

Flamma picta & vera nimium quan- tum differunt, hæc tamen quandoque sibi simillima sunt: dolores nostri cum cruciatibus hominũ damnatorum col- lati, heu quàm nihil habent similitudi- nis, siquidem finiti ad infinitum nulla est proportio.

Certum est & illud, de plurimis Chri- stianorum verissimè dici, eos nequaquã seriò credere, apud inferos puniri son- tes, alioquin indubiè aliter victuros. Eò dictum Domini collineat: *Filius hominis veniens,*

ueniens, putas, inueniet fidem in terra? *a.*
 De ceteris non minus verè dici poterit,
 eos de inferorum tormentis aut nun-
 quam, aut rarò cogitare; & quidem co-
 gitare solùm, non inhærere huic cogita-
 tioni, non perpendere hæc tristia, non
 ea imaginationi imprimere: aut certè al-
 tiorem paullò cogitationem, velut salu-
 tarem flammam, curarum ac negotio-
 rum mole obruere & ita cæcum ac sur-
 dum ad inferos descendere: omnes enim
 qui eò deueniunt, cæci & surdi sunt, *b.* vti
 Hierosolymeus ciuis, Lazari interfector,
 tunc primum oculos aperuit, cum iam
 extra viam fuit. Sed vt dicta in compen-
 dium conferamus, Nouemplex Æterni-
 tatis luctuosa tormētum statuimus: sin-
 gulorum hîc denuò monere, consultum
 ducimus.

a. Luc. c. 18. v. 8. b. Diximus superiori capite.

Primum Tenebræ.

Psaltes Hebræus: Dies, inquit, diei e-
 ruñtat verbum, & nox nocti indicat scien-
 tiam. *c.* Quis iam impijs persuadeat, eos

Q 3

errare,

c. Psalm. 18. vers. 3.

errare, & impiè agere? Optimos vitæ dies inanijs & vanitatibus frangunt. Sed illis hoc demum persuadebunt Auernales tenebræ, æterna nox; scientiam nox indicabit nocti. Quemadmodum dies felicitatis perpetuæ ostensurus est beatis, quàm opportunè hos vitæ dies sanctis actionibus expenderint: ita nox illa horribilis, sempiternâ noctem deteget, quâ inter vitia iam ducunt improbi, breui æternâ nocte sepeliendi.

O nox, ô tenebræ! Hac nocte, his tenebris latrat conscientiæ canis, fauor humanus dormit, voluptas omnis iam euauit, nil fulget auri, nec splendent abaci, silent amici, absunt medici, terrent umbræ, inuoluunt flammæ, conclusit Æternitas. O nox, ô tenebræ!

Videte mihi mercatores duos diuites, adultâ iam nocte latrunculis ludentes. *d.* Hic tabula lusoria, in quâ rex, regina, gemini tam cursores, quàm elephantes & saltatores cum sedecim rusticis, vniuersè triginta duo calculi. In mensa, proximè lusoriam tabulam peruigilat lumen, & hoc

d. Im Schach spielen.

hoc latrunculorum prælium accendit. Feruet opus, ardent lufores, demum in vltimum punctum pænè omne aurum ponitur. Alter euadit victor, aufert aureos. Victus abit fremens frendensque: Et ô fortuna, inquit, nequissima, ô latrones! quis meum mihi aurum reddet? Ita domum redit, stomachatur, furit, queritur, familiam turbat, famulos exagitat, euertit omnia: Ita noctem vix sui compos transigit.

Tabula hæc lusoria est vita humana, cui lumen rationis non deest; variij vitæ status diuersæque dignitates sunt latrunculi. Sunt reges ac reginæ, sunt proceres & optimates, plebs vrba & pagana, honorum & opum maxima diuersitas. Qui his peritè scit vti, vincit; ignarè vincitur. Inde nox vna, sed perpetua; inde tenebræ nullis radijs collustrandæ; inde desperatio sempiterna: Non videbunt lumen in æternum. O nox, ô tenebræ!

Alterum, Fletus.

Angelus, tanquam cæli Prætor vociferatur iam olim: *Quantum glorificauit se*

& in delitiis fuit, tantum date illi tormentum & luctum. e. Tartarum luctui destinatissima domus. Hic fletur siccis lacrimis, nil tamen doloris egeritur flendo.

O mortales, quid nummos perditos, quid charorum funera, quid iniqua tempora deflemus? sterilis hæc flendi materia est: nec mala sunt ista, nisi malis. Hic illud Christi vsurpandum: *Nolite flere super me, sed super vos ipsos flere.* A conspectu Dei æternum abijci, hoc ploratu dignissimū, hoc nullo lacrimarum mari sat poterit defleri.

Prophetas omnes eorumque vaticinia cōsiderate: Mala passim ingentia denuntiant, calamitates maximas prædicunt. Repentè stylum vertunt. Subitò videntur omnia in integrum restituta, loco esse optimo. Hinc illæ solatiorum promulsides: *Et fluent colles lacte & melle. Apprehendet messium tritura vindemiam, & vindemia occupabit sementem, & comedetis panem vestrum in saturitate.* f. Ita post tēpestates & procellas subita sese infundit serenitas. Causa est in aperto. Nullum
in hoc

in hoc Orbe tam insanabile vulnus, cui Deus non possit malagmā imponere, g. nullum tam grāde malum quod suo destituatur seu remedio, seu solatio. Tobias pauper & cæcus sed patiens & piscis felle curatus; Naaman leprofus, sed opulentus & Iordanis aquā sanatus. Thessalia veneni quidem ferax, sed & Alexipharmacis h. destituta non est. Insulæ Philippinæ vites non habent, sed habent palmas, quæ liquorem vino nobiliorem ferunt. A lignis egena est Italia, sed hiemem habet mitiorem, & fructibus abundat.

Ita Deus Adamo Christum, Christi genitricem Eux, delicto gratiam, transgressioni obedientiam, morti vitam opposuit. Nullum hinc vlcus tam fœdum & hians, quin suum sibi emplastrum inueniat; nulla tā miserabilis clades, quæ nō & sanabilis sit. At verò in luctuosā Aeternitate illā, insanabilia sunt omnia; plurima illic vlcera, sed nullum illic emplastrum, cataplasma nullum est; malum summum,

Q 5

sumum,

g. Man stude Pflaster für allerley Schade
h. Giff e Arzenei.

370 DE DAMNATORVM ROGO
summum, malum æternum, immedicabile.

M. Marcellus captis Syraculis, florentissima vrbis miseratione motus illacrimavit. Non lacrimas sed sanguinem stilent ex oculis damnati, cū seipsum quisque aspiciet totius Æternitatis captiuū. Hic lacrimis sanguineis, non tamen profuturis, hinc fletui acerbissimo locus est. Verè ibi erit fletus, sed fletus solatium ibi nullum erit.

Tertium, Fames.

*Ergo exercentur pœnis, veterumq; malorum
supplicia expendunt----- i.*

Nimium lautè pranderunt improbi, ideo tam miserè ac siccè iam cenant. Edendi ac bibendi libidinem non continuerunt, hinc varia gulæ flagitia, hinc frequens ebrietas & ingens vitiorum agmen, quod ebrietatem comitari assolet. Non edebant vt viuerent, sed vivebant vt ederent. Quorum animus in pœnis vixit, quibus vitæ modulus culina fuit. De his disertè Augustinus: Nam cū
ideè,

i. Virgil. l. 6. Æneid. ante finem.

ideò, inquit, manducant vt viuant ideò se putant viuere, vt manducant. Istos omnis sapiens reprehendit, & maximè diuina scriptura edaces, ebriosos, helluones, quorum Deus venter est. Hos ad mensam non adducit nisi concupiscètia carnis, non indigentia refectionis. Itaq; isti cadunt in escam & potum. *Q* Homines qui beatitudinem & felicitatem in mensa tanquam pecus in præsepì constituunt. Edunt, bibunt, vomunt. Iam demum esuriunt, iam sitiunt, iam crapulã luunt. Sed nec minimum famis aut sitis solatium reperiunt. Samaritana aut Sargentina fames apud inferos in delitijs essent: illic crudelius esuritur & sititur. Aquæ guttula in voto est, sed & guttula negatur. Hæc gulæ sunt supplicia: ita suauitas voluptatis exiguæ, dolore cruciatur æterno.

Decoctor iuuenis & patrimonij suigurges Albidius, re omni per gulam absumptã & comestã, domum præ desperatione incendit. Vbi hoc Cato vidit: O te religiosum iuuenem, inquit; qui tã

Q 6

libera-

liberaliter *Proteruiam facis!* Mos erat in hoc *Proteruia* sacro, vt quod homines ex epulis non absumpſissent, Deus claudus Mulciber deuoraret. *l.*

Tot damnata ad Orcum capita planè Proteruiam fecerunt, turpissimi decoctores omnium bonorum. Diuinâ lege spretâ epulis ac vino proteruè prorsus indulserunt: iam nō solùm ipsorum domus, sed & ipsi ardent, arſuri æternum. Hoc planè est Proteruiam fecisse.

Huc illa prisca Patris referri poterunt. Ibi nulla vox, nisi gemitus: nulla requies, sed ardor continuus: ibi nullum in flammâ refrigerium, sed ignis perpetui continuum incendium. Ibi lux nunquam videbitur, ibi tenebris nunquam carebitur: ibi nulla est in bono eorum memoria, sed obliuio Dei ipsorum æterna. *Quorum cibus, eorum cruciatus, quorum mâtio non Abrahæ, sed Satanæ sinus.* Emenda dum potes, ad Deum clama dum tēpus habes; dum spatium datur luge, dū licentia tribuitur, pœnitere non protrahe. *m.*

l. Macrob. l. 2. Saturn. C. 2. m. Augustini, si tamen Augustini, tom. 10. serm. 63. ad fratres.

Quartum,

Quartum, Fætor.

Ne quid scilicet desit ad totius hominis omnigenos cruciatus, suum etiam naribus opobalsamum ingeretur, fœtoris extremi pestis. Sunt inter homines quibus paupertas & pauperes horrendū fœteant: Sunt quorum cum Catullo votum est in narium delitijs nasum fieri. Hi obsecro prælibent quinam in illa Mundi cloacâ soleant odores incendi.

Et quid miramur Æternitatis carcerem fœtere? hædorum & hircorum stabulum est. Hoc illi nomen ab Orbis iudice habent. Christus de seipso: *Statuet oues quidem*, ait, *à dextris suis, hædos autem à sinistris*. n. Hæ pecudes nec piscem olent nec florem. o. Ad haras spectant, & ad Augiæ stabulum, procul à cæli delitijs, procul, & hircos, & porcos. *In illam beatorum domum, non intrabit aliquod coinquinatum, aut abominationem faciens*. p. Immundus ille hircorum grex, tantò tunc

Q 7 gra-

n. *Matth. cap. 25. vers. 33.* o. *Tithymalus, & pif. & flos est odoris gratissimi: hinc adagio.*
 p. *Apoc. cap. 21. vers. 27.*

374 DE DAMNATORVM ROGO
gravius foetebit, quantò nunc immoderatiùs illecebras odoris quæsiit.

Suauiorum odorum alij gulam, alij libidinem irritant. Horù appetitus præferim vehemens incontinentiæ notam subit. Et plerumque, vt summatim dicamus, huius generis oblectamenta, quæ auribus, oculis, naribus percipiuntur, vel leuia, vel foeda sunt. Parère sensui, & inhiare voluptati, aut inane, aut obscœnū est, maximè si absit modus.

Odores & vnguenta non paucis damno, imò & exitio fuere. Mulestes rex Tuncetorum regni recuperandi causa in filium Amidam pugnavit. Cùm autem ex infelici pugná fugeret cruore & pulveribus foedatus, ex solo vnguentorum odore agnitus, & è fugâ reprehensus est. Iam capto filius vtramque pupillam candenti scapello rimatus diem abstulit.

Vespasianum Imperatorem iuuenis, vt erat vnguentis illitus, gratias acturus, adierat. Odore mox hausto Cæsar stomachatus, acri supercilio & voce asperâ: Mallem, inquit, oboluisse allium. Sic n-
crepitum

erepitem sine honore, rescissis etiam gratiæ iam concessæ litteris dimisit.

C. Plotinus Plancus à triumuiris proscriptus, mortis metu Salernitanis latebris abditus, q. vnguenti odore proditus, sibi quidem perniciosum, suis autem proscriptoribus excusationem sæuitiæ quæsiuit. Ita semper dedecori sunt huiusmodi odores, aut etiam damno.

Hoc sciamus. Hæc etiam quæ minuta credimus, diuinus oculus obseruat. Erit ergo, quod Isaias prædixit, *pro suauis odore fætor.* r. Hic Michææ monitum in stillo: *Indicabo tibi, ô homo, quid sit bonum, & quid dominus requirat à te: Vtique facere iudicium, & diligere misericordiã, & sollicitum ambulare cum Deo tuo.* s.

q. L. Plotius dicitur à Plinio l. 2. *hist. nat. cap. 3. Valer. l. 6. c. 8.*

r. *Isa. c. 3. v. 24. s. Mich. c. 6. v. 8.*

Quintum, Ignis.

De hoc igne insigniter, & singulari neruo Isidorus Pelusiota: Scire debes, bone vir, inquit, quòd nemo latebit illustissimum illum ac peruigilem oculum, ne qui-

376 DE DAMNATORVM ROGO

ne quidem si in occultissimis penetrabilibus aliquid patraris. Aperta enim & nuda ipsi sunt omnia, quantumuis operta & abditata esse videantur. Quamobrem etiam peccantes neque respicientes excipient fluij quidam perpetui, ignem terribilem ebullientes, quorum flumina nihil sunt aliud quam flammæ ad supplicium fluctuantes. Metuamus igitur diuinum Numen. t. Christianus vates Prudentius de hoc incendio illud canebat:

*Vermibus & flammis, summis cruciatibus
euum*

Immortale dedit, senio ne flamma periret. u.

Hec ignis quem nulli lustrorum tractus, quem nulla, vt Nazianzenus loquitur, sæculorum innumerabilitas extinguet? Quocunque te verteris, sunt omnia Ignis, Pix, Sulfur, Ira & Indignatio Domini. Inter ignes etiam nostros plurimum est discriminis. Ignis fulminis multò est actuosior quàm vulgaris. Sed utroque longè potentior est ignis Auernalis,

t. Isidor. l. 4. epist. ep. 47. u. Prudent. con. Marcionitas.

nalis, deuorans, sempiternus. Nunc
 quero cum Isaiâ: *Quis poterit habitare de
 vobis cum igne deuorante? quis habitabit ex
 vobis cum ardoribus sempiternis.* x.

Illud igneum salis mare, y. tametsi
 noctes atque dies ferueat, habet tamen
 suos per annum intercalares dies, quibus
 restincto incendio interquiescat. Apud
 inferos centum elabentur anni; mille de-
 cem millia annorum trāsigentur, at nec
 vnicus quidem dabitur intercalaris dies.
 Hinc optimè dixit Augustinus: Qui sanā
 considerationem habet, qui credit Dei
 verbis, metuit plus ignem æternum quā
 cuiuslibet truculenti barbari ferrum:
 plus metuit mortem perpetuam morte
 qualibet hīc pessima. z.

Quot igitur horas, vel quot dies,
 quot menses, aut annos in igne hoc per-
 manebunt perduelles Dei? Nec horæ,
 nec dies, nec anni numerari possunt,
 quantumuis numero collecto. Æternæ
 erunt horæ, æterni dies & mēses, æterni
 anni,

x. *Is. c. 33. v. 14.* y. *Saluyfann.*

z. *Aug. tom. 9. tract. 5. de Tempore Barbarico,
 circa med.*

378 DE DAMNATORVM ROGO

anni, ignis æternus. Nunquid igitur in æ-
 ternum proijciet Deus? Proijciet in æter-
 num. *a.* Nam, Triumphator in Israel nõ
 parceret, & pœnitundine non flectetur. *b.*
 Hæc qui pauet, cauet, inquit Bernardus,
 qui negligit, excidit. *c.* Hinc prisca ac
 religiosi scriptoris sapientissimum est
 consilium: Memoria æterni ignis tecum
 singulis noctibus dormiat. *d.*

- a.* Psal. 76. Vers. 8. *b.* 1. Reg. c. 15. v. 29. *c.* Bern.
 serm. de Conuers. ad Clericos.
d. Climacus gradu 7. pag. 116. post med.

Sextum, Vermis Conscientiæ.

Mala conscientia vel vnus diculæ,
 heu quanta crux! quis erit dolor si sit
 æterna crux? Damnatorum conscien-
 tia vndique vulnerata, hinc afflictissi-
 ma semper & desperatissima, nullo vn-
 quam solatiolo mulcenda. De laniena
 tam exulceratæ conscientia Bernardus
 egregiè: Nullus, inquit, de tantâ nume-
 rositate spectantium molestior oculus,
 suo cuiusque. Non est aspectus siug in
 celo,

caelo, siue in terrâ, quem tenebrosa conscientia effugere magis velit, minus possit. Non latent tenebræ vel seipsas. Se vident, quæ aliud non vident. Opera tenebrarum sequuntur illas, nec est quo se abscondant ab illis, nec in tenebris quidem. Hic est vermis, qui non moritur, memoria præteritorum. Semel iniectus vel potius innatus per peccatum, hæsit firmiter, nequaquam deinceps auellendus. Nec cessat rødere conscientiam, eaque pastus, escâ vtique inconsumptibili perpetuat vitam. Experiri erit hoc vocem illius, Arguam te, & statuam contra faciem tuam. e.

Apud inferos nulla sunt horologia, nulla regêdis horologijs sidera, nulli facti aut Kalendaria. f. Nullæ illic temporum vices distinguuntur. Ecclesiastes asserit: *Nec opus, nec ratio, nec sapientia, nec scientia erūt apud inferos, quò tu properas.* g. Hic vnicum conscientia horologium auditur, sed turbatissimum.

Agroto,

Q. Bern. l. 5. de Confid. c. 12. f. Sie wissen nit wie sie drinn seyn. g. Eccles. c. 9. v. 10.

Ægroto, qui nihil somni possit capere, molestissimum est, nullum audire horologium, nec posse noctis periodos discernere. Hinc vnicus ei quadrās pro hora, hora vnica pro nocte totā est. Et tamen vbi sex septēmue horulæ abierint, auiculæ cantillando salutant auroram, sol paullatim è quotidiano suo tumulo emergit, æstus remittit, somnulus plerunque adrepit; omnia quę ad noctis aduentum exasperabantur, iam fiunt mitiora: breuī aderunt quęsituri, qui valeat, nec verbis tantum, sed & fomentis alijs recreaturi ægrotum. Nihil horum, ô Deus, apud inferos est, nihil diei aut solis, nil somni aut roris, aurora nulla, nullæ auiculæ nisi dæmones, fomenta nulla, nec aquæ guttula: perpetuæ illic tenebræ, dolores æterni, laniena conscientię nunquam desitura.

Verè ex multis centenis millibus hominum vix vllus est, qui hæc recogitet corde, qui tam seria conetur penetrare. Vita longè foret alia, alij profectò mores, si aliæ essent nostræ cogitationes. Ita conscientia vitijs exsurdata, in tormento sensum

senſum recipit, quem in ſclerũ tumultu amiferat, tantò iam afflictior & desperatior, quantò antea ſomnolentior fuit & ſecurior. Auguſtini vox eſt: In inferno erit pœnitentia, ſed ſera. Vermis eorum non morietur.

Septimum, Societas & Locus.

Domus commoda, & mali vicini, magnum malum: Incommoda domus, & vicini peſſimi, malum maximum. Hæc habitandi ratio eſt apud inferos. *Sepulchra eorum, domus illorum in æternum. h.* Ardebũt damnati velut ſepulchris clauſi. Domus planè incommodiſſimæ, nec alias licebit conducere. Accedunt vicini longè deterrimi, qui vel ipſum cælum infament & exoſum reddant, grex damnatorum hominum & diabolorum. O quales vicini! De his illud Domini pronuntiem: *Bonum erat eis ſi nati non fuiſſent homines illi: i.* Bonum erat eis ſi creati nõ fuiſſent ſpiritus illi. Homines damnatos aspice: *Sicut oues in inferno poſiti ſunt, mors depaſcet*

h. Pſal. 48. verſ. 12. i. Matth. c. 26. v. 24.

382 DE DAMNATORVM ROGO
depascet eos. k. Sed quomodo sunt iam
oues, an non, dum viuerent, fuerunt ti-
grides, porci, vultures, lupi, leones? Fue-
runt certè, sed vltio diuina eos reddidit
oues, & ita mansuefecit, vt nullis do-
loribus, nulli malo possint resistere; *mors*
depascet eos. Nam velut ouiculæ gramina
depascentes, non ea radicitus conuel-
lunt, sed attondent, vt radice saluâ, re-
crescat herba, iterum, iterumque depa-
scenda, ita illos inferorum reos depascit
mors; non eis adimit vitam, vt in aliam
atque aliam semperque; nouam refer-
uentur lanienam. Atque hæc est mors
altera semper victura, de quâ Augusti-
nus: Eorum, inquit, qui non pertinent
ad istam ciuitatem, erit è contrario mi-
seria sempiterna, quæ etiâ secunda mors
dicitur: quia nec anima ibi viuere dicen-
da est, quæ à vitâ Dei alienata erit; nec
corpus, quod æternis doloribus subia-
cebit. Ac per hoc ideò durior mors ista
secunda mors erit, quia finiri morte non
poterit. Ibi & dolor permanet vt affli-
gat: & natura perdurat, vt sentiat: quia
vrgum-

vtumque idè non deficit, ne pœna deficiat. 1.

Hinc locus damnatorum rectissimè domus doloris & omnigeni luctus appellatur. Bernardus in profundissimam hanc domum gemitus emittens: O regio dura & grauis, inquit, regio extimescenda, regio fugienda: terra obliuionis, terra afflictionis, terra miseriarũ, in quã nullus ordo, sed sempiternus horror inhabitat. Locus letifer, in quo ignis ardens, vbi frigus rigēs, vermis immortalis, fœtor intolerabilis, mallei percutientes, tenebræ palpabiles, confusio peccatorum. Totus tremo atque horreo ad memoriã istius regionis, & concussa sunt omnia ossa mea. m.

Hic ego Solonem pænè imiter, qui grauius mœrētē ciuem in editam turrim euocauit iussitq; per subiectæ vrbis ædificia circumferre oculos, addiditque: Cogita, quantus iam olim sub his tectis fuerit, quantus hodieque sit, & multis
pōst

1. Aug. l. 19. de Ciuit. Dei c. 28. & vlt.

m. Sermon. de quinque regionibus & quinque negotiis. qui Bernardo tribuitur.

384 DE DAMNATORVM ROGO
pòst sæculis futurus sit luctus, & mitte
mortalium mala tanquam tua deflere.
Vix ego aliter: Videte, mortales, & con-
siderate formidabile luctus spelæum in-
feros. ô quanta sub hoc Æternitatis, an-
tro delitescit comploratio! quanta infi-
nitis pòst sæculis sine vllò sæculorũ exitu
congeries malorum hîc futura! Desinite
ergo morsûcûlas vestras vt mala maxi-
ma deplorare. Hîc verissimum est om-
nium miseriarum receptaculum; hæc lu-
ctus officina. Quisquis etiamnum viator
es, caue, & iter tuum sic moderare, ne iste
tormentorum locus, æternum tibi ob-
tingat diuerforium.

Octauum, Desperatio.

Varias omnino clades hic Orbis no-
ster continet, sed demum omnes suum
quæque finem sortiuntur. Video pau-
pertate pressos, sed video paupertatis &
finem. Video calumnijs exagitatos,
sed video & calumniarum finem. Vi-
deo in grauissimis morbis decumbentes,
sed video & finem morborum. Video
verbera, video fidiculas: video & mēbris
singul-

Angulis parata machinamenta. Sunt istic hostes cruenti, ciues superbi, domini auari, sed video, quod ab his omnibus liberet, mortis imperium. Video quosdam cruciatibus & tormentis immanibus affectos, sed video & finem tormentorum mortem.

At verò in flammeis diabolorum caueis video quidem supplicia horrenda, infanda; sed non video vllum suppliciorum finem, non video vsquam pœnarum terminum mortem. Hic nullus, nullus finis. Mors optimum naturæ inuentum, Mors omnibus finis, multis remedium, quibusdam votum, de nullis melius merita quàm de his ad quos venit, antequam inuocaretur. Mors seruitutem inuito etiam domino remittit, mors captiuorum catenas leuat, Mors è carcere educit, quos exire imperium impotens vetuerat; contra omnes iniurias vitæ, beneficium Mortis est. Sed hoc, eheu, apud inferos non est. Per omnia inferorum latibula circumspicio, sed mortem nullam video. Imò verò video mortem, sed viuacissimam, & agnatis sibi

386 DE DAMNATORVM ROGO
doloribus plenissimam. Apud inferos,
sicut nullus lugendi & dolendi, sic nul-
lus moriendi finis est. Damnati ipsi, vt
Dionysius notat, sic calculum ponunt:
Elapsis decem millibus annorum, adij-
cientur centum millia, post hæc centum
millia, tot iungentur myriades, & mil-
liones quot in firmamento sunt stellæ,
& in littore maris arenæ. Post quæ lon-
gissima annorum spatia, quasi nihil de
pœnis nostris accisum esset, sic iterum ab
initio pati tormenta incipiemus: atque
ita sine interruptione, sine fine, sine mo-
do voluetur assiduè nostrorum tormen-
torum rota. n.

Atque hinc desperatio multò quàm
acerbissima. Hæc tam intelligentiam quàm
voluntatem ac memoriã dirissimè tor-
quebit. Quicquid memoria secum re-
uoluerit, affliget; quicquid cogitauerit
intellectus, in tormētum cogitantis ver-
tet; voluntas ipsamet obstinationem
suam stupebit, neq; enim vnquam velle
poterit quod Deus. ita semper suæ mali-
gnitatis in seipsa pœnam reperiet. Et
quàm

n. Dionys. Carthus. in speculo amatorum cuncti.

quàm horrendum est, scire, Deum sibi æternum fore inimicum, seuerissimas eius manus se nunquam euasurum, sub eius pedibus perpetuò calcandum. Hinc iugis ac desperatissima rabies, hinc summum Dei odium orietur. *Omnis dolor irruet super eos. o. Mala omnia super eos congregabuntur. p.*

O miserrimi noctis inquilini, voluptates vestræ euanuerunt, & vt Ioannes Apostolus loquitur, *poma desiderij animæ vestræ discesserunt à vobis, & omnia pinguis & præclara perierunt à vobis. q.* Iam sola superest desperatio. Spes omnis iam decollauit. Vocabitis mortem, & non veniet. Eum ingressi estis carcerem, è quo mors nulla vos vnquam educet. Iam sola superest desperatio. Meministis quàm auidè, velut vrsi, mel voluptatis sectaremini. Mel omne euanuit, iam vobis inhæret apum aculeus, æternùm inhæsurus. Iamq; sola superest desperatio. Hoc nimirum voluistis, centies sexcenties

R 2

moniti

o. *Iob. cap. 20. vers. 22. p. Deut. cap. 32. vers. 23.*
 q. *Apoc. cap. 18. vers. 14.*

388 DE DAMNATORVM ROGO
moniti, hoc ipsi vobis malum accersij-
stis; habete vt nacti.

Vltima omnium malorum aeterna desperatio.

Nonum, Aeternitas.

Loquantur omnes Angeli, nunquam
tamen satis explicauerint pœnarum a-
pud inferos Aeternitatem. Quid enim est
Infernus? Tormentum absque omni
dolorum intercapedine sempiternum,
summum. Priora octo tormenta quan-
tumuis acerbissima, valde tamen tole-
rabilia essent dicenda, si ea vel multis
annorum millibus forent toleranda.
Sed cum aeterna sint, cheu, inexplicabi-
lia, & multò magis intolerabilia sunt, &
tamen aeternum toleranda. Cogito, in-
quit priscus Theologus, mille annos,
cogito millies mille annos, cogito tot
annorum millia, quot sunt momenta
feu puncta in toto tempore à condito
Mundo, vsque ad eius consummationē,
& de Aeternitate nihil adhuc habeo. r.

Labo-

Adamus Sasbout, Hom. Domin. I. quadrag.

Laborabunt in æternum, & viuent adhuc in finem. *f.*

Et hæc dolorum æternitas fingulare supplicium est. Damnati namque non solum pœnam præsentem patiuntur, sed cum certò sciant eam fore æternã, velut totius Æternitatis immensum, in æstimabile pondus sustinent, & modò patiuntur, quod in omnem æternitatem passuri sunt.

Atque hæc caussa est cur plurimi sanctorum hominum ad asperrimam vitæ rationem seipso vltro damnarint dum viuerent, vt illam scilicet pœnarum æternitatem effugerent. Ebrios facit Æternitatis meditatio, veluti mustum. Sanctissimi quique plurima fecerunt Æternitatis intuitu, quæ videri poterant hominum ebriorum deliria. Poterat de illis dici: *Musto pleni sunt isti.* t. Erant certè; sed musto, quod eis propinauit Æternitas. Quanti eorum in solitudines sese abdidierunt, in vepres & spinas abiecerunt, aquis gelidissimis merferunt, niues nudo corpore

R 3

tule

390 DE DAMNATORVM ROGO
tulerunt, ignes insilire non horruerunt, modò peccatum effugerent, æternitatis luctuosissimæ seminarium. Votum singulorum erat: *Ingrediatur putredo in ossibus meis, & subter me scateat, vt requiescam in die tribulationis.* u. Et verè præstat mori millicies, iterum iterumque millicies iugulari melius, quàm mortis æternæ obijci. Aut pecus, aut saxum est, quem à vitijs non reuocat æternitas.

Annis superioribus homo Belga, Bertrandus Cornelij, iuuenis fuit ferox, turbidus, vitiosus, pugnax, vt vrbe tota *Rex turbarum* audiret, in symposijs, ludis, tripudijs effusus. Proxima sub ceneralia nocte, x. dum conuiuatur, choreas ducit, bacchatur, à Deo in ipsis choreis intimè tactus Æternitatis radio, subduxit sese, velut auram captaturus liberiolem. Paulò post secuti socij reperiunt hominem subtristem & cogitationibus mersum. Illi blandissimè rogare, curas abigeret, choreas repeteret,

u. *Habac. cap. 3. vers. 16. x. Am Pascha. Et Abend.*

peteret, aut si mallet, pocula, & verò iam secum rediret, interspirationi factum. At ille de morte, de reddenda iudici ratione, de Æternitate ita pie cepit philosophari, vt, licet primò cum id ioco agere opinarentur, vbi tamen seriò & constanter differentem audierunt, vehementer omnes fuerint obstupefacti. Demum ille in hæc verba finiit. *Definitum est mihi, socij, deinceps alium agere hominem, hisce ludicris abstinere, mutare mores pristinos, legibus Christianis viuere. Et certè si sapio, nullam imposterum occasionem negligo consequenda salutis. Nec putem serum nimis resipiscere. Quamuis doleo, non citius huic cogitationi animum adiecisse, cum iam satis intelligam, fugacissimis his voluptatibus vnã imminere Æternitatem. Sic pergo. Vos singuli rem vestram agite. y.*

Ita dixit & abiit, deseruitque rei nouitate attonitos, quosdam etiam ad meliora persuasos. Nemo non mirabatur, quotquot turbulenti hominis ingenium norant. Sub illud ipsum tempus

R 4 oppor-
y. Sehe ein jeder auff sein Schanz.

opportuniſſimè Eleutherius Pontanus Menenas è Societate IESV facerdos il-
 luc locorum venit, & ad Bertrandi do-
 mum non ignotus hospes diuertit. Au-
 dito eius aduentu mox accurrit Ber-
 trandus, ad pedes ſeſe abiicit, & in ean-
 dem ſocietatem admitti ardentè roga-
 uit. Poſt aliquod temporis ſpatium fa-
 ctus voti compos, ad domeſtica munia
 obeunda eſt admiſſus. Hoc vitæ ge-
 nus ad obitum uſque triginta quatuor
 annis feliciter perduxit. Erat in eo ægro-
 torum cura inſignis, & religioſe discipli-
 næ tanta obſeruatione, vt circueſtata
 clepſydra, orationis horas ægrorum ob-
 ſequio interruptas metiretur. 2. Eò Ber-
 trandū Æternitatis meditatio pertraxit.

Scire, à quolibet grauiore delicto lu-
 ctuoſam Æternitatem pendere, & nihi-
 lominus grauius delinquere, extremæ
 fatuitatis ſpecimen eſt. Æternus ignis
 ſuppliciorum ac tormētorum omnium
 eſt epitome.

Hæc omnia Bernardus illuſtri ora-
 tione

2. *Annales Societatis Anno 1602. die 2 Ianuarij
 Louanij in Belgica.*

tione complexus : Quis putas, inquit,
 tunc mœror erit, quis luctus, quæ tri-
 stitia, cùm separabuntur impij à con-
 fortio sanctorum, & à visione Dei, &
 traditi in potestatem dæmonum, ibunt
 cum ipsis in ignem æternum, ibique
 semper erunt sine fine in luctu & gemi-
 tu? Procul quippe à beatâ paradisi pa-
 triâ exulati, cruciabuntur in gehennâ
 perpetuâ, nunquam lucem visuri, nun-
 quam refrigerium adepturi, sed per mil-
 lia millium annorum in inferno cru-
 ciandi, nec inde vnquam liberandi. V-
 bi nec qui torquet, aliquando fatiga-
 tur; nec qui torquetur, aliquando mo-
 ritur. Sic enim ignis ibi consumit, vt
 semper reseruet: sic tormenta aguntur, vt
 semper renouentur. Iuxta verò quali-
 tatem culpæ, pœnam sustinebit vnus-
 quisque gehennæ: & similis culpæ rei,
 sui similibus iungentur cruciandi. Ni-
 hil aliud ibi audietur nisi fletus & plan-
 ctus, gemitus & vlulatus, mœrores at-
 que stridores dentium: nihilque ibi vi-
 debitur nisi vermes & laruales facies tor-
 torum, atque teterrima monstra dæ-

394 DE DAMNATORVM ROGO
mortuum. Vermes crudeles mordebunt
intima cordis. Hinc dolor, inde pavor,
gemitus, stupor, & timor horribilis.
Ardebunt miseri in igne æterno in æter-
num, & ultra. In carne cruciabuntur
per ignem, in spiritu per conscientie
vermem. Ibi erit dolor intolerabilis,
timor horribilis, fœtor incomparabi-
lis, mors animæ & corporis, sine spe ve-
niæ & misericordiæ. Sic tamen morien-
tur vt semper viuunt, & sic viuunt, vt
semper moriantur. Ita anima peccato-
ris aut in inferno pro peccatis cruciatur,
aut in paradiso pro bonis meritis collo-
catur. Nunc ergo alterum è duobus eli-
gamus, aut semper cruciari cum impijs,
aut perpetualiter lætari cum sanctis. Bo-
num siquidem & malum, vita & mors,
ante nos sunt posita, vt ad quod voluc-
rimus, manum extendamus. Si tormen-
ta non terrent nos, saltem iuuent præ-
mia. a.

Hæc nostra nos fides docet, hanc
ipsam tamen fidem, vt iam supra de-
monstratum est, aut in torporem ac
somnia

nam is sibi ipse concionatur, quisquis
rectè meditatnr.

Methodus Indicis istius hic est. Pri-
mò, Euangelij verba ponuntur pro the-
mate. Additur materia quæ themati il-
lustrando faciat. Tertiò pars huius vo-
luminis aliqua nominatur, verbi gratia,
Æternitas, Zodiacus, Horologium, He-
liotropium &c. signato libro, capite, &
cùm opus, etiam paragrapho.

Si hæc, mi optime Lector, tuo insti-
tuto profint, frueri: & scito prodesse
nos voluisse.

INDEX

I N D E X
I N O M N E S
D O M I N I C O S D I E S.

D O M I N I C A I. A D V E N T V S.

Scitote, quia propè est Regnum Dei. Luc. 21.
Quæstio hic proponi potest. Quid sit Æternitas? Ad hanc quæstionem respondetur per varia symbola. ÆTERNITAS, Consideratione. 1. initio, & §. 1. & Confid. 2. initio.

Notandum: posse toto Aduentu agi vtilissimè de cultu & examine Conscientiæ; explicatis simul Confessionis legibus. De conscientia TRISMEGISTVS lib. 1. toto. Si cui aliud placeat, materiam in diuersos dies distributam inueniet suis locis.

Calum & terra transibunt. Luc. ibid. Posset his quatuor Dominicis diebus cum fructu proponi, Humanæ voluntatis inconstantia, de qua TRISMEGISTVS fusè lib. 1. cap. 8. Addi possent quæ proponuntur in HELIOTROPIO lib. 5. c. 12. seu. vlt.

D O M. II. A D V E N T V S.

Quid existis in desertum videre arundinem vento agitatam? Matth. 11. De Inconstantia humana nobilissimum exemplum habet TRISMEGISTVS lib. 2. c. 10.

Quid existis videre hominem mollibus vestibus? Matth. ibid. De nimio corporis cultu & verum

I N D E X |
THEMATVM
MORALIVM

QVÆ

EXPLICANDIS EVANGELIIS IN OMNES TOTIVS ANNI
Dominicos & festos dies, vsui esse
potuerunt concionatoribus.

A D

OMNES TAMEN CONCIONATORES, imo ad omnes Religiosos, & sacri, sed & politici status homines, presatiunculam seu monitum premittimus.

RERITI spiritus magistri norunt, quædam nunquam satis dici, nunquam inculcari satis posse; qualia sunt: *Intentio Recta*, quæ omnium actionum nostrarum vita est; *Humane voluntatis ad diuinam Cōformatio*, quæ omnium virtutū & totius sanctimonix fundamentum est; *Continentia*

mentia & pudicitia cuius statui necessaria, quam in Orbe passim negligi docet NICETAS ; Arcta & angusta via ad cælum, quam *signa Prædestinationis* monstrant ; Vltimus finis noster, ad quem beata ducit Æternitas &c. Hæc, inquam, talia nunquam nec dici, nec inculcari satis possunt, ideo ea simul vel per sacros Aduentus, vel per maioris ieiunij dies, aut certè crebrius per annum inculcanda erunt. In hunc vsum Æternitatis, Zodiaci, Nicetæ, Amuffis, Heliotropij &c. scriptio suscepta est: Ex ea hic Index cù cura factus, eoque modo, vt omnibus stas concionibus, non tantum thema, sed & vberior illustrandi thematis materia subijceretur. Atque hoc in rem Concionatorum maximè facturum putauimus.

Sed & Religiosis alijs, & cuiuscunque ordinis hominibus, quibus paullò familiarius est meditando exercitium, occasionem damus, atque materiam subministramus meditationis super Dominicis & Festis Euangelijs instituendæ. Quæ quidè ratione & hi concionatores sunt.

somnum defluere, aut penitus interire finimus.

Narrat Patauinus Præsul Petrus Barocius, virtum oppidò eruditum optimo suorum amicorum se stitisse post mortem cum eiusmodi oratione: Sub ipsam mortis horam in rebus fidei turpissimè à Satanâ deceptus sum. Ita mors animum, qualem reperit, abduxit & obtulit Iudici. Ab eo in ignem abire iussus sum. Quem, etsi maximus sit, vtcunque tamen tolerabilem iudicarem, si post mille annorum millia finiendus esset. Sed æternus est, idemque tantus, quantum apud vos nulla conspexit ætas. Maledicta scientia, quæ in tam immane precipitium me deiecit. Dixit, & in auras abiit. At superstes alter, cum rei nouitate, tum amici exilio æterno motus, amicissimos quosque, quid super eâ re in medium consulerent, interrogauit. Ali- ter vixit, sanctius abiit. *b.*

b. Barocius l. 2. de ratione bene moriendi. De eodem Bellarminus Card. de Arte bene moriendi l. 3. C. 9.

Epilogus.

Ergo rectissimè ratiocinatus Augustinus: Quis, inquit, non bibat tribulationis temporalis poculum, metuens ignem gehennarum? Et quis non contemnat dulcedinem sæculi, inhians dulcedini vitæ æternæ? Maiore timore minora contemnimus, & maiore æternitatis cupiditate omnia temporalia fastidimus. *c.*

Quantum arena, inquit Chrysostomus, imò verò quantum stilla ab immensa abyssio distat, tantum vita præsens ab æternis & immortalibus bonis. Non est hæc vera possessio; usus est, nec ipse quidem satis proprius. Sola virtus nobiscum migrare consuevit. Virtus sola ad æternam vitam pertransit. Euigilemus tandem, pecuniarumque extinguamus appetitum, vt desiderium omne ad æterna transferre possimus. *d.*

Sed

*c. Aug. in ps. 68. post inir.**d. Chrys. tom. 4. hom. 11. in I. ad Tim. c. 4.*

Sed heu quanta est humanæ gentis inconsiderantia, quanta cæcitas! de obolo litigamus, cælum per risum & iocum prodigimus. Sic passim furoris contagione insanimus, mutuisque exemplis suauiter perimus. Non erubescis, ait aureus orator, quod præsentibus addictus? Non desinis desipere, & insanire, & iuueniliter nugari? Quicquid hîc molestum est, exiguum est; quod illic dulce erit, immortale erit. Ergo animos à fluxis & perituris ad æterna ac digniora transferamus, cælestium tangamur desiderio, vt bonis perfruamur futuris. e. Non satis inuitat præmium? terreat supplicium.

Illam ergo nobis, inquit Valerianus, sunt ante omnia cogitanda supplicia, vbi homo viuit durante pœnâ, vbi nec tormenta corpori, nec membra desunt dolori. Cui Chrysoſtomus accedens: Si non euersionem, ait, timuissent Niuiitæ, fuissent euersi. Si tempore Noe timuissent diluuium, non fuissent obruti

398 DE DAMNATORVM ROGO
ruti diluuiio. Si timuissent Sodomitæ
incendium, non fuissent exusti. Ma-
gnum est malum, minas negligere. Ni-
hil est æquè vtile atque de gehenna dis-
ferere. De ea dicatur assiduè, vt nun-
quam in eam incidas. Fieri non potest
vt anima de gehenna sollicita citò pec-
cet. Nullus ex ijs qui gehennam habet
ante oculos, incidet in gehennam. Nul-
lus ex ijs qui gehennam despiciunt, effu-
giet gehennam. f.

Refert Ioannes Moschus ad religio-
sissimum senem Alexandrum, qui cœ-
nobio abbatis Gerasimi præerat, ve-
nisse qui diceret: Migrare cogito, Pa-
ter, locus enim quem hæcenus habi-
taui, nimis inamoenus frequentissimum
mihi tædium parit. Cui optimus se-
nex: Et hoc quidem signum est, si-
li, luculentum, nec cæli delicias, nec
tartari flammæ à te vnquam seridò co-
gitari. Nam si hæc animò agitaras, cre-
de mihi, nihil in cella tua tædij senti-
res. g.

f. Idem hom. 2. in ep. ad Thessalon.

g. Mosch. Prat. Spirit. c. 141. & c. 142.

Verissimum, & ex tripode oraculum:
Quicumque cælum, quicumque inferna-
le balneum attenta mente perpendit,
molestias & miseras etiam grauiissimas,
aut non sentit, aut certè quod sentit, in
lucrum trahit, paratissimus & plura &
grauiora perferre, modò pœnas exire li-
ceat æternas.

Talis certè Olympius abbas, eodem
Climaco teste, qui interrogatus, qua-
ratione speluncam habitare, æstus tole-
rare tantos, inter muscarum & cyni-
phū examina totos dies perdurare pos-
sit? Ad quæ ille: Hæc, inquit, tolero, nec
inuitus, vt à cruciatibus futuris liberer:
cyniphes fero, quia vermem immor-
talem horreo: nec æstum curo, quia
ignes æternos formido. Illa enim tem-
poris sunt, suum visura finem, idque
breui: ista sunt æternitatis, omni fine ca-
ritura.

Idcirco hæc assiduè cogitanda, hæc
vigilante animo sunt pertractanda. Fir-
mo etiam corpori in futuros morbos
infunduntur medicamenta: sic ani-
mus hinc cogitationibus armandus in
vitia.

400 DE DAMNATORVM ROGO
vitia. Hæ cogitationes nonnihil ama-
ræ, sed salubres; non statim obueniunt,
sed paullatim tempore, contubernio
vsu adolefcunt ac roborantur; fugan-
tur otio inertî, quod quantum virtutis
adimit, tantum addit omni vitiorum
generi.

Age, quisquis es, salutî tuæ maturè
prospice. Vaticinantem audi Siraci-
dem: *Si nõ in timore Domini tenueris te in-
stanter, citò subuertetur domus tua.* h.
Nunc in manu tuâ est, vt regnes, vt per-
eas.

Miles è puluillo & lecto non surre-
xit generosior. Cogita beatitudinem
Laboris & Virtutis esse filiam. Non e-
rubescat, inquit Augustinus, pœnitentiam
agere, qui non erubuit pœnitentiam
committere, sed citò in se bonis o-
peribus contendat imaginem reparare,
vt inter filios mereatur agnosci à patre,
ne ab illa æterna beatitudine exclusus,
& à conuiuio nuptiali proiectus, liga-
tis manibus ac pedibus proijciatur in
tenebras

CAPVT XVII. 401

tenebras exteriores. i. Optimè Tertul-
ianus: Peccati cessatio radix veniæ; ge-
hennæ meditatio, principium salutis.
Gehenna cùm malis omnibus abun-
det, illud eî bonum maximè deest,
quod est in malis optimum,
supplicij finis.

i. Aug. tom. 10. serm. 60. de Temp.

F I N I S.

*Scripti: Sed ubi es, ô finis supplicij
æterni?*

Z BIBLIOTEKI
SEMINARIUM
SANDOMIERSKIEGO

MI L E C T O R .

Quarundam vocum syllabas malè disiunctas coniunge: si quid aliorum errorum est, da veniam oculorum nocti.

